

Spółeczna strategia rozwoju gminy Murowana Goślina 2030

Spółeczna strategia rozwoju gminy Murowana Goślina 2030

Seria
Ekspertyzy i Raporty
Wydziału Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Tom 4

Spółeczna strategia rozwoju gminy Murowana Goślina 2030

Praca zbiorowa

**Bartłomiej Kołsut
Malwina Balcerak
Damian Bojarski
Beata Brychcy
Aleksandra Dłużyńska
Małgorzata Donderowicz
Maciej Głowczyński
Łukasz Gromala
Marianna Jaworska
Klaudia Konitz
Marta Lesiecka
Malwina Maciejewska
Artur Malicki
Krzysztof Malinowski
Magdalena Małachowska**

**Karol Mieczkin
Marta Namysłowska
Zuzanna Nowak
Dawid Ochota
Lidia Ostrowska
Kamil Pajewski
Martyna Ratajczak
Jakub Rogowski
Karolina Schubert
Stanisław Socha
Karolina Stolarska
Zuzanna Wieja
Tomasz Wielec
Karina Wolnik
Adam Wronkowski**

Organizacja procesu:

Stowarzyszenie Nowoczesna Gmina
Stowarzyszenie Rozwój Ziemi Gościńskiej

Koordynator prac:

dr Bartłomiej Kołsut
Zakład Geografii Ekonomicznej
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej UAM

Badania społeczne:

Marta Namysłowska, Lidia Ostrowska (Mściszewo,
Murowana Goślina – część historyczna, Raduszyn, Starczanowo,
Złotoryjsko)

Klaudia Konitz, Artur Malicki (Białęgi, Białężyn, Nieszawa, Uchorowo),
Zuzanna Nowak, Dawid Ochota (Długa Goślina, Kąty, Łoskoń Stary,
Wojnowo, Wojnowko)

Beata Brychcy, Łukasz Gromala (Głębocko, Głębocek, Łopuchowo,
Łopuchówko, Trojanowo)

Adam Wronkowski, Martyna Ratajczak (Boduszewo, Kamińsko,
Pławno, Rakownia)

Marta Lesiecka, Jakub Rogowski (Murowana Goślina – część
historyczna, Przebędowo)

Małgorzata Donderowicz, Maciej Głowczyński, Magdalena
Małachowska (Murowana Goślina – historyczna część miasta)

Damian Bojarski, Aleksandra Dłużyńska, Malwina Maciejewska,
Karol Mieczkin, Karolina Schubert, Karolina Stolarska,
Stanisław Socha, Zuzanna Wieja, Tomasz Wielec, Karina Wolnik
(Murowana Goślina – os. Zielone Wzgórze)

Spotkania konsultacyjne:

Os. Zielone Wzgórze (21.05.2018 r.): Małgorzata Donderowicz,
Maciej Głowczyński, Magdalena Małachowska, Marta Namysłowska,
Zuzanna Nowak, Lidia Ostrowska, Martyna Ratajczak, Tomasz Wielec,
Adam Wronkowski

Długa Goślina (22.05.2018 r.): Malwina Balcerak, Łukasz Gromala,
Marta Lesiecka, Malwina Maciejewska, Artur Malicki, Jakub
Rogowski, Stanisław Socha

Białężyn (23.05.2018 r.): Damian Bojarski, Beata Brychcy, Karolina
Schubert, Zuzanna Wieja, Karina Wolnik

Murowana Goślina (28.05.2018 r.): Małgorzata Donderowicz, Maciej
Głowczyński, Zuzanna Nowak, Dawid Ochota, Lidia Ostrowska,
Martyna Ratajczak, Zuzanna Wieja, Adam Wronkowski

Rakownia (30.05.2018 r.): Malwina Balcerak, Damian Bojarski,
Magdalena Małachowska, Marta Namysłowska, Dawid Ochota

Organizacja i pomoc podczas badań oraz spotkań konsultacyjnych:

Aleksander Bejma, Kryspin Dreher, Michał Hałas,
Aleksandra Henclewska (prezes Stowarzyszenia Rozwój
Ziemi Gościńskiej), Błażej Kaźmierczak, Gracjan Kaźmierczak
(prezes Stowarzyszenia Nowoczesna Gmina), Jędrzej Kaźmierczak,
Przemysław Królak, Krzysztof Malinowski, Agnieszka Ogrodnik,
Marta Ogrodnik, Katarzyna Osiadło, Kamil Pajewski, Tomasz Pawlak,
Magdalena Pędzińska, Szymon Pędziński, Anna Rumińska

Fotografie autorów:

Lidia Ostrowska (Lidia Ostrowska Fotografia)

Recenzent:

Dr inż. Przemysław Ciesiołka

Copyright © Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej UAM w Poznaniu, Poznań 2019

ISBN 978-83-7986-221-4

Cytowanie:

Kołsut B. i in. Społeczna strategia rozwoju gminy Murowana Goślina
2030. 2019. Ekspertyzy i Raporty WGSEiGP UAM 4. Bogucki Wyd.
Nauk., Poznań.

Wydawca:

Bogucki Wydawnictwo Naukowe
ul. Górna Wilda 90, 61-576 Poznań
biuro@bogucki.com.pl

Fotografia na okładce:

Piotr Gołębiak Fotografia (www.facebook.com/golebniak)

Druk:

Perfekt Druk

Spis treści

1. Wstęp	7
2. Przebieg prac nad „Społeczną strategią rozwoju gminy Murowana Goślina 2030”	9
3. Zasoby strategiczne – lokalizacja i środowisko przyrodnicze	12
3.1. Położenie w układzie osadniczym i transportowym.....	12
3.2. Struktura terytorialna jednostek pomocniczych	14
3.3. Zasoby środowiska przyrodniczego.....	17
4. Zasoby strategiczne – problemy demograficzne i sprawy społeczne	29
4.1. Sytuacja demograficzna	29
4.2. Opieka nad dziećmi do lat 3 i wychowanie przedszkolne	34
4.3. Szkolnictwo podstawowe	38
4.4. Działalność kulturalna	45
4.5. Sport i rekreacja.....	48
4.6. Organizacje społeczne i stowarzyszenia.....	50
4.7. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	52
5. Zasoby strategiczne – przedsiębiorczość i rynek pracy	55
5.1. Potencjał gospodarczy.....	55
5.2. Rynek pracy.....	59
6. Zasoby strategiczne – infrastruktura i gospodarka komunalna	62
6.1. Infrastruktura wodno-ściekowa	62
6.2. Gospodarka odpadami komunalnymi.....	65
6.3. Infrastruktura drogowa.....	68
6.4. Infrastruktura mieszkaniowa.....	71
6.5. Planowanie przestrzenne i rewitalizacja	74
7. Zasoby strategiczne – finanse komunalne i polityka podatkowa	79
7.1. Ogólna sytuacja finansowa.....	79
7.2. Dochody ogółem i subwencje	81
7.3. Dochody z funduszy unijnych.....	83
7.4. Dochody własne	85
7.5. Wydatki	91
8. Zasoby strategiczne i kierunki rozwoju gminy w opinii mieszkańców	94
8.1. Metodologia prac konsultacyjnych.....	95
8.2. Badania społeczne	97
8.3. Spotkania konsultacyjne	105
9. Synteza analizy strategicznej	112
10. Alternatywne strategie rozwoju gminy Murowana Goślina	114
10.1. Strategia ofensywna – pozytywna synergia mocnych stron i szans oparta na trzech filarach	116
10.2. Strategia defensywna – wariant na „trudne czasy” ograniczania wydatków i unikania zagrożeń.....	119
Literatura	121
Autorzy opracowania	123

1. Wstęp

Strategie rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek terytorialnych **są współcześnie bardzo popularnym i często wykorzystywanym narzędziem gospodarowania lokalnymi zasobami** w celu podnoszenia poziomu życia i stymulowania rozwoju lokalnego. Parysek (1997, s. 129) definiuje strategię jako „zarysowanie drogi przejścia od stanu istniejącego do stanu docelowego z wyborem określonych priorytetów i własnym, kreatywnym udziałem”. Zdaniem Stępnia i Potoczka (2008, s. 90) strategia to „ogólny program zamierzeń, kierunków działań i decyzji podejmowanych w otoczeniu społecznym, stanowiący jakościową koncepcję przyszłości, zbiór celów, zadań oraz głównych przedsięwzięć organizacyjnych realizowanych przy wykorzystaniu posiadanych zasobów materialnych i ludzkich”. Istotą strategii rozwoju jest szczegółowa diagnoza wybranego obszaru ograniczonego granicami administracyjnymi w zakresie uwarunkowań i czynników rozwoju: przyrodniczych, społecznych i gospodarczych, a następnie wskazanie najbardziej pożądaných kierunków rozwoju jednostki (por. Parysek 1997, s. 129–130). Dokumenty tego typu dotyczą celów długofalowych i stąd tworzone są zazwyczaj na okres od kilku do kilkunastu lat (por. Chandler 1962; Ackoff 1971). Istotną cechą tego typu dokumentów jest hierarchizacja celów (por. Gorzelak, Jałowiecki 2000, s. 49) oraz wybór spośród nich osiągalnych priorytetów (por. Wojtasiewicz 2000, s. 73; Żuber 2000, s. 93). Wybór priorytetów jest konieczny, ponieważ „rozwój dokonuje się w sytuacji ograniczonych środków i dlatego istotą strategii jest dokonywanie najważniejszych dla regionu czy miasta wyborów, nie zaś dążenie do zaspokojenia wszystkich zgłaszanych potrzeb. Wynikiem dokonania tych wyborów – i ograniczenia ich do zagadnień

najważniejszych – powinna być niewielka liczba celów strategicznych” (Gorzelak, Jałowiecki 2000, s. 51).

System prawno-administracyjny w Polsce nadaje strategiom rozwoju terytorialnego szczególne znaczenie – są one „**podstawą prowadzenia polityki rozwoju**”. Przez politykę rozwoju rozumie się natomiast „zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej”. Podstawowym zadaniem własnym gminy jest „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty” – strategia rozwoju społeczno-gospodarczego jest z pewnością właściwym narzędziem, które ma wspomagać to zadanie. Skuteczna polityka rozwoju wpływa bowiem na wzrost poziomu życia oraz zaspokajanie potrzeb ogólnospołecznych.

Strategie rozwoju tworzone na poszczególnych szczeblach hierarchicznych: unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym różnią się stopniem szczegółowości i zawartością. Cechą charakterystyczną strategii poziomu lokalnego jest bazowanie na endogenicznych czynnikach rozwoju – unikatowych zasobach ludzkich i materialnych, charakterystycznych wyłącznie dla danej jednostki terytorialnej, stąd formułowane w niej cele i priorytety rozwoju są specyficzne i konkretne. Warto podkreślić, że w odróżnieniu od obowiązkowej strategii rozwoju województwa – strategia rozwoju gminy jest dokumentem fakultatywnym. Jej tworzenie jest wyrazem aktywności i determinacji władz lokalnych, poszukujących najracjonalniejszych z punktu widzenia rozwoju jednostki i jakości życia mieszkańców celów

na najbliższe lata. Dokument ten stanowi źródło pomocy dla lokalnych władz przy podejmowaniu niektórych decyzji, co jest istotne szczególnie w sytuacji ograniczonych środków finansowych będących do dyspozycji gmin. Wskazuje on przede wszystkim sposoby poprawy warunków życia mieszkańców oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Ma jednak na celu również m.in. wyzwalanie lokalnych inicjatyw, rozwój

postaw przedsiębiorczości i zaradności wśród mieszkańców oraz działających w gminie organizacji i stowarzyszeń, promocję – eksponowanie atrakcyjności gminy dla potencjalnych inwestorów, turystów czy nowych mieszkańców, a także stworzenie podstaw do ubiegania się o różnorodne środki zewnętrzne – m.in. fundusze Unii Europejskiej (por. Parysek 1997; Klasik 2001; Stępień, Potoczek 2008).

2. Przebieg prac nad „Społeczną strategią rozwoju gminy Murowana Goślina 2030”

„Społeczna strategia rozwoju gminy Murowana Goślina 2030” została opracowana według modelu ekspercko-partycypacyjnego, tzn. zawiera ona zarówno ustalenia diagnostyczne i strategiczne osób zajmujących się zawodowo problematyką rozwoju lokalnego, jak i lokalnych liderów, mieszkańców gminy, przedsiębiorców i przedstawicieli różnych organizacji publicznych i niepublicznych.

Proces opracowania dokumentu przebiegał dość dynamicznie. W pierwszej kolejności radni Rady Miejskiej w Murowanej Goślinie (z przewodniczącym Komisji Gospodarczej i Komisji Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Szymonem Pędzińskim na czele) zwrócili się do pracowników Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z prośbą o koordynację prac nad nową strategią rozwoju dla gminy. Prośba radnych wynikała ze świadomości dezaktualizacji dotychczas obowiązującej strategii i konieczności wypracowania nowej wizji, nowych celów i nowych kierunków rozwoju dla gminy. Spotkała się ona z pozytywnym odzewem reprezentantów Instytutu, którzy podjęli się, wraz z grupą około 30 studentów, realizacji tego zadania na początku stycznia 2018 r.

Zespół studentów i pracowników Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej realizujący zadania związane z niniejszym dokumentem liczył ponad 30 osób. Całością prac kierował dr Bartłomiej Kołsut, autor kilkunastu opracowań strategicznych i programowych sporządzanych na zlecenie regionów, miast i gmin w Polsce. Dr Kołsut był także koordynatorem dwóch wcześniejszych naukowo-studenckich przedsięwzięć, prowadzonych

w podobny sposób do prac w Murowanej Goślinie. Chodzi o prace nad strategiami rozwoju gminy Lubniewice (zakończone w 2013 r.) oraz gminy Powidz (zakończone w 2017 r.). Oba przedsięwzięcia zakończyły się dużym sukcesem zespołu badawczego, który miał swój dalszy ciąg w wydaniu dwóch publikacji naukowych opartych na wynikach prac strategicznych (Kołsut, Dyba 2014; Kołsut 2018). Obok dr. Kołsuta, rolę konsultantów naukowych pełnili dr Jędrzej Gadziński (specjalista w zakresie spraw środowiskowych i transportu publicznego), dr inż. Przemysław Ciesiołka (specjalista w zakresie rewitalizacji miast i planowania przestrzennego), dr Paweł Motek (specjalista w zakresie finansów samorządowych) oraz prof. UAM dr hab. Artur Bajerski (specjalista w zakresie geografii edukacji i lokalnych polityk edukacyjnych). Zespół studentów tworzyła z kolei około 30-osobowa grupa, która została szczegółowo przedstawiona na końcu niniejszego opracowania. Cały zespół strategiczny pracował od stycznia do sierpnia 2018 r. w różnym wymiarze godzinowym i z zastosowaniem różnych metod pracy.

Prace w pierwszej kolejności obejmowały analizy z wykorzystaniem techniki *desk research*, czyli „pracy przy biurku”, polegającej na przeszukiwaniu różnych baz danych w celu pogłębienia danej części zasobów strategicznych gminy Murowana Goślina. Każdy członek zespołu należał do jednej z pięciu grup, które odpowiadają rozdziałom 3–7 niniejszego dokumentu. W celu pogłębienia diagnozy strategicznej gminy Murowana Goślina skorzystano z szeregu źródeł danych, wśród których były m.in.:

- bank danych lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,

- baza danych Ministerstwa Finansów (dotycząca dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego),
- baza danych Ministerstwa Rozwoju (dotycząca podpisanych umów na projekty dofinansowane ze źródeł unijnych),
- baza aktów prawnych lex,
- publikowane opracowania programowe i strategiczne.

Istotą diagnozy strategicznej jest to, że opiera się ona na porównaniu stanu obserwowanego (istniejącego) ze stanem uznawanym za prawidłowy, pożądany, słuszny. W przypadku jednostek terytorialnych jest to dość trudne, ponieważ można co prawda określić pewien przedział liczbowy stanu pożądanego (np. przyrost naturalny ludności na poziomie zapewniającym zastępowalność pokoleń), jednak bardzo trudne jest ustalenie dokładnych wartości, do których powinno się dążyć. Dlatego właśnie w celu lepszego zobrazowania obecnej sytuacji gminy Murowana Goślina, wartości opisujące poszczególne czynniki rozwoju zostaną zestawione z wartościami dla tzw. grupy porównawczej. Wybór jednostek porównawczych jest szczególnie istotny w tych elementach diagnozy, które opierają się na danych ilościowych, wskaźnikach (m.in. demografia, sytuacja finansowa). Dane te byłyby bowiem zupełnie nieprzydatne, gdyby nie istniał dla nich żaden punkt odniesienia.

Istotny był zatem odpowiedni dobór jednostek do porównania. W przypadku niniejszego opracowania było to kilkanaście gmin, umożliwiających uzyskanie odpowiedzi na pytanie: jak wygląda gmina Murowana Goślina na tle innych? Jednostki zostały wybrane ze względu na kryterium bliskości geograficznej i lokalizacji w tej samej, szerszej jednostce osadniczej, tj. aglomeracji poznańskiej. Zdecydowano, że zbiór gmin grupy porównawczej tworzyć będą gminy powiatu poznańskiego (tab. 2.1).

Podstawą naukową opracowania strategii dla gminy Murowana Goślina był dorobek gospodarki lokalnej i zarządzania publicznego. W ramach opracowywania dokumentu wykorzystano koncepcję badawczą opartą na mieszanym podejściu badawczym (*mixed-method approach*), które jest stosowane i rozwijane w literaturze z zakresu badań społecznych (Creswell, Clark 2011) i polega m.in. na wykorzystywaniu, w odpowiedniej sekwencji, zarówno metod ilościowych, jak i jakościowych.

Tabela 2.1. Gminy wybrane do grupy porównawczej

Nazwa gminy	Status administracyjny	Liczba ludności [tys.]
Buk	miejsko-wiejska	12,5
Czerwonak	wiejska	27,0
Dopiewo	wiejska	24,0
Kleszczewo	wiejska	7,5
Komorniki	wiejska	26,0
Kostrzyn	miejsko-wiejska	18,0
Kórnik	miejsko-wiejska	25,0
Luboń	miejska	31,0
Mosina	wiejska	31,5
Pobiedziska	miejsko-wiejska	19,0
Puszczykowo	miejska	10,0
Rokietnica	wiejska	16,0
Stęszew	wiejska	15,0
Suchy Las	wiejska	16,5
Swarzędz	miejsko-wiejska	48,5
Tarnowo Podgórne	wiejska	25,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Intencją autorów strategii była możliwie najbardziej kompleksowa analiza potencjałów i problemów gminy Murowana Goślina, z jednej strony oparta na „pracy sprzed biurka” wykorzystującej dane pozyskane głównie z publicznych i niepublicznych źródeł internetowych – ale z drugiej strony na „bliższym poznaniu gminy” w drodze intensywnych badań terenowych. Ustalenia strategiczne zostały zebrane i zapisane w ramach sześciu rozdziałów tematycznych oraz dwóch rozdziałów podsumowujących badania diagnostyczne i formułujących alternatywne modele strategiczne. **Istotnym celem badań społecznych i spotkań konsultacyjnych było poznanie gminy od środka, „wejście” w lokalne relacje społeczne. Zdanem autorów strategii, tylko w ten sposób można opracować dobry dokument rozwojowy, zakładający z jednej strony udział ekspertów zewnętrznych, a z drugiej miejscowych liderów, przedsiębiorców i mieszkańców.** Trzeba jednak przyznać, że wymaga to dużego nakładu pracy.

Proces budowania strategii rozwoju ma charakter sekwencyjny (Parysek 1997). Oznacza to, że każdy kolejny etap tego procesu może zostać rozpoczęty po zakończeniu poprzedniego. Opracowanie niniejszej strategii przebiegało w kilku etapach, które nie

kończą procesu dochodzenia do ostatecznych rezultatów. Zdecydowano bowiem, że dokument ten powinien zostać zaadaptowany przez nowo wybrane władze gminy, w tym szczególnie przez burmistrza oraz większość radnych. Etapy, które zostały zrealizowane w ramach prac zaprezentowanych w niniejszym dokumencie, to (ryc. 2.1):

1. Szczegółowa diagnoza stanu istniejącego – opracowana w oparciu o zastosowanie szeregu metod badawczych i przy wykorzystaniu różnych wskaźników opisujących sytuację społeczną, gospodarczą i przyrodniczą gminy Murowana Goślina (rozdziały 3–7).

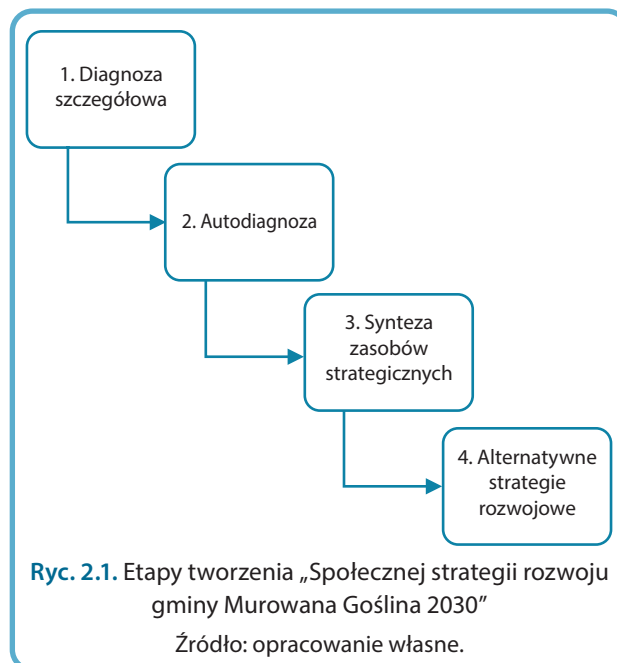
2. Autodiagnoza – opracowana w oparciu o wyniki badań społecznych i spotkań konsultacyjnych, które zostały kompleksowo opisane w rozdziale 8.

3. Synteza diagnozy – sporządzona z wykorzystaniem metody SWOT przy udziale reprezentantów społeczności lokalnej oraz autorów dokumentu (rozdział 9).

4. Alternatywne strategie rozwojowe – opracowane w oparciu o zastosowanie metody TOWS-SWOT, opisane szczegółowo w rozdziale 10.

Niniejsze opracowanie nie kończy prac strategicznych związanych z rozwojem gminy Murowana Goślina. Kolejne etapy powinny jednak być wykonane przede wszystkim przez lokalne władze, wybrane w najbliższych wyborach samorządowych. Autorzy dokumentu celowo przyjęli założenie, by sam dokument nie był utożsamiany z jedną konkretną wizją. Jego ustalenia (szczególnie rzetelna diagnoza) powinny zostać wykorzystane do realizacji kolejnych etapów, takich jak:

5. Określenie autorskiej wizji lidera samorządowego – nie budzi wątpliwości, że liderem samorządowym w polskich warunkach ustrojowych jest burmistrz; element wizji powinien zatem być ostatecznie sformułowany przez tego lidera, który uzyska odpowiedni mandat społeczny do sprawowania swojej funkcji.

6. Wybór celów i priorytetów zgodnych z określoną wizją – cele i priorytety inwestycyjne powinny być dopasowane do sformułowanej przez lidera wizji; powinny operacjonalizować, uszczegóławiać wizję i wcielać ją w życie.

7. Określenie sposobu wdrażania, monitorowania strategii – etap bardzo ważny, wręcz kluczowy, polegający na dopasowaniu zadań i celów strategicznych do konkretnych ludzi, jednostek, podmiotów, funkcjonujących w lokalnym samorządzie (referat urzędu, jednostki organizacyjne gminy, spółki komunalne).

Realizacja pierwszych czterech etapów uzupełniona o kolejne zapewni pełen sukces rozwojowy gminie Murowana Goślina. Autorzy dokumentu, patrząc z zewnątrz na zasoby strategiczne gminy Murowana Goślina, są przekonani, że sukces ten jest możliwy. Trzeba go tylko bardzo solidnie i rzetelnie zaplanować, a później konsekwentnie realizować. Tego lokalnym władzom życzymy.

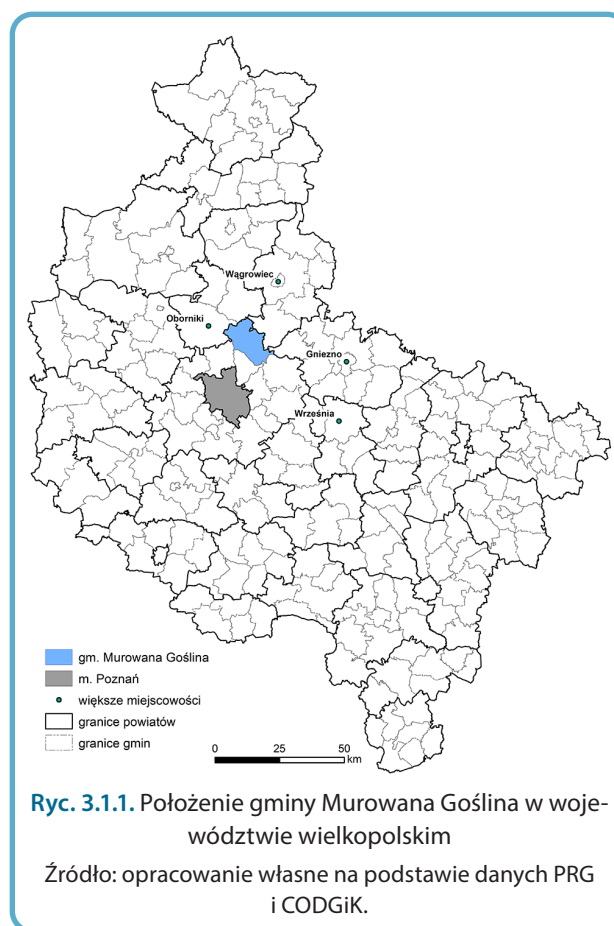
3. Zasoby strategiczne – lokalizacja i środowisko przyrodnicze

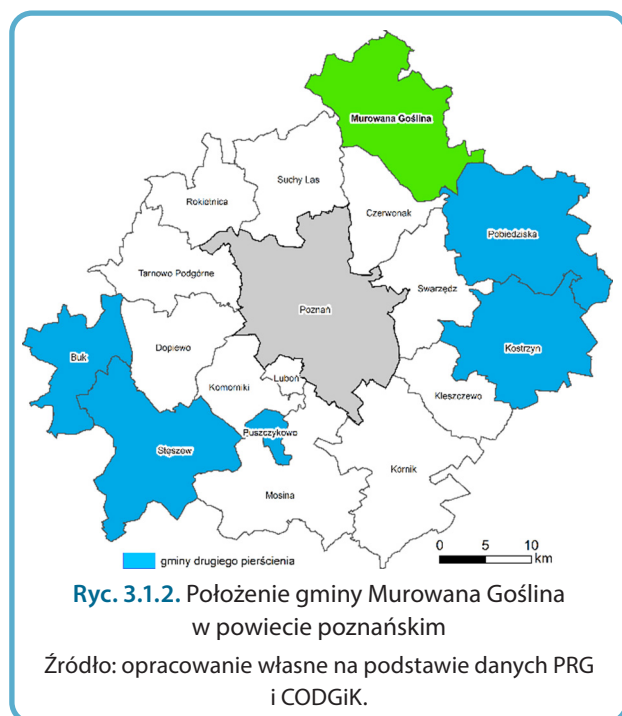
Pierwszym kluczowym zagadnieniem, które warunkuje rozwój lokalny, są zasoby naturalne (elementy środowiska przyrodniczego) oraz lokalizacja (położenie gminy w układzie transportowym i osadniczym). Te dwie okoliczności wpływają bardzo wyraźnie na możliwości rozwojowe gminy, choć są słabo sterowalne lub niemożliwe do sterowania. To, gdzie jesteśmy zlokalizowani i jakie są nasze zasoby środowiskowe, nie jest więc przedmiotem działań samorządu lokalnego. Samorząd ten może te zasoby wykorzystywać, nie może jednak (poza bardzo nielicznymi wyjątkami) ich zmieniać, modyfikować, szczególnie w krótkiej perspektywie czasowej,

3.1. Położenie w układzie osadniczym i transportowym

Położenie gminy w szerszym systemie osadniczym i transportowym stanowi współcześnie bardzo ważny czynnik rozwoju lokalnego (Parysek 1997; Wong 1998). W literaturze przedmiotu nazywa się go czynnikiem tradycyjnym, czyli takim, który od kilkudziesięciu, a może nawet od kilkuset lat odgrywa kluczową rolę w rozwoju obszaru. **Od lokalizacji względem kluczowych węzłów transportowych oraz miejsc realizacji usług publicznych i komercyjnych zależy atrakcyjność inwestycyjna gminy oraz jakość życia mieszkańców** (mierzona np. dostępnością określonego koszyka dóbr i usług). Wiele elementów analizowanych w niniejszej diagnozie (np. dwa najbardziej istotne, czyli potencjał gospodarczy i atrakcyjność osiedleńcza) jest uwarunkowanych lokalizacją gminy Murowana Goślina. Między innymi z tego powodu analiza lokalizacji ma bardzo istotne znaczenie,

ponieważ ukazuje potencjalne możliwości, ale także ograniczenia rozwojowe jednostki. Gmina Murowana Goślina położona jest w północno-centralnej części województwa wielkopolskiego, około 20 km na północ od Poznania (ryc. 3.1.1). Jest jedną z 17 gmin powiatu poznańskiego. Ze względu na centralnie usytuowane miasto powiatowe zalicza się ją do jednostek tzw. drugiego pierścienia (ryc. 3.1.2).

Na wstępie należy wskazać, że fakt **położenia gminy Murowana Goślina w aglomeracji dużego miasta już w znacznym stopniu determinuje jej możliwości rozwojowe**. Dane dotyczące poziomu dochodów własnych gmin na mieszkańca w Polsce pokazują, że aż 16 na 17 gmin powiatu poznańskiego jest w 25% najbogatszych finansowo jednostek. Gmina Murowana Goślina znajduje się w tym rankingu (dane za 2016 r.) na 440 miejscu (na prawie 2500), choć w skali powiatu nie jest to szczególnie imponujący rezultat (13 miejsce na 17 gmin). Możemy zatem powiedzieć, że **możliwości rozwojowe gminy są oceniane w zależności od układu odniesienia. Gdy porównujemy je z pozostałymi gminami w Polsce, należy uznać, że gmina Murowana Goślina jest w bardzo dobrej sytuacji. Z kolei jeśli zestawimy obok siebie gminy z powiatu poznańskiego, ocena wypada znacznie gorzej** i okazuje się, że możliwości rozwojowe gminy Murowana Goślina są relatywnie niskie.

Podstawową cechą położenia gminy jest zatem obecność w grupie gmin tzw. drugiego pierścienia wokół dużego miasta (ryc. 3.1.2), aspirującego do rangi metropolii. Obok tego faktu bardzo istotna jest lokalizacja względem głównych szlaków transportowych. Te bowiem przyciągają duże przedsiębiorstwa i znaczne wpływy budżetowe. **Lokalizacja gminy Murowana Goślina z tego punktu widzenia**

jest niekorzystna, ponieważ na jej terenie nie ma dostępu do autostrady, drogi ekspresowej lub krajowej (tab. 3.1.1). W podobnej sytuacji są jeszcze trzy inne gminy powiatu – Czerwonak, Mosina i Puszczykowo, przy czym każda z tych gmin położona jest bliżej istniejących kluczowych węzłów transportowych niż gmina Murowana Goślina. To sytuuje gminę Murowana Goślina w grupie jednostek o mniejszych możliwościach przyciągania dużych inwestycji. Od lat badania dotyczące lokalizacji działalności gospodarczej potwierdzają dominujące znaczenie czynnika transportowego w wyborze miejsca prowadzenia działalności, szczególnie w sektorze przetwórczym, który wymaga transportu surowca i wytworzonego produktu o znacznej masie.

Oczywiście czynnik transportu nie opiera się wyłącznie na lokalizacji względem dróg samochodowych. Bardzo istotne jest bowiem **położenie gminy w układzie linii kolejowych**. W tym przypadku gmina Murowana Goślina jest w nieco lepszej sytuacji. Polska systematyka znaczenia linii kolejowych wyróżnia linie: (1) magistralne (o najważniejszym

Tabela 3.1.1. Dostęp do kluczowych dróg (autostrady, drogi ekspresowe, krajowe) w gminach powiatu poznańskiego

Gmina	Dostęp do głównych dróg		
	A	S	DK
Dopiewo	tak	tak	–
Kleszczewo	tak	tak	–
Komorniki	tak	–	tak
Buk	tak	–	–
Luboń	tak	–	–
Kostrzyn	–	tak	tak
Suchy Las	–	tak	tak
Tarnowo Podgórne	–	tak	tak
Kórnik	–	tak	–
Pobodziska	–	tak	–
Rokietnica	–	tak	–
Stęszew	–	–	tak
Swarzędz	–	–	tak
Czerwonak	–	–	–
Mosina	–	–	–
Murowana Goślina	–	–	–
Puszczykowo	–	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA.

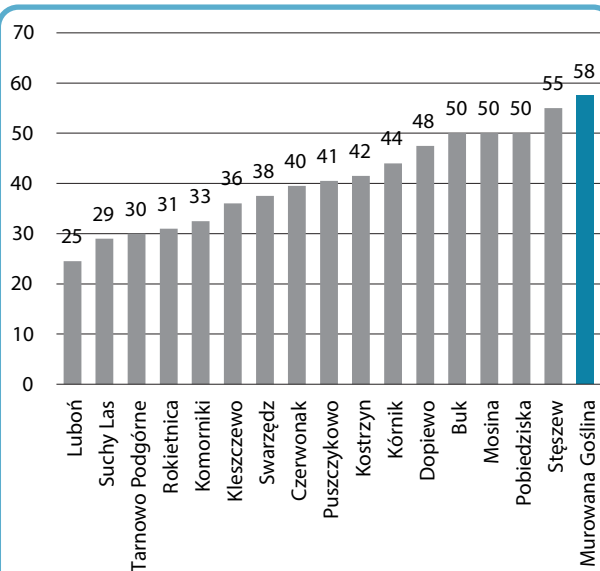
Tabela 3.1.2. Dostęp do linii kolejowych (przystanek lub stacja kolejowa) w gminach powiatu poznańskiego

Gmina	Dostęp do linii kolejowej
Swarzędz	magistralnej i pierwszorzędnej
Buk	magistralnej
Dopiewo	magistralnej
Kostrzyn	magistralnej
Luboń	magistralnej
Mosina	magistralnej
Puszczykowo	magistralnej
Rokietnica	magistralnej
Kórnik	pierwszorzędnej
Pobiedziska	pierwszorzędnej
Suchy Las	pierwszorzędnej
Czerwonak	drugorzędnej
Komorniki	drugorzędnej
Murowana Goślina	drugorzędnej
Stęszew	drugorzędnej
Kleszczewo	–
Tarnowo Podgórne	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKP Polskie Linie Kolejowe.

znaczeniu), (2) pierwszorzędne, (3) drugorzędne oraz (4) znaczenia miejscowego. Ta czterostopniowa skala pokazuje rolę poszczególnych linii, analogicznie do kategorii dróg samochodowych (od autostrady do drogi gminnej). Przez obszar gminy Murowana Goślina przechodzi **linia drugorzędna nr 356 prowadząca ze stacji Poznań Wschód do Wągrowca i dalej do Gołańczy. Jej dużym atutem jest stosunkowo dobra prędkość szlakowa**, wynikająca z dokonanej w latach 2011–2013 kompleksowej modernizacji zrealizowanej w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Wielkopolskiego (WRPO). Linia Poznań–Wągrowiec na tle całego układu kolejowego kraju nie jest szczególnie istotna – znaczna część gmin powiatu poznańskiego ma dostęp do linii magistralnej lub pierwszorzędnej. Jednak trzeba odnotować, że są w powiecie poznańskim gminy, które nie mają dostępu do żadnej linii kolejowej (Kleszczewo, Tarnowo Podgórne) i są przez to w trudniejszej sytuacji, szczególnie w zakresie dostępu do transportu pasażerskiego.

Dostęp do zmodernizowanej linii kolejowej oraz stosunkowo dobrze funkcjonujący transport

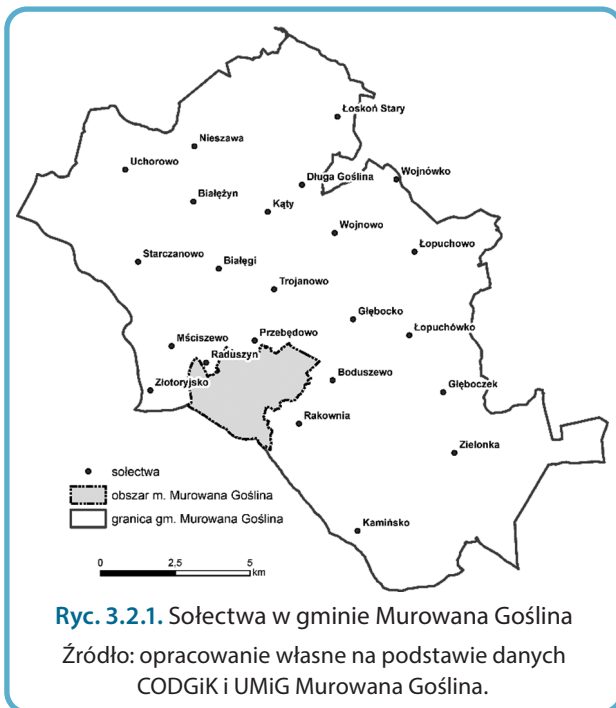
Ryc. 3.1.3. Czas dojazdu [min] do centrum Poznania (rondo Kaponiera) z miejscowości gminnych powiatu poznańskiego w dniu roboczym o godz. 7:00 (marzec 2018 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Google.

autobusowy (w ramach porozumienia komunalnego z Poznaniem, organizatorem autobusowego transportu publicznego na terenie gminy Murowana Goślina jest ZTM Poznań) powodują, że transport publiczny jest w gminie w stosunkowo dobrej pozycji konkurencyjnej wobec transportu indywidualnego. Oprócz dość dobrych połączeń kolejowych i autobusowych, wpływ na to ma długi czas dojazdu transportem indywidualnym. **Spośród wszystkich ośrodków gminnych w powiecie poznańskim, Murowana Goślina ma najdłuższy średni czas dojazdu samochodem do centrum Poznania w godzinach szczytu dnia roboczego** (ryc. 3.1.3). Dlatego właśnie oferta transportu publicznego jest w przypadku tej gminy relatywnie atrakcyjna (w porównaniu do innych gmin).

3.2. Struktura terytorialna jednostek pomocniczych

Lokalizacyjne czynniki rozwoju, oprócz dostępności i położenia w krajowym i regionalnym systemie osadniczym i transportowym, dotyczą także wewnętrznego układu osadniczego, tj. liczby i wielkości jednostek osadniczych oraz terytorialnych na obszarze gminy. Generalną zasadą jest, że **trudności w zarządzaniu gminą rosną wraz ze wzrostem**

liczby jednostek osadniczych, gdyż każda z nich wymaga odrębnej, dopasowanej do lokalnej specyfiki, polityki wsparcia.

Warto w tym miejscu nadmienić, że gmina jako jednostka samorządu terytorialnego będąca najbliższą obywatela, w celu sprawniejszej realizacji swoich zadań, może zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym tworzyć jednostki pomocnicze, stanowiące lokalne wspólnoty samorządowe mieszkańców części gminy (Strzelecki 2010).

Zgodnie z uchwałą nr X/75/2016 Rady Miejskiej w Murowanej Goślinie z dnia 16 czerwca 2015 r. w sprawie zmiany Statutu Miasta i Gminy Murowana Goślina na obszarach wiejskich działają 23 sołectwa (ryc. 3.2.1), stanowiąc po gminie Kórnik, razem z gminą Pobiedziska, największe rozdrobnienie na jednostki pomocnicze w gminach powiatu poznańskiego. Ta skomplikowana struktura przekłada się bezpośrednio na **najmniejszą w powiecie średnią liczbę mieszkańców zamieszkujących sołectwo – 277 osób, 12-krotnie mniejszą niż np. w przypadku gminy Komorniki** (tab. 3.2.1), przy jednocześnie stosunkowo dużej powierzchni wynoszącej średnio 711 ha. Rozdrobnienie to wynika z dużej liczby małych wsi, dość regularnie rozmieszczonych na sporej powierzchni gminy, co uwarunkowane jest przede wszystkim bardzo dużym udziałem lasów i terenów zadrzewionych oraz użytków rolnych.

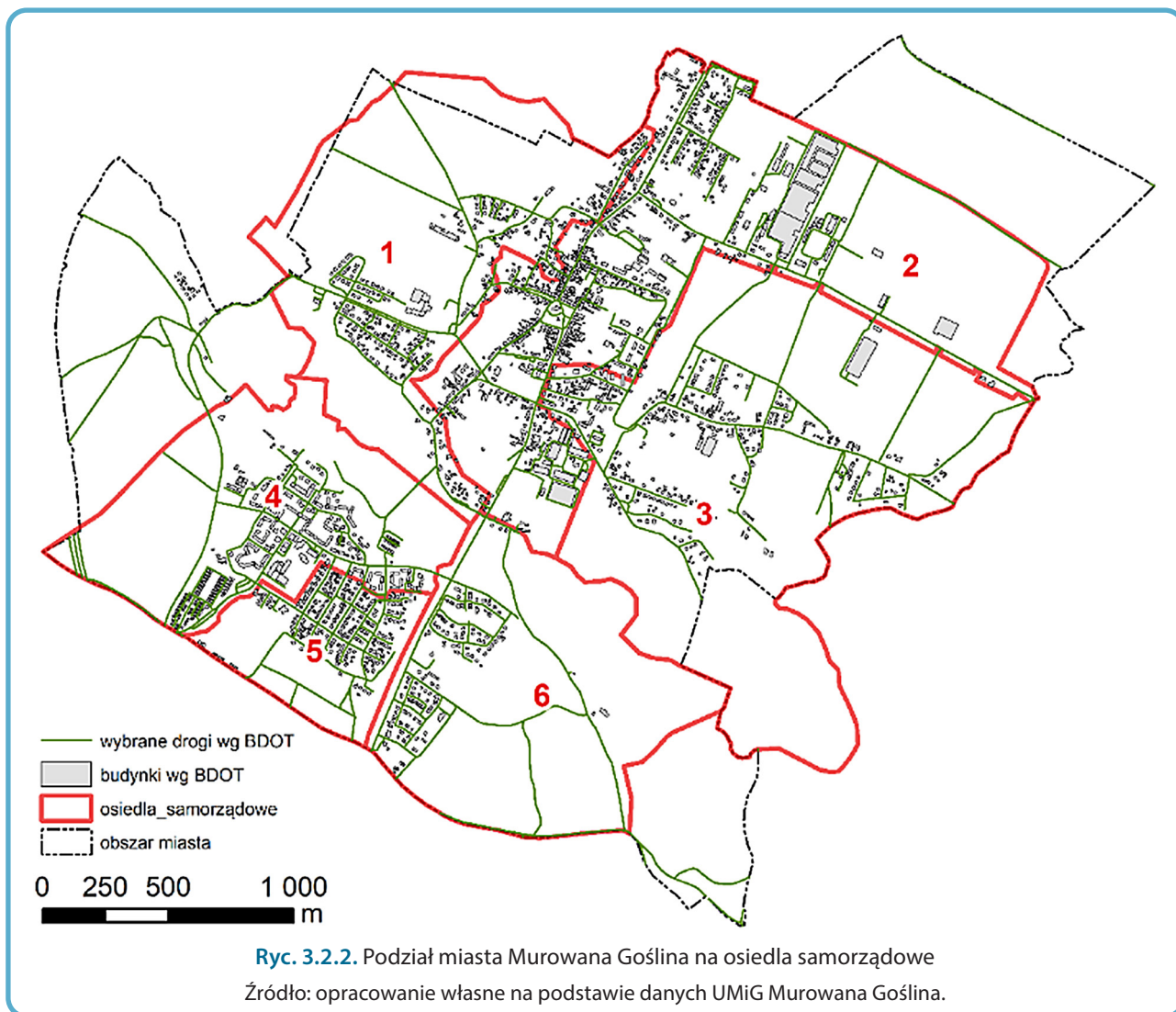
Tabela 3.2.1. Charakterystyka jednostek pomocniczych (JP) na obszarach wiejskich w gminach powiatu poznańskiego

Gmina	Liczba JP na obszarach wiejskich ¹	Średnia pow. JP [ha]	Średnia liczba mieszk. JP
Komorniki	8	830	3277
Dopiewo	11	982	2177
Czerwonak	14	589	1945
Rokietnica	10	793	1602
Tarnowo Podgórne	16	636	1568
Suchy Las	11	1055	1511
Swarzędz	20	468	873
Mosina	21	752	851
Kórnik	27	667	644
Buk	11	797	570
Kleszczewo	14	532	546
Pobiedziska	23	780	438
Stęszew	22	770	410
Kostrzyn	20	734	410

¹ Większość obszarów wiejskich w powiecie poznańskim podzielona jest na sołectwa. Jednak w niektórych gminach wiejskich (np. Suchy Las) obok sołectw istnieją także osiedla samorządowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji ze stron internetowych gmin oraz GUS.

Podział na jednostki pomocnicze na terenie gminy obejmuje także obszar miasta, w którym wydzielono **sześć osiedli samorządowych** (ryc. 3.2.2). Ich granice odzwierciedlają strefy funkcjonalne terenów zurbanizowanych, obejmujących dwie główne części miasta, tj. tzw. część historyczną oraz osiedle Zielone Wzgórze. W historycznej części miasta działają trzy osiedla samorządowe: (1) osiedle samorządowe nr 1 z dominującą funkcją zabudowy jednorodzinnej (położone od zachodniej granicy miasta do strefy śródmiejskiej) liczące około 900 mieszkańców, (2) osiedle samorządowe nr 2 z dominującą funkcją zabudowy wielorodzinnej, w tym o charakterze śródmiejskim, liczące około 2400 mieszkańców oraz (3) osiedle samorządowe nr 3, na terenie którego znajduje się zabudowa jednorodzinna (przede wszystkim rejon na wschód od torów kolejowych) liczące około 500 mieszkańców. Z kolei pozostałe osiedla obejmują: (4) osiedle samorządowe nr 4, czyli tereny zabudowy wielorodzinnej osiedla Zielone Wzgórze liczące około 5000

mieszkańców, (5) osiedle samorządowe nr 5, czyli tereny zabudowy jednorodzinnej bliźniaczej i wolnostojącej liczące około 1000 mieszkańców oraz (6) osiedle samorządowe nr 6, czyli tzw. os. 600-lecia oraz domy jednorodzinne położone na wschód od ul. Poznańskiej, liczące w sumie ok. 400 mieszkańców. **W strukturze jednostek pomocniczych zarysowuje się dość duża dysproporcja pomiędzy największym osiedlem (nr 4), drugim co do wielkości, o połowę mniejszym osiedlem nr 2 oraz pozostałymi, liczącymi mniej niż 1000 mieszkańców. Taka struktura jednostek pomocniczych na terenie miasta także nie ułatwia zarządzania lokalnego,** choćby w sferze podziału środków finansowych delegowanych na poziom tych jednostek (czy np. wyliczać kwotę proporcjonalnie do liczby mieszkańców czy stosować kwotę jednolitą).

Obowiązujące przepisy nie określają z góry dla jednostek pomocniczych żadnego katalogu działań przypisanych, a ustawodawca nie przewidział wykonywania przez nie jakichkolwiek zadań na zasadzie wyłącznej właściwości. Realizują one zawsze tylko – w konkretnym zakresie – zadania należące do gminy (Fleszer 2011).

Jednostki pomocnicze na terenie gminy Murowana Goślina dysponują pewnym, niewielkim budżetem inwestycyjnym. Reprezentanci osiedli i sołectw stanowią także grupę opiniodawczą dla władz gminy. Sprawą zupełnie otwartą pozostaje zwiększenie kompetencji jednostek pomocniczych oraz ich partycypacji w budżecie gminnym. Należy jednak zwrócić uwagę na ograniczenia budżetowe, które w przypadku gminy Murowana Goślina są dość istotne.

Jednostki pomocnicze gminy, mimo że nie mają osobowości prawnej, a ich powołanie jest zależne od decyzji radnych, stanowią bardzo istotny element wpływający na wytworzenie poczucia więzi mieszkańców zamieszkujących określony, wydzielony obszar. Relacje te są najczęściej zbudowane w oparciu o wspólną historię, względy kulturowe lub gospodarcze, sprzyjając aktywizacji mieszkańców, którzy najlepiej znają problemy i potrzeby lokalnej społeczności. Stąd też wynika wyjątkowy, społeczno-gospodarczy charakter jednostek pomocniczych w gminach (Fleszer 2011).

3.3. Zasoby środowiska przyrodniczego

Środowisko przyrodnicze pełni różne funkcje w rozwoju lokalnym. Po pierwsze, ma ono znaczenie bardzo podstawowe, gdyż jest gwarantem najważniejszych funkcji życiowych. Po drugie, jakość i ilość zasobów środowiska przyrodniczego istotnie warunkuje coś, co określamy jako jakość życia. Dość powszechnie twierdzi się, że obecność lasów, jezior, czystego powietrza i atrakcyjnego krajobrazu wpływa pozytywnie na jakość życia i staje się (szczególnie obecnie) istotnym czynnikiem wyboru miejsca zamieszkania. Po trzecie wreszcie, środowisko przyrodnicze może być także zasobem możliwym do wykorzystania gospodarczego. Chodzi tu m.in. o sektory związane z eksploatacją tych zasobów (np. sektor drzewny, rybacki, wydobywczy) oraz ich wykorzystaniem usługowym, np. w turystyce. Trzy sfery analizy znaczenia zasobów środowiska przyrodniczego są kluczowe dla zrozumienia jego istoty. W niniejszym rozdziale zostaną przedstawione podstawowe fakty na temat elementów przyrodniczych gminy Murowana Goślina.

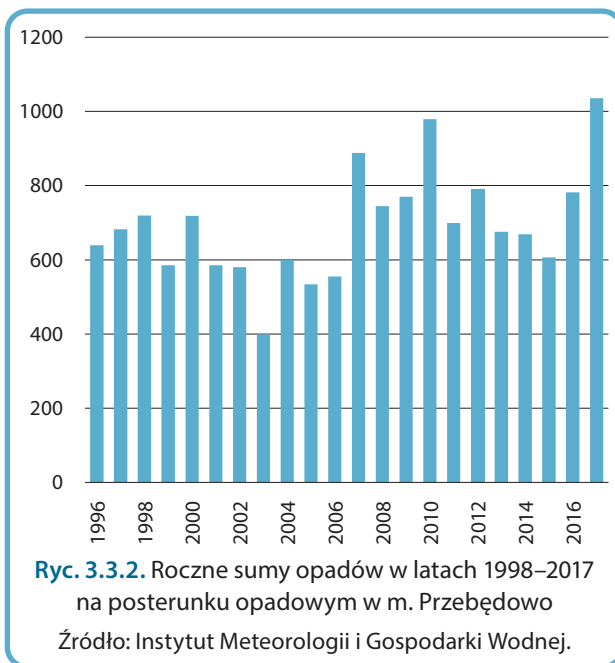
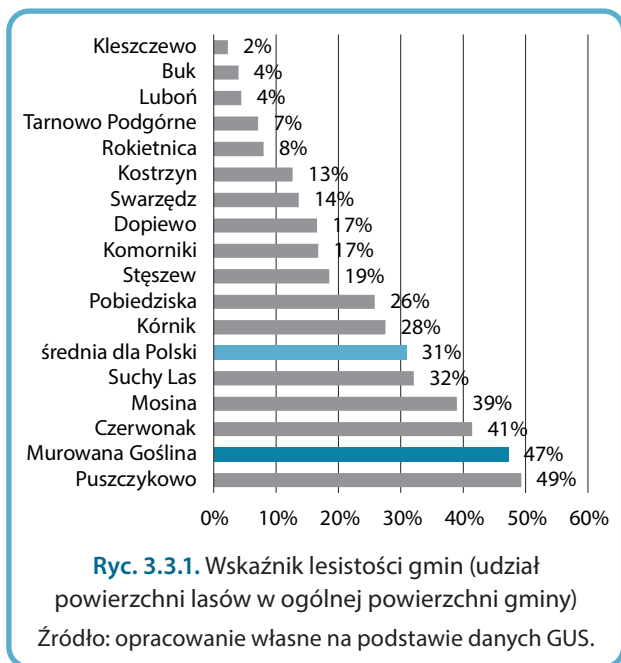
Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Kondrackiego (2000) obszar Murowanej Gośliny należy do prowincji Nizin Środkowopolskich, podprowincji Pojezierza Południowobałtyckiego, w makroregionie Pojezierze Wielkopolskie i mezoregionie Pojezierze Gnieźnieńskie. Pojezierze Wielkopolskie znajduje się pomiędzy pradolinami Wisły, Noteci i Warty na północy oraz Warty i Obry na południu. Jego powierzchnia wynosi około 16 tys. km².

Pojezierze Gnieźnieńskie cechuje pasmo wzgórz i jezior związanych z poznańską fazą zlodowacenia wiślańskiego. Występuje tu przede wszystkim glina morenowa, a powstałe na niej gleby należą głównie

do brunatnoziemów. Co więcej, można wyróżnić także piaski stanowiące podstawę dla dominujących tu gleb pseudobielicowych (o niskiej przydatności dla rolnictwa). Rezultatem tego jest fakt, że **wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej kształtuje się poniżej średniej wojewódzkiej i krajowej. dlatego nie dziwi fakt, że cechą charakterystyczną gminy jest dominacja lasów i terenów zadrzewionych, a stosunkowo niski jest udział użytków rolnych.** Pod względem ukształtowania powierzchni obszar gminy Murowana Goślina jest urozmaicony. Występują pofałdowania oraz pagórki, a także charakterystycznie zorientowane elewacje i depresje, wyznaczające główne jednostki orograficzne. Są to przesłanki do rozwijania turystyki pieszej i rowerowej, a jednocześnie przyciągające nowych mieszkańców ceniących sobie atrakcyjne warunki przyrodnicze. Ze względu na położenie terenu w strefie czołowo-morenowej zlodowaceń bałtyckich, wyróżnia się on zróżnicowaną morfologią. Obszar wysoczyzny jest porożcinany przez liczne doliny rzek i cieków, do najważniejszych należą Trojanka i Mała Wełna. Dodatkowo zaobserwować można ciągi jezior rynnowych. Ponieważ gmina leży na wschód od doliny Warty, zauważa się, że powierzchnia terenu opada w większości w kierunku zachodnim od wysokości około 130 m n.p.m. w rejonie Rejewca do około 60 m n.p.m. w okolicy Murowanej Gośliny. Dodatkowo na terenie Murowanej Gośliny obserwuje się osady polodowcowe (częściowo wydobywane): mułki i iły zastoiskowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe, gliny zwałowe oraz piaski i żwiry moren czołowych i inne.

Niewątpliwie **jednym z najważniejszych zasobów przyrodniczych gminy Murowana Goślina są lasy.** Jest ich w tym rejonie relatywnie dużo, co pokazuje porównanie wskaźnika lesistości gmin powiatu poznańskiego (ryc. 3.3.1) – wśród nich gmina Murowana Goślina (wskaźnik na poziomie 47%) ustępuje tylko jednej jednostce (Puszczykowo – 49%) i znacznie przewyższa wartość średnią dla całej Polski (31%).

Morfologia terenu oraz jego zagospodarowanie nie ma wpływu na wiejące tu wiatry, których kierunki całkowicie zależą od przemieszczających się mas powietrza. Dominującymi wiatrami są (podobnie jak w pozostałych częściach kraju) wiatry zachodnie oraz północno- i południowo-zachodnie w okresie letnim. Zima sprzyja nasilaniu się wiatrów z kierunku wschodniego. Małe zróżnicowanie wysokościowe obszaru powoduje, że powietrze stagnuje jedynie

w obrębie dolin rzecznych i torfowisk. Gmina znajduje się w środkowowielkopolskim regionie klimatycznym (Woś 1994), który charakteryzuje się na tle pozostałej części Wielkopolski większą liczbą dni ciepłych, pochmurnych i bez opadów oraz w okresie zimowym większą liczbą dni o temperaturach z zakresu od 5°C do –5°C oraz temperaturach typowo mroźnych. Średnia rocznych opadów w ostatnich 20 latach, zmierzonych na posterunku opadowym IMGW w Przebędowie, nie przekroczyła 700 mm, przy czym wyjątkowy okazał się rok 2017, w którym suma opadów wyniosła 1035 mm (ryc. 3.3.2).

Wody powierzchniowe pokrywają około 2% gruntów. Sieć hydrograficzna tworzona przez dużą ilość rowów o łącznej długości około 115 km oraz cieków powierzchniowych (ok. 50 km) jest dobrze rozwinięta (ryc. 3.3.3), choć nie zapewnia wystarczającego drenażu obszarów dolinnych i podmokłych. Cieki gminy Murowana Goślina są zasilane przede wszystkim wodami śnieżno-deszczowymi, co znajduje odzwierciedlenie w stanach wody w poszczególnych miesiącach. W okresie od lutego do kwietnia notowane są stany maksymalne, związane z podtopieniami, natomiast we wrześniu i październiku występują minima. W okresach letnich, można zaobserwować szybkie przybory wód, wraz z lokalnymi wylewami, związane z nawałnymi deszczami. Opadów tych małe cieki wodne nie są w stanie szybko odprowadzić z obszaru zlewni do Warty.

Do najważniejszych cieków zaliczyć można rzeki Wartę i Trojankę. Przebieg pierwszej wytycza zachodnią granicę gminy. Obecność Warty warunkuje również występowanie zagrożenia powodziowego. Na podstawie badań przeprowadzonych w 2016 r. przez WIOŚ w Poznaniu w ramach monitoringu operacyjnego, w punkcie zlokalizowanym w Mściszewie, w 219 km biegu, wody prowadzone przez Wartę (wody silnie zmienione) zostały zaklasyfikowane w zakresie parametrów fizykochemicznych do klasy II; w zakresie parametrów chemicznych określono ich stan poniżej dobrego. Wpływ miały na to przede wszystkim ponadnormatywne stężenia benzo(a)pirenu (WIOŚ 2016).

Prawobrzeżny dopływ Warty uchodzący do niej w 218,5 km jej biegu – rzeka Trojanka, to ciek o długości przekraczającej 20 km. Jej obszarem źródłowym są okolice Huty Pustej. Zlewnia o powierzchni około 147 km² to głównie tereny podmokłe, łąki na południe od Zielonki. Obszar charakteryzują liczne zagłębienia bezodpływowe zlewni Jeziora Miejskiego i Kamińskiego. Rzeka ta przepływa przez kilka lokalnych jezior m.in. Jezioro Leśne, Worowskie i Głębocko (ryc. 3.3.3). Trojanka, zwana też Goślińską Strugą, od północy wpływa do Murowanej Gośliny, mijając po drodze wsie Zielonka, Głębocek i Trojanowo. Dopływami Trojanki są: Strumień Goślanka, kanał Kąty i Kanał Wojnowski. W obrębie zlewni płynie również Kanał Łomno wpadający do Kanału Wojnowskiego.

Na podstawie badań monitoringowych prowadzonych w Mściszewie, w 0,8 km biegu rzeki Trojanki przez WIOŚ w Poznaniu w 2016 r., jej wody zaklasyfikowano do II klasy (elementy fizykochemiczne), a stan elementów chemicznych określono jako dobry. Ze względu na charakter sieci hydrograficznej, obszar gminy można podzielić na 4 odwadniane podobszary (tab. 3.3.1).

Gmina Murowana Goślina, tak jak i cały powiat poznański, z uwagi na małe, roczne sumy opadów zaliczana jest do obszarów o niskiej zasobności w wody powierzchniowe. Na terenie tym odpływ powierzchniowy oscyluje w granicach 3,74 l/s/km² (Niedziałkowski 2004). W gminie występuje jednak bardzo dużo jezior (ryc. 3.3.3), głównie o powierzchni nieprzekraczającej 5 ha. Występują również stawy, przede wszystkim o charakterze hodowlanym, a w rejonie Mściszewa znajdują się zbiorniki utworzone w wyrobiskach po eksploatacji i wydobywaniu kruszyw naturalnych.

Wśród najbardziej rozpoznawalnych zbiorników można wskazać Jezioro Miejskie i jezioro Pławno, w południowej części gminy, malowniczo położone Jezioro Worowskie oraz dwa jeziora, popularne zwłaszcza ze względu na pełnienie funkcji rekreacyjnych jako kąpieliska – Kamińskie i Wojnowskie. Największym zbiornikiem na terenie gminy jest Jezioro Gackie o powierzchni około

30 ha, w zachodniej części gminy (Choiński 2006). W tabeli 3.3.2 zestawiono parametry jezior nazwanych (czyli takich, którym nadano nazwę) z obszaru gminy, których powierzchnia, w zależności od źródła, wynosi min. 10 ha.

W listopadzie 2014 r. został oddany do użytkowania zbiornik małej retencji w Przebudowie na rzece Trojance (ryc. 3.3.3). Jego powierzchnia całkowita (w zależności od poziomu piętrzenia, zob. tab. 3.3.3) wynosi 14,5 ha, długość – 1450 m, szerokość maksymalna – 120 m, a pojemność – około 230 tys. m³. W ramach inwestycji wykonano: zapórę czołową o długości 334 m, budowlę piętrzącą IV klasy oraz przepławkę dla ryb. Zbiornik powstał w oparciu o dofinansowanie z Unii Europejskiej (90%) i budżetu państwa (10%). Inwestycja kosztowała blisko 7,5 mln zł. Głównym zadaniem zbiornika jest magazynowanie wody dla celów rolniczych, poprawa warunków klimatycznych i wodnych na przyległych użytkach rolnych oraz ochrona przeciwpowodziowa i przeciwpożarowa terenów poniżej zapory, a także przyległych do zbiornika.

Wokół zbiornika wykonano ekologiczną strefę buforową (barierę biogeochemiczną), tj. pas przejściowy pomiędzy zbiornikiem a użytkami rolnymi o średniej szerokości wynoszącej około 13 m, stanowiący użytki zielone z nasadzeniami drzew i krzewów. Zadaniem strefy jest ograniczenie spływów związków biogennych (azot, fosfor) i środków ochrony roślin z terenów przyległych.

Tabela 3.3.1. Podział gminy na obszary odwadniane

Obszar odwadniany	Ciek	Dopływ
Południowa i centralna część gminy	Trojanka	Bezpośredni dopływ Warty
Północno-wschodni i wschodni obszar gminy	Dzwonówka	Dopływ Małej Wełny
Najbardziej wysunięty północno-zachodni obszar gminy	Zaganka	Dopływ Wełny
Południowo-zachodni obszar gminy	Okresowe ciek wodne	Bezpośrednie dopływy Warty

Źródło: opracowanie własne na podstawie MPHP.

Tabela 3.3.2. Wykaz jezior nazwanych o pow. powyżej 10 ha z terenu gm. Murowana Goślina

Jezioro	Pow. [ha]		Objętość [tys. m ³]	Głębokość [m]	
	Choiński (2006)	MPHP		maks.	śr.
Gackie	29	26	438	3,0	1,5
Wojnowskie	19	17	290	3,0	1,5
Łoskoń	19	18	b.d.	b.d.	b.d.
Łomno	19	19	564	6,4	3,0
Kamińskie	18	14	823	10,3	4,6
Worowskie	14	15	267	3,9	1,9
Tuczno	10	9	202	4,1	2,0
Pławno	10	10	b.d.	b.d.	b.d.
Raduszyn	7	14	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: MPHP oraz Jańczak (1996).

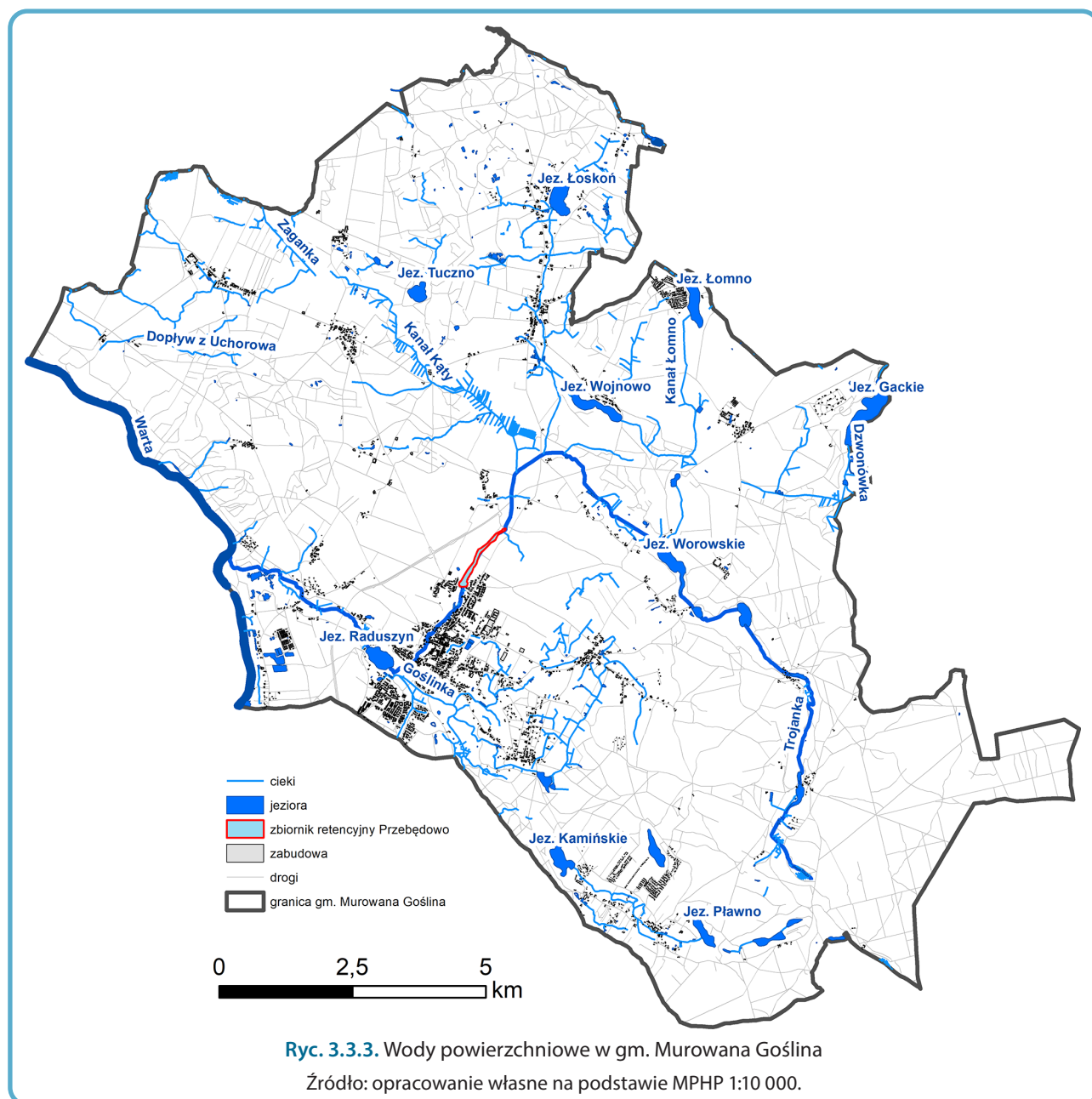

Tabela 3.3.3. Parametry piętrzenia zbiornika retencyjnego w Przebędowie

Wariant piętrzenia	Poziom piętrzenia [m n.p.m.]	Średnia głębokość [m]	Pow. zalewu [ha]
Minimalny	71,5	0,38	10,6
Normalny	72,5	0,94	12,0
Maksymalny	73,0	1,20	14,5

Źródło: Korytowski, Waligórski (2017).

Właścicielem zbiornika jest Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Prace konserwacyjne przeprowadzane w obrębie zbiornika obejmują wykaszanie porostów ze skarpy odpowietrznej zapory, usuwanie porostów z narzutu kamiennego na skarpie odwodnej oraz usuwanie śmieci, nagromadzonych przy zaporze, jak również obsługę urządzeń piętrzących. **Nie uwzględniają one jednak czyszczenia zbiornika w strefie lustra wody, co powoduje, że zbiornik zarasta w zastraszającym tempie, wydzielając uciążliwy zapach.** W ostatnich latach, z dużą ilością dni mokrych, obserwuje

się gromadzenie się wody w piwnicach domostw w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika. W 2017 r., w związku z brakiem dostatecznego nadzoru nad zbiornikiem, szczególnie w sytuacjach ekstremalnych zjawisk pogodowych powodujących przedostawanie się do zbiornika dużych ilości wody oraz elementów roślinnych, doszło do zablokowania jego odpływu. Niebezpiecznie podnoszący się poziom wody wymusił konieczność awaryjnego oczyszczenia krat, co przyczyniło się do zwiększonego, niekontrolowanego natężenia odpływu wody i podtopienia wielu nieruchomości poniżej zbiornika. Wydaje się, że nakłady finansowe na rzecz jego utrzymania są niewystarczające, co przyczynia się do jego systematycznej, powolnej degradacji i niszczenia oraz braku możliwości wykorzystania jego potencjału przez gminę Murowana Goślina.

Gmina Murowana Goślina, zgodnie z hydrogeologicznym podziałem kraju, należy do regionu wielkopolskiego (Paczyński 1995). Występujące tu poziomy i piętra wodonośne są bezpośrednio uwarunkowane budową geologiczną. Zbiorniki wód podziemnych występują w piaszczystych i żwirowych utworach czwartorzędowych oraz neogenu (poziom mioceński) i paleogenu (poziom oligoceński). Piętra te rozdzielone są warstwami ilów poznańskich oraz glin zwałowych. Pierwsze dwa mają parametry użytkowe. We wschodniej części gminy znajdują się trzy małe fragmenty paleogeńsko-neogeńskiego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 143 – Subzbiornik Inowrocław–Gniezno. Nie jest on obecnie eksploatowany przez żadne z ujęć komunalnych. Trudno też określić i wydzielić dostępne z tego tytułu zasoby wód. Ze względu na bardzo dobrą izolację zbiornika i brak podatności na zanieczyszczenia pochodzenia antropogenicznego, nie jest planowane wyznaczenie dla niego obszaru ochronnego, co w istotny sposób mogłoby wpłynąć na ewentualne kierunki rozwoju gminy i ograniczyć możliwości użytkowania gruntów ze względu na nałożone zakazy, nakazy i ograniczenia.

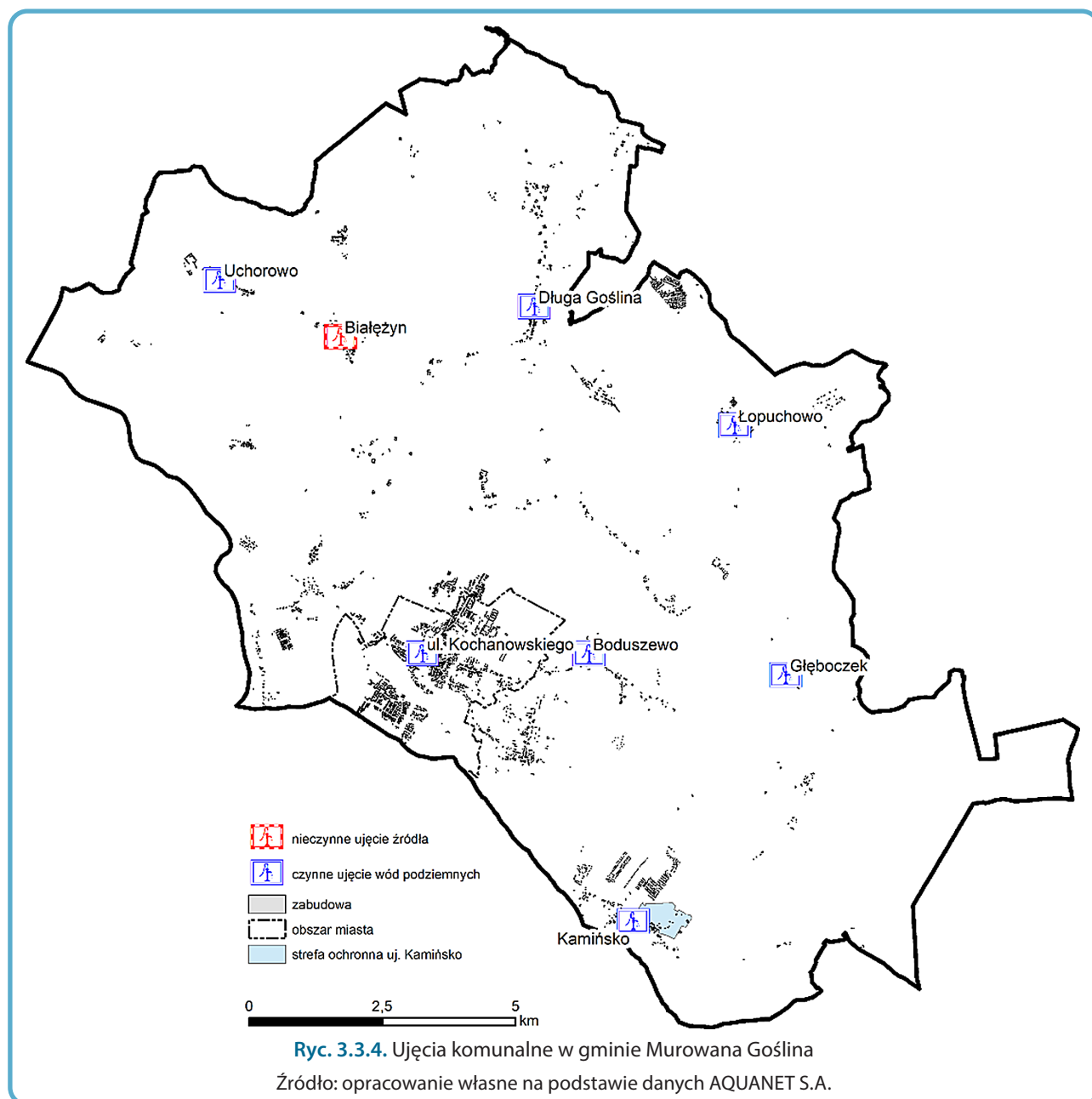
Wody w utworach czwartorzędowych występują w sposób nieciągły, w utworach piaszczysto-żwirowych zdeponowanych we współczesnych dolinach rzecznych i pradolinach. Są one zasilane bezpośrednio z infiltracji opadów atmosferycznych, co powoduje, że charakteryzują się dużymi wahaniami położenia zwierciadła wody, które zalega na głębokości od 1 do 9 m p.p.t. Poziom mioceński jest

eksploatowany przez główne ujęcie wód podziemnych zlokalizowane w Murowanej Goślinie. Składa się z dwóch warstw wodonośnych – górnej i środkowej. Łączą się one w jedną w okolicach miasta Murowana Goślina. Jest to kompleks osadów piaszczystych o miąższości przekraczającej 50 m. Cechą charakterystyczną jest obecność soczewek węgla brunatnych oraz mułków. Niniejszy poziom wodonośny zalega na głębokościach w przedziałach 66–107 m p.p.t. do 90–144 m p.p.t. Wielkość zasilania zbiornika mioceńskiego, którego obszarem zasobowym jest dolny odcinek rzeki Trojanki, została ustalona w badaniach modelowych poznańskiego dorzecza Warty i wynosi $0,78 \text{ m}^3/\text{h}/\text{km}^2$ (Dąbrowski i in. 2003).

Gmina Murowana Goślina jest zaopatrywana w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi z szeregu ujęć wód podziemnych (ryc. 3.3.4) eksploatowanych przez AQUANET S.A. realizujący zadania gminy w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Ujęcia te pobierają wody z poziomu mioceńskiego (ul. Kochanowskiego, Długa Goślina, Łopuchowo i Uchorowo) oraz czwartorzędowego (Boduszewo, Kamińsko i Głębocek). Część z nich jest spięta w system wodociągowy pozwalający na optymalizację ich pracy i zapewnienie mieszkańcom wody w odpowiedniej ilości i właściwej jakości.

Specyficznym ujęciem wody jest ujęcie w Białężynie. Zaprzeszono jego eksploatacji ze względu na brak możliwości dostatecznej ochrony wód przed zanieczyszczeniami pochodzenia antropogenicznego. Główne ujęcie, znajdujące się w Murowanej Goślinie przy ul. Kochanowskiego, ma wyznaczony teren ochrony bezpośredniej, jest zgodnie z przepisami ogrodzone i dodatkowo ochraniane w trybie ciągłym (24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu).

Dla zapewnienia właściwej ochrony dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu, rozporządzeniem z dnia 23 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2013 r., poz. 4994; Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2017 r., poz. 7211) ustanowił **strefę ochronną w zakresie ochrony bezpośredniej i pośredniej dla ujęcia wody w Kamińsku** (ryc. 3.3.4). Jest to jedyna taka strefa na terenie gminy. Ogranicza ona potencjalne możliwości użytkowania gruntów na obszarze o powierzchni 45 ha sąsiadującym z ujęciem poprzez wprowadzenie szeregu zakazów i ograniczeń. Zapisy rozporządzenia dotyczą przede wszystkim lokalizowania inwestycji mogących negatywnie wpływać na jakość i ilość wód podziemnych ujęcia. Wprowadzono

całkowity zakaz ich powstawania (np. zakaz budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, zakaz lokalizowania stacji paliw płynnych i składowisk odpadów, zakaz prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze składowaniem lub przechowywaniem środków ochrony roślin i opakowań po tych środkach, zakaz wydobywania kopalin itd.) lub obwarowano ich powstanie dodatkowymi obowiązkami polegającymi np. na wykonywaniu dla nowych obiektów typu: parkingi, tereny przemysłowe, szczelnego podłoża uniemożliwiającego przedostawanie się wód opadowych i roztopowych do gruntu oraz szczelnych systemów

ujmowania wód opadowych i roztopowych wraz z urządzeniami oczyszczającymi.

Gmina Murowana Goślina jest całkowicie samowystarczalna w zakresie zaopatrzenia ludności w wodę. Duże inwestycje na rzecz wodociągów oraz nowoczesne ujęcia i stacje uzdatniania wody prowadzone przez AQUANET S.A. zapewniają mieszkańcom wodę w odpowiedniej ilości i jakości.

Dostępność zasobów wodnych jest obecnie jednym z najważniejszych filarów prawidłowego, niezależnego funkcjonowania gminy i jej rozwoju. Jest istotna dla inwestorów już prowadzących działalność

gospodarczą bądź zainteresowanych lokalizowaniem nowych zakładów. W przypadku gminy Murowana Goślina jest ona również szczególnie istotna, biorąc pod uwagę fakt, że ponad 40% jej gruntów jest użytkowanych rolniczo. Niezakłócony dostęp do wody, dostateczna i powtarzalna rok do roku ilość opadów, szczególnie w okresach wegetacyjnych, ma bezpośrednie przełożenie na osiągane plony i unikanie potencjalnych strat spowodowanych występującymi suszami.

W 2017 r. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu przyjął i **opublikował plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty. Gmina Murowana Goślina została w nim uznana za silnie narażoną na skutki suszy** (trzeci stopień w czterostopniowej skali), uwzględniając podatność w poszczególnych sektorach i obszarach (tab. 3.3.4). Najwyższy stopień zagrożenia wskazano dla pierwszych dwóch etapów jej rozwoju – suszy atmosferycznej i rolniczej. Dla kolejnych dwóch – suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej – określono trzeci stopień zagrożenia.

Opublikowane opracowanie pokazuje, że z punktu widzenia gminy Murowana Goślina istotne jest, by gospodarowanie zasobami wodnymi odbywało się zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 9 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2017 r., poz. 1566), tj. z zachowaniem racjonalnego

i całościowego traktowania zasobów wód z uwzględnieniem ich ilości i jakości. Ważne jest, by dla dobrze pojętego wspólnego interesu zachodziła współpraca pomiędzy jednostkami administracji a użytkownikami wód i przedstawicielami lokalnych społeczności w zakresie pozwalającym uzyskać maksymalne korzyści społeczne.

Przyjęty zaktualizowany „Plan gospodarowania wodami w dorzeczu Odry” (Dz.U. z 2016 r., poz. 1967) określa, dla poszczególnych części wód (powierzchniowych i podziemnych), uwzględniając ich stan obecny, katalog działań podstawowych i uzupełniających, które prowadzić mają do osiągnięcia celów środowiskowych – utrzymania bądź uzyskania dobrego stanu/potencjału wód. Gmina Murowana Goślina położona jest w dominującej części na obszarze jednolitej części wód powierzchniowych RW600017185969 – Trojanka (Struga Goślińska) oraz jednolitej części wód podziemnych PLGW 600060. Obie jednolite części wód są monitorowane. Ich stan (w przypadku wód podziemnych zarówno w zakresie ilościowym, jak i jakościowym) został określony jako dobry. Nie stwierdzono też ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych. Zadania gminy Murowana Goślina zostały ograniczone do przeprowadzania kontroli postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata.

Sferą związaną z funkcjonowaniem wód podziemnych i powierzchniowych jest sektor gospodarki wodno-ściekowej. Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XVIII/301/12 z dnia 30 stycznia 2012 r. (zmienioną uchwałą V/117/15 z dnia 30 marca 2015 r.) wyznaczona została aglomeracja (ściekowa) Murowana Goślina o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) 38 943. Należy do niej większość miejscowości z gminy Murowana Goślina, kilkanaście z gminy Skoki¹, kilka z gminy Czerwonak² oraz Biedrusko położone w gminie Suchy Las. Ścieki z obszaru wyznaczonej aglomeracji kierowane są do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Szlachęcinie (teren gminy Czerwonak

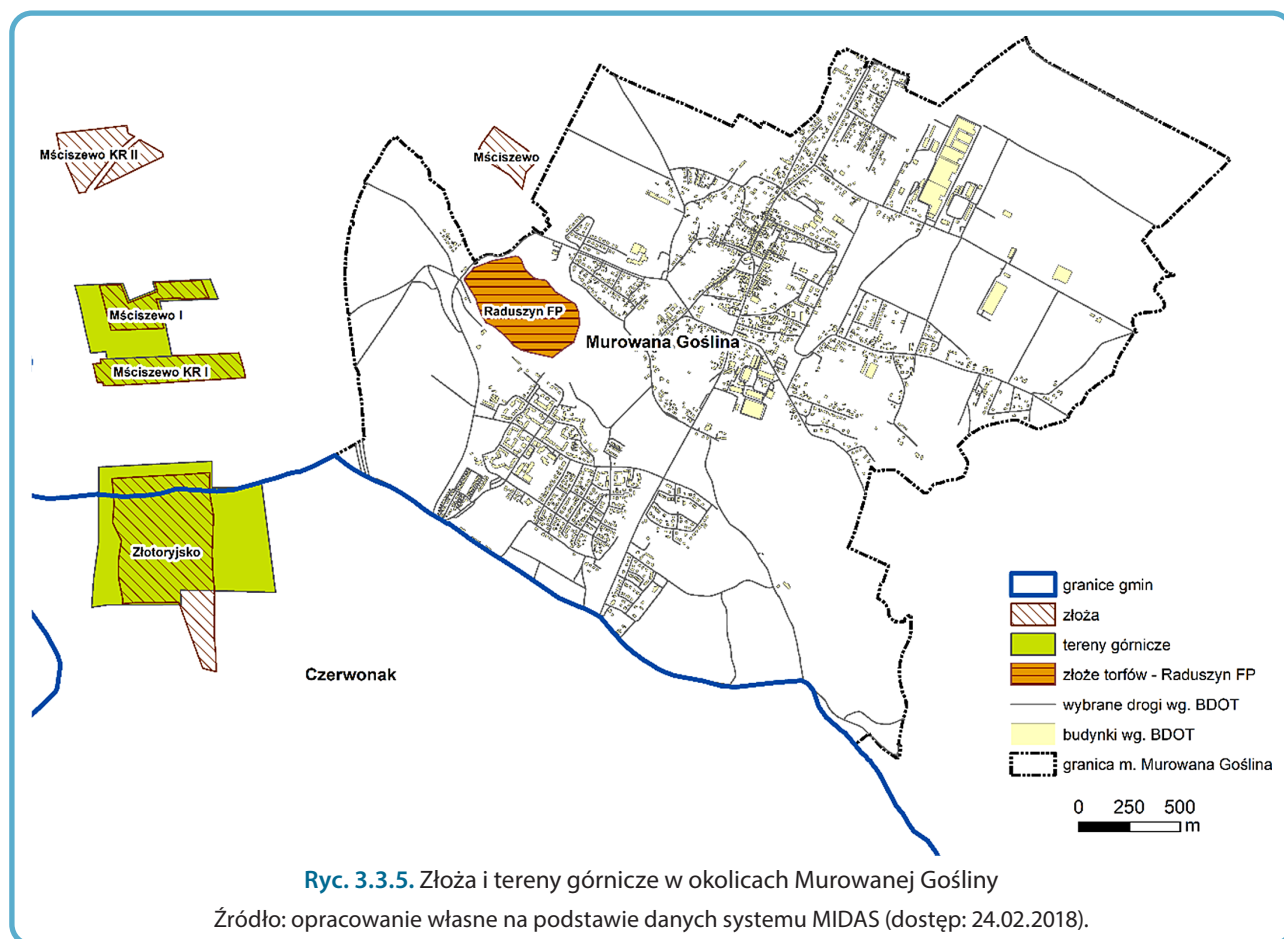
Tabela 3.3.4. Stopień narażenia na skutki suszy sektorów i obszarów w gminie Murowana Goślina

Sektor/obszar	Sumaryczny stopień narażenia na skutki suszy sektorów i obszarów
Gospodarka komunalna	3
Gospodarka stawowa	3
Leśnictwo	3
Rolnictwo	3
Środowisko i zasoby przyrodnicze	3
Gmina	3
Przemysł	2
Energetyka wodna	2
Turystyka	2

Źródło: załącznik nr 2 do planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty, RZGW w Poznaniu, Poznań, 2017.

¹ Skoki, Antoniewo, Lechlin, Pawłowo Skockie, Rakojady, Rejowiec, Roszkowo, Sława Wielkopolska, Sławica, Stawiany, Szczodrochowo.

² Bolechowo, Bolechowo Osiedle, Bolechówko, Owińska, Potasze, Promnice, Szlachęcin, Trzaskowo.

w bezpośrednim sąsiedztwie z Murowaną Gośliną od strony os. Zielone Wzgórze).

Zachodnią granicę gminy wyznacza przebieg rzeki Warty. Implikuje to wystąpienie zagrożenia powodziowego. Jak wynika z wykonanych w ramach projektu ISOK map zagrożenia oraz ryzyka powodziowego, ukształtowanie terenu i przebieg rzeki w wyraźnym obniżeniu dolinnym powodują, że zagrożone podtopieniami są obszary w bezpośrednim sąsiedztwie Warty. Analizy wykonane dla wody 500-letniej (0,2%) nie wykazały istotnego zagrożenia dla zabudowań i terenów zagospodarowanych oraz możliwości wystąpienia potencjalnie istotnych strat materialnych.

Na obszarze gminy, w jej południowo-zachodniej części, pomiędzy rzeką Wartą a Murowaną Gośliną, występują złoża surowców mineralnych pochodzenia czwartorzędowego o stosunkowo płytkim zaleganiu. Znajdują się tu także złoża kredy jeziornej i torfów oraz surowców ilastych wykorzystywanych w ceramice budowlanej (ryc. 3.3.5). Tereny te z racji prowadzonej na nich obecnie lub kiedyś działalności

górniczej są wyłączone z możliwości innego zagospodarowania i wykorzystania. Z kolei w okolicach Głębocka występują złoża kruszyw naturalnych o powierzchni około 14 ha, dla których nie wyznaczono obszaru górniczego. W Długiej Goślinie znajdują się natomiast dwa złoża torfów – Długa Goślina (złożo skreślone z bilansu zasobów) i Długa Goślina I (eksploatacja zaniechana).

Na szczególną uwagę zasługuje złożo torfów na obszarze zarośniętego jeziora Ratuszyn, w podmokłym obniżeniu w centrum Murowanej Gośliny pomiędzy os. Zielone Wzgórze a historyczną częścią miasta (ryc. 3.3.5). Maksymalna głębokość jego spągu została określona na 6,3 m. Swoim zasięgiem obejmuje nieco ponad 17 ha, a jego zasobność geologiczna szacowana jest na ponad 630 tys. m³ (w tym zasoby przemysłowe 541 tys. m³). Obecnie decyzją marszałka województwa wielkopolskiego DSR-I.7422.74.2017 został wyznaczony **obszar górniczy Ratuszyn FP i udzielona została koncesja na eksploatację złoża z terminem obowiązywania do 31 grudnia 2057 r.** Wydobyte z tego złoża torfy mają

znaleźć zastosowanie w rolnictwie i ogrodnictwie³. Powstałe w wyniku działalności górniczej wyrobisko ma zostać **zrekułtywowane w kierunku wodnym, co może stanowić szansę na dalszy rozwój miasta pod kątem turystycznym**. Według wstępnych koncepcji, zbiornik ma być miejscem integrującym obie części Murowanej Gośliny zapewniając rozbudowaną infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, w tym m.in. ścieżki pieszo-rowerowe, możliwość kąpieli i korzystania ze sprzętu wodnego. Jednak warto dodać, że do czasu realizacji zbiornika w jego finalnym kształcie **eksploatacja torfów w samym centrum miasta może powodować bardzo duże uciążliwości dla mieszkańców** – hałas, wibracje, zwiększone zapylanie, wzmożony ruch samochodów o dużym tonażu i gabarytach negatywnie wpływający na stan dróg lokalnych i bezpieczeństwo. Niewykluczone są również istotne zmiany stosunków wodnych i zmiana lokalnego mikroklimatu. Nie bez znaczenia pozostają też przyszłe koszty utrzymania zbiornika w należytych stanie technicznym i biologiczno-chemicznym, które dla gminy mogą się okazać bardzo dużym obciążeniem budżetowym, negatywnie wpływającym na możliwości inwestycyjne.

Obok charakterystyki zasobów środowiska przyrodniczego ważna jest także ich ochrona. Na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) na terenie gminy Murowana Goślina wyróżnia się następujące formy ochrony przyrody, które stanowią cenny zasób przyrodniczy i środowiskowy:

1. Rezerwat przyrody:
 - Jezioro Pławno,
 - Jezioro Czarne,
 - Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko,
 - Żywiec Dziewięciolistny,
 - Śnieżycowy Jar,
 - Klasztorne Modrzewie obok Dąbrówki Kościelnej,
 - Buczyzna.
2. Park krajobrazowy:
 - Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka,
 - Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka – otulina.
3. Specjalny Obszar Ochrony (Natura 2000):
 - Biedrusko,
 - Buczyzna w Długiej Goślinie,

– Uroczyska Puszczy Zielonki.

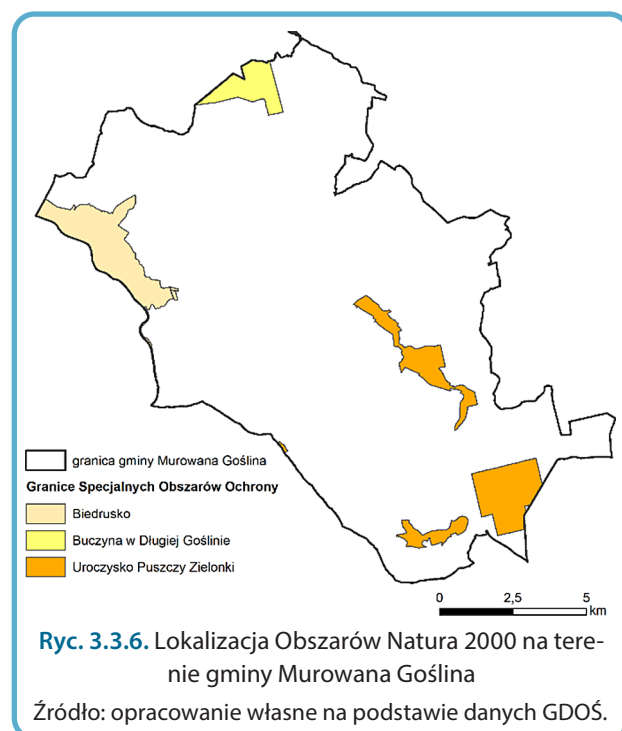
4. Obszar chronionego krajobrazu:

- Pola Trzaskowskie,
- Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka.

5. 5 użytków ekologicznych.

6. 72 pomniki przyrody.

Na terenie Murowanej Gośliny występuje kilka przykładów **obszaru Natura 2000** (ryc. 3.3.6). W granicach gminy można wyróżnić trzy specjalne obszary ochrony, gdzie największą powierzchnię (813 ha) zajmuje **SOO Uroczyska Puszczy Zielonki**. Cały obszar liczy około 1200 ha, więc jego zdecydowana część (ok. 66%) rozciąga się na terytorium gminy Murowana Goślina. Do najcenniejszych pod względem przyrodniczym należy 5 enklaw: część doliny rzeki Trojanki, Dziewicza Góra i jezioro Bolechowo (położone na terenie gminy Czerwonak), kwaśne dąbrowy obok Huty Pustej oraz rynny polodowcowe. Przeważająca część uroczysk jest objęta także inną formą ochrony przyrody jaką jest Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka. Kolejnym obszarem Natura 2000 w granicach gminy Murowana Goślina (650 ha) jest **SOO Biedrusko** o sumarycznej powierzchni wynoszącej około 10 tys. ha. Cechą charakterystyczną dla tego obszaru są liczne wody powierzchniowe (Rów Północny, cieki wodne, starorzecza, oczka wodne) oraz

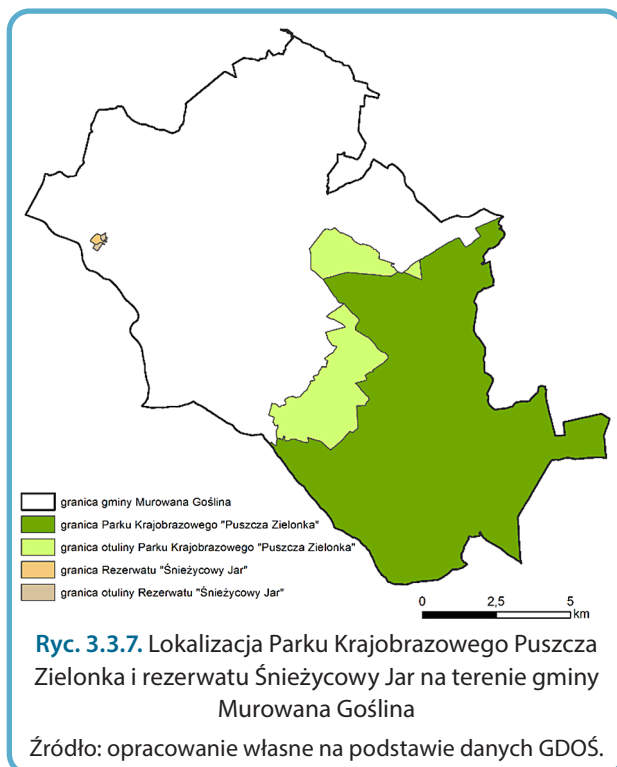
³ Karta złoża Raduszyn FP z systemu MIDAS (dostęp: 24.02.2018).

jary i wąwozy śródleśne. Ostoja w większości leży na Obszarze Chronionego Krajobrazu Biedrusko (ok. 7,5 tys. ha), a w jej skład wchodzi także dwa rezerwaty: Torfowisko Gogulec i Śnieżycowy Jar. W granicach gminy znajduje się też niewielki fragment **Obszaru Natura 2000 Buczyna w Długiej Goślinie**. Ochroną zostały objęte przede wszystkim cenne przyrodniczo, rozległe kompleksy leśne, wśród których obserwuje się dominację lasów bukowych.

Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka znajduje się na pograniczu powiatu poznańskiego (gmina Czerwonak, Murowana Goślina, Pobiedziska), gnieźnieńskiego (gmina Kiszewo) oraz wągrowieckiego (gmina Skoki)⁴ (ryc. 3.3.7). Został on ustanowiony w 1993 r. Jego powierzchnia wynosi około 12 tys. ha, natomiast powierzchnia otuliny – około 9,5 tys. ha. Park został utworzony w celu ochrony największego naturalnego kompleksu leśnego środkowej Wielkopolski, cechującego się ogromnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, historycznymi oraz naukowo-dydaktycznymi.

Ukształtowana w okresie lodowcowym rzeźba terenu w parku jest bardzo urozmaicona. Tworzą ją strefy pagórków, rynien polodowcowych z wieloma jeziorami. Od Murowanej Gośliny w kierunku Pobiedzisk biegnie najdłuższa rynna polodowcowa, którą wzbogaca 14 jezior. Wśród innych form rzeźby należy zwrócić uwagę na rozległą wysoczyznę sandrową, położoną na wysokości około 100 m n.p.m., a także pasmo wzgórz morenowych, gdzie najwyższym wzniesieniem jest Dziewicza Góra z punktem widokowym (143 m n.p.m.).

Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka charakteryzuje się bardzo wysokim udziałem terenów leśnych, które zajmują 78% jego powierzchni. Lasy zalicza się tu do 12 typów siedliskowych, od borów sosnowych po lasy mieszane. Gleby mieszczące się w granicach parku są zaliczane do słabych. W obrębie parku wyodrębniono 5 cennych przyrodniczo rezerwatów. Trzy z nich chronią rzadkie gatunki roślin: Żywiec Dziewięciolistny, Jezioro Czarne, Jezioro Pławno, a dwa kolejne kompleksy leśne: Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej, Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko. Zgodnie z rozporządzeniem nr 4/05 Wojewody Wielkopolskiego z dnia 4 kwietnia 2005 r. w sprawie planu ochrony Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2005 r.

nr 49, poz. 1527) powstał „Plan ochrony Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka”. W dokumencie tym opracowano zakazy wynikające z ustawy o ochronie przyrody, zadania obowiązujące na terenie parku, wyznaczono 8 stref funkcjonalno-krajobrazowych, jak również zaproponowano kierunki i zasady polityki przestrzennej w stosunku do Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka i jego otuliny.

Na terenie parku zgodnie z ustawą o ochronie przyrody wprowadzono następujące zakazy:

- lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- lokalizacji budownictwa letniskowego poza obszarami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystywanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,
- likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnoblotnych,

⁴ <http://www.zpkkw.pl>.

- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- lokalizacji ośrodków chowu, hodowli – posługujących się metodą bezściółkową,
- umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi,
- likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych,
- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarłisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,
- wypalania roślinności i pozostałości roślinnych, wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym,
- używania łodzi motorowych na otwartych zbiornikach wodnych.⁵

We wsi Starczanowo znajduje się rezerwat florystyczny Śnieżycowy Jar⁶ (ryc. 3.3.7). Został on utworzony w 1975 r. Swoim zasięgiem obejmuje powierzchnię 9,27 ha, a otulina wokół niego liczy 8,84 ha. Rezerwat znajduje się na poligonie Biedrusko. Jego obszar to zbocze jaru schodzącego w kierunku doliny Warty. Celem, dla którego został utworzony, jest ochrona rosnącej tu masowo śnieżycy wiosennej (fot. 3.3.1). Jest to roślina, którą w Polsce objęto ochroną gatunkową. Rozpowszechniona w południowej części Polski, a na niżej spotykana rzadko. Charakterystyczne dla lasów grądowych bogate runo leśne sprzyja rozwojowi śnieżycy wiosennej. Roślina kwitnie w okresie wiosennym, dlatego też wtedy zaleca się zwiedzanie rezerwatu. **W ostatnich latach popularność rezerwatu systematycznie rośnie.** Ze względu na krótki okres kwitnienia oraz ograniczenia w zakresie wstępu do rezerwatu (położenie na terenie poligonu), dni, w których jest on dostępny dla turystów, cechują się ogromną liczbą odwiedzających. Obnaża to niedostatki infrastrukturalne w obrębie rezerwatu

Fot. 3.3.1. Śnieżycy wiosenne

Fot. Krzysztof Malinowski

i brak odpowiedniego przygotowania gminy na tak duży napływ gości. Brakuje odpowiednio dużych parkingów i sezonowej bazy gastronomicznej, która skłaniałaby turystów do korzystania z usług lokalnych przedsiębiorców i dłuższego pozostania na terenie gminy. Biorąc pod uwagę jej potencjał turystyczny, zasadne wydaje się przygotowanie dedykowanej oferty dla odwiedzających rezerwat w celu zachęcenia ich do odwiedzania innych atrakcyjnych miejsc na terenie gminy Murowana Goślina.

Coraz ważniejszym zagadnieniem związanym ze stanem środowiska przyrodniczego jest **jakość powietrza atmosferycznego**. Zgodnie z danymi zawartymi w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie wielkopolskim za rok 2016” Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu, gmina Murowana Goślina zaliczana jest do strefy wielkopolskiej⁷. Celem oceny jakości powietrza jest zdobycie informacji o stężeniach zanieczyszczeń na terenie danej strefy. Zarówno pod kątem kryteriów dla ochrony zdrowia, jak i kryteriów dla ochrony roślin wynikiem oceny jakości powietrza jest zaliczenie wyznaczonej strefy do jednej z następujących klas w klasyfikacji podstawowej:

- do klasy A – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednich poziomów dopuszczalnych ani poziomów docelowych;
- do klasy C – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednich

⁵ Rozporządzenie Wojewody Wielkopolskiego nr 10/04 z dnia 26 stycznia 2004 roku na podstawie z art. 24 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. z 2001 r. nr 99, poz. 1079, nr 100, poz. 1085, nr 110, poz. 1189, nr 145, poz. 1623, z 2002 r., nr 130, poz. 1112, z 2003 r., nr 80, poz. 717, nr 162, poz. 1568 i nr 203, poz. 1966).

⁶ <http://regionwielkopolska.pl>.

⁷ <http://poznan.wios.gov.pl/>.

poziomów dopuszczalnych ani poziomów docelowych;

Z kolei w klasyfikacji dodatkowej:

- do klasy A1 – brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM_{2,5} dla fazy II, tj. $\leq 20 \mu\text{g}/\text{m}^3$;
- do klasy C1 – przekroczenie poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM_{2,5} dla fazy II tj. $\leq 20 \mu\text{g}/\text{m}^3$;
- do klasy D1 – jeżeli poziom stężeń ozonu nie przekracza poziomu celu długoterminowego;
- do klasy D2 – jeżeli poziom stężeń ozonu przekracza poziomu celu długoterminowego.

Ponieważ na żadnym stanowisku pomiarowym nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnego poziomu dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, benzenu, ołowiu, tlenku węgla oraz poziomu docelowego kadmu, arsenu i niklu, strefę wielkopolską zaliczono do klasy A. Stężenie pyłu PM₁₀ w strefie wielkopolskiej przekracza dopuszczalny poziom substancji dla 24 godzin w roku kalendarzowym, dlatego też zaliczona jest ona do klasy C. Z kolei stężenie pyłu PM₁₀ średnie dla roku nie przekracza poziomu dopuszczalnego.

W przypadku pyłu PM_{2,5} odnotowano przekroczenie poziomu średniego dla roku i strefę wielkopolską zaliczono do klasy C.

W celu wskazania działań prowadzących do osiągnięcia wartości dopuszczalnych lub docelowych substancji w powietrzu opracowano „Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej w zakresie pyłu PM₁₀, PM_{2,5} oraz B(A)P z 2017 roku”. W dokumencie tym zawarto m.in. opis i analizę stanu jakości powietrza w strefie wielkopolskiej, zakres działań służących przywróceniu standardów jakości powietrza oraz sposób monitorowania realizacji programu.

Na obszarze gminy brak jest punktów pomiarowych jakości powietrza działających w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Funkcjonują tu jedynie punkty lokalizowane w ramach inicjatyw społecznych. Należy jednak wskazać, że wiarygodność dokonywanych pomiarów może być obciążona dużym błędem ze względu na klasę wykorzystanych urządzeń pomiarowych oraz ich dokładność i precyzjność.

4. Zasoby strategiczne – problemy demograficzne i sprawy społeczne

Zagadnienia demograficzne i społeczne zajmują w każdej strategii rozwoju gminy miejsce szczególne z uwagi na fakt, że mieszkańcy gminy to główny adresat planowanych działań. W miejscowej społeczności należy także szukać głównych czynników rozwoju, bo jak potwierdzają najnowsze badania – współczesny rozwój warunkuje wysoki poziom kapitału ludzkiego i społecznego, czyli umiejętności i kompetencji mieszkańców oraz ich zdolności do współpracy i działania na rzecz wspólnego dobra. Dlatego tak dużą część analizy diagnostycznej poświęcono zagadnieniom demograficznym i społecznym. W niniejszym rozdziale przeanalizowane zostaną następujące zagadnienia:

- demograficzne, obejmujące dynamikę ludności (przyrost rzeczywisty ludności) oraz ruch naturalny (przyrost naturalny) i wędrownikowy (saldo migracji), a także strukturę ludności według wieku,
- opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego w zakresie rynku usług żłobkowych, dostępności obu form opieki i wychowania oraz systemu organizacji świadczenia tego rodzaju usług,
- szkolnictwa podstawowego, obejmujące opis sieci szkolnej, jej organizację, stan infrastruktury oświatowej i jej dostępność oraz finansowanie całego lokalnego systemu oświaty,
- działalności kulturalnej, w której mieści się sposób organizacji i zarządzania lokalną kulturą, także stan infrastruktury kulturalnej oraz opis imprez i przedsięwzięć kulturalnych,
- sportu i rekreacji, obejmujących analizę aktywności sportowej i rekreacyjnej, organizację i wsparcie przedsięwzięć sportowych na terenie gminy oraz

aktualne trendy i tendencje w zakresie nowych, coraz bardziej powszechnych dyscyplin sportowych uprawianych na terenie gminy wyczynowo i amatorsko,

- organizacji społecznych i stowarzyszeń, które funkcjonują na terenie gminy, w tym ocenę aktywności mieszkańców w zakresie inicjowania i uczestniczenia w oddolnych inicjatywach społecznych różnego typu,
- pomocy społecznej, w której zakres wchodzi ta część interwencji publicznej, która kierowana jest do osób z problemami społecznymi oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- usług zdrowotnych, obejmujących głównie infrastrukturalne zaplecze dla funkcjonowania podmiotów na rynku podstawowej opieki medycznej.

4.1. Sytuacja demograficzna

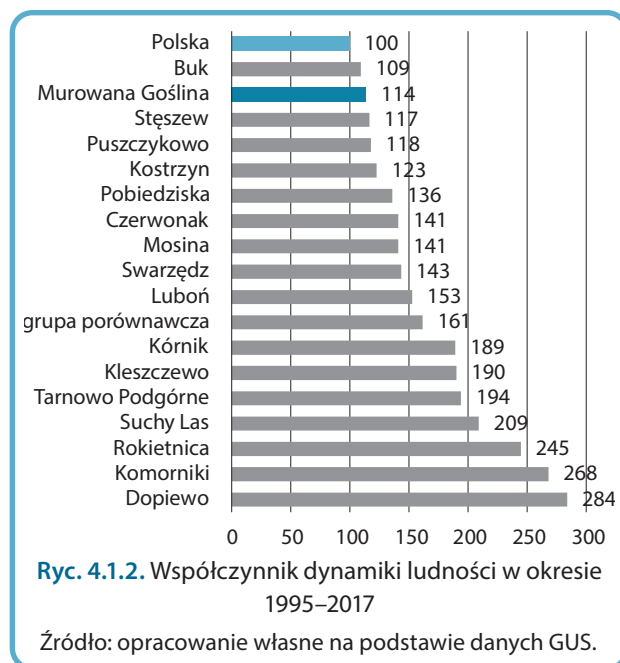
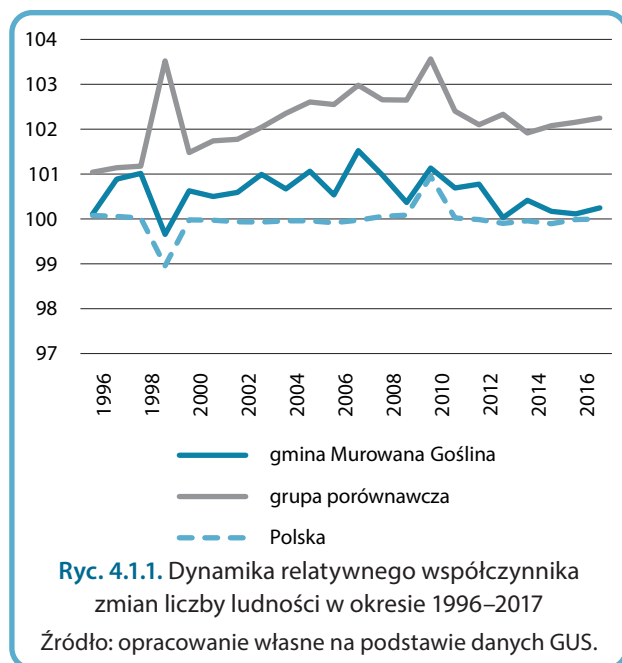
Demografię należy rozumieć jako dziedzinę nauki, w której dokonuje się opisu i wyjaśniania wszelkich procesów związanych z ludnością wybranego obszaru. Wśród istotnych zagadnień demograficznych wpływających na rozwój jednostki lokalnej wymienić należy: (1) dynamikę ludności (tzn. zmiany jej liczby w danym okresie), (2) ruch naturalny ludności (warunkowany liczbą urodzeń i liczbą zgonów), (3) ruch wędrownikowy ludności (zależny od wielkości przyływu i odpływu migracyjnego) oraz (4) strukturę ludności według wybranych cech (np. wieku, płci, zamieszkania). Struktura demograficzna mieszkańców danej jednostki terytorialnej warunkuje jej potencjał oraz wielkość kapitału ludzkiego (Okólski

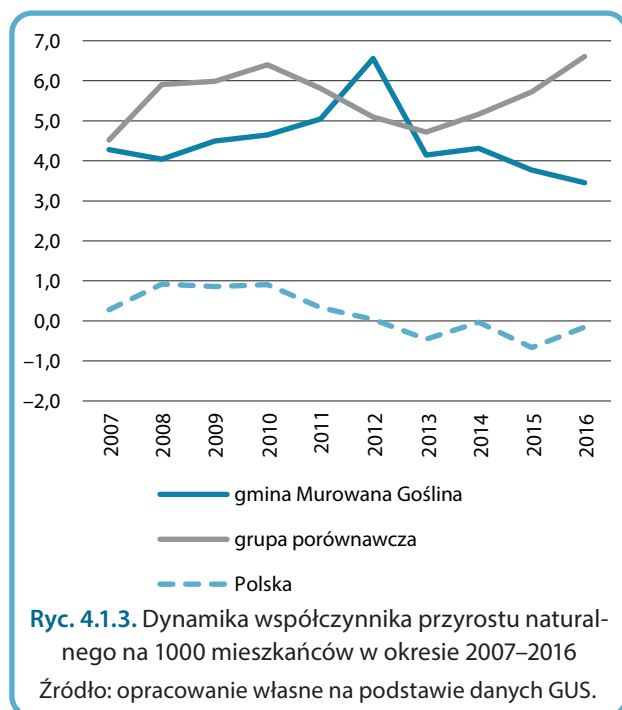
2005). Podczas tworzenia strategii rozwoju gminy ważne jest uwzględnianie trendów demograficznych, które są istotne w planowaniu polityki społecznej. Konieczne jest też przeanalizowanie takich zjawisk demograficznych, jak przyrost naturalny, migracje, ich saldo lub zmiany w strukturze wieku społeczeństwa.

Dość powszechnie wiadomo, że Polska jest krajem o dużej skali problemów demograficznych. Szacunki i prognozy Organizacji Narodów Zjednoczonych (World Population... 2017, s. 606) pokazują, że liczba ludności Polski może zmaleć w ciągu najbliższych 30 lat o około 5 mln osób (ok. 13%), a do 2100 r. nawet o 16 mln osób (42%). Polska w wszelkich międzynarodowych analizach porównawczych znajduje się w grupie państw najbardziej zagrożonych zjawiskiem depopulacji. Dlatego dość często pojawiają się w sferze publicznej różne pomysły na rozwiązanie tego problemu poprzez stosowanie różnorodnych instrumentów polityki prorodzinnej. Problemowe zjawiska demograficzne zachodzą w różnym stopniu na różnych obszarach. Jak pokazują dane obejmujące okres ostatnich 20 lat, aglomeracja poznańska jest na razie terenem o stosunkowo niewielkiej skali problemów demograficznych. Na rycinie 4.1.1 przedstawiono dynamikę wskaźnika relatywnych zmian liczby ludności w okresie 1995–2017. Został on wyliczony jako stosunek liczby ludności w danym roku do liczby ludności w roku poprzednim (odniesiony do stałej równej 100). Jeśli wartość współczynnika

jest wyższa od 100 – oznacza to, że liczba ludności w danym okresie zwiększyła się. Jeśli z kolei wartość ta jest niższa od 100 – liczba ludności danej jednostki zmalała. Z wykresu dość łatwo można odczytać **bardzo pozytywne procesy ludnościowe w gminach powiatu poznańskiego** – w okresie 1995–2017 wartości współczynnika dynamiki ludności w całym okresie były wyższe od 100 i wahały się od około 101 do 103,5. Na tym tle **sytuacja gminy Murowana Goślina jest wyraźnie gorsza (choć i tak wyróżnia się pozytywnie w porównaniu z procesami demograficznymi w całej Polsce)**, bowiem prawie w całym okresie wartości współczynnika mieściły się między 100 a 101.

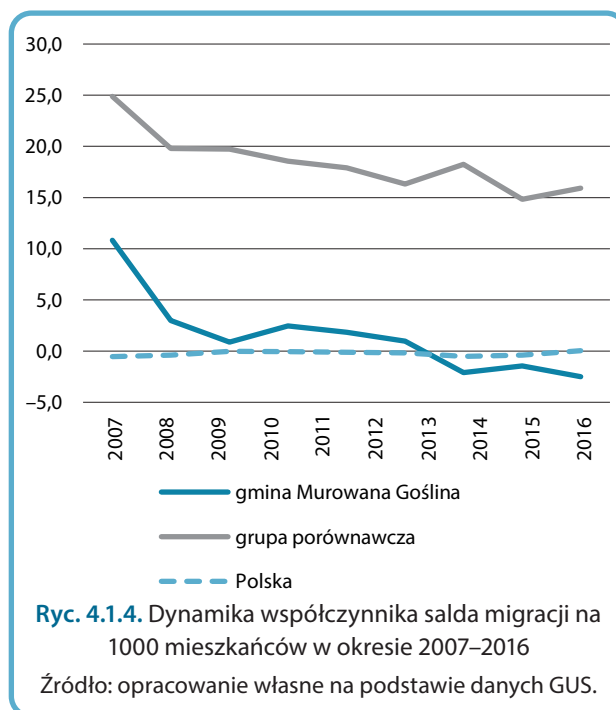
Porównanie wartości **współczynnika dynamiki ludności dla gminy Murowana Goślina z pozostałymi gminami grupy porównawczej (ryc. 4.1.2) sytuują tę jednostkę na przedostatnim miejscu wśród 17 gmin powiatu poznańskiego**. Najkorzystniejsze procesy zmian liczby ludności zachodziły w ciągu ostatnich dwudziestu kilku lat w gminach pierwszego pierścienia wokół aglomeracji poznańskiej (gminy Dopiewo, Komorniki, Rokietnica, Suchy Las, Tarnowo Podgórne lub Kleszczewo). Ma to związek z procesem suburbanizacji i migracjami z Poznania do strefy podmiejskiej. Należy też powiedzieć, że procesy demograficzne zachodzące w dynamiczny sposób w ostatnich latach w granicach aglomeracji poznańskiej (a więc także w analizowanej gminie

oraz w grupie porównawczej) znacznie wpłynęły na rozmieszczenie ludności oraz zmiany w jej strukturze (Walaszek 2013).

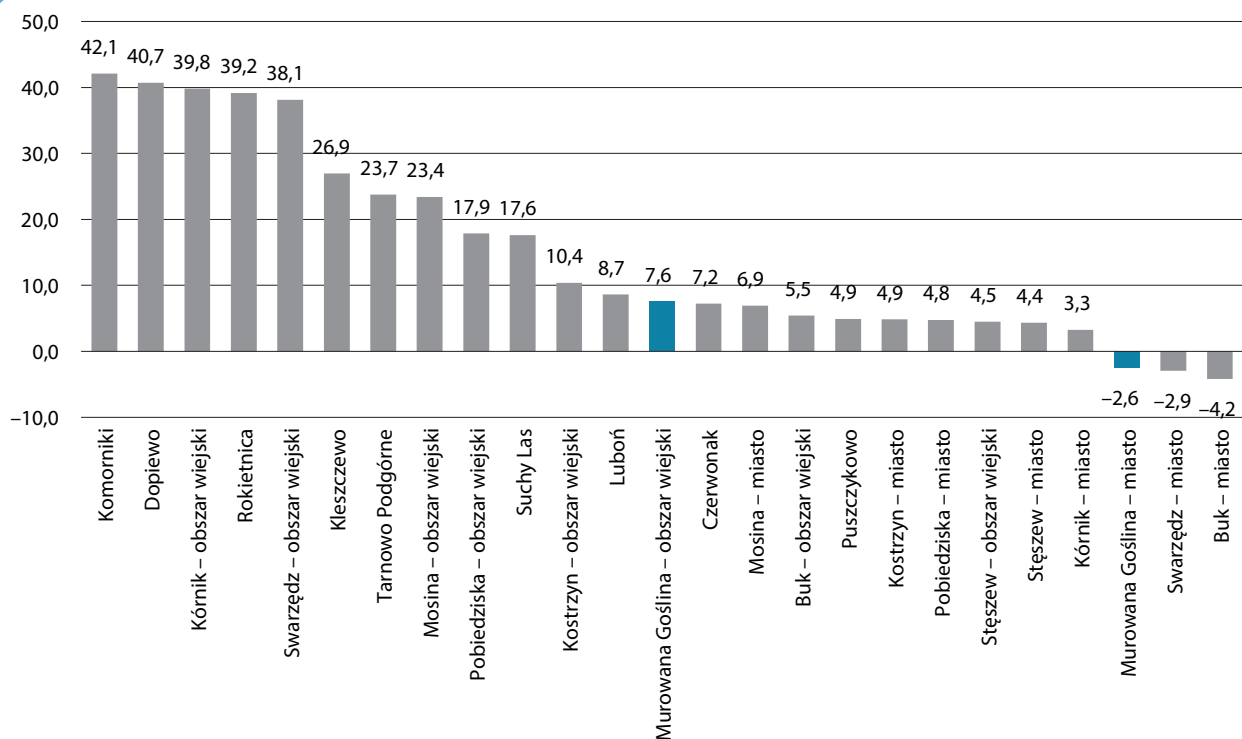
Dynamika liczby ludności w gminie Murowana Goślina nie była (jak na gminę w aglomeracji dużego miasta) szczególnie wysoka. Można nawet powiedzieć, że była bardzo niska. Wynika to z dwóch czynników – procesów ruchu naturalnego (urodzenia i zgony) oraz migracji. Ruch naturalny ludności analizuje się na ogół z wykorzystaniem **współczynnika przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców**. Wyniki obrazujące jego wartość w ostatnich 10 latach w gminie Murowana Goślina, grupie porównawczej oraz w Polsce zamieszczono na rycinie 4.1.3. Pierwszym istotnym wnioskiem płynącym z analizy jest to, że sytuacja gmin powiatu poznańskiego jest bardzo dobra w stosunku do ogólnej sytuacji w Polsce (współczynnik przyrostu naturalnego przez ostatnie 10 lat nie przekroczył w Polsce wartości 1,0, podczas gdy średnia dla powiatu poznańskiego nie spadła w tym samym okresie poniżej 4,0). Te dość pozytywne wnioski należy skonfrontować z niekorzystną dynamiką przyrostu naturalnego w gminie Murowana Goślina, jaką obserwujemy od 2014 r. W okresie 2014–2016 relacja między urodzeniami i zgonami zaczyna przybierać niekorzystny wymiar (współczynnik przyrostu naturalnego spadł z 4,2 do 3,2), szczególnie gdy porównamy wartości tego wskaźnika

z grupą porównawczą (w latach 2014–2016 wartość współczynnika wzrosła w tej grupie z 5,0 do 6,8).

Drugim czynnikiem wpływającym na zmiany liczby ludności jest **saldo migracji** (różnica pomiędzy wielkością imigracji i emigracji). **Jego dynamika w okresie 2007–2016 kształtowała się w gminie Murowana Goślina dość niekorzystnie** (ryc. 4.1.4), zwłaszcza gdy zestawia się ją z dynamiką dla grupy porównawczej. W ostatnich 10 latach saldo migracji na 1000 mieszkańców w powiecie poznańskim raczej nie spadało poniżej 15, natomiast w gminie Murowana Goślina tylko w 2007 r. było powyżej 5, a w przeważającym okresie oscylowało wokół 0 (tzn. że odpływ migracyjny bilansował się z napływem). Od 2013 r. obserwuje się nawet ujemny bilans migracyjny, co jest niepokojącą sytuacją w kontekście niekorzystnej dynamiki przyrostu naturalnego, o czym wspomniano w poprzednich akapitach rozdziału.

Bardziej precyzyjne dane pokazujące bilans migracyjny ostatnich 10 lat w gminach powiatu poznańskiego przedstawiono na rycinie 4.1.5, na której widać uśrednioną wartość salda migracji na 1000 mieszkańców w okresie 2007–2016 z podziałem na gminy oraz miasta i części wiejskie w gminach miejsko-wiejskich. Na wykresie wyraźnie widoczna jest grupa gmin o bardzo wysokim napływie migracyjnym – są to gminy: Komorniki (42), Dopiewo (41), Kórnik – obszar wiejski (40), Rokietnica (39) oraz Swarzędz – obszar

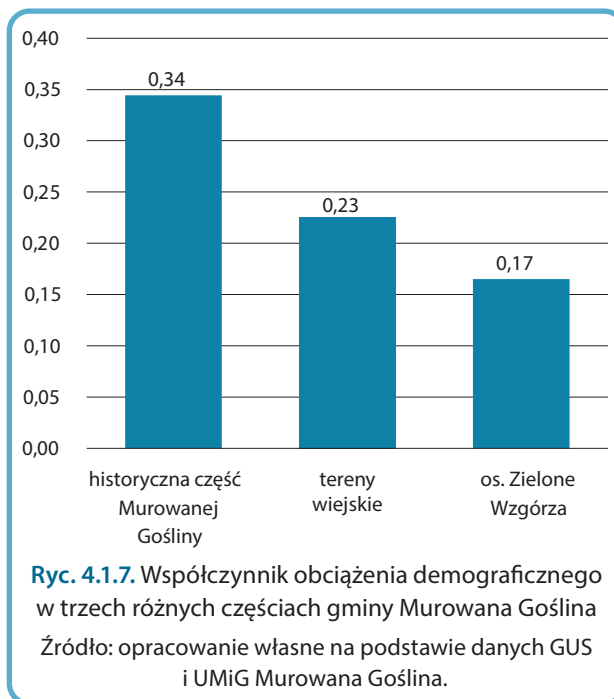
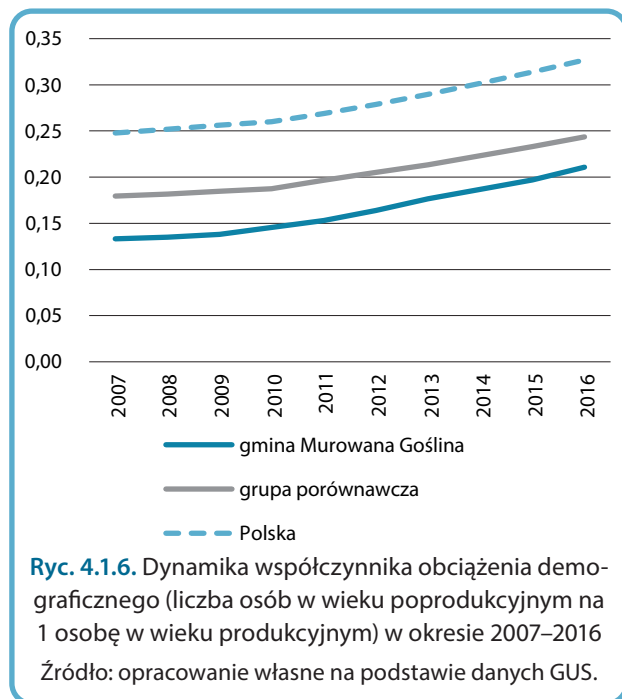
Ryc. 4.1.5. Uśrednione wartości współczynnika salda migracji za okres 2007–2016 w jednostkach powiatu poznańskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

wiejski (38). Potwierdza to tylko, że suburbanizacja poznańska jest głównie „wiejską” subrubanizacją, tzn. polega na przenoszeniu się na tereny wiejskie, otwarte, z dostępem do przestrzeni, ale nie zawsze do wysokiej jakości środowiska przyrodniczego. Na tle gmin, w których zachodził bardzo intensywny proces zasiedlania nową grupą mieszkańców, gmina Murowana Goślina prezentuje się dość kiepsko. O ile jeszcze na terenach wiejskich gminy uśredniony współczynnik salda migracji na 1000 mieszkańców jest na relatywnie dobrym poziomie (8), to już tereny miasta podlegały procesom zmniejszania się liczby ludności wskutek przenoszenia się mieszkańców poza jego granice (wartość współczynnika salda migracji na poziomie –3).

Na kształtowanie się procesów dynamiki demograficznej oddziałuje szereg czynników. Bardzo istotnym elementem sytuacji ludnościowej obszaru jest **struktura wieku ludności**. Ma ona wpływ na ruch naturalny, ale także na sytuację gospodarczą gminy – zbyt duża różnica pomiędzy grupą osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym może generować znaczne obciążenie infrastruktury

społecznej (w tym ochrony zdrowia, opieki społecznej). Dla wielu gmin jest to współcześnie jedno z najważniejszych wyzwań. W celu zobrazowania problemów związanych ze strukturą wieku przedstawiono dynamikę wartości współczynnika obciążenia demograficznego w latach 2007–2016 (ryc. 4.1.6). Współczynnik ten jest wyliczany jako stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 lat dla kobiet i powyżej 65 lat dla mężczyzn) do liczby osób w wieku produkcyjnym. Krzywe obrazujące zmiany wartości tego współczynnika w gminie Murowana Goślina, grupie porównawczej i średnio w Polsce mają ten sam kierunek i podobną intensywność zmian. Generalnie sytuacja **ogólna w Polsce pod względem starzenia się społeczeństwa jest znacznie bardziej niekorzystna niż w gminie Murowana Goślina i pozostałych gminach powiatu poznańskiego**. Choć dynamika zmian nie jest pozytywna, to warto dodać, że w gminie Murowana Goślina (jako całości) mieszka stosunkowo liczna grupa osób w wieku produkcyjnym – stąd umiejscowienie niebieskiej krzywej na rycinie 4.1.6 poniżej krzywej dla grupy porównawczej. Dla 2016 r. wartość współczynnika dla gminy Murowana Goślina

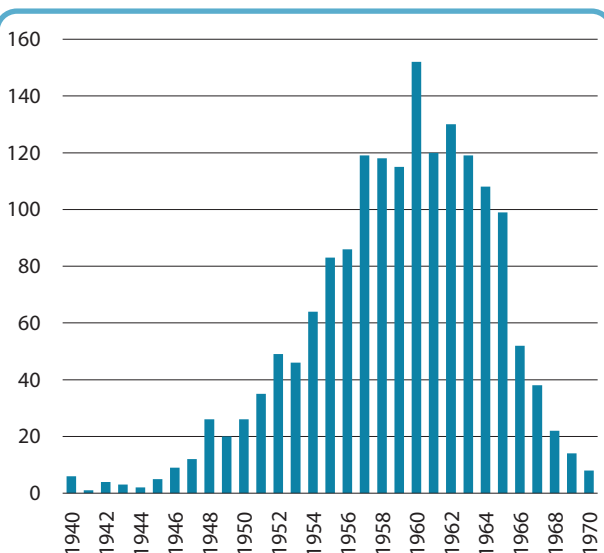
wynosiła 0,21, dla grupy porównawczej 0,24, a dla Polski 0,33. W przypadku wszystkich jednostek nastąpił w ostatnich latach wzrost wartości tego wskaźnika – największy w Polsce i gminie Murowana Goślina (0,8), niewiele mniejszy w grupie porównawczej (0,6). Relatywna młodość demograficzna gminy Murowana Goślina jest zjawiskiem obserwowanym już od dłuższego czasu i wynika przede wszystkim z wewnętrznej struktury przestrzennej i dużej koncentracji osób w wieku produkcyjnym na obszarze osiedla Zielone Wzgórza. Pozostałe części gminy są pod względem wartości tej miary podobne do innych gmin w powiecie poznańskim.

Wewnętrzna struktura przestrzenną różnych grup wiekowych najlepiej pokazuje rycina 4.1.7. Widać na niej **wyraźnie bardzo niską wartość wskaźnika obciążenia demograficznego na obszarze osiedla Zielone Wzgórza (0,17)**. Tak niska wartość tej miary, jak już wcześniej wspomniano, jest rezultatem dość dużej liczby osób w wieku produkcyjnym, zamieszkującej ten teren (os. Zielone Wzgórza liczy w sumie ok. 5 tys. mieszkańców). Z drugiej strony **bardzo niekorzystne wartości wskaźnika obciążenia demograficznego obserwujemy na obszarze historycznej części miasta**, gdzie sięga on wartości podobnej do przeciętnej krajowej (0,34).

Specyfika osiedla Zielone Wzgórza wynika z jego historii. Osiedle powstało w dość krótkim okresie

drugiej połowy lat 1980. i sprowadziła się na jego teren stosunkowo jednolita wiekowo, młoda grupa osób. Dane z kart meldunkowych, które zostały wykorzystane do napisania pracy magisterskiej przez Barbarę Kubiak (2016), pokazują, że wśród osób, które przybyły zamieszkać w zabudowie wielorodzinnej osiedla, dominowały roczniki od 1955 do 1965 (ryc. 4.1.8), czyli osoby, które obecnie mają już powyżej 50 lat, ale w znacznej większości są jeszcze w grupie osób w wieku produkcyjnym i pozostają aktywne zawodowo. Wykres ten oznacza także, że **w czasie najbliższych 5–10 lat może nastąpić dość duża zmiana demograficzna w gminie, polegająca na przejściu w okres poprodukcyjny znacznej liczby mieszkańców osiedla Zielone Wzgórza**. Struktura wiekowa tego obszaru zmieniła się oczywiście od momentu jego zasiedlania, ale główna grupa mieszkańców pozostała niezmienna. Szansą dla osiedla jest przejmowanie istniejących mieszkań oraz budowa nowych przez kolejne, młodsze pokolenie, jednak najpewniej nie będzie to proces tak radykalny jak w latach 1980.

Na uwagę zasługuje ponadto analiza **kierunków migracji osób, które przybyły na osiedle Zielone Wzgórza. Są to w znacznej większości (90%) osoby spoza gminy Murowana Goślina, w tym spora ich część (ok. 30%) pochodzi spoza województwa wielkopolskiego** (tab. 4.1.1). Kierunki te wynikały

Ryc. 4.1.8. Liczebność poszczególnych roczników (rok urodzenia) wśród osób, które zasiedliły w latach 1980. osiedle Zielone Wzgórze

Źródło: Kubiak (2016).

Tabela 4.1.1. Główne kierunki migracji mieszkańców osiedla Zielone Wzgórze, którzy przybywali do miasta w latach 1980.

Obszar	Liczba osób	%
Poznań	612	33
spoza województwa wielkopolskiego	549	29
województwo wielkopolskie	252	14
powiat poznański	244	13
gmina Murowana Goślina	186	10

Źródło: Kubiak (2016).

z zapotrzebowania zakładów zbrojeniowych w Bolechowie, których rozwój spowodował budowę osiedla dla nowych pracowników. Największą grupę stanowili mieszkańcy Poznania, jednak dość liczne były także migracje z gmin powiatu poznańskiego i wągrowieckiego oraz wspomniani już wcześniej mieszkańcy innych województw.

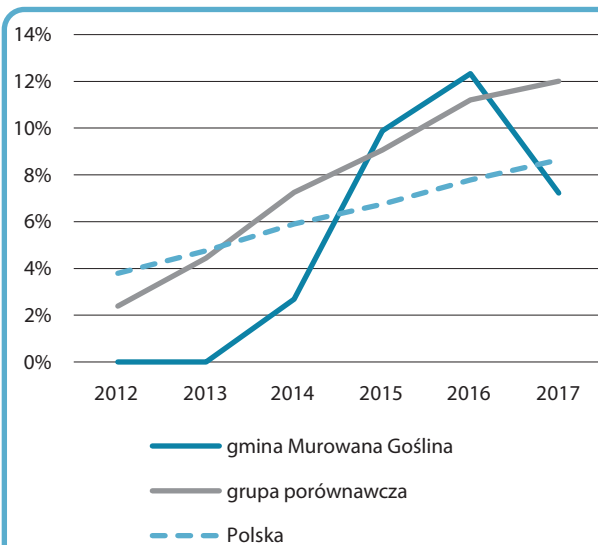
4.2. Opieka nad dziećmi do lat 3 i wychowanie przedszkolne

Rozwój instytucji skupiających się na opiece nad małymi dziećmi jest dziś ważną inwestycją w kapitał ludzki i dużym ułatwieniem dla pracujących rodziców.

Opieka żłobkowa pozwala rodzicom na lepsze godzenie pracy zawodowej i życia prywatnego, przez co może zwiększać udział kobiet w rynku pracy. Może również wpływać na zwiększenie dzietności poprzez zapewnienie pewniejszego systemu opieki nad dzieckiem. Ustawa z dnia 4 lutego 2001 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 określa między innymi zasady funkcjonowania i organizowania opieki nad dziećmi.

Żłobki i kluby dziecięce mogą być prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, osoby fizyczne oraz osoby i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. Rodzice dzieci uczęszczających do klubów i żłobków są zobowiązani do ponoszenia opłat za ich pobyt i wyżywienie, a wysokość opłaty określana jest przez podmiot organizujący opiekę. Podmioty prowadzące taki rodzaj opieki mogą otrzymać dotacje celowe z budżetu państwa, budżetu gminy lub środki z Funduszu Pracy.

Do 2013 r. (wg danych GUS) w gminie Murowana Goślina nie prowadzono opieki żłobkowej (ryc. 4.2.1), Z początkiem maja 2014 r. został otwarty żłobek „Wesołe Słoneczko”. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w latach 2013–2016 stale wzrastał, a w 2015 r. gminne żłobki obejmują swoją opieką większy odsetek dzieci niż grupa porównawcza, co spowodowane jest otwarciem prywatnego żłobka „Mały Groszek”,

Ryc. 4.2.1. Odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową

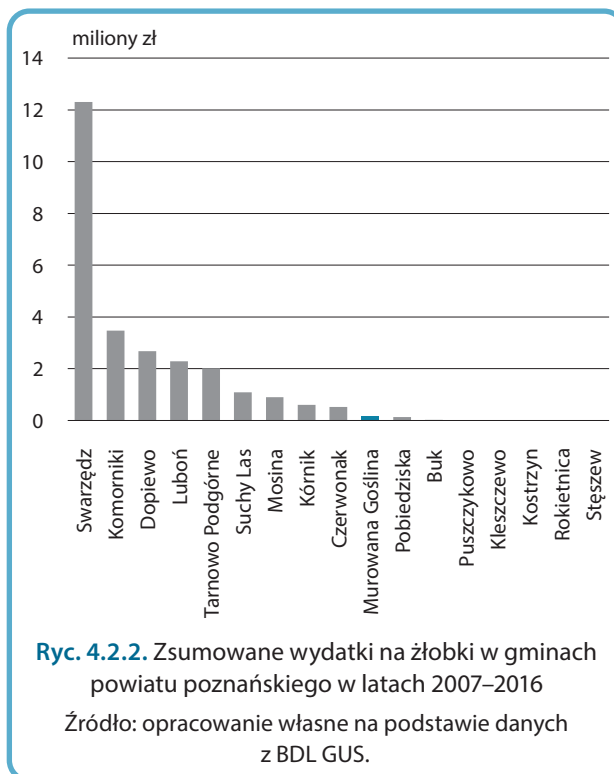
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

który w 2015 r. pozwolił na zorganizowanie opieki nad dziećmi na poziomie 9,9%. Od 2011 r. żłobki przestały być zakładami opieki zdrowotnej i wiązało się z uproszczeniem zasad prowadzenia i zakładania takich placówek, co skutkowało zwiększeniem się liczby żłobków w całej Polsce. Warto jednak dodać, że według danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ciągle w ponad 70% gmin w Polsce nie funkcjonuje żaden podmiot oferujący opiekę żłobkową.

Opieka żłobkowa nie jest obligatoryjnym zadaniem własnym gminy, przez co wiele samorządów w Polsce nie decyduje się na wsparcie tych instytucji. Na rycinie 4.2.2 przedstawiono zsumowane wydatki samorządowe na żłobki w gminach powiatu poznańskiego. Gmina Murowana Goślina do 2015 r. nie przeznaczała funduszy na opiekę nad dziećmi do lat 3. W 2015 r. przeznaczono na dotacje dla żłobków kwotę 36 tys. zł, w 2016 r. ponad 125 tys. zł, a w 2017 r. około 130 tys. zł. Z kolei plan budżetowy na 2018 r. zakłada wsparcie w kwocie około 150 tys. zł. Środki przekazywane na opiekę nad dziećmi do lat 3 w gminie Murowana Goślina rosną, jednak nie są tak wysokie jak w większości innych gmin w powiecie poznańskim (np. Swarzędz w okresie 2007–2016 przeznaczył na opiekę żłobkową ponad 12 mln zł, gmina Komorniki – ponad 3 mln zł, a gminy Dopiewo, Luboń i Tarnowo Podgórne – ok. 2 mln zł). Z drugiej strony, jest także w powiecie poznańskim grupa gmin, która nadal prowadzi politykę braku dotacyjnego wsparcia finansowego żłobków.

Warto również wspomnieć, że od 2018 r. zwiększyło się wsparcie państwa dla podmiotów prowadzących opiekę żłobkową. Zmiany prawne spowodowały zwiększenie finansowania systemu z budżetu państwa oraz ułatwienia w tworzeniu tego typu jednostek. Wprowadzono także zwolnienia od podatku od nieruchomości dla podmiotów prowadzących tego typu opiekę. Należy się więc spodziewać zwiększonego ruchu na rynku opieki nad dziećmi do lat 3, co będzie najpewniej skutkowało powstawaniem nowych podmiotów tego rodzaju.

Trzeba dodać, że ustawa regulująca opiekę nad dziećmi do lat 3 dopuszcza też takie formy opieki, jak: **kluby dziecięce, dzienny opiekun i niania**. Są to równoważne formy opieki, choć rzadziej spotykane w wersji zinstytucjonalizowanej (tj. wspieranej przez lokalny samorząd). Program wsparcia finansowania nian funkcjonuje np. w Katowicach i dwudziestu kilku gminach województwa małopolskiego

(współfinansowanie wparcia przez gminy i samorząd województwa). Z kolei inne gminy zdecydowały się zatrudnić dziennych opiekunów. Z pewnością warto starać się o rozszerzenie wsparcia oferty opieki nad dziećmi do lat 3 o pozostałe (poza żłobkami) sposoby, choć trzeba przyznać, że żłobki są formą najmniej kosztowną i przez to najlepszą z punktu widzenia rodzica.

Kolejnym ważnym elementem wsparcia rodziny jest **opieka przedszkolna**, znacznie bardziej rozpowszechniona niż opieka nad dziećmi do lat 3. Edukacja czy też wychowanie przedszkolne jest pierwszym etapem w polskim systemie oświaty. Wczesna edukacja przedszkolna jest niezwykle ważna w kształtowaniu postawy i podstawy dalszego nauczania. Edukacja najmłodszych wpływa na lepsze osiągnięcia w ich dalszych etapach kształcenia i odbija się pozytywnie także w życiu zawodowym (Conti, Heckman 2012). Wczesna edukacja ma szczególne znaczenie w odniesieniu do dzieci zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (Fedorowicz, Sitek 2011). Poziom rozwoju opieki przedszkolnej jest zróżnicowany terytorialnie i powiązany jest z zamożnością gminy. Najmłodsi powinni być traktowani jako dobro, od którego zależeć będzie poziom rozwoju i jakość życia w przyszłości. Racjonalne będzie wspieranie

Tabela 4.2.1. Liczba przedszkoli w gminach powiatu poznańskiego w okresie 2007–2016

Gmina	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Buk	8	7	7	8	7	7	6	6	6	6
Czerwonak	10	11	13	12	13	13	13	14	11	15
Dopiewo	11	12	11	10	18	19	24	23	20	21
Kleszczewo	2	4	5	4	4	5	5	6	6	6
Komorniki	9	9	11	11	13	18	21	21	19	24
Kostrzyn	7	6	5	4	8	9	10	12	11	11
Kórnik	8	9	12	12	13	14	14	14	15	15
Luboń	11	11	15	18	19	20	20	20	21	21
Mosina	14	14	15	17	19	20	22	23	21	22
Murowana Goślina	9	9	10	11	10	10	10	10	10	10
Pobiedziska	7	7	10	11	10	10	10	11	11	12
Puszczykowo	5	5	5	7	7	6	7	7	7	7
Rokietnica	2	2	2	5	6	7	7	8	8	8
Stęszew	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6
Suchy Las	7	8	10	11	9	9	9	8	8	9
Swarzędz	15	17	21	22	22	22	23	25	28	28
Tarnowo Podgórne	13	13	16	15	14	14	15	15	12	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

najmłodszych, którzy staną się długofalową inwestycją ekonomicznie opłacalną.

Od 1992 r. prowadzenie przedszkoli stało się obowiązkowym zadaniem własnym gmin. W 2007 r. w gminie Murowana Goślina działało 9, a od 2011 r. do chwili obecnej działa 10 przedszkoli. W grupie porównawczej możemy zaobserwować niewielkie zmiany w liczbie placówek w ostatnich latach (tab. 4.2.1).

Od 2007 r. można zaobserwować **wyraźny** i ciągły **wzrost liczby miejsc w przedszkolach** (tab. 4.2.2) w całym powiecie poznańskim. Od 2012 r. liczba miejsc w przedszkolach w gminie Murowana Goślina utrzymuje się na podobnym poziomie, jednak, co ważne, liczba miejsc w przedszkolach w przeliczeniu na mieszkańca jest w gminie Murowana Goślina wyższa niż średnio w grupie porównawczej. Z kolei liczba oddziałów przedszkolnych nie uległa znaczącej zmianie, natomiast liczba miejsc w przedszkolach zwiększyła się, co skutkuje większym obciążeniem pojedynczych oddziałów. Może to z kolei niezbyt pozytywnie wpływać na jakość świadczonej opieki nad dziećmi, jednak (co również istotne dla rodziców) obniża jej koszty.

Udział dzieci w wieku od 3 do 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej grupie dzieci w tym wieku w gminie Murowana Goślina

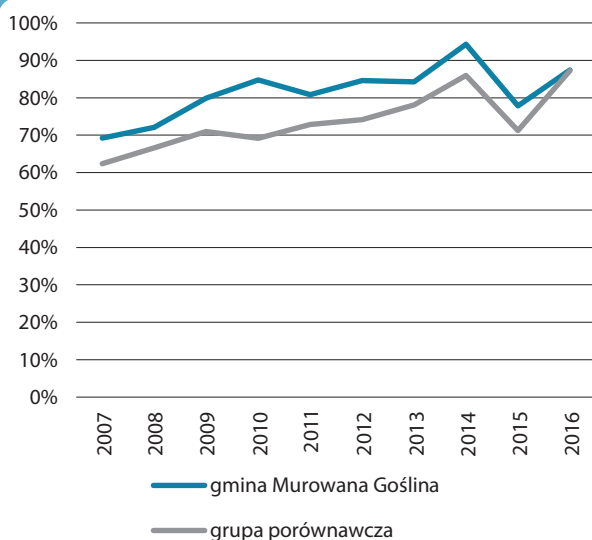
wzrósł z 69% w 2007 r. do 87% w 2016 r. We wszystkich gminach powiatu poznańskiego można zaobserwować wzrost odsetka dzieci objętych tą formą edukacji, co spowodowane jest ogólnym wzrostem poziomu życia mieszkańców. W 2015 r. we wszystkich gminach można zauważyć spadek omawianej wartości, do czego przyczyniły się zmiany w systemie edukacji, zwłaszcza dotyczące obowiązku zapisu sześciolatków do pierwszej klasy. Średni udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w powiecie wyrównuje się z tym udziałem w gminie Murowana Goślina w 2016 r. Rycina 4.2.3 ukazuje zależność między opisywanymi wartościami w gminie oraz grupie porównawczej. Można stwierdzić relatywnie podobne przebiegi krzywych. Do 2016 r. udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym był większy w gminie Murowana Goślina niż w grupie porównawczej.

Istotnym elementem zarządzania systemem wychowania przedszkolnego jest jego finansowanie. W 2016 r. całkowite wydatki na przedszkola wyniosły w gminie Murowana Goślina niecałe 4,2 mln zł, a w 2017 r. – ponad 4,3 mln zł. Z kolei wysokość rocznej dotacji z budżetu państwa na zadania związane z wychowaniem przedszkolnym oscylowały w tych latach między 800 tys. a 1 mln zł. Widać zatem wyraźnie, że wychowanie przedszkolne (podobnie

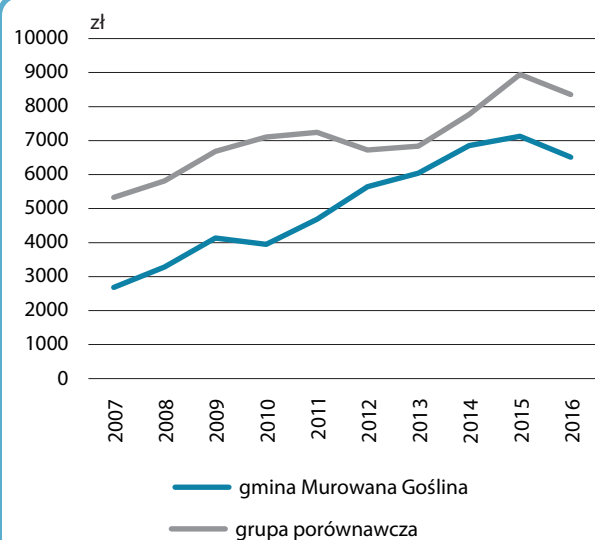
Tabela 4.2.2. Miejsca w przedszkolach w gminach powiatu poznańskiego w okresie 2007–2016

Gmina	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Buk	196	196	207	228	278	325	341	370	345	410
Czerwonak	385	467	632	666	699	740	767	856	844	961
Dopiewo	202	256	430	316	733	768	1176	1162	1356	1660
Kleszczewo	230	275	320	300	335	450	450	482	472	482
Komorniki	295	384	510	529	633	997	1190	1249	1506	1529
Kostrzyn	160	110	110	185	471	469	415	503	596	659
Kórnik	466	500	547	605	712	853	848	845	880	1000
Luboń	694	707	935	1184	1328	1352	1334	1321	1359	1406
Mosina	383	424	510	624	708	713	830	995	998	1287
Murowana Goślina	419	456	530	660	682	720	730	730	703	708
Pobiedziska	267	343	438	464	454	657	672	775	657	724
Puszczykowo	229	247	239	320	314	320	404	404	409	409
Rokietnica	250	315	386	510	580	744	774	835	768	874
Stęszew	302	325	330	340	537	604	622	550	526	657
Suchy Las	420	590	805	845	920	915	963	902	892	917
Swarzędz	815	1019	1420	1538	1510	1536	1635	1814	1876	2087
Tarnowo Podgórne	553	613	800	928	1004	1053	1145	1195	1260	1405

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ryc. 4.2.3. Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (jakąkolwiek formą) w liczbie dzieci w wieku 3–6 lat w okresie 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Ryc. 4.2.4. Wydatki na przedszkola w przeliczeniu na jedno dziecko w okresie 2007–2016

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

jak edukacja podstawowa i średnia) to sfera usług publicznych, która w znacznym stopniu finansowana jest z dochodów lokalnych.

Zrelatywizowany (na 1 dziecko) poziom środków finansowych przeznaczanych na placówki

przedszkolne od 2007 r. do 2015 r. (ryc. 4.2.4) dynamicznie wzrastał, jednak w 2016 r. wydatki na przedszkola na jednego ucznia spadły, co mogło być spowodowane zmianą w systemie edukacji. **Gmina Murowana Goślina przeznaczająca na wychowanie przedszkolne mniejsze relatywne nakłady finansowe niż pozostałe gminy powiatu poznańskiego.**

Różnica między wskaźnikiem rocznych wydatków na przedszkola na 1 dziecko wynosiła w 2007 r. nieco ponad 2700 zł, co było dużą dysproporcją, natomiast w 2016 r. spadła do 1370 zł. Pomimo pozytywnej tendencji, gmina Murowana Goślina w dalszym ciągu wspiera wychowanie przedszkolne w mniejszym stopniu niż pozostałe jednostki.

4.3. Szkolnictwo podstawowe

Zadaniem gmin w Polsce, które pochłania największe zasoby finansowe, jest aktualnie edukacja. Szkoły podstawowe (do niedawna także gimnazja) podlegają samorządom lokalnym i są utrzymywane z budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Szkoły podstawowe utrzymywane są z tzw. subwencji oświatowej, która polega na przekazywaniu funduszy z budżetu państwa na zadania oświatowe realizowane przez gminę. Środki z subwencji, dzielone za pomocą tzw. algorytmu podziału subwencji, trafiają do poszczególnych samorządów. Gminy zobowiązane są również do zapewnienia dojazdu uczniów do szkół, jeśli ci nie mieszkają w ich pobliżu. Niestety jednak na ogół środki finansowe przekazywane gminom w ramach subwencji oświatowej nie są wystarczające do właściwego realizowania zadań edukacyjnych. Dlatego edukacja wymaga znacznych nakładów pochodzących z dochodów własnych gmin – szerzej ten problem zostanie poruszony w dalszej części rozdziału.

Sieć szkolna (w zakresie edukacji podstawowej) na terenie gminy Murowana Goślina składa się aktualnie z pięciu placówek:

1. Szkoła Podstawowa nr 1 im. Karola Marcinkowskiego w Murowanej Goślinie
2. Szkoła Podstawowa nr 2 im. Henryka Sienkiewicza w Murowanej Goślinie
3. Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Długiej Goślinie
4. Szkoła Podstawowa im. Leona Masiakowskiego w Białężynie
5. Szkoła Podstawowa w Łopuchowie (prowadzona przez Stowarzyszenie Przyjaciele Łopuchowa).

Według danych GUS na 2016 r. sytuacja gminy Murowana Goślina pod względem liczby szkół podstawowych na tle pozostałych gmin powiatu poznańskiego niczym szczególnym się nie wyróżniała (ryc. 4.3.1). Biorąc pod uwagę duże rozdrobnienie sieci osadniczej (o czym szerzej wspomniano w rozdziale

3.2), trzeba stwierdzić, że ta liczba szkół jest i tak stosunkowo niewielka.

Liczba szkół funkcjonujących na terenie danej jednostki nie jest dobrym miernikiem stanu oświaty w gminie. Musi być ona bowiem skonfrontowana np. z liczbą uczniów i kosztami utrzymania jednostek. W tabeli 4.3.1 przedstawiono zmiany liczby uczniów w szkołach (liczby z tabeli pokazują zsumowane dane dla szkół podstawowych i gimnazjów) w gminach powiatu poznańskiego lub ich częściach za okres 2007–2016. Odcieniami koloru zielonego zostały w niej oznaczone gminy lub ich części, w których nastąpił wzrost liczby uczniów, natomiast kolorem czerwonym – jednostki, w których nastąpił spadek liczby uczniów. **Pokazuje ona niepokojące dla gminy Murowana Goślina zmiany. W ostatnich 10 latach zanotowano bowiem stosunkowo duży spadek liczby uczniów szkół – jeden z większych w aglomeracji.** W miejskiej części gminy stwierdzono największy spadek liczby uczniów w powiecie wyrażony w liczbach bezwzględnych (liczba uczniów zmniejszyła się w okresie 2007–2016 o 196). Z kolei w szkołach wiejskich gminy Murowana Goślina nastąpił największy względny spadek liczby uczniów (–19%). Są to bardzo niepokojące informacje, a zjawiska te są bezpośrednią konsekwencją procesów

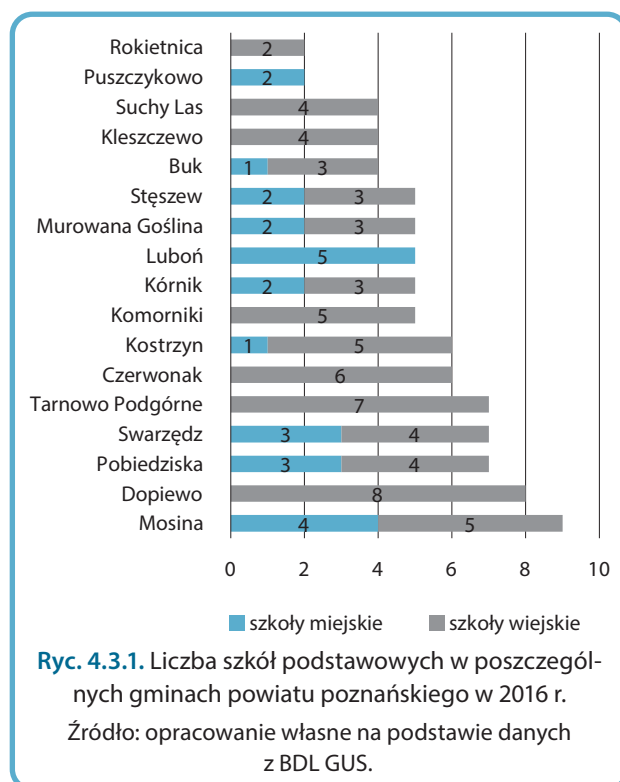

Tabela 4.3.1. Zmiany liczby uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w gminach powiatu poznańskiego lub ich częściach w okresie 2007–2016

Gmina lub jej część	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Zmiana	
											całk.	%
Komorniki	1104	1178	1259	1317	1520	1618	1776	2161	2669	2691	+1587	+144
Rokietnica	724	727	755	802	909	989	1089	1227	1411	1410	+686	+95
Dopiewo	1403	1443	1499	1555	1691	1866	2062	2379	2720	2719	+1316	+94
Swarzędz – obszar wiejski	938	894	847	856	888	895	931	985	1616	1796	+858	+91
Kórnik – obszar wiejski	709	704	718	754	765	750	775	817	1164	1195	+486	+69
Tarnowo Podgórne	1985	2019	2055	2108	2215	2307	2469	2770	3114	3050	+1065	+54
Suchy Las	1459	1516	1569	1621	1712	1760	1845	2016	2222	2198	+739	+51
Kleszczewo	754	727	714	750	777	825	860	942	1018	1077	+323	+43
Mosina – obszar wiejski	1289	1271	1303	1272	1310	1335	1366	1506	1681	1602	+313	+24
Luboń	2734	2726	2702	2764	2812	2855	2896	3117	3369	3242	+508	+19
Pobiedziska – obszar wiejski	716	709	690	705	726	740	765	822	892	839	+123	+17
Czerwonak	2265	2239	2245	2286	2307	2267	2275	2439	2663	2576	+311	+14
Kórnik – miasto	1010	992	947	941	958	981	1045	1150	1227	1139	+129	+13
Kostrzyn – obszar wiejski	694	680	704	691	714	674	689	733	770	743	+49	+7
Swarzędz – miasto	3091	3057	3016	3034	3078	3108	3116	3421	3316	3103	+12	+1
Kostrzyn – miasto	1080	1038	1014	982	982	987	987	1050	1132	1079	–1	–1
Puszczykowo	975	952	932	908	933	953	935	969	981	936	–39	–4
Mosina – miasto	1427	1425	1367	1339	1310	1306	1270	1279	1367	1337	–90	–6
Pobiedziska – miasto	1282	1239	1213	1145	1145	1127	1115	1192	1263	1195	–87	–7
Stęszew – obszar wiejski	495	468	437	413	410	453	463	498	507	454	–41	–8
Murowana Goślina – miasto	1586	1498	1414	1354	1370	1302	1288	1372	1477	1390	–196	–12
Buk – obszar wiejski	339	341	292	294	294	287	280	279	306	291	–48	–14
Stęszew – miasto	1123	1069	1058	1029	1016	952	908	967	1033	962	–161	–14
Buk – miasto	1105	1057	1055	1021	993	947	912	959	983	915	–190	–17
Murowana Goślina – obszar wiejski	236	235	223	207	203	195	185	203	201	190	–46	–19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

demograficznych, opisanych w rozdziale 4.1. Z jednej strony na obszarze gminy nie odnotowywano szczególnie wysokiego, dodatniego salda migracji, a z drugiej – przyrost naturalny także nie był na zadowalającym poziomie. To wszystko prowadzi do zmniejszającej się liczby uczniów w szkołach i zwiększonego obciążenia lokalnego budżetu. Subwencja oświatowa jest bowiem uzależniona od liczby uczniów i nie uwzględnia rozdrobnienia sieci szkolnej. Innymi słowy, jeśli gmina chce utrzymać aktualnie działające szkoły – musi wygenerować środki z dochodów własnych.

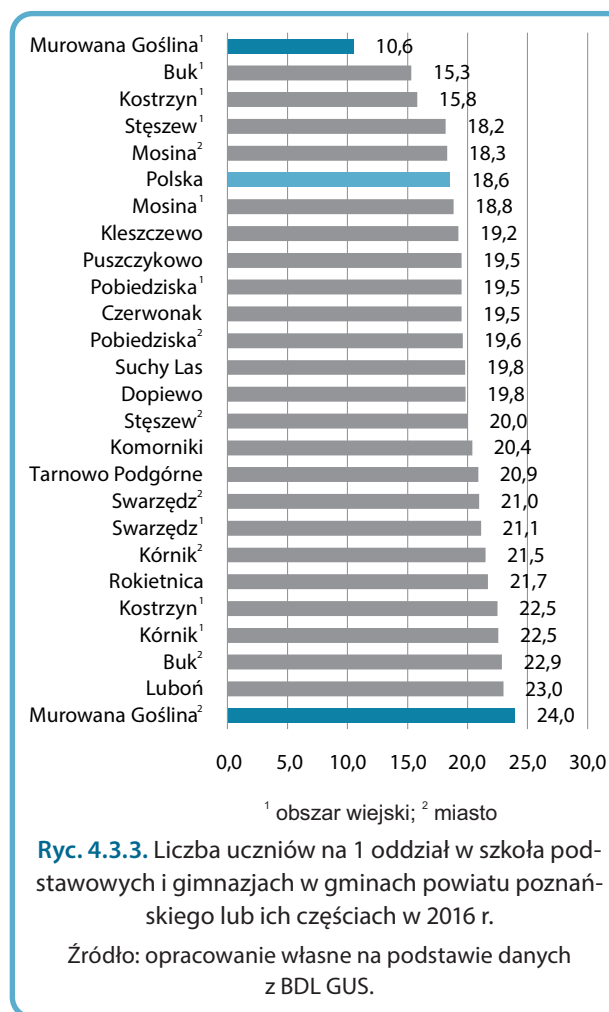
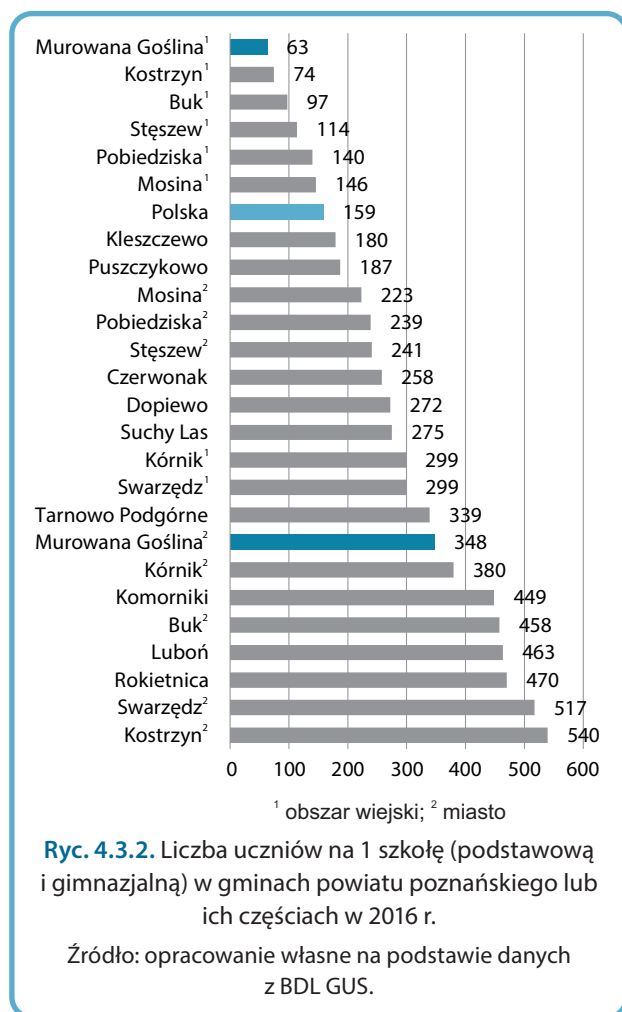
Drugim (obok liczby uczniów) ważnym miernikiem funkcjonowania lokalnego systemu oświatowego

jest liczba oddziałów szkolnych. **Liczba oddziałów w szkołach podstawowych i gimnazjach gminy Murowana Goślina zmniejszyła się z 83 w 2017 r. do 76 w 2016 r., przy czym spadek ten dotyczył wyłącznie terenu miasta. W szkołach na obszarach wiejskich liczba oddziałów nie zmieniła się i w 2016 r. pozostawała na poziomie 18 (czyli była na najniższym możliwym poziomie przy prowadzeniu trzech 6-rocznikowych szkół).** Oznacza to, że skoro liczba uczniów w szkołach wiejskich zmniejszyła się o prawie 20%, to zmianie uległa też wielkość oddziałów i koszty jednostkowe utrzymania szkół. Te niekorzystne procesy demograficzne spowodowały także, że **w 2016 r. na terenach wiejskich gminy Murowana**

Goślina zanotowano najniższą w powiecie poznańskim wartość wskaźnika liczby uczniów przypadających na 1 szkołę (ryc. 4.3.2). Jest to informacja, która ma swoje wymierne finansowe skutki w postaci zwiększonych kosztów jednostkowych funkcjonowania szkół i konieczności większych nakładów pochodzących z dochodów własnych. Trzeba jednak dodać, że problem małych szkół to nie tylko specyfika gminy Murowana Goślina. Średnia wielkość szkół w Polsce określana liczbą uczniów w 2016 r. wynosiła 159. Z kolei Pęczkowski (2016) przytacza dane, z których wynika, że w roku szkolnym 2014/2015 aż 65% szkół w Polsce to były tzw. małe szkoły, liczące mniej niż 150 uczniów. Na terenach wiejskich odsetek małych szkół sięga nawet 85%. Jest to sytuacja z finansowego punktu widzenia trudna i będzie rodziła coraz większe napięcia na linii samorządy–rząd oraz samorządy–nauczyciele i samorządy–rodzice. Niewątpliwie w dłuższej perspektywie w polskim systemie oświaty konieczne będzie albo zwiększenie

nakładów z budżetu państwa, albo redukcja liczby szkół. Z punktu widzenia małych jednostek wiejskich, znacznie lepszym rozwiązaniem byłoby pozostawienie szkół na ich terenach, które nierzadko są centrum życia społecznego wsi.

Drugą stroną procesów demograficznych i edukacyjnych w gminie Murowana Goślina jest zmieniająca się wielkość oddziałów szkolnych. W zakresie tego miernika w analizowanej gminie obserwowane są skrajne kontrasty (zob. ryc. 4.3.3). Z jednej strony średnia wielkość oddziałów szkolnych na terenie miasta **była w 2016 r. najwyższą (24), a z drugiej strony średnia wielkość oddziałów szkolnych na terenach wiejskich była najniższą** w całym powiecie poznańskim (10,6). Wskaźnik ten dla całej Polski wynosi średnio 18,6, niższe wartości notują tylko (poza terenami wiejskimi w gminie Murowana Goślina) szkoły w Mosinie (18,3) oraz na obszarach wiejskich w gminach: Stęszew (18,2), Kostrzyn (15,8) i Buk (15,3).

Wielkość oddziałów szkolnych i jej wpływ na poziom nauczania jest przedmiotem wielu debat, konferencji naukowych i badań. Instytut Badań Edukacyjnych (Dolata i in. 2015) przytacza kilka przykładów analiz, które pokazują, że mniejsze oddziały to szansa na podniesienie poziomu kształcenia, choć nie jest to reguła. Najczęściej mniejsze oddziały sprawdzają się na początkowym etapie edukacyjnym (pierwsza, druga klasa), a na późniejszych – wyniki edukacyjne uczniów z mniejszych oddziałów są podobne do wyników uczniów z oddziałów większych. Trzeba także dodać, że wielkość oddziałów szkolnych w Polsce jest znacznie większa niż na ogół w krajach OECD. Potwierdzają to badania tej organizacji (OECD 2017), które pokazują, że polskie oddziały szkolne są o około 4 uczniów większe niż np. oddziały w szkołach w Niemczech.

Warto też w tym kontekście dodać, że gmina Murowana Goślina posiada obowiązujący dokument („Polityka oświatowa miasta i gminy Murowana Goślina na lata 2016–2020”) dotyczący polityki oświatowej, w którym zapisano jasne zasady kształtowania wielkości oddziałów szkolnych. Za optymalne uznano w nim następujące liczby uczniów w oddziałach:

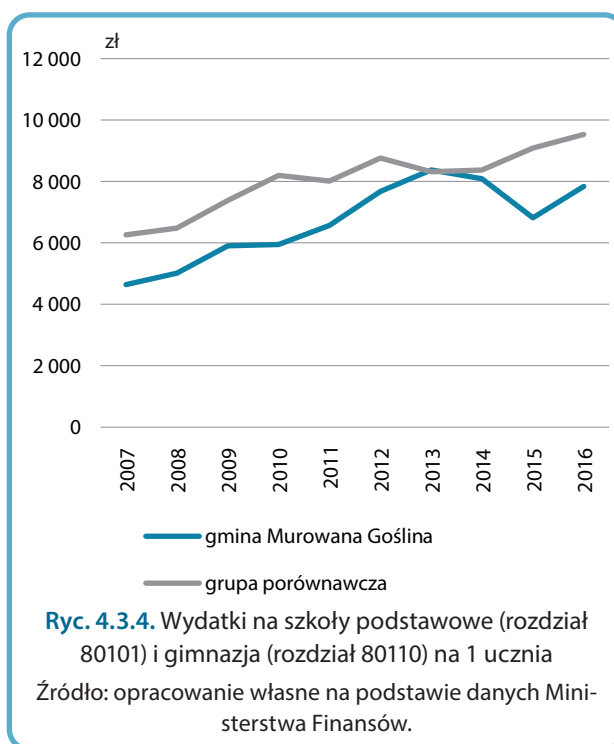
1. szkoły podstawowe miejskie:
 - liczba uczniów w oddziale IV–VI powinna wynosić średnio 26,
2. gimnazja:
 - liczba uczniów powinna wynosić średnio 28,
 - oddziały klas pierwszych tworzone będą o liczebności od 24 do 32 uczniów,
3. szkoły podstawowe wiejskie:
 - liczba uczniów w klasach pierwszych powinna wynosić minimum 11.

W kolejnym fragmencie stwierdzono, że „w przypadku, gdy szkoły wiejskie przez kolejne 2 lata z rzędu nie będą w stanie osiągnąć naboru do klasy pierwszej – minimum 11 uczniów – należy przeprowadzić restrukturyzację tych placówek (przekazanie szkoły innemu organowi lub przekształcenie szkoły w filię i obniżenie stopnia organizacji do klas I–III)”. Jako komentarz do danych o wielkości oddziałów szkolnych na terenach wiejskich należy dodać, że jedna ze szkół (w Łopuchowie) jest prowadzona przez miejscowe stowarzyszenie i nie podlega regulacjom gminnym w zakresie polityki edukacyjnej.

Kluczowym aspektem w systemie oświaty jest jej finansowanie, bez którego edukacja nie mogłaby się rozwijać. Na rycinie 4.3.4 przedstawiono dynamikę

wydatków na szkoły podstawowe i gimnazja (rozdziały 80101 i 80110 klasyfikacji budżetowej) na 1 ucznia. Jak widać, wielkość wydatków w gminie Murowana Goślina wzrastała w okresie od 2007 do 2013 r. Od 2015 r. wydatki znów rosną, po krótkim, dwuletnim okresie ich spadku. Zmniejszenie się wydatków oświatowych na 1 ucznia w latach 2014–2015 wynika przede wszystkim z ponadprzeciętnie dużego wzrostu liczby uczniów (zob. tab. 4.3.1) i utrzymania kosztów funkcjonowania istniejących oddziałów. Z kolei **od roku 2016 wzrosły w tempie ponadprzeciętnym wydatki na wynagrodzenia w szkołach – w ciągu dwóch lat o około 700 tys. zł.** Jednak mimo tego wzrostu wydatki na szkolnictwo na 1 ucznia w gminie Murowana Goślina w 2016 r. były ciągle niższe niż dla grupy porównawczej.

„Podstawą prawną zasad finansowania systemu edukacji jest publikowane corocznie w grudniu rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w kolejnym roku budżetowym. Obliczanie kwoty ujmowanej jako część oświatowej subwencji ogólnej JST dokonywane jest przy użyciu tzw. algorytmu podziału. Nie wdając się w szczegółową analizę poszczególnych komponentów, można przyjąć, iż wysokość subwencji oświatowej w danym roku to iloczyn finansowego

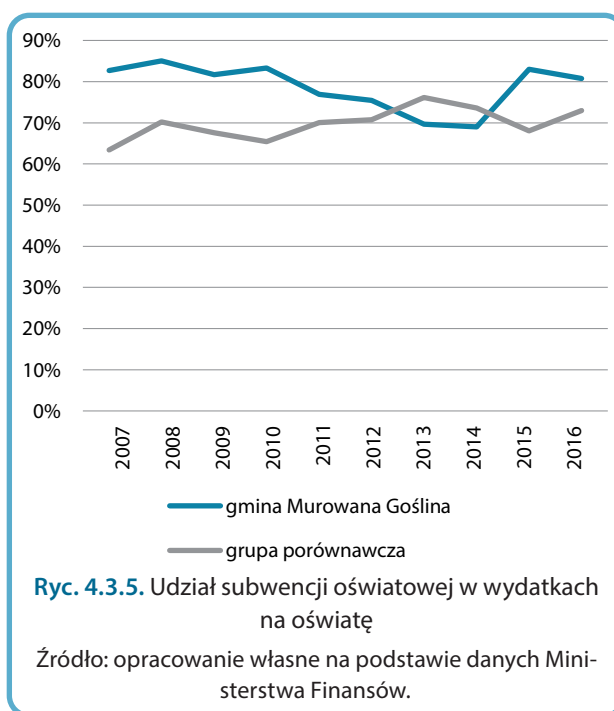

standardu A, liczby tzw. uczniów przeliczeniowych oraz wprowadzonego nieco później wskaźnika struktury zatrudnienia. Finansowy standard A podziału części oświatowej to kalkulacyjna kwota jednostkowa przypadająca na jednego ucznia przeliczeniowego. Obliczana jest corocznie na podstawie ilorazu pełnej kwoty subwencji, pomniejszonej o kwotę rezerwy MEN oraz ogólnej liczby uczniów przeliczeniowych. Liczba uczniów przeliczeniowych to iloczyn mnożnika liczbowego, tzw. wagi, określonego dla różnych grup uczniów oraz realnej liczby uczniów. Natomiast płacowy wskaźnik struktury zatrudnienia to z kolei wypadkowa nauczycieli zatrudnionych na określonym stanowisku (nauczyciel stażysta, kontraktowy, mianowany i dyplomowany) oraz średniego wynagrodzenia na danym stanowisku, wydatków rzeczowych i płacowych dla pracowników administracji i obsługi, zwiększona o wydatki z tytułu pracy nauczyciela na terenach wiejskich lub w miastach do 5 tysięcy mieszkańców. To wszystko obudowane zostało wzorami obliczania wartości poszczególnych wskaźników, następnie wprowadzane do wzoru podstawowego, który na końcu »wypluwa« wartość subwencji” (Pęczkowski 2016, s. 14).

Subwencja oświatowa stanowi najistotniejsze źródło finansowania wydatków publicznych na oświatę i wychowanie w Polsce. Praktycznie co roku ponoszone są na ten cel z budżetu państwa wyższe nakłady niż w latach poprzednich. Większe środki na subwencję oświatową wiążą się z uwzględnianiem w jej kalkulacji wzrostu wynagrodzeń nauczycieli oraz uzyskiwaniem przez nauczycieli kolejnych stopni awansu zawodowego, a także skutków nowych zadań. Mimo tego poziom wydatków budżetu państwa przeznaczany na część oświatową subwencji ogólnej wzbudza wątpliwości. Związane są one przede wszystkim z adekwatnością wymiaru tej części subwencji w stosunku do potrzeb. Część oświatowa subwencji ogólnej dla gminy Murowana Goślina w latach 2012–2017 kształtowała się na poziomie od 8,6 do 10 mln zł, podczas gdy wydatki na szkoły podstawowe i gimnazja (bez wydatków związanych z dowożeniem uczniów) wynosiły w tym czasie od 11,5 do 12,4 mln zł. Wyraźnie widać zatem, że gminy do edukacji dopłacają z dochodów własnych. W gminie Murowana Goślina kwota ta wynosi przynajmniej 3–4 mln zł rocznie (nie wliczając przedszkoli, a doliczając koszty majątkowe i dojazdu uczniów).

Mimo wielu problemów, jakie ma gmina Murowana Goślina ze swoją siecią szkolną i wielkością oddziałów oraz liczbą uczniów, **udział części oświatowej subwencji ogólnej w wydatkach na szkoły podstawowe i gimnazja jest na wyższym poziomie niż w grupie porównawczej i wyniósł w 2016 r. około 81%, wobec około 73% dla grupy porównawczej** (ryc. 4.3.5). Oznacza to, że udział pieniędzy dokładanych na oświatę z budżetu państwa w stosunku do tych, które pochodzą z gminy, jest większy niż miała grupa porównawcza. Gmina Murowana Goślina na tle innych wypadła lepiej. Jedyną, która przez wszystkie te lata ma większy udział subwencji oświatowej, jest gmina Kleszczewo. Wyjątkiem są lata 2013–2014, w których to grupa porównawcza uzyskiwała wyższy udział subwencji w wydatkach na szkoły.

„Samorządy od lat wskazują, że wynikające z subwencji oświatowej kwoty są niewystarczające i większość gmin musi dopłacać do utrzymania szkół czerpiąc ze środków własnych, co odbywa się kosztem innych zadań. Znaczne dopłaty gmin z dochodów własnych do bieżących kosztów kształcenia na poziomie podstawowym i gimnazjalnym oraz generujące wysokie koszty finansowe inwestycje majątkowe w gminach podpoznańskich, będące reakcją na dynamiczny przyrost dzieci, powodują rosnącą potrzebę krótko- i długookresowych prognoz liczby

dzieci i młodzieży w wieku szkolnym w poszczególnych gminach. Mimo częstego kształcenia się w szkołach podstawowych i gimnazjach poza gminą w aglomeracji poznańskiej, prognozy te mogą stanowić podstawę do oszacowania potencjalnego obciążenia infrastruktury edukacyjnej w kolejnych latach, a więc do decyzji o potencjalnej jej rozbudowie ewentualnie redukcji” (Bajerski 2011).

W tabeli 4.3.2 przedstawiono prognozę liczby dzieci w wieku szkolnym (7–14 lat) oraz potencjalne obciążenie infrastruktury edukacyjnej w 2023 r. w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego lub ich częściach. Przy prognozie przyjęto (Bajerski 2011), że liczba dzieci w wieku 7–14 lat w 2023 r., które będą zamieszkiwać w poszczególnych gminach, uzależniona jest od: (1) liczby dzieci w wieku 1–8 lat

Tabela 4.3.2. Prognoza zmian liczby dzieci w wieku szkolnym (7–14 lat) na 2023 r.

Gmina	2011	2017	Liczba dzieci w wieku 7–14 lat w 2017 r./ liczba dzieci w wieku 1–8 lat w 2011 r.	Liczba dzieci w wieku 7–14 lat w 2017 r./ liczba dzieci w wieku 1–8 lat w 2011 r.	2017	2023		Liczba dzieci w wieku 7–14 lat w 2023 r. / liczba dzieci w wieku 7–14 lat w 2017 r.		
	liczba dzieci w wieku				liczba dzieci w wieku:		Prognoza		Prognoza	
					7–14 lat					
	1–8 lat	7–14 lat			A	B				
Komorniki	2759	3266	1,18	507	4000	4735	4507	1,45	1,38	
Swarzędz ¹	1689	2245	1,33	556	2405	3197	2961	1,42	1,32	
Dopiewo	2469	3195	1,29	726	3484	4508	4210	1,41	1,32	
Kórnik ¹	1797	2272	1,26	475	2350	2971	2825	1,31	1,24	
Rokietnica	1706	1999	1,17	293	2124	2489	2417	1,25	1,21	
Kleszczewo	826	999	1,21	173	1032	1248	1205	1,25	1,21	
Mosina ¹	1644	1922	1,17	278	1997	2335	2275	1,21	1,18	
Mosina ²	1120	1190	1,06	70	1297	1378	1367	1,16	1,15	
Tarnowo Podgórne	2522	2877	1,14	355	2897	3305	3252	1,15	1,13	
Kórnik ²	728	714	0,98	–14	807	791	793	1,11	1,11	
Buk ¹	580	599	1,03	19	640	661	659	1,10	1,10	
Stęszew ¹	768	756	0,98	–12	826	813	814	1,08	1,08	
Pobiedziska ²	834	848	1,02	14	883	898	897	1,06	1,06	
Murowana Goślina ²	853	862	1,01	9	879	888	888	1,03	1,03	
Kostrzyn ¹	816	863	1,06	47	837	885	884	1,03	1,02	
Pobiedziska ¹	949	1059	1,12	110	963	1075	1073	1,01	1,01	
Luboń	3028	3026	1,00	–2	3066	3064	3064	1,01	1,01	
Czerwonak	2645	2683	1,01	38	2626	2664	2664	0,99	0,99	
Buk ²	526	489	0,93	–37	519	482	482	0,99	0,99	
Stęszew ²	559	584	1,04	25	549	574	574	0,98	0,98	
Suchy Las	1855	2114	1,14	259	1814	2067	2073	0,98	0,98	
Kostrzyn ²	871	908	1,04	37	852	888	889	0,98	0,98	
Murowana Goślina ¹	637	661	1,04	24	612	635	636	0,96	0,96	
Puszczykowo	789	810	1,03	21	749	769	770	0,95	0,95	
Swarzędz ²	3006	2729	0,91	–277	2784	2527	2507	0,93	0,92	

Objaśnienia: 1 – obszar wiejski, 2 – miasto.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS w oparciu o metodologię Bajerskiego (2011).

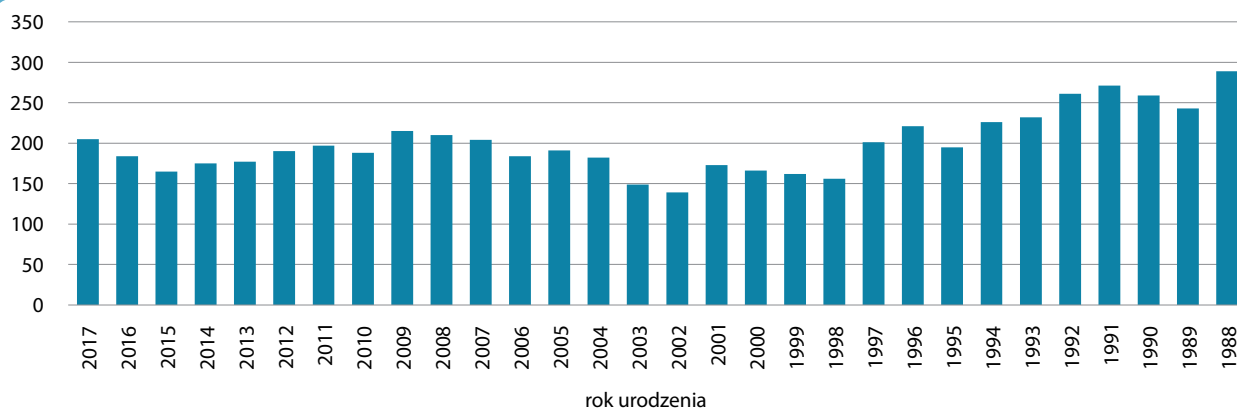
w 2017 r. (w 2023 r. będą one w wieku 7–14 lat) oraz (2) szacowanego salda migracji dzieci i młodzieży w gminach powiatu w latach 2017–2023. Saldo oszacowano na podstawie zmian w latach 2011–2017. Założono, że taka sama dynamika i kierunek zmian wystąpią w latach 2017–2023. Saldo migracji dzieci oszacowano w dwóch wariantach. W wariantcie A posłużono się względnym saldem migracji (dynamika migracji), zaś w wariantcie B saldem bezwzględnym (wielkość salda migracji).

Sporządzone prognozy pozwalają sądzić, że **w latach 2017–2023 zajdą znaczne zmiany liczby dzieci w wieku 7–14 lat na terenach wiejskich gminy Murowana Goślina. Z kolei w samej Murowanej Goślinie można spodziewać się utrzymania podobnej liczebności roczników.** Powodem tego stanu rzeczy jest względna stabilność liczebności roczników urodzonych w ostatnich 13 latach – średnio około 185 osób w każdym roczniku (ryc. 4.3.6). Dynamika procesów demograficznych wśród dzieci w wieku szkolnym jest w gminie Murowana Goślina znacznie mniej korzystna niż w pozostałych jednostkach, co ponownie wynika z tych samych procesów – przyrostu naturalnego i salda migracji, które w konsekwencji skutkują określoną liczebnością roczników. Drugą ważną sprawą są skutki reformy edukacyjnej i likwidacji gimnazjów. Generalną, **niepokojącą informacją jest to, że z gminnego systemu oświaty ubędzie jeden rocznik (system zmienia się z 6+3+3 na 8+4), co oznacza mniejszą liczbę uczniów w ogóle. Proces ten szczególnie dotkliwie odbije się na terenach wiejskich (szkoły wiejskie zyskają bowiem 2 nowe**

roczniki, czyli siódmą i ósmą klasę). Trudno już teraz w pełni przewidzieć skutki reformy, jednak mogą one wiązać się z dalszym zwiększaniem udziału dochodów własnych w finansowaniu szkół podstawowych.

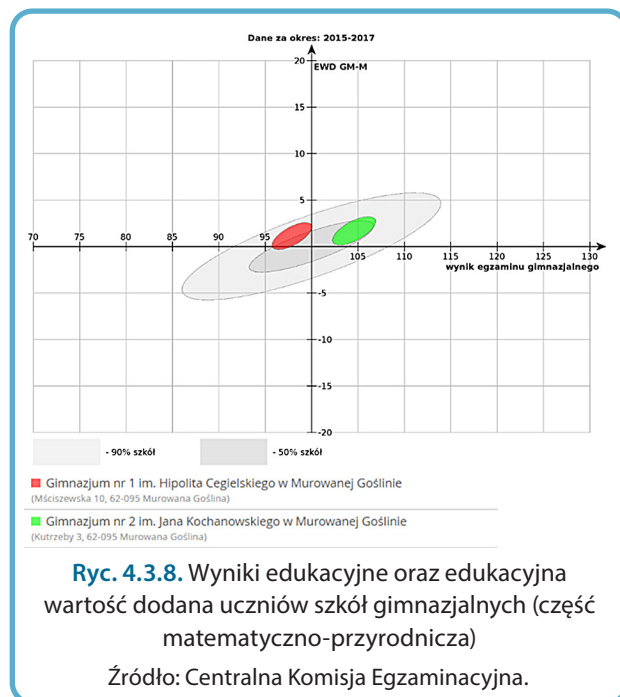
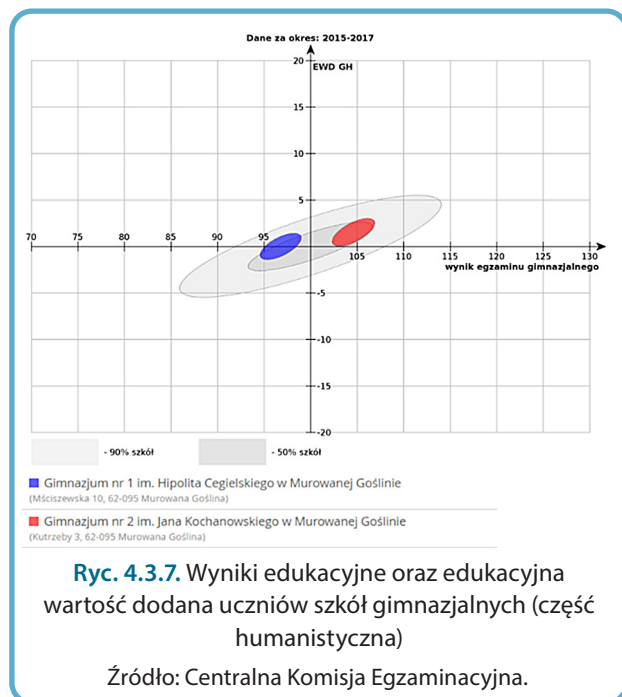
Ostatnim elementem analizowanym w ramach rozdziału dotyczącego szkolnictwa podstawowego są wyniki edukacyjne szkół mierzone liczbą punktów na testach końcowych oraz edukacyjną wartością dodaną. Do analizy włączono gimnazja, które oczywiście nie będą już funkcjonować, ale które jako szkoły przyjmą też uczniów z siódmej i ósmej klasy. Do analizy wyników edukacyjnych włączono egzamin gimnazjalny, który sprawdzał opanowanie wiadomości i umiejętności nabytych podczas trzyletniej nauki w gimnazjum. Składał się on z trzech części: humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej oraz językowej. Drugim wykorzystanym miernikiem jest edukacyjna wartość dodana (EWD) – metoda analizy pozwalająca oszacować wkład szkoły w wyniki egzaminacyjne uczniów. Metoda ta opiera się na zastosowaniu modeli statystycznych do szacowania postępów poczynionych przez uczniów podczas nauki na danym etapie edukacyjnym. Jeżeli uczniowie danej szkoły osiągnęli wyniki wyższe niż oczekiwane na podstawie ich wcześniejszych osiągnięć szkolnych, uznaje się, że szkoła, do której uczęszczali, nauczała efektywniej niż inne szkoły, które pracowały z podobnymi uczniami. Jeżeli wyniki te są niższe, szkoła nauczała mniej efektywnie niż inne placówki pracujące z podobnymi uczniami.

Na rycinie 4.3.7 przedstawiono wyniki egzaminu gimnazjalnego oraz edukacyjną wartość dodaną

Ryc. 4.3.6. Liczebność roczników 1988–2017 wśród osób mieszkających na terenie gminy Murowana Goślina według stanu na 2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

w zakresie części humanistycznej dla dwóch funkcjonujących na terenie Murowanej Gośliny gimnazjów. Za analizy wykresu wynika, że **ponadprzeciętnie wysokie wyniki egzaminu w okresie 2015–2017 uzyskali uczniowie Gimnazjum nr 2, z kolei uczniowie z Gimnazjum nr 1 osiągnęli rezultaty gorsze od średniej**. Podobnie wygląda relacja obu szkół w zakresie edukacyjnej wartości dodanej, choć w tym przypadku różnica jest już mniejsza.

Relacja w przypadku części matematyczno-przyrodniczej jest już nieco inna (ryc. 4.3.8). Otóż różnica pomiędzy wynikami egzaminu w obu szkołach jest taka jak w przypadku części humanistycznej – czyli ponownie uczniowie z Gimnazjum nr 2 wypadli lepiej niż uczniowie z Gimnazjum nr 1. Z kolei edukacyjna wartość dodana w zakresie zagadnień matematyczno-przyrodniczych jest w obu szkołach na podobnym, ponadprzeciętnym poziomie.

4.4. Działalność kulturalna

Działalność kulturalna stanowi ważny element życia społecznego mieszkańców, zwłaszcza dzieci i młodzieży. Wpływa pozytywnie na więzi międzyludzkie, propaguje oraz rozpowszechnia nowe formy rozrywki i zainteresowań, kreując pozytywne i pożądane postawy u najmłodszych odbiorców, oraz pozwala na lepsze zorganizowanie czasu

seniorom poprzez integrację. **Bogata oferta zajęć oraz wydarzeń kulturalnych stanowi swoistą promocję gminy, której celem jest zainteresowanie potencjalnych, nowych mieszkańców oraz turystów**. Wydarzenia organizowane przez instytucje kulturalne gminy Murowana Goślina wpływają na pozytywny wizerunek miasta i gminy. Są to nie tylko imprezy o charakterze lokalnym, takie jak np. Jarmark św. Jakuba czy Festyn Rodzinny, ale również o znaczeniu regionalnym, z których Murowana Goślina słynie, czyli np. Międzynarodowy Festiwal Chóralny im. ks. Edmunda Szymańskiego, Musica Sacra Musica Profana w Długiej Goślinie i chyba najbardziej rozpowszechnione widowiska historyczne „Orzeł i Krzyż”, które są oglądane przez wielotyśzną publiczność z całej Polski.

Na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym jednostki samorządu terytorialnego są zobowiązane do „zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty”. Zadanie własne gminy obejmuje sprawy „kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury (...)”. Gminy różnie organizują wsparcie lokalnej kultury. W przypadku gminy Murowana Goślina rolę instytucji o charakterze kulturalnym pełnią Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury oraz Biblioteka Publiczna im. Bonawentury Graszynskiego w Murowanej Goślinie, a także świetlice wiejskie w różnych miejscowościach. Ich zadaniem jest

propagowanie kultury oraz zajęć artystycznych i naukowych wśród mieszkańców.

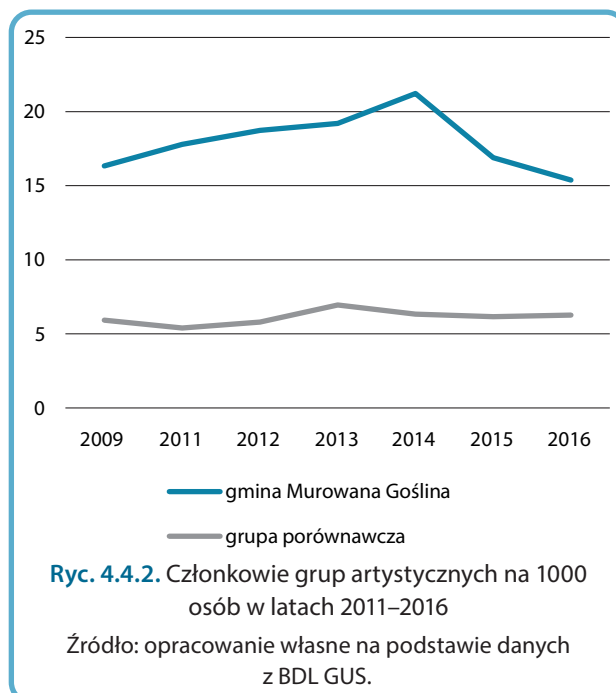
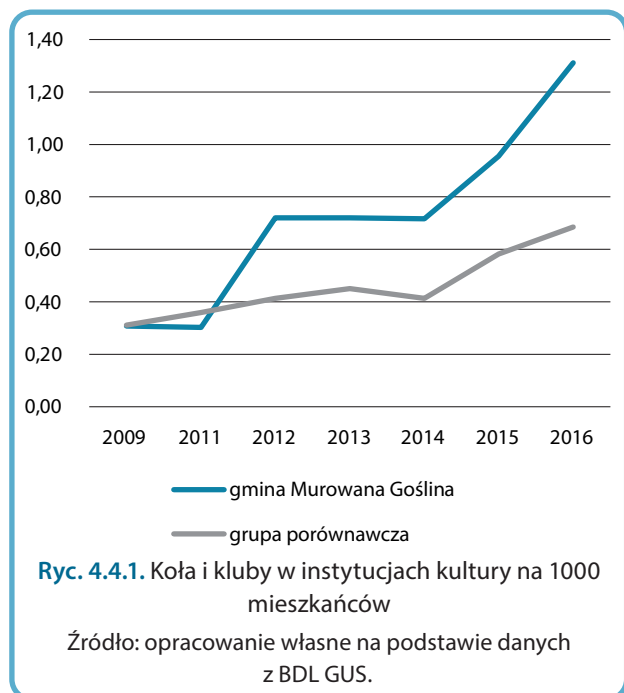
Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Murowanej Goślinie (MGOK) jest samorządową instytucją powstałą 29 listopada 1977 r. Celem ośrodka jest szerzenie kultury, organizowanie zajęć i imprez kulturalnych dedykowanych przede wszystkim mieszkańcom gminy Murowana Goślina. MGOK posiada zróżnicowaną ofertę zajęć, o różnej skali oraz różnorodnej grupie docelowej, m.in. klub gier umysłowych, rytmikę, aerobik, naukę języków obcych, warsztaty fotograficzne, pracownię rzeźby i ceramiki, kluby modelarskie, pracownię plastyczne oraz klub rękodzieła artystycznego. W gminie Murowana Goślina można zaobserwować ciągły **wzrost liczby kół i klubów w instytucjach kultury oraz wyższy wskaźnik tego czynnika w porównaniu z grupą porównawczą** (ryc. 4.4.1). Dzięki wzrastającej liczbie kół i klubów zarówno w badanej gminie, jak i w grupie porównawczej mieszkańcy mają większy dostęp do nich oraz ich oferty. Ponadto dzięki bogatej ofercie artystycznej i kulturalnej oraz mnogości zajęć i ich różnorodności odsetek członków grup artystycznych jest zdecydowanie większy w gminie Murowana Goślina niż w grupie porównawczej (ryc. 4.4.2).

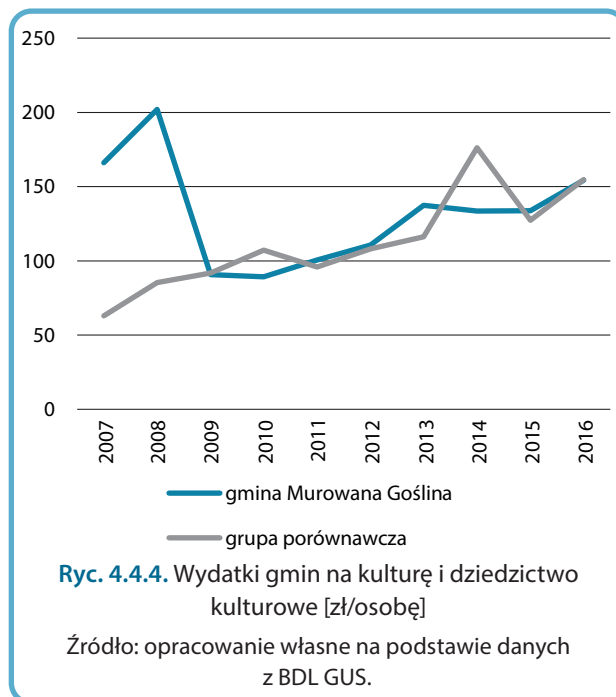
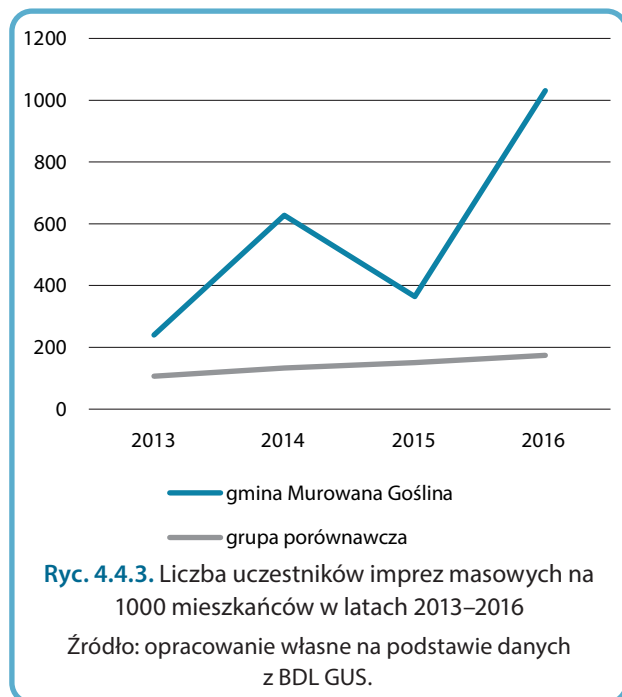
Na terenie gminy Murowana Goślina rocznie organizowanych jest kilkadziesiąt różnorodnych imprez, m.in. koncerty, konkursy recytatorskie,

festiwale, przeglądy, konkursy plastyczne, konkursy przyrodnicze oraz imprezy sportowe. Ośrodek kultury jest instytucją o dużym zasięgu oddziaływania, a zespoły w nim działające reprezentują gminę na ogólnopolskich i zagranicznych przeglądach, konkursach i festiwalach. Społeczność lokalna bardzo angażuje się w życie MGOK, a sam ośrodek tworzy pozytywną wizytówkę miasta i gminy.

Gmina Murowana Goślina jest znana z aktywności kulturalnej. Dane pokazujące liczbę uczestników imprez masowych (ryc. 4.4.3) potwierdzają, że jest ona większa niż w grupie porównawczej. Największą zasługę w tym mają działania Stowarzyszenia Dzieje, które prowadzi na terenie miasta Park Dzieje i wystawia widowiska historyczne „Orzeł i Krzyż”. Są one dużą atrakcją zarówno dla mieszkańców, jak i turystów. Przyczyną nagłego i intensywnego wzrostu liczby uczestników imprez masowych w roku 2016 w gminie Murowana Goślina (ryc. 4.4.3) było wystawienie większej niż w latach wcześniejszych liczby widowisk (każde z nich stanowiło osobną imprezę masową).

Z punktu widzenia zarządzania lokalną kulturą, oprócz organizacji placówek i ich działalności ważny jest aspekt finansowy. Wydatki gminy Murowana Goślina na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (dział 921 klasyfikacji budżetowej) w latach 2009–2013 przeznaczone na 1 mieszkańca były zbliżone,

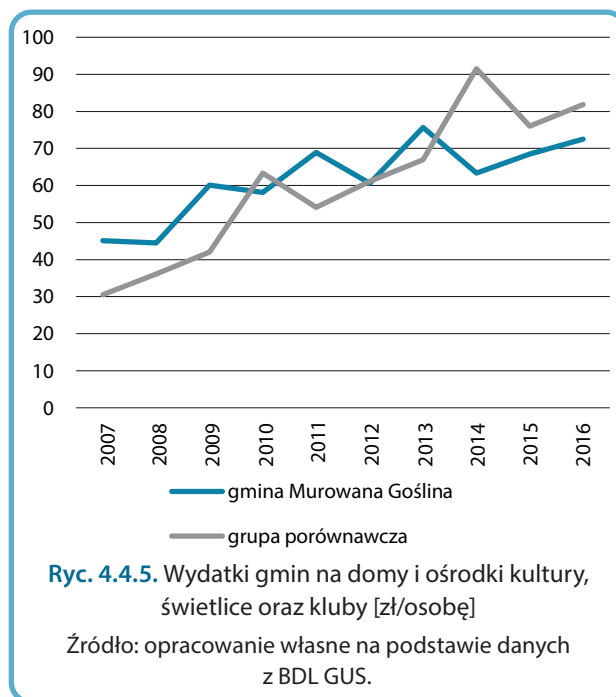

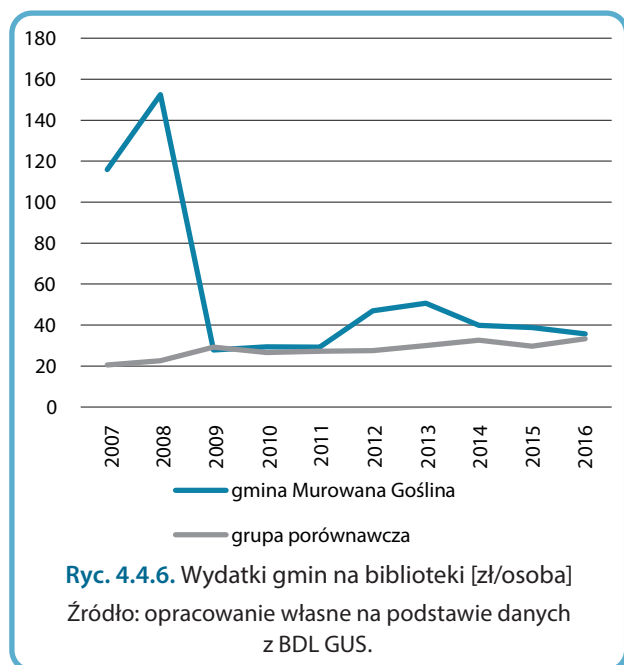
a w roku 2016 wynosiły praktycznie tyle samo co w grupie porównawczej (ryc. 4.4.4). Gmina Murowana Goślina przeznacza na cele kulturalne około 2–2,5 mln zł rocznie. Wzrost w grupie porównawczej nastąpił w roku 2014, co spowodowane było m.in. festiwalem Rok w Rock w gminie Kórnik. Był to cykl 12 koncertów, w okresie od 14 czerwca do 13 września, a wstęp na nie był bezpłatny, stąd duże środki z budżetu gminy przeznaczone na ten cel.

Zarówno w gminie Murowana Goślina, jak i w grupie porównawczej wydatki na domy i ośrodki kultury, świetlice oraz kluby (rozdział 92109 klasyfikacji budżetowej) mają tendencję wzrostową (ryc. 4.4.5). W gminie Murowana Goślina stanowią one mniej więcej połowę wszystkich wydatków przeznaczanych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. Obok funkcjonowania ośrodka kultury, ważne są w tym przypadku także świetlice wiejskie, które tworzą centra życia kulturalnego mniejszych miejscowości. Aktualnie takie świetlice istnieją w kilku sołectwach, kilka kolejnych jest na etapie powstawania lub modernizacji (np. świetlice w Przebędowie i Nieszawie).

Działalność kulturalną oprócz wspomnianych wcześniej jednostek prowadzi także miejscowa biblioteka. Biblioteka Publiczna im. Bonawentury Graszynskiego w Murowanej Goślinie powstała 15 grudnia 1948 r. pod nazwą Miejskiej Biblioteki Publicznej. Jest samorządową instytucją kultury działającą w obrębie

krajowej sieci bibliotecznej, a jej obecna siedziba znajduje się przy ulicy Poznańskiej w Murowanej Goślinie. Biblioteka służy zaspokajaniu potrzeb kulturowych, oświatowych i informacyjnych mieszkańców miasta i gminy Murowana Goślina oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Składa się z działu gromadzenia, czytelní, oddziału dla dzieci, wypożyczalni

dla dorosłych oraz filii na Zielonych Wzgórzach. Wydatki na biblioteki w gminie Murowana Goślina w porównaniu z grupą porównawczą są zbliżone. Jedyną istotną zmianę można zauważyć na przełomie 2007 i 2008 r. (ryc. 4.4.6), co spowodowane było wydatkami inwestycyjnymi gminy.

4.5. Sport i rekreacja

Sport i rekreacja to kolejny ważny obszar wpływający na jakość życia lokalnej społeczności, który związany jest przede wszystkim z analizą aktywności sportowych i rekreacyjnych występujących w danej jednostce terytorialnej. Według projektu programu rozwoju sportu do roku 2020: „Sport, turystyka, rekreacja, hobby to najczęściej deklarowana przez organizacje pozarządowe w Polsce dziedzina działalności statutowej, określona według najważniejszego pola działalności organizacji”. Działania związane z upowszechnianiem aktywności fizycznej sprzyjają nie tylko postawom prospołecznym i integrującym lokalną społeczność, ale także obniżają koszty opieki zdrowotnej (prowadzenie aktywnego, zdrowego trybu życia). Tworzenie warunków dla rozwoju sportu oraz promocja aktywności fizycznej pozytywnie oddziałują na zdrowie. Ponadto sport pełni funkcję wychowawczą, szczególnie w odniesieniu do dzieci i uczniów.

Gmina Murowana Goślina stwarza coraz to nowe i lepsze warunki do uprawiania różnorodnych

dyscyplin sportowych, a swoją działalnością przyczynia się do promowania aktywności fizycznej i rozwoju talentów sportowych wśród dzieci i młodzieży. Umożliwia również korzystanie z bazy sportowej dorosłym i seniorom dzięki organizacji wielu imprez w skali lokalnej. Społeczność aktywną sportowo skupiają między innymi kluby piłkarskie: Miejski Klub Sportowy Concordia (działający od 1921 r.), Klub Sportowy Łopuchowo (od 1999 r.), Klub Sportowy Uchorowo (od 2015 r.), a także zrzeszający najmłodszych fanów piłki nożnej Uczniowski Klub Sportowy Concord (od 2000 r.). Na terenie gminy Murowana Goślina odbywają się również treningi dla dzieci i młodzieży w ramach Akademii Piłkarskiej Reissa. Kolejną popularną formą aktywności spotykaną w gminie Murowana Goślina jest piłka siatkowa. UKS Zielone Wzgórz to drużyna siatkarska, działająca od 1994 r. Zespół żeńskich senierek do końca sezonu 2011/2012 startował w rozgrywkach III ligi kobiet w grupie A. Obecnie w barwach UKS-u startują zespoły młodzieżowe (młodziczki i kadetki). W latach 2013–2017 w Murowanej Goślinie odbywał się turniej piłki siatkowej mężczyzn pod nazwą Memoriał A. Gołasia. Impreza każdego roku przyciągała tysiące widzów z całego kraju, a obsada turnieju pod względem sportowym stała na najwyższym poziomie. Swoje możliwości pokazywały i o zwycięstwo w całym turnieju walczyły nie tylko polskie kluby, ale również zaproszone przez organizatorów zespoły zza granicy.

W gminie Murowana Goślina funkcjonują też kluby i sekcje sportowe zrzeszające miłośników biegania, w tym m.in. Katorżnik oraz Gośliński Klub Biegacza Gepard, grupy sportowe propagujące aktywny tryb życia jako formę spędzania wolnego czasu.

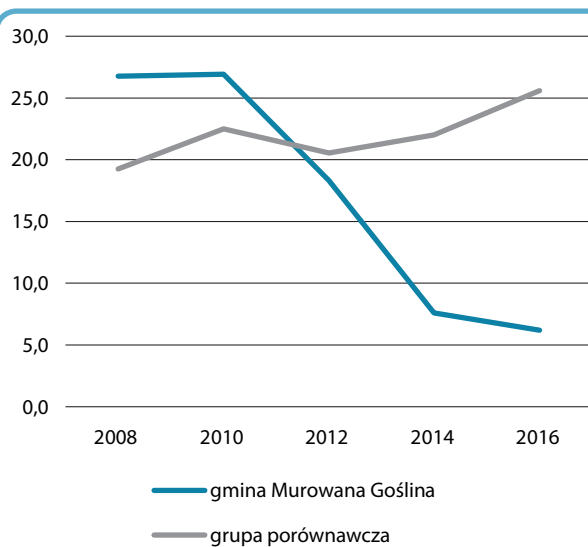
W ramach działania zespołów organizowane są biegi okolicznościowe, a na treningi zapraszani są wszyscy chętni, którzy pragną zmierzyć się ze swoimi słabościami oraz poprawić własne rekordy życiowe. Od 2000 r. w Murowanej Goślinie odbywa się impreza biegowa na dystansie półmaratonu, która rok po pierwszym starcie otrzymała rangę mistrzostw Polski weteranów w półmaratonie. Do innych funkcjonujących klubów sportowych zaliczyć można również Klub Karate GANGAKU skupiający miłośników wschodnich sztuk walki, Kurkowe Bractwo Strzeleckie czy koła Polskiego Związku Wędkarskiego.

Omawiając aspekty dotyczące sportu i rekreacji, warto zwrócić uwagę na stan bazy sportowej na terenie gminy Murowana Goślina. Przy ulicy

Mściszewskiej mieści się Stadion Miejski oraz boisko sportowe typu Orlik. Na co dzień na wymienionych obiektach odbywają się zajęcia i imprezy sportowe związane z piłką nożną. W bliskim sąsiedztwie znajduje się hala widowiskowo-sportowa – jeden z najnowocześniejszych obiektów tego typu w całej aglomeracji poznańskiej. Na wymienionym obiekcie rozgrywane są liczne zawody sportowe oraz organizowane widowiska artystyczne, wystawy czy imprezy kulturalne. W większości sołectw gminy Murowana Goślina znajdują się place zabaw, a także powstaje coraz więcej siłowni napowietrznych.

Wykres (ryc. 4.5.1) prezentuje zestawienie danych dotyczących liczby osób ćwiczących w klubach sportowych przypadającej na 1000 mieszkańców. Zauważyć można, że od 2010 r. nastąpił znaczny spadek liczby osób aktywnych w klubach na terenie gminy Murowana Goślina, który trwa do końca analizowanego okresu. Na zaistniałą sytuację może mieć wpływ między innymi spadek liczby działających kół sportowych oraz korzystanie przez mieszkańców z aktywności sportowych oferowanych przez sąsiednie ośrodki, np. miasto Poznań. Odwrotna sytuacja następuje w przypadku osób ćwiczących w gminach wchodzących w skład grupy porównawczej. Zaobserwować można, że w latach 2008–2016 ich liczba regularnie wzrasta (z wyjątkiem roku 2012, kiedy nastąpił niewielki spadek). Na podstawie zamieszczonych danych można dojść do wniosku, że mieszkańcy danych jednostek chętniej podejmują różnorodne aktywności sportowe w zrzeszeniach i klubach niż społeczność gminy Murowana Goślina. Trzeba jednak dodać, że na terenie gminy Murowana Goślina podejmowana jest dość duża aktywność sportowa i rekreacyjna bez zinstytucjonalizowanych form klubowych, zespołowych, a istniejące grupy sportowe mają charakter nieformalny.

W tabeli 4.5.1 przedstawiono zestawienie liczby klubów sportowych działających w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego. W każdej analizowanej jednostce terytorialnej zauważalne są częste zmiany w ogólnej liczbie działających zrzeszeń. Największą liczbą działających związków sportowych odznacza się gmina Swarzędz oraz gmina Tarnowo Podgórne (kolejno 15 i 13 klubów). Z kolei na końcu zestawienia plasują się: gmina Kleszczewo, gmina Rokietnica, gmina Stęszew oraz gmina Murowana Goślina (1, 2, 4, 4). Regularnym wzrostem liczby klubów sportowych w analizowanym okresie

Ryc. 4.5.1. Liczba osób ćwiczących w klubach sportowych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Tabela 4.5.1. Zestawienie liczby klubów sportowych działających w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego.

Gmina	2008	2010	2012	2014	2016
Swarzędz	5	6	8	9	15
Tarnowo Podgórne	6	12	14	13	13
Kórnik	5	5	7	10	12
Kostrzyn	12	13	14	10	11
Czerwonak	11	10	8	9	10
Mosina	7	10	11	8	10
Suchy Las	6	8	7	6	8
Pobiedziska	5	9	10	9	7
Luboń	4	6	5	9	7
Komorniki	3	4	6	5	6
Dopiewo	5	4	3	5	6
Puszczykowo	6	5	3	5	6
Buk	5	4	2	4	5
Stęszew	4	6	6	6	4
Murowana Goślina	6	6	4	3	4
Rokietnica	3	3	4	4	2
Kleszczewo	2	2	2	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

charakteryzuje się gmina Kórnik oraz gmina Swarzędz. Na duże różnice w liczbie funkcjonujących klubów sportowych może mieć wpływ ilość osób podejmujących aktywności sportowe, a także polityka władz dotycząca promocji aktywności fizycznej oraz zachęcanie do prowadzenia zdrowego stylu życia.

Według ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie: „Sport wraz z wychowaniem fizycznym i rehabilitacją ruchową składają się na kulturę fizyczną” (Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857). Na rycinie 4.5.2 przedstawiono wydatki na kulturę fizyczną na jednego mieszkańca. Środki przeznaczone na omawiane zagadnienie są zdecydowanie niższe w gminie Murowana Goślina, gdzie wynoszą średnio około 100 zł. Na przestrzeni badanego okresu kwota ta waha się między 80–120 zł. Grupa porównawcza odznacza się zdecydowanie większymi wartościami, które wynoszą w okresie 2011–2016 średnio około 160 zł. Warto zauważyć zmiany występujące w latach 2011–2015: kiedy w gminie Murowana Goślina wydatki kolejno zmniejszały się i wzrastały, w gminie porównawczej tendencja ta była odwrotnie proporcjonalna. Dopiero w roku 2016 zaobserwować można równoczesny wzrost w badanych jednostkach.

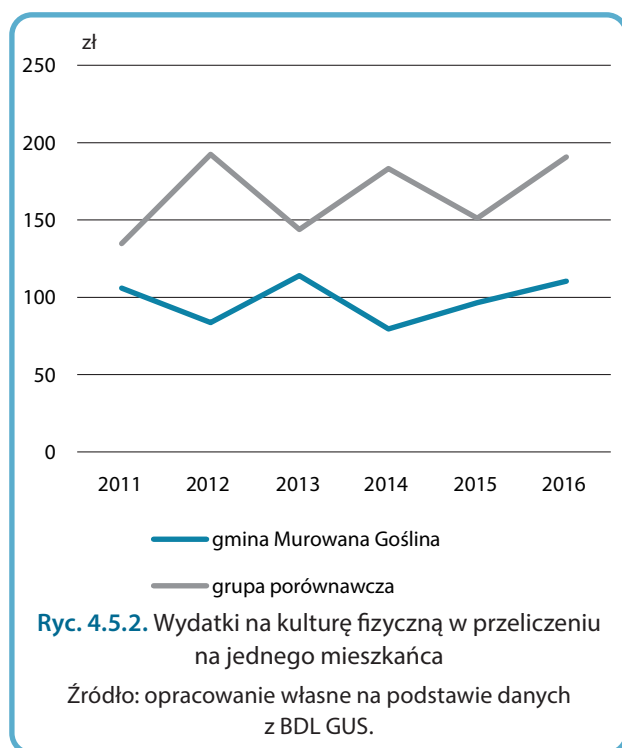
W celu skutecznej realizacji zadań związanych z funkcjonowaniem sportu i rekreacji niezbędne jest prowadzenie zintegrowanych działań oraz

współpraca administracji rządowej, samorządowej i organizacji pozarządowych. Takie zabiegi powinny umożliwić realizację zadań przy wsparciu strategicznych partnerów publicznych i prywatnych oraz ułatwić władzom gminy korzystanie z dofinansowań pochodzących ze środków unijnych przeznaczonych na projekty w obszarze sportu i rekreacji.

4.6. Organizacje społeczne i stowarzyszenia

Kolejnym istotnym aspektem diagnozy społecznych zasobów strategicznych gminy Murowana Goślina jest aktywność mieszkańców i funkcjonowanie organizacji pozarządowych. Są to organizacje zawodowe, samorządowe, stowarzyszenia, związki czy kluby. Organizacje pozarządowe są prywatne i powstają z inicjatywy osób prywatnych. Podobnie jak władze publiczne organizacje społeczne działają w interesie publicznym, a nie prywatnym. Według ustawy Prawo o stowarzyszeniach, stowarzyszenia „są prawną formą realizacji prawa do zrzeszania się...”. Są dobrowolnym, samorządnym oraz trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych. Samodzielnie określają swoje cele, struktury organizacyjne, a także programy działania. Uchwalają również akty wewnętrzne dotyczące zakresu działalności. Fundacje są po stowarzyszeniach drugim pod względem popularności typem organizacji pozarządowych. Organizacje te wyróżniają się na tle innych form brakiem członków. Według ustawy o fundacjach może być ona stworzona głównie do realizacji celów związanych między innymi z „ochroną zdrowia, rozwojem gospodarki i nauki, oświatą i wychowaniem, kulturą i sztuką, opieką i pomocą społeczną, ochroną środowiska oraz opieką nad zabytkami”.

Na terenie gminy Murowana Goślina występuje duża liczba prężnie działających stowarzyszeń. Jednym z nich jest Stowarzyszenie Dzieje. Celem jego powołania była idea dążenia do powstawania nowych inicjatyw związanych z rozwojem kultury oraz promocją regionu. Jest ono organizatorem popularnego w całym kraju cyklu widowisk plenerowych, które za każdym razem gromadziły tysiące widzów. Wydarzenia odbywają się każdego lata. Znaczącym w skali gminy związkiem jest również Goślińskie Stowarzyszenie Seniorów, którego celem jest prowadzenie działalności na rzecz seniorów, głównie w zakresie pomocy w edukacji, oraz wspieranie w organizacji przedsięwzięć, związanych z aktywnością seniorów

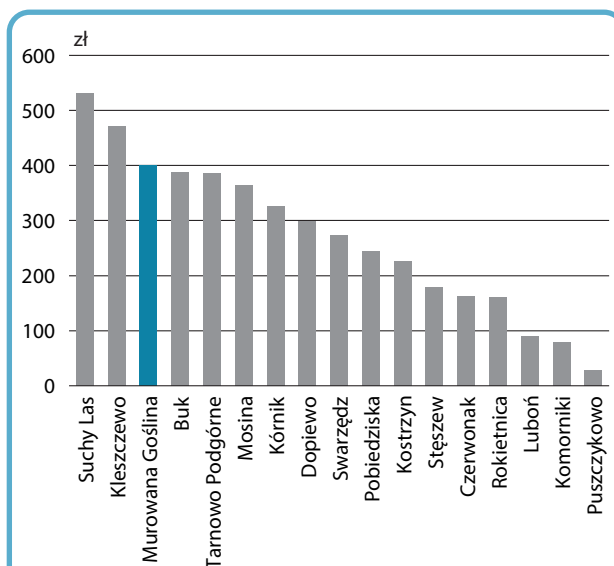
w środowiskach lokalnych i poprawą jakości ich życia. Stowarzyszenie promuje zdrowy styl życia oraz dąży do kształtowania postaw sprzyjających integracji środowiska seniorów z resztą społeczeństwa gminy Murowana Goślina. Inną organizacją tego typu jest Goślińskie Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych. Organizacja działa na rzecz osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Jej celem jest zwiększenie udziału tych osób w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym w lokalnym środowisku. Zajmuje się działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans, integrację społeczną oraz likwidację barier.

Na ocenę sytuacji społecznej gminy Murowana Goślina składa się również ocena funkcjonowania organizacji społecznych w formie fundacji. Do najbardziej popularnych organizacji można zaliczyć między innymi: Fundacja Edukacyjną im. św. Jana Pawła II, której celem jest wspieranie edukacji młodzieży pochodzącej z rodzin niezamożnych i wielodzietnych, a także Fundację Innowacyjną Protetyka promującą zdrowie, szczególnie w zakresie ochrony i pomocy osobom niepełnosprawnym oraz wyrównywania ich szans. Kolejna fundacja, o której warto wspomnieć to Ramus Artis, której celem jest tworzenie i promowanie wydarzeń artystycznych integrujących społeczność lokalną z partnerami zagranicznymi oraz zachęcanie młodzieży i dorosłych do podejmowania własnej twórczości. Bread of Life to fundacja, której misją jest wspieranie i aktywizowanie osób, znajdujących się z różnych przyczyn na marginesie życia społecznego, które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie powrócić o własnych siłach do funkcjonowania w społeczeństwie.

W gminie Murowana Goślina można wskazać funkcjonowanie wielu związków społecznych i międzygminnych. Jednym z nich, który odgrywa znaczącą rolę w relacjach analizowanej gminy z sąsiednimi ośrodkami, jest Związek Międzygminny Puszcza Zielonka. Został on utworzony w 2000 r., a w jego skład wchodzi gminy: Czerwonak, Kiszewo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Swarzędz oraz Skoki. Elementem łączącym wymienione jednostki terytorialne jest to, że część ich terenów znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka. Do najważniejszych zadań związku należą między innymi wspólne planowanie działań realizowanych na terenie puszczy oraz zintegrowana współpraca dotycząca zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Istotnym zadaniem jest również

dążenie do współpracy między gminami sektora turystycznego. Kolejnym związkiem funkcjonującym na terenie gminy jest Cech Rzemieślników, Kupców i Przedsiębiorców w Murowanej Goślinie. Podstawowym celem cechu jest podnoszenie konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw oraz wspieranie sektora przedsiębiorczości poprzez dostarczanie wiedzy, świadczeń i usług w zakresie szkoleniowym oraz informacyjnym. W ramach funkcjonowania cechu realizowane są liczne szkolenia i prelekcje mające na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych członków. Komitet Partnerski Ziemi Goślińskiej to kolejny związek, w którego skład wchodzi grupa mieszkańców Murowanej Gośliny, prowadząca działania mające na celu przywracanie pamięci w środowisku lokalnym i regionalnym o bogatej przeszłości miasta. Ważnym zadaniem związku jest również współpraca z organizacjami partnerskimi z zagranicy, wymiana doświadczeń oraz integracja międzypokoleniowa.

Istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa na terenie gminy Murowana Goślina odgrywa Ochotnicza Straż Pożarna (w skrócie OSP). W gminie znajduje się 7 jej oddziałów: OSP Boduszewo, OSP Murowana Goślina, OSP Łopuchowo, OSP Uchorowo, OSP Białężyn, OSP Mściszewo oraz OSP Rakownia. Na rycinie 4.6.1 przedstawione zostały średnie wydatki poszczególnych gmin w powiecie poznańskim na działalność i funkcjonowanie Ochotniczej Straży

Ryc. 4.6.1. Wydatki na OSP w latach 2007–2016 w złotych na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Pożarnej w latach 2007–2016. Największymi zasobami finansowymi przeznaczanymi na OSP charakteryzują się: gmina Suchy Las oraz gmina Kleszczewo (odpowiednio 532 zł i 471 zł). Na kolejnym miejscu w skali powiatu plasuje się gmina Murowana Goślina, gdzie wartość w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi 400 zł. Na podobnym poziomie co analizowana gmina znajdują się takie jednostki administracyjne, jak gmina Buk czy gmina Tarnowo Podgórne, odznaczające się wydatkami rzędu 380–390 zł. Dzięki temu można stwierdzić, że w danych jednostkach terytorialnych dużą rolę odgrywa bezpieczeństwo publiczne. Władze podejmują znaczące działania prowadzące do nieustannej poprawy wyposażenia bazy ratowniczej oraz dążą do wzrostu świadomości mieszkańców na temat bezpieczeństwa i działań w trakcie zagrożenia pożarowego. Najślabiej pod tym względem wypadają gminy Puszczykowo, Komorniki oraz Luboń, które znacząco odstają od reszty porównywanych jednostek administracyjnych (wydatki nieprzekraczające 100 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca danej gminy).

Prężnie działające organizacje społeczne są niezbędnym czynnikiem wpływającym na efektywny, szybki i racjonalny rozwój jednostki administracyjnej. Aktywizacja lokalnego społeczeństwa, zwiększanie jego świadomości i tożsamości z miejscem zamieszkania prowadzi do tworzenia zintegrowanych działań i rozwiązań mających służyć wszystkim mieszkańcom.

4.7. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

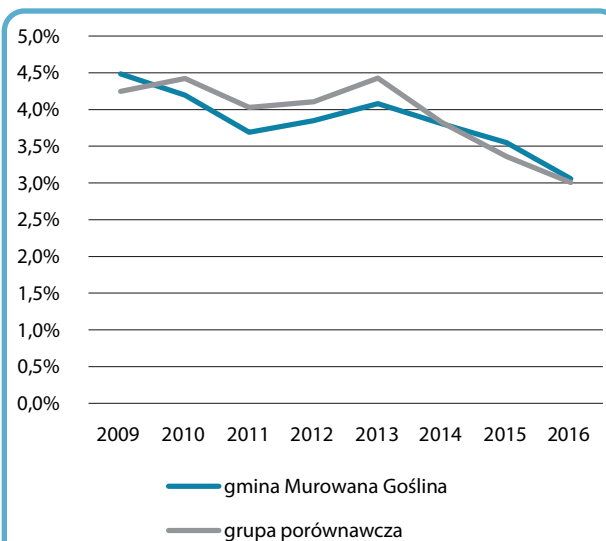
Zgodnie z zakresem działań i zadań gminy, określonych ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym sprawy ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej. Zagadnienie to jest istotne ze względu na duży wpływ na poziom i warunki życia ludności w gminie. Sprawnie działająca opieka zdrowotna oraz socjalna daje poczucie bezpieczeństwa mieszkańcom oraz zapewnia godne warunki egzystencji.

Obowiązkowym zadaniem każdej gminy jest opracowanie i wykonanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, określającej cele do zrealizowania na najbliższe lata. Strategia musi obejmować problemy społeczne ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki

i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ponadto gmina ma obowiązek udzielania potrzebującym pomocy materialnej w postaci różnego rodzaju zasiłków, dożywiania dzieci, udzielania schronienia, zapewnienia posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym. Zadania pomocy społecznej realizowane są przez Ośrodki Pomocy Społecznej.

Kwestiami pomocy społecznej w gminie Murowana Goślina zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej zlokalizowany w historycznej części miasta, na ul. Dworcowej 10. **W okresie 2009–2016 obserwuje się znaczący spadek odsetka osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej zarówno w gminie Murowana Goślina, jak i grupie porównawczej** (ryc. 4.7.1). W roku 2016 wskaźnik ten jest tylko minimalnie wyższy niż w gminach grupy porównawczej. Wpływać na ten fakt może polepszająca się jakość życia mieszkańców powiatu oraz wzrost płacy minimalnej w kraju. Powiat poznański charakteryzuje się również bardzo niskim poziomem bezrobocia, co powoduje, że nawet osoby o niskim stopniu wykształcenia mają szansę na otrzymanie pracy.

Ośrodek Pomocy Społecznej jest również miejscem lokalizacji klubu seniora Zacisze. Kluby seniora są to miejsca przeznaczone do integracji i wspierania aktywności osób starszych, spotkań towarzyskich

Ryc. 4.7.1. Odsetek korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

oraz służących rekreacji. Pełnią ważną rolę przeciwdziałającą wykluczeniu społecznemu osób starszych. Ideą klubu jest też zaktywizowanie seniorów do współtworzenia tego miejsca, czyli umożliwienie im wprowadzanie własnych pomysłów, terminów spotkań czy organizacji rozrywki.

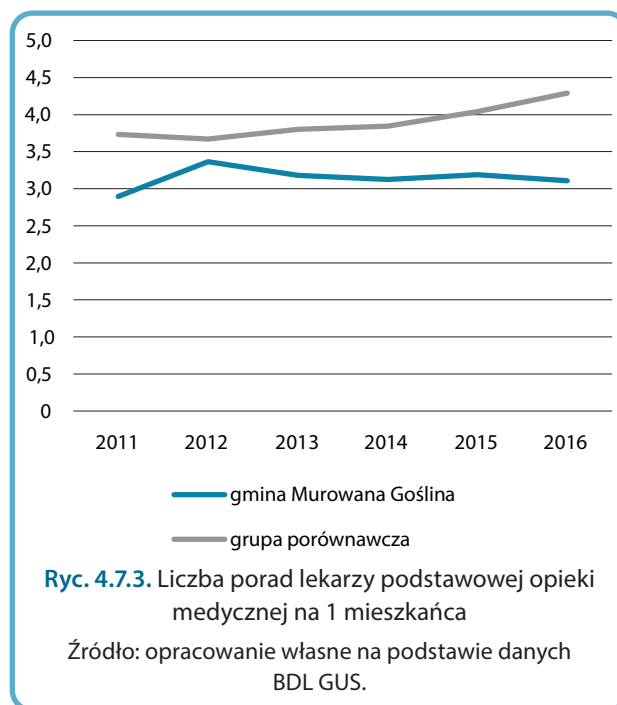
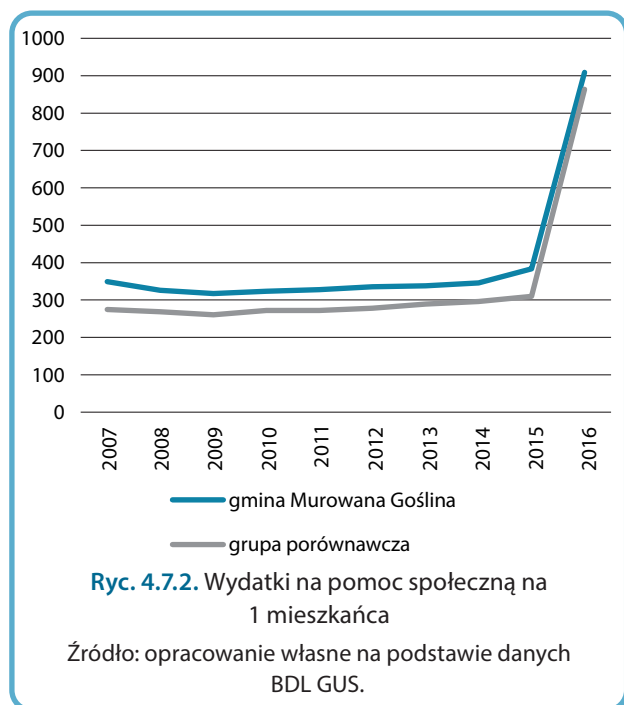
Wydatki przeznaczone na pomoc społeczną w Murowanej Goślinie w latach 2007–2015 były średnio 50–60 zł niższe niż w grupie porównawczej i utrzymywały się w przedziale 260–300 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W roku 2016 została uchwalona ustawa dotycząca rządowego programu Rodzina 500+, która wspomaga rodziny wielodzietne poprzez comiesięczne dofinansowania. Oczywiście pieniądze wydawane na program Rodzina 500+ nie pochodzą z dochodów własnych, gmina pełni rolę pośrednika między mieszkańcami a państwem, co powoduje znaczny wzrost wskaźnika wydatków na pomoc społeczną w 2016 r.

W kwestii ochrony zdrowia gmina jest obszarem, na którym realizowane są potrzeby wynikające z ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym m.in. z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa lub stomatologii. Podstawowa opieka zdrowotna jest zadaniem publicznym o znaczeniu lokalnym leżącym w gestii samorządu gminnego, mimo że żaden przepis prawa bezpośrednio o tym nie mówi. Ochrona zdrowia, będąc zadaniem własnym gminy,

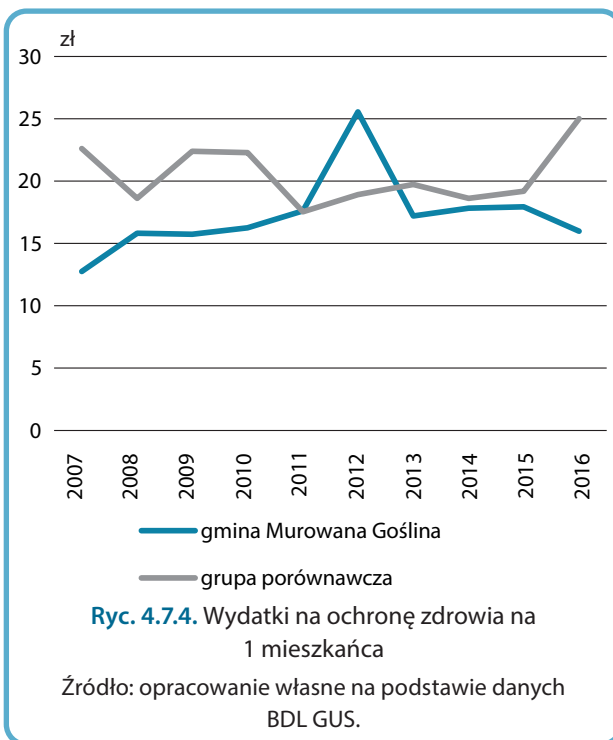
jest tak pojemnym i szerokim pojęciem, że mieści się w nim także podstawowa opieka zdrowotna. Fakultatywnie gmina może być również organem założycielskim Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej, co jest jednak bardzo rzadką sytuacją.

W gminie Murowana Goślina, według danych z GUS, w 2017 r. działało 9 podmiotów świadczących usługi z zakresu ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, z czego wszystkie zlokalizowane są na terenie miasta. Największe z nich znajdują się na osiedlu Zielone Wzgórza (Przychodnia Lekarza Rodzinnego przy ul. Krętej oraz Zespół Przychodni Specjalistycznych Zdrowie przy ul. Źródlanej) i w historycznej części miasta (Przychodnia Lekarza Rodzinnego oraz indywidualne praktyki lekarskie przy ul. Dworcowej 10). W podmiotach świadczących usługi w zakresie publicznej ochrony zdrowia w gminie Murowana Goślina lekarze podstawowej opieki zdrowotnej udzielają przeciętnie nieco mniej porad w ciągu roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca niż w grupie porównawczej (ryc. 4.7.3).

Wydatki na ochronę zdrowia ponoszone przez samorządy gminne są stosunkowo niewielkie. Gmina Murowana Goślina przeznacza na to zadanie około 250–300 tys. zł rocznie. To, w porównaniu do wydatków na oświatę, kwota niewielka. Zestawienie wydatków na ochronę zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca (ryc. 4.7.4) pokazuje, że w gminie

Murowana Goślina są one na nieco niższym poziomie niż w grupie porównawczej, jednak widać niewielką tendencję wzrostową na przestrzeni lat 2007–2016. W 2012 r. nastąpił wzrost wydatków przeznaczonych na ochronę zdrowia (w sumie o ok. 130 tys.), co spowodowane było przede wszystkim organizacją pozalekcyjnych zajęć sportowych w ramach działań profilaktycznych.

5. Zasoby strategiczne – przedsiębiorczość i rynek pracy

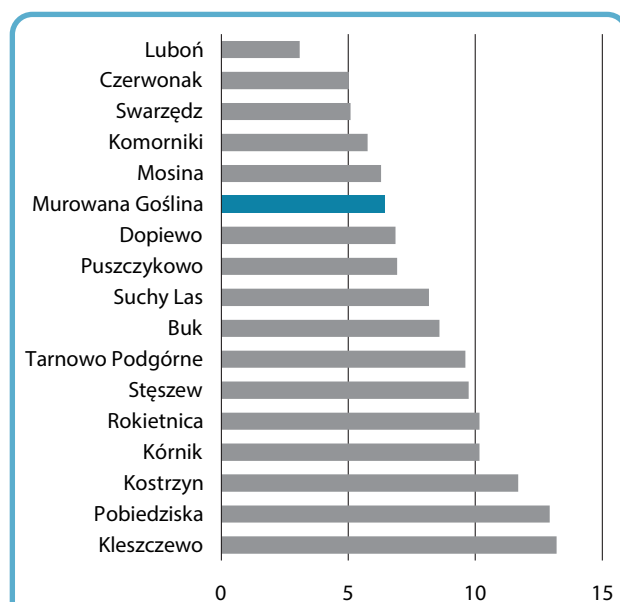
Lokalna gospodarka jest kluczowym czynnikiem budowania skutecznych perspektyw rozwojowych danego obszaru. Można wręcz powiedzieć, że przedsiębiorczość, praca i ich konsekwencje są istotą planowania strategicznego, które docelowo ma prowadzić do wzrostu gospodarczego obszaru i podniesienia jakości życia mieszkańców (Gorzelać i in. 2006, Gaczek i in. 2011, Parysek 2015). Skala i rodzaj lokalnej aktywności gospodarczej determinują liczbę miejsc pracy oraz wypracowywaną wartość dodaną i dochód przedsiębiorstw. To z kolei wpływa na zatrudnienie oraz dochody osobiste mieszkańców, które w polskich warunkach stanowią najistotniejszy rodzaj wpływów do wspólnego budżetu. Praca oraz dochody oddziałują na pozostałe elementy społeczne i infrastrukturalne obszaru – stąd tak ważne jest rzetelne i profesjonalne przeanalizowanie tej sfery lokalnej aktywności.

5.1. Potencjał gospodarczy

W 2016 r. na terenie gminy Murowana Goślina funkcjonowało prawie 2300 podmiotów gospodarczych, co oznacza, że wskaźnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców) w tym roku wynosił 135 (ryc. 5.1.1). **Poziom aktywności gospodarczej na terenie gminy jest nieco niższy niż średnia dla gmin powiatu poznańskiego (156) – najwyższe wartości wskaźnika przedsiębiorczości notują przede wszystkim gminy tzw. pierwszego pierścienia, czyli Suchy Las (225), Tarnowo Podgórne (214), Puszczkowo (202) i Komorniki (175).** Sytuacja gminy Murowana Goślina nie jest pod tym

względem najgorsza (na 17 gmin powiatu, gmina Murowana Goślina plasuje się na 11 miejscu).

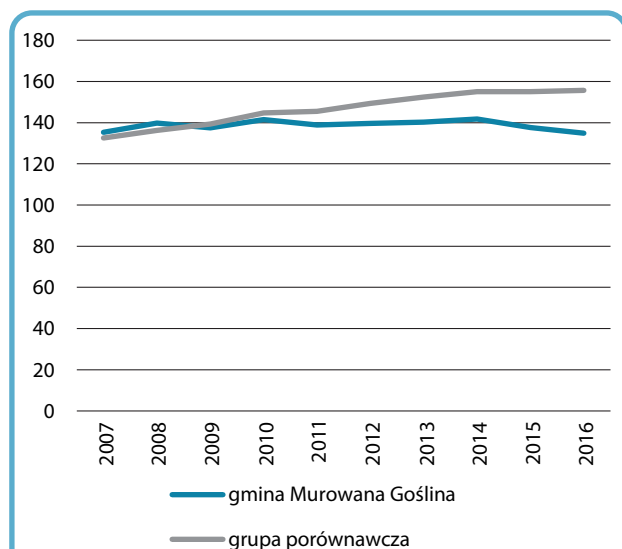
Charakteryzuje się także gorszą niż grupa porównawcza dynamiką liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców (ryc. 5.1.2). Różnica między wartością dla Murowanej Gośliny a średnią grupy porównawczej zwiększa się z każdym rokiem na niekorzyść badanej gminy. Wynika to ze znacznego wzrostu liczby przedsiębiorstw w pozostałych gminach powiatu poznańskiego oraz widocznego od roku 2014 minimalnego spadku liczby

Ryc. 5.1.1. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2016 r. w gminach powiatu poznańskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

podmiotów przypadających na 1000 mieszkańców w gminie Murowana Goślina. Jednak bardzo istotne

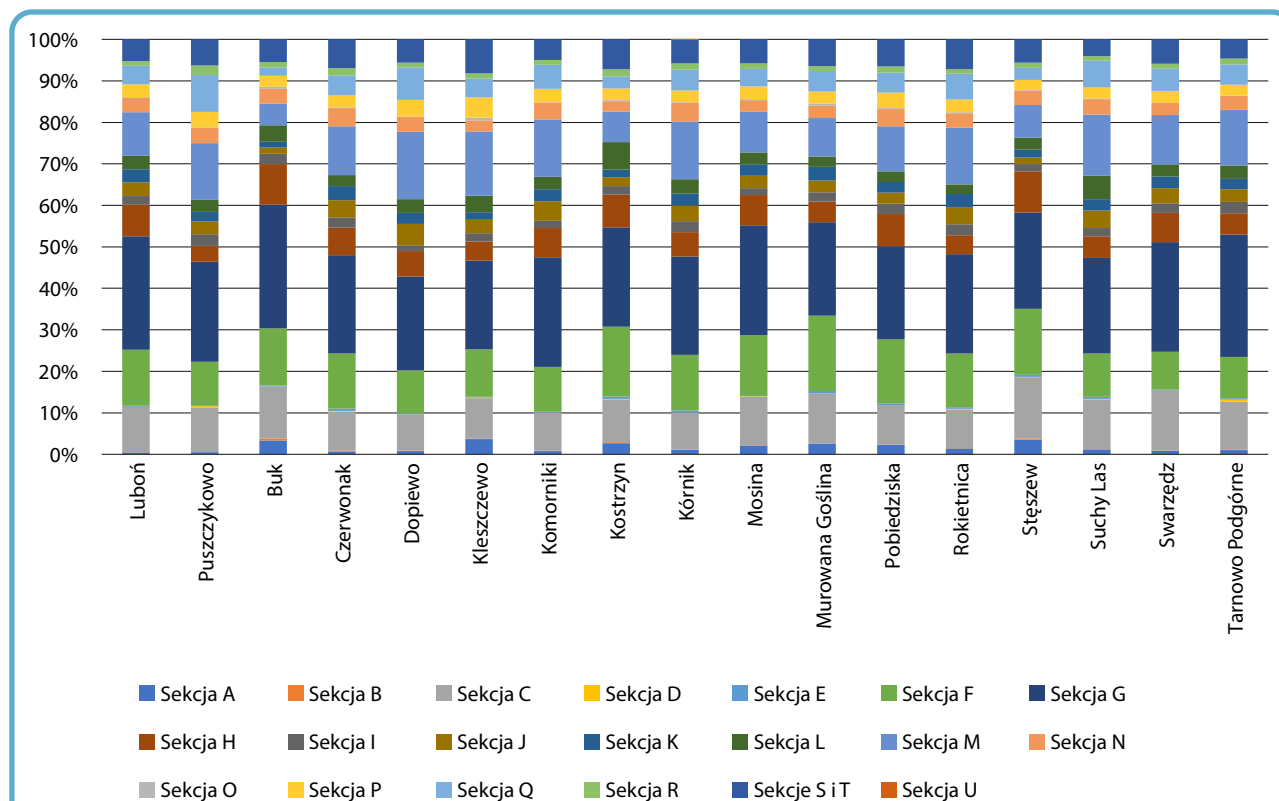

Ryc. 5.1.2. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców w okresie 2007-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

w tym wypadku jest to, że ogólna liczba przedsiębiorstw w Murowanej Goślinie zwiększyła się w analizowanym okresie. Spadek widoczny na wykresie jest efektem znacznie większego wzrostu liczby ludności względem liczby przedsiębiorstw działających na terenie gminy. W gminie Murowana Goślina podmioty gospodarcze powstają w dużo wolniejszym tempie niż w reszcie gmin powiatu poznańskiego, co w porównaniu do bardzo szybko zwiększającej się liczby mieszkańców powoduje złudne wrażenie spadku liczby przedsiębiorstw.

Oprócz skali aktywności gospodarczej ważnym elementem miejscowego potencjału jest struktura branżowa przedsiębiorstw. Do przeanalizowania tego aspektu wykorzystano dane dla sekcji i działów Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007. Dane zobrazowane na rycinie 5.1.3 pokazują, że w gminie Murowana Goślina ponadprzeciętny udział w strukturze branżowej przedsiębiorstw mają podmioty z sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), E (dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), F (budownictwo), K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa),

Ryc. 5.1.3. Udział podmiotów gospodarczych w poszczególnych sekcjach PKD w gminach powiatu poznańskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

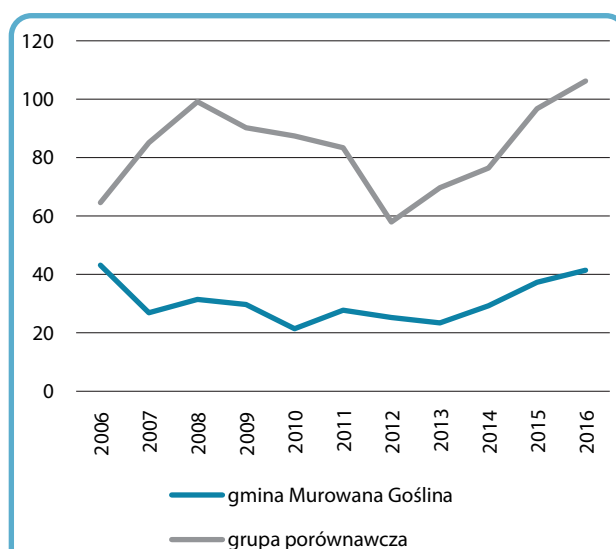
O (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne) oraz P (edukacja). Udział przedsiębiorstw z tych sekcji PKD2007 jest większy niż średnia dla grupy porównawczej. Przyglądając się bardziej szczegółowym danym, można powiedzieć, że swoistą **specjalizację gospodarczą gminy Murowana Goślina stanowią podmioty gospodarcze działające w trzech branżach: (1) leśnictwo i pozyskanie drewna (sekcja A, dział 02), (2) budownictwo drogowe (sekcja F, dział 42) i (3) budownictwo specjalistyczne, czyli wykonywanie instalacji i wykończenie budynków (sekcja F, dział 43)**. Znaczna, ponadprzeciętna liczba podmiotów związanych z pozyskaniem drewna związana jest najpewniej ze stosunkowo dużym udziałem lasów w ogólnej powierzchni gminy. Z kolei specjalizacje budowlane wynikają najpewniej z lokalnej specyfiki gospodarczej i tradycji w tym zakresie.

W ujęciu czasowym, przyglądając się strukturze przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007, należy stwierdzić, że zmiany nie są bardzo spektakularne. W przypadku gminy Murowana Goślina największy spadek udziału zauważalny jest w sekcjach F oraz G (budownictwo oraz handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle). Spadek ten wynosi około 2% dla obu sekcji i szczególnie nie odstaje od sytuacji w reszcie powiatu. Największy wzrost zarówno w grupie porównawczej, jak i w gminie Murowana Goślina zaobserwowano w sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna). Dosyć znaczący jest fakt zmian udziału sekcji C w ogólnej strukturze przedsiębiorstw. Dla grupy porównawczej obserwuje się spadek wartości tego wskaźnika z 12% na 11%, natomiast w Murowanej Goślinie, wskaźnik ten całkowicie odwrotnie wzrósł z 11% do 12%. Badając tylko otrzymany wykres, można by dojść do wniosku, że w aglomeracji poznańskiej zmniejsza się liczba przedsiębiorstw przemysłowych, jednak rozpatrując dane absolutne, zauważamy, że nastąpił minimalny wzrost liczby placówek przemysłowych, tylko został on przyćmiony przez znacznie większy wzrost liczby przedsiębiorstw ogółem.

Obok poziomu aktywności gospodarczej mierzonego liczbą przedsiębiorstw, ważne jest także zagadnienie dochodowości zarejestrowanych na terenie danej gminy podmiotów gospodarczych. Wskaźnikiem obrazującym to zagadnienie są wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Jest on pobierany przez odpowiednie organy skarbowe, a zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego 6,71% podatku odprowadzanego w danym roku przez firmy mające siedzibę na obszarze konkretnej gminy zasila budżet tej jednostki po stronie dochodów własnych (Poniatowicz, Dziemianowicz 2016). Dzięki temu można pośrednio wnioskować o dochodowości podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie danej gminy.

Analizując dane dotyczące wpływu z podatku CIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca, można zauważyć dużo niższą wartość wskaźnika dla Murowanej Gośliny niż wartość średnia dla grupy porównawczej (ryc. 5.1.4). Oczywiście wynika to ze znacznego wpływu bardzo bogatych gmin, takich jak Tarnowo Podgórne, Swarzędz czy Komorniki, które przyczyniły się do zawyżenia ogólnej średniej grupy porównawczej. Samo Tarnowo Podgórne niezwykle wyróżnia się na tle pozostałych gmin. Wartość wskaźnika w przeliczeniu na mieszkańca w Tarnowie Podgórny wynosi ponad 500 zł, a następna największa wartość, odnotowana w Komornikach, wynosi 200 zł. Wynik ten zdecydowanie wpływa na średnią, powodując znaczne jej zawyżenie. Warto jednak uwagi jest to, że wskaźnik dla Murowanej Gośliny jest dużo bardziej stabilny i nie są na nim widoczne tak ekstremalne odchylenia jak w przypadku wskaźnika grupy porównawczej. W roku 2012 zauważalny jest ogromny spadek wartości wskaźnika dla grupy

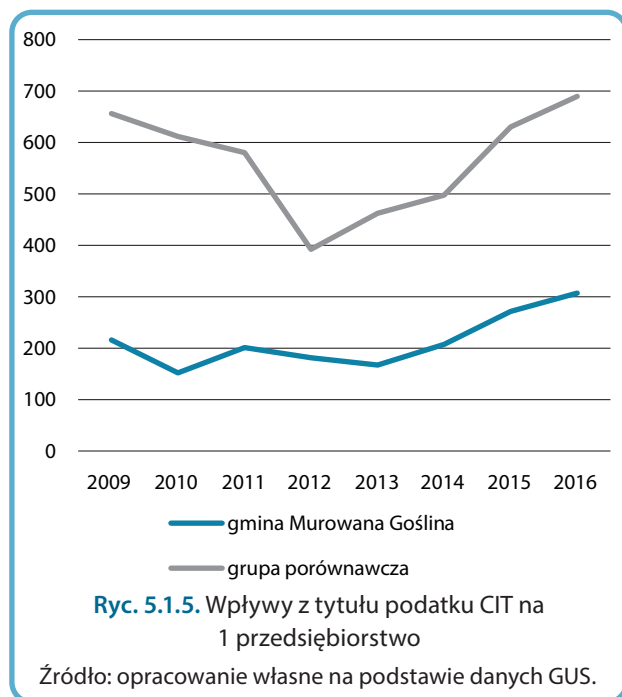
Ryc. 5.1.4. Wpływy z tytułu podatku CIT na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

porównawczej, natomiast wartość dla Murowanej Gośliny tylko w minimalnym stopniu zmalała. Ten wynik ponownie zaburzany jest przez Tarnowo Podgórne, w którym dochód z podatku CIT w 2012 r. zmalał z niecałych 11 mln złotych do 3,5 mln, przy minimalnym wahanu liczby mieszkańców.

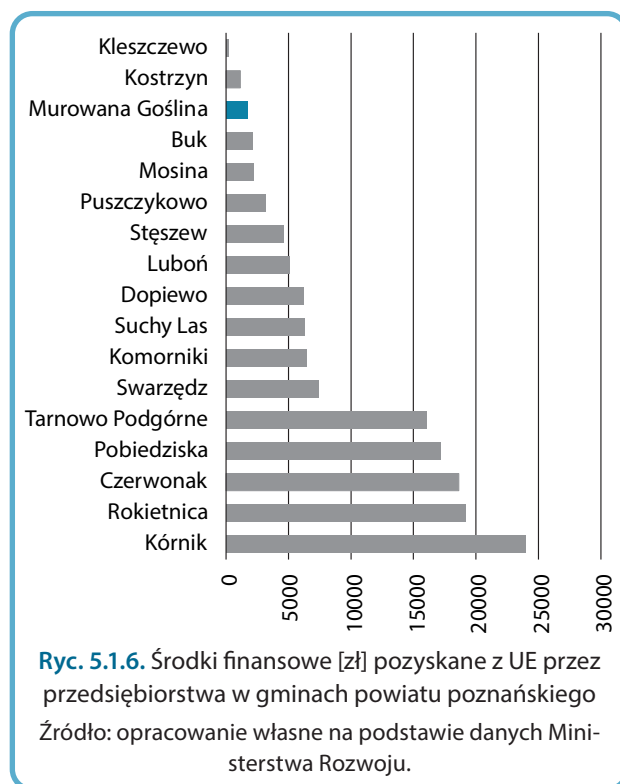
Omawiając wpływ z podatku CIT na przedsiębiorstwo, można zauważyć bardzo dużą dysproporcję między gminą Murowana Goślina a grupą porównawczą (ryc. 5.1.5). Jest ona znacznie większa niż różnica w poziomie wpływów z podatku CIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Najmniejsza zaobserwowana różnica wystąpiła w 2012 r., co związane jest z bardzo dużym spadkiem wskaźnika dla grupy porównawczej w tym okresie. Od 2013 r. widoczna jest tendencja wzrostowa zarówno dla gminy Murowana Goślina, jak i dla grupy porównawczej. Tak samo jak w przypadku poprzedniego wskaźnika, jego wygląd został mocno zaburzony przez nieliczne, bogate gminy grupy porównawczej. Gminy Tarnowo Podgórne, Swarzędz czy Komorniki są znacznie bardziej rozwinięte, o dobrej dostępności komunikacyjnej i z przedsiębiorstwami o dużym kapitale i liczbie pracowników. Same te przedsiębiorstwa, mimo niewielkiej ich liczby, zaburzają dane, powodując tak duże odchylenia na wykresach.

Kolejnym zagadnieniem, które udało się zdiagnozować, jest poziom aktywności przedsiębiorstw

(z wyłączeniem przedsiębiorstw komunalnych) w pozyskiwaniu funduszy unijnych. Można bowiem uznać tego rodzaju wskaźnik za pewną formę analizy aktywności biznesu w sensie ogólnym. Na rycinie 5.1.6 przedstawiono ilość środków unijnych pozyskanych przez prywatnych przedsiębiorców w okresie 2007–2013 na 1 przedsiębiorstwo. Największe środki pozyskały przedsiębiorstwa zlokalizowane w gminach Kórnik (24 tys. zł na 1 przedsiębiorstwo), Rokietnica (19 tys. zł na 1 przedsiębiorstwo) i Czerwonak (18,5 tys. zł na 1 przedsiębiorstwo). Środki pozyskane przez te trzy gminy stanowiły 42% wszystkich środków unijnych pozyskanych przez prywatnych przedsiębiorców w powiecie poznańskim. Udział gminy Murowana Goślina w ogólnej ilości pozyskanych środków unijnych w tej perspektywie to zaledwie 1% (1,7 tys. zł na 1 przedsiębiorstwo). Środki unijne sprzyjają pobudzaniu przedsiębiorczości oraz podnoszeniu poziomu rozwoju przedsiębiorstwa. Rozwój ten niesie ze sobą zwiększenie rynku pracy skutkujące wzrostem dochodów samorządów i ograniczeniu bezrobocia. Niewątpliwie skala pozyskiwanych środków przez przedsiębiorstwa w gminie Murowana Goślina jest stosunkowo niewielka.

Kolejnym wskaźnikiem przeanalizowanym w celu oceny gminy pod kątem aktywizacji gospodarczej są

wpływy z podatku od nieruchomości od osób prawnych. Jak wskazuje Koralewska (2014), podatek od nieruchomości ma dwojaki charakter. Przede wszystkim stanowi dochód własny gminy, ale także jest elementem wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminie. Dzięki obniżeniu podatków dla osób prawnych lub stosowaniu ulg gminy mogą kreować odpowiedni klimat do wzrostu liczby przedsiębiorstw. Z jednej strony skutkuje to obniżeniem dochodów gminy, lecz z drugiej powstawaniem nowych miejsc pracy, czego rezultatem może być wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców.

Na terenie gminy Murowana Goślina działa **strefa aktywizacji gospodarczej przy ul. Polnej – Goślińska Strefa Przemysłowa**. Jest to specjalnie przygotowany przez gminę obszar, gdzie przedsiębiorstwa mogą otwierać własne zakłady na atrakcyjnych warunkach. Wzdłuż ul. Polnej gmina przygotowała działki o łącznej powierzchni 150 ha. Działki te objęte są osobnym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, który ułatwia lokalizację zabudowy przemysłowej, stanowiącej aż 80% powierzchni działek. Wszystkie działki są uzbrojone w niezbędną infrastrukturę, wodociąg, kanalizację oraz dostęp do sieci elektrycznej i telekomunikacyjnej. Lokalizacja strefy względem miasta jest również bardzo korzystna. Znajduje się ona na uboczu miasta, po jego wschodniej stronie. Z ul. Polnej bardzo szybko można dotrzeć do drogi wojewódzkiej nr 196, łączącej Wągrowiec z Poznaniem. Dodatkowym atutem strefy jest jej bliskość do linii kolejowej Poznań Wschód–Wągrowiec. Odległość do stacji w Murowanej Goślinie wynosi niecały kilometr. Obecnie na terenie strefy funkcjonuje już kilka zakładów, np. Inline Poland Sp. z o.o. lub Hilding Anders Sp. z o.o. Poza główną strefą aktywizacji gospodarczej działają także dwie mniejsze strefy. Pierwsza, w miejscowości Białęgi, znajduje się przy drodze nr 187, a jej powierzchnia wynosi 36 ha. Druga zlokalizowana jest w miejscowości Trojanowo, przy drodze nr 196, i ma powierzchnię 5 ha.

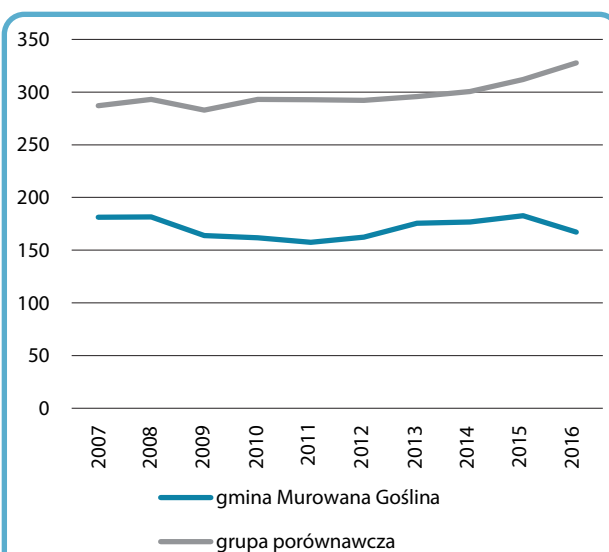
Warto też wspomnieć, że na terenie gminy Murowana Goślina obowiązuje uchwała, która zwalnia od podatku od nieruchomości przedsiębiorców rozpoczynających nowe inwestycje na terenie miasta i gminy Murowana Goślina. Zwolnienie od podatku obowiązuje przez rok dla przedsiębiorców, którzy wybudowali nowe budynki lub dokonali adaptacji istniejącej zabudowy z przeznaczeniem na działalność gospodarczą (inną niż rolnicza).

5.2. Rynek pracy

Analiza rynku pracy pomoże ustalić potencjały i bariery rozwoju możliwości aktywizacji zawodowej mieszkańców. Wnioski z tego rozdziału pozwolą określić potrzeby tworzenia miejsc pracy oraz możliwości wykorzystania istniejącego kapitału ludzkiego. W celu określenia tego potencjału należy przede wszystkim przeanalizować liczbę miejsc pracy w gminie. Pozwoli to dokonywać porównań z innymi wskaźnikami, np. liczbą trwale bezrobotnych czy pracujących. Na podstawie takich porównań będzie można wnioskować o ewentualnych potrzebach kreowania nowych miejsc pracy.

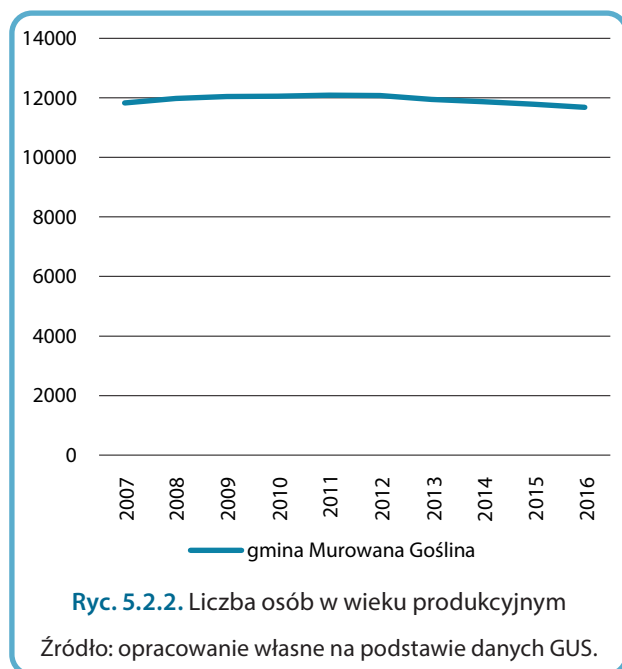
W gminie Murowana Goślina w roku 2007 było 181 miejsc pracy na 1000 mieszkańców, w grupie porównawczej zanotowano ich o 106 więcej (287 miejsc pracy) (ryc. 5.2.1). W roku 2011 ich liczba w gminie wynosiła najmniej w przeciągu ostatnich kilku lat (157), najwięcej zanotowano w 2015 r. (183). Od 2014 r. w grupie porównawczej notuje się wzrost liczby miejsc pracy na 1000 mieszkańców, w przeciwieństwie do gminy Murowana Goślina. Może to być bezpośrednio związane ze spadkiem liczby przedsiębiorstw w gminie. Gmina Murowana Goślina charakteryzuje się w ciągu ostatnich 10 lat średnio o 126 mniejszą liczbą miejsc pracy na 1000 mieszkańców w stosunku do grupy porównawczej.

Kolejnym podstawowym wskaźnikiem wspierającym analizę rynku pracy jest liczba osób w wieku

Ryc. 5.2.1. Liczba miejsc pracy na 1000 mieszkańców

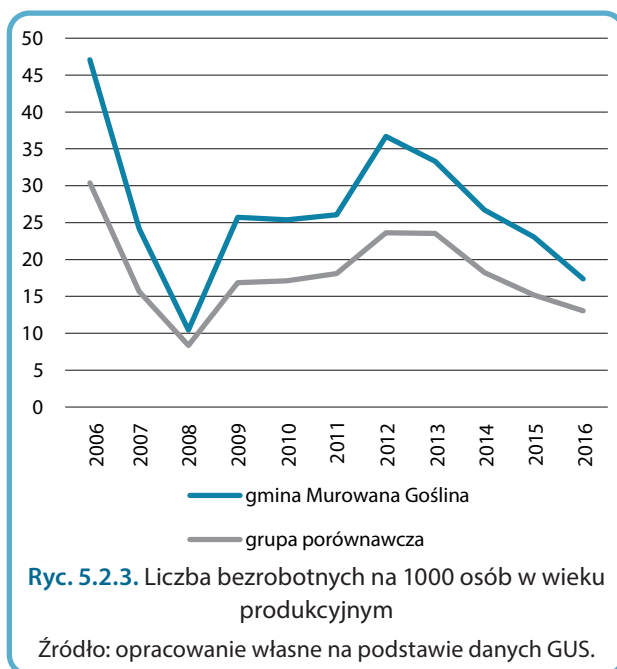
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

produkcyjnym (ryc. 5.2.2). Wskazuje on na liczbę osób w gminie zdolnych do pracy oraz na dynamikę zmian. Ewentualne trendy w kształtowaniu się wskaźnika pozwalają ewaluować konieczność zmian w strukturze zatrudnienia. W gminie Murowana Goślina w 2007 r. odnotowano 11 825 osób w wieku produkcyjnym, liczba przez 4 lata wzrastała i w roku 2011 osiągnęła 12 090 osób. Od 2012 r. notuje się spadek liczby osób (12 081), która regularnie maleje w stosunku do roku ubiegłego (2013 r. – 11 948, 2014 r. – 11 870, 2015 r. – 11 791, 2016 r. – 11 682).

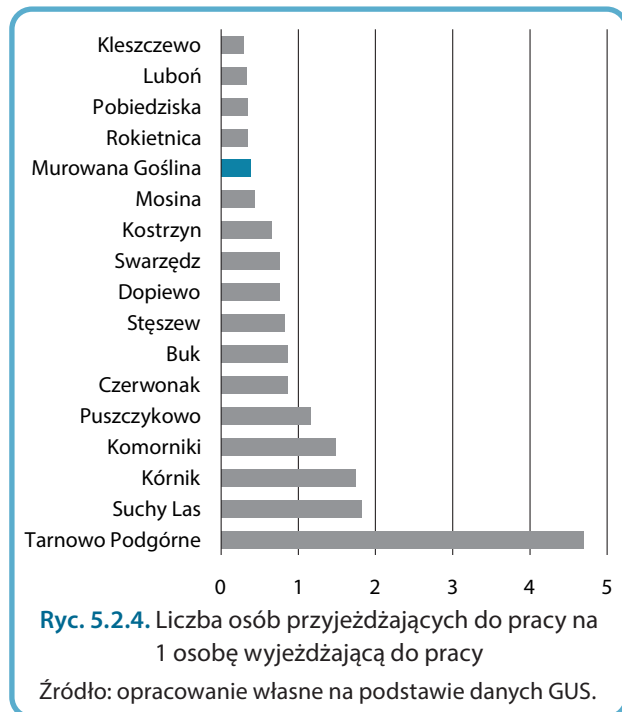
Analizie poddana została również liczba osób bezrobotnych w powiecie poznańskim, zarówno w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym, jak i do struktury płci. Całkowita liczba osób bezrobotnych w gminie Murowana Goślina w 2016 r. wyniosła 203 osoby. Udział osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców osiągnął wartość około 17,38. Porównując powyższe wartości, zauważyć można, że w latach 2006–2016 bezrobocie spadło o 343 osoby, czyli 29,69 osoby na 1000 mieszkańców gminy. Na przestrzeni tych lat liczba osób bezrobotnych ulegała zmianom. Największy spadek odnotowany został w roku 2008 (10,44 os./1000 mieszkańców), a najwyższy wzrost w 2012 (36,67 os./1000 mieszkańców). Poziom bezrobocie od roku 2012 stopniowo spada.

Liczba bezrobotnych na 1000 osób w wieku produkcyjnym w gminie Murowana Goślina jest większa niż w gminach z grupy porównawczej (ryc. 5.2.3).

Porównując powyższe wartości z grupą gmin porównawczych, zauważyć można podobne wahania wskaźnika w latach 2006–2016. Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym w 2006 r. wyniosła 251 539 osób (30,38 os./1000 mieszkańców), a w 2016 r. 295 301 osób (13,05 os./1000 mieszkańców). Spadek liczby osób bezrobotnych w tych latach wyniósł 43 762 osoby.

Pomimo spadku liczby bezrobotnych w gminie Murowana Goślina i gminach z grupy porównawczej od roku 2012 wskaźnik ten wciąż jest na dość wysokim poziomie. Może on być przyczyną negatywnych zjawisk gospodarczych i demograficznych, m.in. odpływu ludności do Poznania lub innych miast. Liczba osób przyjeżdżających do pracy w gminie Murowana Goślina w roku 2011 wyniosła 1249, a wyjeżdżających 3261 (ryc. 5.2.4). Świadczy to o występowaniu zjawiska migracji pracowników do miast charakteryzujących się bogatszym rynkiem pracy. Udział liczby osób przyjeżdżających do pracy na 1 osobę wyjeżdżającą do pracy w gminie Murowana Goślina wyniósł 0,38, a w gminach z grupy porównawczej 1,01. Największe migracje między miejscem zamieszkania a miejscem pracy zanotowano w Tarnowie Podgórnym oraz Komornikach, Suchym Lesie i Kórniku. Największa liczba mieszkańców gminy Murowana Goślina wyjeżdżających do pracy odnotowana została do miejscowości: Czerwonak, Swarzędz, Luboń i Mosina. Największa liczba osób przyjeżdżających do pracy do

Murowanej Gośliny odnotowana została z miejscowości, takich jak: Tarnowo Podgórne, Swarzędz, Kórnik, Komorniki i Czerwonak.

Analizując przedstawione wskaźniki, można dojść do wniosku o istnieniu zasadniczych dysproporcji w rozwoju gospodarczym między gminą Murowana Goślina a gminami grupy porównawczej. Dysproporcje te są szczególnie widoczne, gdy omawianą gminę zestawimy z najdynamiczniej rozwijającymi się jednostkami, takimi jak Tarnowo Podgórne, Suchy Las czy Komorniki. W przypadku tych gmin o dynamice rozwoju decydują między innymi czynniki lokalizacyjne w pobliżu istotniejszych węzłów i ciągów transportowych. Mimo to tendencje w zakresie rozwoju gminy należy ocenić pozytywnie. Jednak zmiany te nie postępują w tak wzmożony sposób, jak w wymienionych wcześniej gminach.

6. Zasoby strategiczne – infrastruktura i gospodarka komunalna

Infrastruktura stanowi podstawę rozwoju jednostek terytorialnych. Jest także źródłem (obok innych czynników) wysokiej jakości życia. Trzeba też przyznać, że infrastruktura jest zdecydowanie najbardziej kosztownym zasobem, wymagającym stosunkowo dużych nakładów finansowych.

6.1. Infrastruktura wodno-ściekowa

Gospodarka wodno-ściekowa to jedno z najważniejszych zadań własnych gmin w Polsce. Dostęp do infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej oraz ich jakość determinują w znacznym stopniu warunki i poziom życia mieszkańców na danym terenie. Za ich budowę, utrzymanie i gospodarowanie odpowiadają władze lokalne. Dlatego dochody i wydatki z tego tytułu stanowią istotną część lokalnych budżetów samorządowych. Zgodnie z ustawą z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. 2001, nr 72, poz. 747 z późn. zm.), zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków należą do zadań własnych gminy. Zadania te mogą być wykonywane przez gminy samodzielnie albo wspólnie przez związki międzygminne, w drodze porozumień lub międzygminnych spółek komunalnych. Mają one przy tym dwojaki charakter. Pierwszym kluczowym zagadnieniem jest regulacja i organizacja systemu doprowadzania wody i odprowadzania ścieków (w tym uchwalanie taryf), za którą odpowiadają gminy lub ich związki, z kolei drugim – świadczenie usług w zakresie doprowadzania wody i odprowadzania ścieków, które należy do przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych.

Gmina Murowana Goślina realizuje swoje zadania w zakresie regulacji i organizacji systemu doprowadzania wody i odprowadzania ścieków poprzez członkostwo w Związku Międzygminnym Puszcza Zielonka z siedzibą w Murowanej Goślinie. Związek powstał w celu ochrony zasobów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka i został wpisany do rejestru związków w roku 2000 (www.puszcza-zielonka.pl). Zrzesza on cztery gminy powiatu poznańskiego: Czerwonak, Murowana Goślina, Pobiedziska i Swarzędz oraz gminy: Kiszkowo w powiecie gnieźnieńskim i Skoki w powiecie wągrowieckim. Pierwotnie głównym zadaniem związku była realizacja projektu rozbudowy sieci kanalizacyjnej na obszarze zrzeszonych gmin. Był to jeden z największych tego typu projektów kanalizacyjnych, realizowanych przez sieci współpracy międzygminnej po 1990 r. (Kośut 2015). Od 2013 r. związek przejął także część zadań gmin członkowskich w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków (m.in. zatwierdzanie taryf przygotowywanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne). Oprócz zadań własnych gmin, w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków¹, związek realizuje projekty z zakresu wspólnej strategii rozwoju turystyki (Statut... 2013).

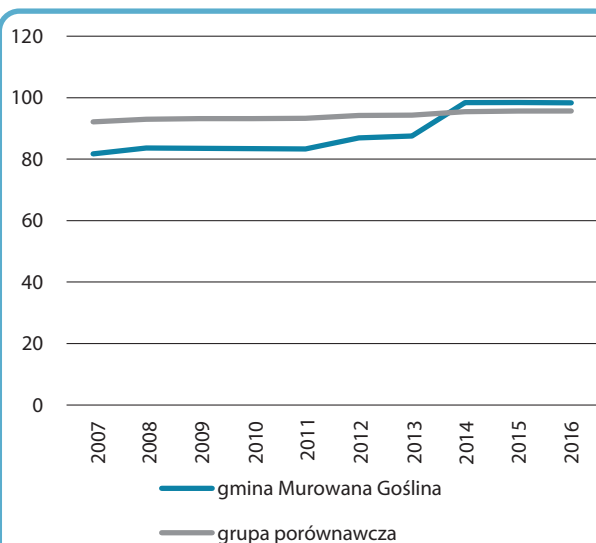
Przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym, które świadczy usługi doprowadzania wody i odprowadzania ścieków na terenie gminy

¹ Związek realizuje te zadania na terenie wszystkich gmin-członków prócz gminy Kiszkowo, która ostatecznie nie przystąpiła do projektu kanalizacji obszaru Puszczy Zielonki.

Murowana Goślina jest Aquanet S.A. Jest to spółka, w której większościowy udział w kapitale zakładowym (ponad 77%) posiada Poznań. **Grupę właścicieli mniejszościowych tworzy 9 gmin (Raport... 2017), w tym Murowana Goślina (z ponad 1,7% udziału w kapitale zakładowym)** oraz Mosina, Puszczykowo, Czerwonak, Luboń, Suchy Las, Kórnik, Swarzędz i Brodnica, a także osoby fizyczne – uprawnieni pracownicy. Ponadto spółka współpracuje z kilkoma innymi gminami powiatu poznańskiego.

Do realizacji zadań związanych z zaopatrzeniem mieszkańców w wodę służą określone urządzenia. Szczególnie istotna z punktu widzenia korzystania z wody jest sieć wodociągowa. W latach 2007–2016 na terenie gminy zwiększono dostępność sieci wodociągowej z około 82% do ponad 98% mieszkańców (ryc. 6.1.1). Jest to wynik nieco wyższy niż w grupie porównawczej pozostałych gmin powiatu poznańskiego i pokazuje, że dostęp do wody z sieci na terenie gminy jest prawie powszechny.

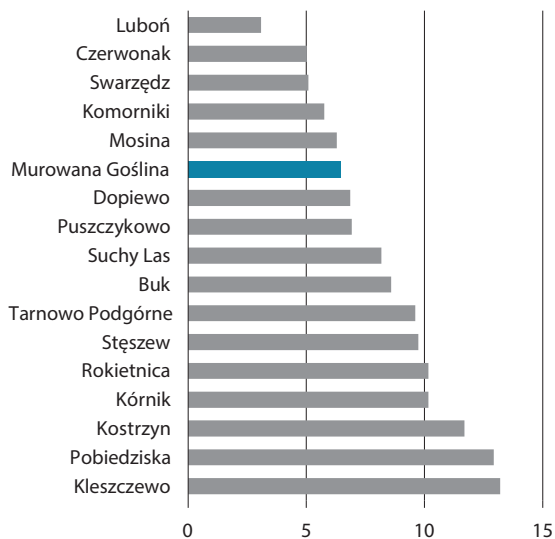
W roku 2016 na 1000 mieszkańców gminy Murowana Goślina przypadało 6,5 km sieci wodociągowej, co stanowi wartość poniżej średniej dla pozostałych gmin powiatu poznańskiego, która wyniosła 7,6 km/1000 mieszkańców (ryc. 6.1.2, 6.1.3). W latach 2007–2016 wartości te zwiększyły się w gminie Murowana Goślina o 1,4 km, natomiast w grupie pozostałych gmin nastąpił nieznaczny spadek o 0,01 km (ryc. 6.1.3).

Ryc. 6.1.1. Udział korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców [%]

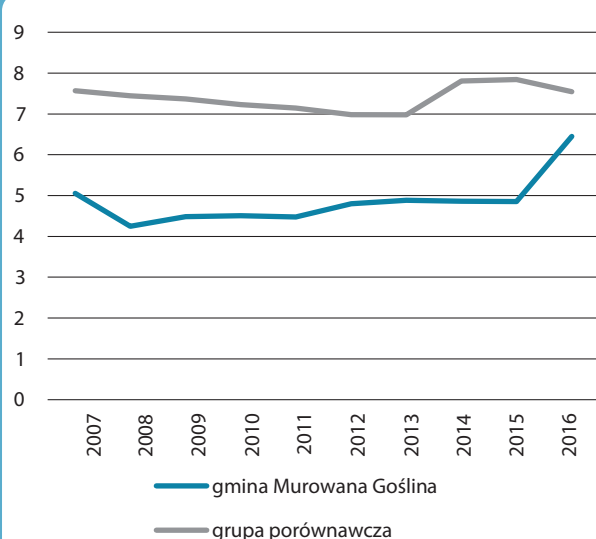
Źródło: opracowano na podstawie danych z BDL GUS.

W roku 2017 został przyjęty „Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w posiadaniu Aquanet S.A. na lata 2017–2026”. Dokument wskazuje kierunki i potrzeby inwestycyjne, które zostały podzielone na: zadania własne wspólne – realizowane wyłącznie ze środków Aquanet S.A., pulę zadań rozwojowych – realizowanych lokalnie na terenie gmin akcjonariuszy ze środków Aquanet S.A., zadania

Ryc. 6.1.2. Długość sieci wodociągowej na 1000 mieszkańców (stan na rok 2016) [km]

Źródło: opracowano na podstawie danych z BDL GUS.

Ryc. 6.1.3. Długość sieci wodociągowej na 1000 mieszkańców [km]

Źródło: opracowano na podstawie danych z BDL GUS.

wskazane przez gminy do realizacji z oszczędności przetargowych oraz białe plamy – obejmujące zadania wskazane do realizacji przez gminy.

Jako zadania własne na terenie gminy Murowana Goślina wskazano budowę 16,4 km sieci wodociągowej z ponad 81 przyłączami za kwotę 4,2 mln zł oraz modernizację stacji uzdatniania wody wraz z modernizacją 2 km i budowę 0,6 km sieci wodociągowej, za kwotę 7,9 mln zł. Zadania rozwojowe obejmują budowę 1,9 km sieci wodociągowej wraz z 94 przyłączami, za kwotę 6,6 mln zł, przy nakładach poniesionych przez gminę w wysokości 1,2 mln zł. Jako białe plamy wskazano zadania obejmujące budowę 17,4 km sieci wodociągowej z ponad 279 przyłączami za kwotę 13,4 mln zł. Łącznie w latach 2017–2026 planuje się wykonać 38,3 km sieci wodociągowej z ponad 454 przyłączami za kwotę 32,1 mln zł.

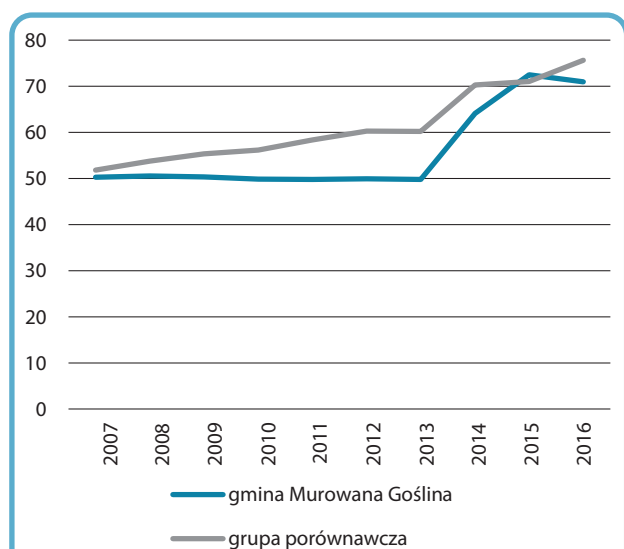
Od roku 2010 Związek Międzygminny Puszcza Zielonka realizuje projekt kanalizacji obszaru Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka i okolic (www.puszcza-zielonka.pl). W pierwszym etapie, na terenie gminy Murowana Goślina, wybudowano 87,4 km sieci kanalizacyjnej i 26 pompowni, a następnie 6,8 km sieci z 3 pompowniami w etapie II i 6,1 km sieci wraz z 2 pompowniami w etapie III. Umowy na wykonanie poszczególnych zadań były podpisane odpowiednio: w 2011 r. dla etapu I oraz w 2014 dla etapów II i III. Obecnie trwający etap IV programu nie obejmuje zadań realizowanych na terenie gminy Murowana

Goślina. Wykonane inwestycje pozwoliły znacząco podnieść dostępność sieci kanalizacyjnej dla mieszkańców gminy z około 50 do 71% (ryc. 6.1.4), jednakże nadal jest to poziom niższy (choć niewiele) niż w grupie porównawczej gmin powiatu poznańskiego.

Długość sieci kanalizacyjnej przypadającej na 1000 mieszkańców w roku 2016 kształtowała się odpowiednio na poziomie 7,1 km w gminie Murowana Goślina i 5,7 km dla pozostałych gmin powiatu (ryc. 6.1.5, 6.1.6). W latach 2007–2016 nastąpił wzrost wartości w gminie Murowana Goślina o 5,6 km, z czego aż 5,5 km w latach 2014–2016. Jednocześnie w pozostałych gminach powiatu długość sieci kanalizacyjnej na 1000 mieszkańców wzrosła o 2,3 km (ryc. 6.1.6).

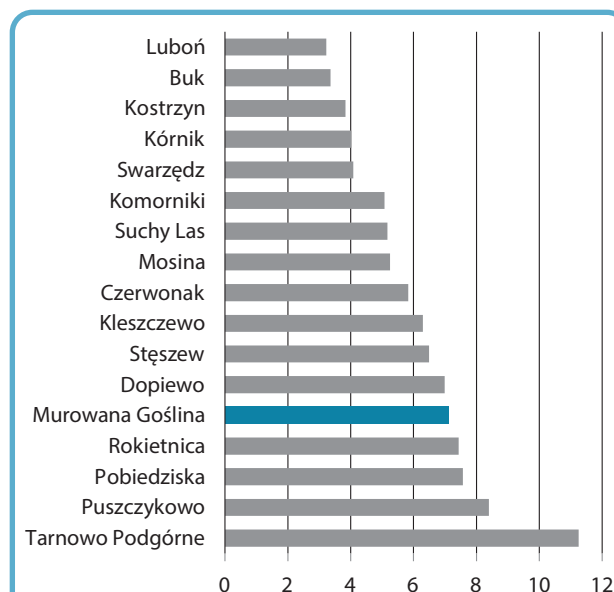
Zgodnie z „Wieloletnim planem rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w posiadaniu Aquanet S.A. na lata 2017–2026”, planuje się realizację 0,5 km sieci kanalizacyjnej wraz z 23 przyłączami za kwotę 0,3 mln zł z oszczędności przetargowych. Jako białe plamy wskazano zadania obejmujące budowę 25,6 km sieci kanalizacyjnej z 15 przepompowniami i ponad 563 przyłączami za kwotę 28,2 mln zł. Łącznie w latach 2017–2026 planuje się wykonać 26,0 km sieci kanalizacyjnej z 15 przepompowniami i ponad 586 przyłączami za kwotę 28,5 mln zł.

Długość sieci przypadającej na mieszkańca ma istotny wpływ na koszty utrzymania i obsługi

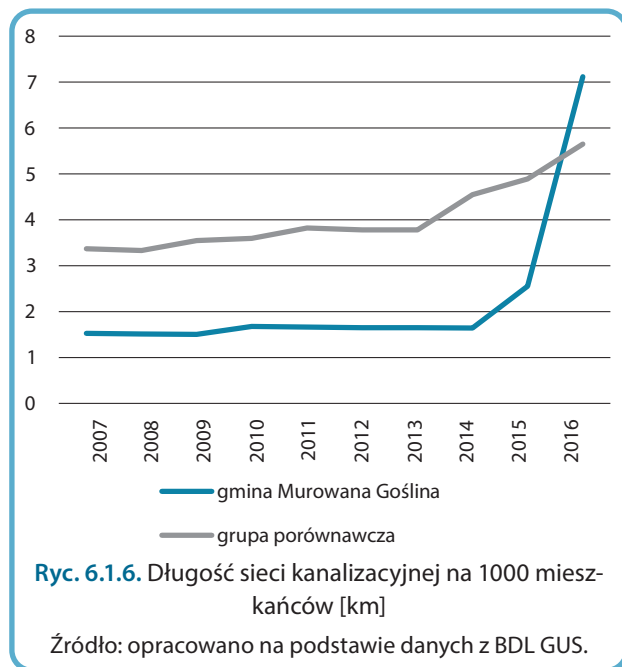
Ryc. 6.1.4. Udział korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców [%]

Źródło: opracowano na podstawie danych z BDL GUS.

Ryc. 6.1.5. Długość sieci kanalizacyjnej na 1000 mieszkańców (stan na rok 2016) [km]

Źródło: opracowano na podstawie danych z BDL GUS.

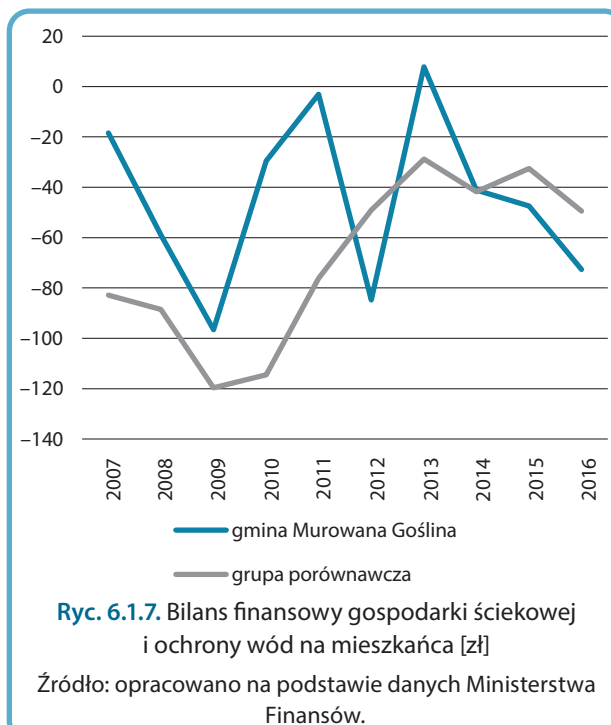

infrastruktury, co przekłada się na koszt obsługi mieszkańca gminy.

Z powodu realizacji zadań z zakresu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków przez Związek Międzygminny Puszcza Zielonka i transferów finansowych pomiędzy związkiem i budżetem gminy, dokonano całościowej oceny bilansu finansowego gospodarki ściekowej i ochrony wód (ryc. 6.1.7). W okresie 2006–2014 bilans dla gminy Murowana Goślina generalnie przedstawiał się korzystniej względem grupy porównawczej. Jedynie w roku 2012 wydatki znacznie wzrosły, co wynikało z finansowania inwestycji Związku Międzygminnego Puszcza Zielonka (www.puszcza-zielonka.pl). Od roku 2013 zaznacza się tendencja wzrostowa wydatków i w roku 2015 przekroczyły one wartość średnią dla grupy porównawczej.

6.2. Gospodarka odpadami komunalnymi

Gospodarka odpadami komunalnymi stała się w ostatnich latach jednym z głównych zadań samorządów lokalnych w Polsce. Lata 2011 i 2012 uznawane są w literaturze przedmiotu za czas tzw. „rewolucji śmieciowej” (Radecki 2012, Kołsut 2015), która kompletnie odmieniła sferę organizacji systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Jego najważniejsze założenia opisane są w Ustawie z dnia 13

września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 1996, nr 132, poz. 622). Zgodnie z treścią tego aktu prawnego, utrzymywanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gminy. Lokalne jednostki samorządu terytorialnego zobowiązane są także do tworzenia warunków niezbędnych do utrzymania funkcjonującego systemu, np. poprzez budowę, utrzymanie i eksploatację własnych lub wspólnych z innymi gminami regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. Ponadto gmina nadzoruje gospodarowanie odpadami komunalnymi, w tym realizację zadań powierzonych podmiotom odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, a także zobowiązana jest do ustanawiania selektywnej zbiórki odpadów komunalnych obejmującej co najmniej takie frakcje odpadów, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe oraz odpady komunalne ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe.

Warto wspomnieć, że zmiany w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi wynikają z konieczności dostosowania się do zobowiązań nałożonych na Polskę w dyrektywach unijnych². System funk-

² Dyrektywa Rady UE 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.U. WE L 182

cjonujący w Polsce do 2011 r. nie dawał odpowiednich rezultatów w osiąganiu celów środowiskowych i gospodarczych, dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi. Cele te dotyczyły kilku zobowiązań, które zostały przeniesione do prawa polskiego (w większości do ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach). Po pierwsze, gmina zobowiązana jest do osiągnięcia do dnia 31 grudnia 2020 r. poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% ich łącznej wagi. Z kolei poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne do końca 2020 r. ma wynieść co najmniej 70% ich wagi. Ponadto gminy są zobowiązane ograniczyć masę odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania do dnia 16 lipca 2020 r. do nie więcej niż 35% wagi całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. **Formalne wymagania wobec polskich gmin zostały postawione bardzo wysoko i wielu ekspertów już teraz dość jednoznacznie twierdzi, że określone cele i wskaźniki są nierealne do osiągnięcia w tak krótkim czasie (Taborek 2016).**

W „Analizie stanu gospodarki odpadami komunalnymi dla związku międzygminnego «gospodarka odpadami aglomeracji poznańskiej» za rok 2016” (Analiza stanu... 2017) zawarte są szczegółowe dane dotyczące ilości odpadów zebranych w poszczególnych gminach należących do związku oraz sposobu ich wykorzystania. Według danych na rok 2016 gmina Murowana Goślina osiągnęła poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości 35,9% ich łącznej wagi. Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych

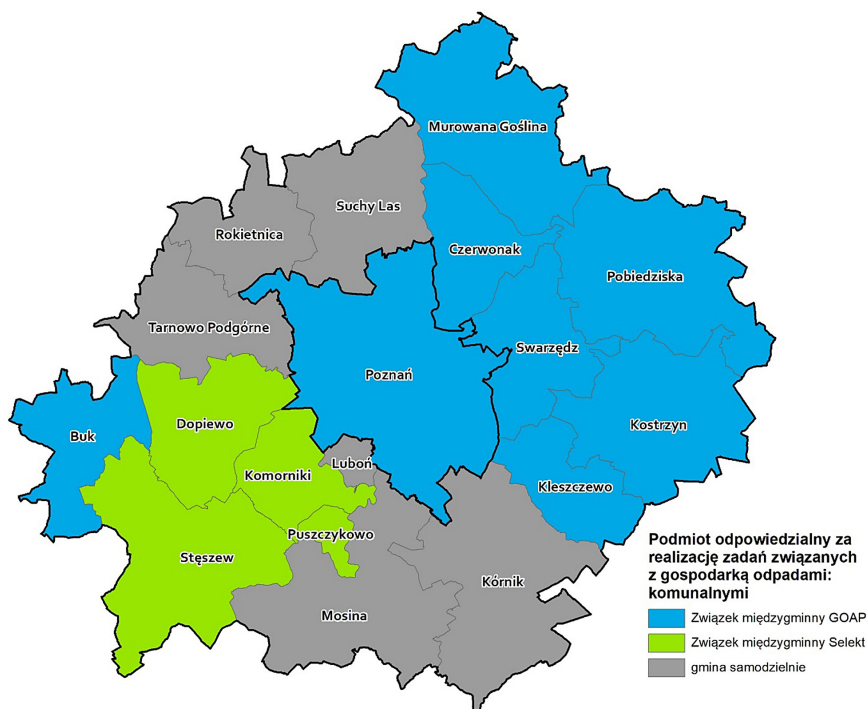
i rozbiórkowych wyniósł 93,2%, co oznacza, że do tej pory gmina spełnia jeden z unijnych wymogów. 76% całkowitej masy zebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji zostało wykorzystane ponownie jako środki wytwarzania energii, natomiast 24% z nich podlegało wymianie w celu poddania procesowi odzysku.

Źródłem informacji o gospodarowaniu odpadami komunalnymi w gminie Murowana Goślina są zapisy „Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016–2022 wraz z planem inwestycyjnym” (Plan gospodarki... 2016). Są one zgodne z Krajowym planem gospodarki odpadami 2022 (Krajowy plan... 2017), który wszedł w życie 12 sierpnia 2016 r. Plan wojewódzki przewiduje prowadzenie gospodarki odpadami komunalnymi w podziale na 10 regionów. Gmina Murowana Goślina, będąca przedmiotem analiz, znajduje się w II regionie gospodarowania odpadami, razem z gminą Czerwonak, Kleszczewo, Kostrzyn, Oborniki, Pobiedziska, Suchy Las, Swarzędz oraz miastem Poznaniem.

Na terenie województwa wielkopolskiego działa aktualnie siedem komunalnych związków gmin powołanych w celu wspólnej organizacji systemu zbiórki, odbioru i transportu odpadów komunalnych. Członkami tych związków są w sumie 74 gminy województwa (ok. 33%). Pozostałe jednostki zdecydowały się organizować nowy system samodzielnie. Dwa z istniejących związków międzygminnych (Związek Międzygminny Gospodarka Odpadami Komunalnymi Aglomeracji Poznańskiej oraz Związek Międzygminny Centrum Zagospodarowania Odpadów „Selekt”) zrzeszają część gmin powiatu poznańskiego (ryc. 6.2.1). Obecnie gmina Murowana Goślina należy do związku międzygminnego Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej (GOAP), który został powołany w 2010 r. przez Poznań i dziewięć podpoznańskich gmin: Buk, Czerwonak, Kleszczewo, Kostrzyn, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska, Swarzędz oraz gminę Suchy Las³ w celu wdrożenia spójnej, regionalnej polityki gospodarowania odpadami komunalnymi. Właściciele nieruchomości położonych na terenie gminy Murowana Goślina wnoszą do związku opłatę, która gwarantuje odbieranie od nich zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów

z 16.07.1999, s. 1, z późn. zm.) oraz traktat o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej podpisany 16 kwietnia 2003 r. w Atenach; dyrektywa 2004/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 lutego 2004 r. zmieniająca dyrektywę 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (Dz.U. UE L 74/26 18.2.2004); dyrektywa 2008/98/EC Parlamentu Europejskiego i Rady z 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz.U. UE L 312 z 22.11.2008).

³ Gmina Suchy Las ostatecznie wystąpiła z GOAP w 2013 r. w związku ze zmianami regulacyjnymi w tzw. opłacie środowiskowej.

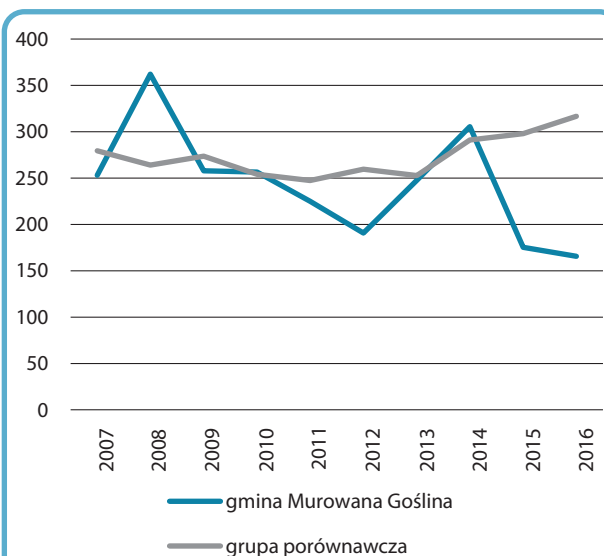
Ryc. 6.2.1. Podmioty realizujące zadania własne gmin w zakresie zbiórki, odbioru i transportu (lub zagospodarowania) odpadów komunalnych

Źródło: opracowanie własne.

zbieranych selektywnie (metali, tworzyw sztucznych, papieru i szkła), odpadów ulegających biodegradacji (bioodpadów, odpadów zielonych) oraz odpadów problemowych i choinek. Odbiór zmieszanych odpadów komunalnych z nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, odbywa się w zabudowie jednorodzinnej nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie, zaś w zabudowie wielorodzinnej w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie. Zgodnie z planem wojewódzkim, dla regionu II odpady komunalne zmieszane przetwarzane są w Instalacji Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych (ITPOK) w Poznaniu. ITPOK zarządzany jest przez przedsiębiorstwo z grupy energetycznej ENGIE Zielona Energia Sp. z o.o., natomiast za zagospodarowanie w niej odpadów odpowiada miasto Poznań. Wykonawcy odbierający zmieszane odpady komunalne z terenów objętych działalnością związku zagospodarowują je w ITPOK na mocy umowy zawartej przez Związek Międzygminny GOAP z Poznaniem.

Ilość odpadów zmieszanych zebranych w ciągu roku na jednego mieszkańca w gminie Murowana Goślina charakteryzuje się wyraźnymi skokami wartości wskaźnika (ryc. 6.2.2). Najwyższy poziom osiągnęła

w 2008 r., kiedy w ciągu roku zebrano ponad 350 kg odpadów zmieszanych na jednego mieszkańca. W latach 2009–2012 występowała tendencja

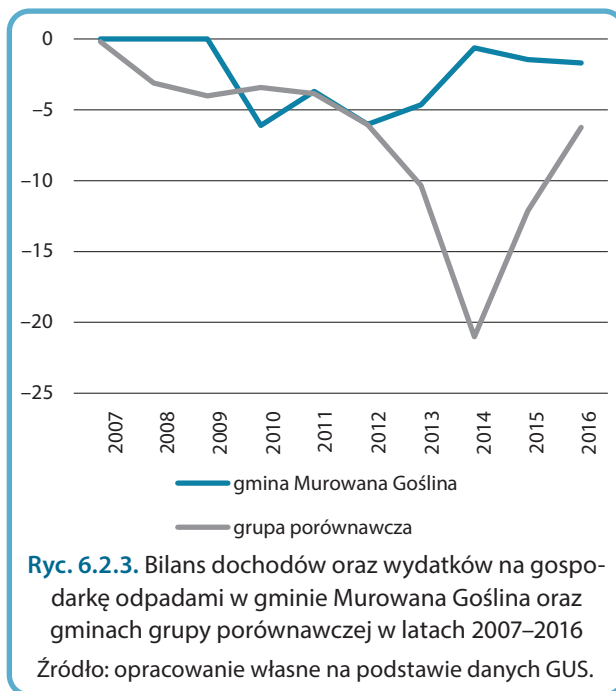
Ryc. 6.2.2. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca w gminie Murowana Goślina oraz gminach grupy porównawczej w latach 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

spadkowa. Ilość wytwarzanych odpadów wyraźnie wzrosła w 2014 r., kiedy osiągnęła poziom ponad 300 kg na jednego mieszkańca. Według najnowszych danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2016 r. wartość wskaźnika osiągnęła około 160 kg/osobę, co świadczy o wzroście świadomości ekologicznej mieszkańców oraz odpowiednio prowadzonej gospodarce komunalnej gminy. W zestawieniu z gminami grupy porównawczej, Murowana Goślina, z wyłączeniem roku 2008 oraz 2014, charakteryzuje się mniejszą ilością zebranych odpadów zmieszanych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Zaobserwować można, że w gminie Murowana Goślina występuje tendencja spadkowa, zaś w gminach grupy porównawczej ilość odpadów zmieszanych stale się zwiększa.

Poza odbieraniem odpadów z terenu nieruchomości coraz większy strumień odpadów komunalnych jest zbierany z punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK). Na koniec 2014 r. w województwie wielkopolskim funkcjonowało 115 PSZOK (Plan gospodarki... 2016, s. 26). Z nieruchomości w obrębie PSZOK przyjmowane są bezpłatnie papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe, odpady ulegające biodegradacji, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt pochodzący z gospodarstw domowych, odpady problemowe z zastrzeżeniem, że limit roczny opon wynosi 4 na rok, odpady budowlane i rozbiórkowe stanowiące odpady komunalne, inne odpady niebezpieczne powstające w gospodarstwach domowych (przeterminowane leki, chemikalia, termometry rtęciowe), odzież i tekstylia. Część odpadów komunalnych odbieranych od mieszkańców jest przekazywana po odebraniu do stacji przeładunkowych, z których odpady są transportowane specjalnymi samochodami dużej pojemności do instalacji regionalnej.

Gmina Murowana Goślina charakteryzuje się stosunkowo korzystnym bilansem dochodów oraz wydatków na gospodarkę odpadami w latach 2007–2016, którego wartość do 2009 r. równa była 0 zł/os. (ryc. 6.2.3), co świadczy o jednakowych wartościach dochodów oraz wydatków gminy. Najmniej korzystny bilans zaobserwowano w roku 2010, wynosił on około –6,1 złotych/osobę. W kolejnym roku odnotowano wyższą o około 2,4 zł/os. wartość wskaźnika. Od 2012 do 2014 r. występowała tendencja wzrostowa wskaźnika, która w 2014 r. wynosiła –0,63 zł/os. Obecnie zauważyć można trend spadkowy wartości wskaźnika dochodów oraz wydatków na gospodarkę

odpadami. W gminach grupy porównawczej od roku 2010 do 2014 nastąpił wyraźny spadek wartości bilansu, który osiągnął najniższą wartość, wynoszącą około –21 zł/os. w 2014 r. Obecnie w gminach grupy porównawczej obserwowany jest trend wzrostowy, wartość bilansu w 2016 r. wyniosła –6,25 zł/os. Gmina Murowana Goślina w odniesieniu do gmin grupy porównawczej charakteryzowała się niższą wartością wskaźnika jedynie w 2010 r., co spowodowane było powołaniem oraz początkiem funkcjonowania związku międzygminnego GOAP. Przez członkostwo w związku gmina Murowana Goślina nie pozyskuje dochodów z tytułu gospodarki odpadami, zaś wydatki są znacznie niższe i ustabilizowane.

6.3. Infrastruktura drogowa

Infrastruktura drogowa stanowi jeden z najważniejszych elementów jakości życia mieszkańców. Jest to podkreślane w wielu badaniach społecznych, opracowaniach analitycznych i eksperckich. Mieszkańcy bardzo mocno odczuwają zły stan techniczny dróg, szczególnie na obszarach nowo zabudowywanych, w strefach podmiejskich dużych miast. Również badania społeczne i spotkania konsultacyjne przeprowadzone na obszarze gminy Murowana Goślina potwierdzają te opinie (zob. rozdział 8). Trzeba jednak mieć świadomość, że stan infrastruktury drogowej

zależą od możliwości finansowych gminy. Te z kolei na ogół nie odpowiadają potrzebom inwestycyjnym w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji dróg samochodowych.

Sieć drogową gminy Murowana Goślina tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Jak już wspomniano w rozdziale 3.1, gmina Murowana Goślina nie ma dostępu do dróg szybkiego ruchu (autostrady, drogi ekspresowe) oraz dróg krajowych. Najbliżej gminy zlokalizowana jest droga krajowa nr 11 (gmina Oborniki) oraz droga krajowa nr 92 (północna część Poznania). Gmina Murowana Goślina jest więc częściowo wykluczona, jeśli chodzi o sieć drogową, a cele transportowe mieszkańców realizowane są z wykorzystaniem pozostałych dróg.

Drogi wojewódzkie na obszarze gminy tworzą: droga wojewódzka nr 196 (Poznań–Wągrowiec) oraz droga wojewódzka nr 187 (Murowana Goślina–Pniewy). Droga 196 (klasa techniczna GP) jest głównym szlakiem komunikacyjnym łączącym gminę z Poznaniem, a jej stan techniczny jest w znacznej części (odcinek Murowana Goślina–Wągrowiec) bardzo dobry. Została ona bowiem niedawno kompleksowo zmodernizowana. W ciągu tej drogi wybudowano także obwodnicę Murowanej Gośliny, która istotnie zmniejszyła ruch samochodowy, szczególnie w historycznej części miasta. Wzdłuż drogi 196 zlokalizowana jest jedna miejscowość wiejska

z gminy – Łopuchowo (przy obwodnicy także Trojanowo, Mściszewo, Raduszyn). Z kolei droga 187 (klasa techniczna G) to szlak łączący Murowaną Goślinę z najbliższym miastem powiatowym – Obornikami. Jest to też szlak, na którym zlokalizowane są miejscowości wiejskie z gminy – Białęgi, Białężyn, Uchorowo. Drogi wojewódzkimi w gminie zarządza Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu (podległy marszałkowi województwa wielkopolskiego).

Drugą grupę dróg na terenie gminy Murowana Goślina tworzą drogi powiatowe – w sumie ich długość wynosi blisko 48 km). Według stanu na 31 stycznia 2018 r. było ich łącznie siedem (tab. 6.3.1). Najdłuższą drogą jest droga 2029P (klasa G) łącząca Rogoźno z Murowaną Gośliną. Droga ta przechodzi także przez Długą Goślinę, w sumie na terenie gminy Murowana Goślina jej długość to około 14 km. Stan techniczny tej drogi jest zróżnicowany – od bardzo dobrego do złego (np. ul. Mściszewska). Drugą istotną drogą powiatową jest odcinek 2025P (klasa Z), który ma różny standard techniczny. Odcinek granica powiatu–Uchorowo oraz Starczanowo–Murowana Goślina jest utwardzony (choć jego stan techniczny nie jest wysoki), z kolei Starczanowo–Uchorowo nie ma nawierzchni utwardzonej (co związane jest ze stosunkowo niewielkim ruchem pojazdów na tym odcinku). Kolejna droga powiatowa (2393P) łączy Murowaną Goślinę (ul. Wojska Polskiego i Gnieźnieńska) z Boduszewem. Znaczna

Tabela 6.3.1. Drogi powiatowe na terenie gminy Murowana Goślina

Nr drogi	Przebieg	Długość [km]	Klasa	Średni dobowy ruch pojazdów
2029P	Rogoźno–Studzieniec–gr. powiatu–Długa Goślina–Murowana Goślina–Bolechowo	14,104	G	3 200
2025P	Pacholewo–gr. powiatu–Uchorowo–Starczanowo–Mściszewo–Murowana Goślina	10,759	Z	1 190 ¹
2393P	Murowana Goślina (ul. Wojska Polskiego, Gnieźnieńska)–Boduszewo	4,642	Z	2 002 ²
2394P	Boduszewo–Zielonka–Tuczno	8,706	Z	557 ³
2395P	Białęgi–Kąty–Długa Goślina	3,617	Z	296
2398P	Łopuchowo–Łopuchówko–Boduszewo	4,677	L	386
2513P	od skrzyżowania z obwodnicą MG do skrzyżowania z DP 2029P w Przebędowie	1,095	G	b.d.

¹ Odcinek Murowana Goślina–Mściszewo; dla odcinka Uchorowo–Pacholewo ruch na poziomie 741 pojazdów, a dla odcinka Starczanowo–Uchorowo – 41 pojazdów.

² Odcinek na terenie miasta Murowana Goślina; dla odcinka Murowana Goślina–Boduszewo ruch na poziomie 634 pojazdów.

³ Odcinek Boduszewo–Zielonka; dla odcinka Zielonka–Tuczno ruch na poziomie 164 pojazdów na dobę.

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Poznaniu.

część tej drogi została kompleksowo zmodernizowana w ramach projektu Związku Międzygminnego Puszcza Zielonka. Z kolei droga 2394P jest w części utwardzona, ale jej stan techniczny jest fatalny (chodzi o odcinek Boduszewo–Zielonka), a w części nie ma utwardzonej nawierzchni (Zielonka–Tuczno) z uwagi na niewielki ruch pojazdów. Kolejnymi drogami są drogi: 2395P prowadząca z Białeg przez Kąty do Długiej Gośliny (droga w całości utwardzona, o złym stanie technicznym), 2398P prowadząca z Łopuchowa przez Łopuchówko do Boduszewa (w części zmodernizowana) oraz 2513P, czyli stary odcinek drogi wojewódzkiej nr 196.

Oczywiście najdłuższą sieć drogową tworzą drogi gminne, w części utwardzone, w części gruntowe. Ich sumaryczna długość to około 160 km (stan na 2010 r.). Niestety najnowsze porównywalne dla całej grupy dane zostały zgromadzone w 2010 r. w ramach projektu Centrum Badań Metropolitalnych UAM nad Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej. Należy jednak podkreślić, że długość dróg jest dość stabilnym elementem i poza

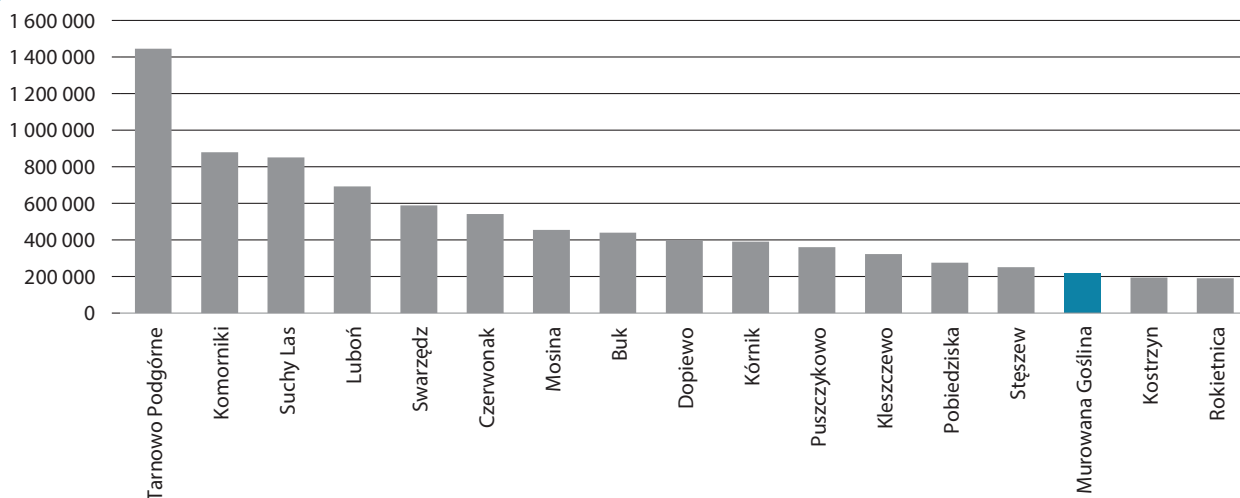
nielicznymi przykładami (budowa obwodnicy Murowanej Gośliny) sumaryczna długość dróg w gminie Murowana Goślina nie uległa znaczącym zmianom. Zaszły z pewnością zmiany pomiędzy poszczególnymi kategoriami – np. część dróg powiatowych została przekazana gminom w zarząd. Niemniej jednak dane zgromadzone w tabeli 6.3.2 pokazują, że sieć dróg gminnych na terenie gminy Murowana Goślina nie należy do najbardziej rozbudowanej ani też do najmniej rozbudowanej. Podobnie kształtuje się wskaźnik relatywny, pokazujący udział dróg gminnych w całej sieci drogowej – w gminie Murowana Goślina kształtuje się on na poziomie 67% i jest zbliżony do wartości notowanych w innych gminach miejsko-wiejskich (poza gminą Buk, w której znacznie większą rolę odgrywają drogi wyższej kategorii).

Bardziej niepokojące wnioski można wyciągnąć z analizy ryciny 6.3.1. Konfrontuje ona wielkość dochodów własnych (które w dużej części przeznaczane są na inwestycje) z długością dróg gminnych. **Na tle pozostałych gmin powiatu poznańskiego gmina Murowana Goślina wypada dość kiepsko. Oznacza**

Tabela 6.3.2. Długość dróg różnej kategorii w gminach powiatu poznańskiego [km]

Gmina	Krajowe	Wojewódzkie	Powiatowe	Gminne	Razem	Udział dróg gminnych w całej sieci
Puszczykowo	0	6	0	71	77	92%
Luboń	4	3	0	90	97	93%
Swarzędz	18	6	37	223	284	79%
Rokietnica	0	9	36	173	218	79%
Czerwonak	0	14	31	126	171	74%
Suchy Las	14	0	23	105	142	74%
Kórnik	17	23	65	246	351	70%
Dopiewo	9	8	52	160	229	70%
Murowana Goślina	0	22	57	159	238	67%
Kostrzyn	14	16	63	168	261	64%
Komorniki	15	2	34	92	143	64%
Pobiedziska	14	3	73	156	246	63%
Mosina	0	23	61	138	222	62%
Tarnowo Podgórne	14	9	46	92	161	57%
Stęszew	24	28	56	136	244	56%
Kleszczewo	12	9	42	59	122	48%
Buk	10	20	38	64	132	48%

Źródło: Buł (2012), dane według stanu na 2010 r.

Ryc. 6.3.1. Wartości wskaźnika dochodów własnych na 1 km drogi gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS i Centrum Badań Metropolitalnych UAM (Bul, 2012).

to, że dysponuje ona relatywnie niewielkimi możliwościami (w porównaniu do innych gmin) modernizowania i przebudowywania sieci dróg gminnych.

Ostatnim dużym projektem, który umożliwił modernizację infrastruktury drogowej, był projekt kanalizacyjny Związku Międzygminnego Puszcza Zielonka. W ramach tego projektu zostały odtworzone liczne odcinki dróg i ich stan techniczny jest obecnie bardzo dobry.

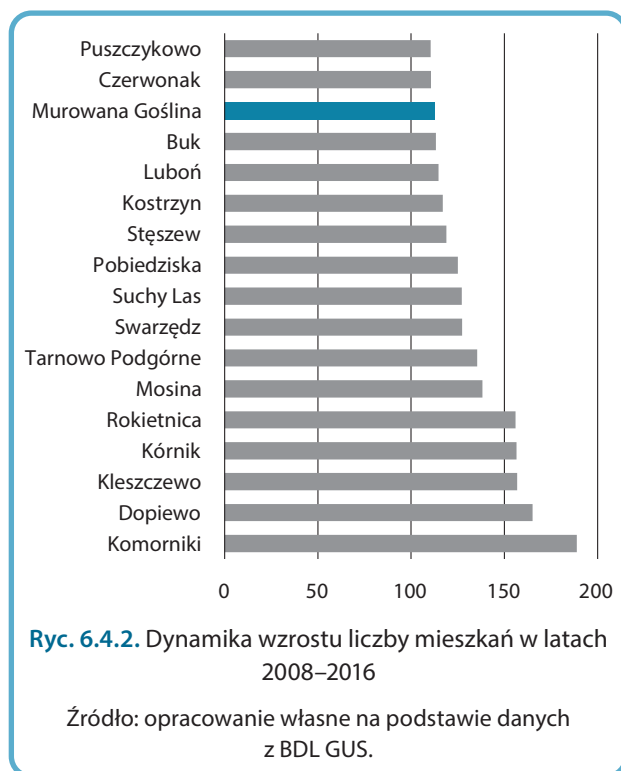
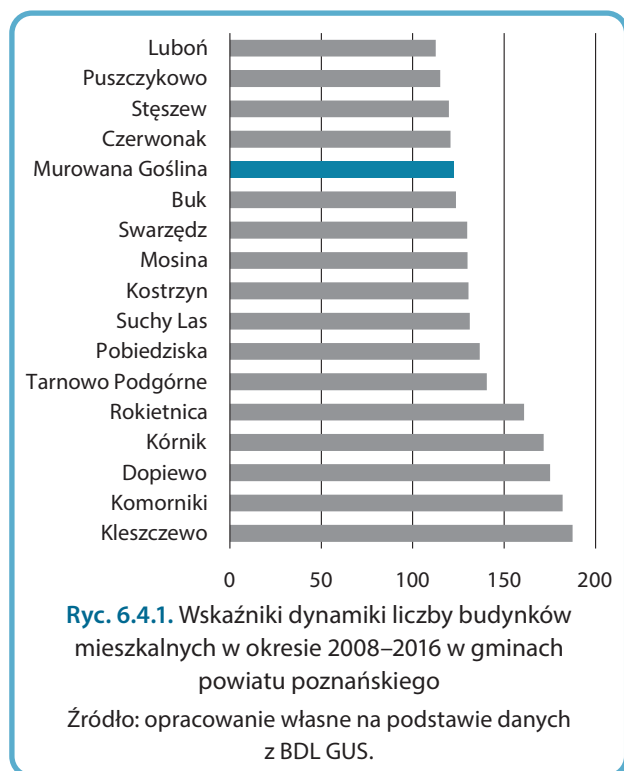
6.4. Infrastruktura mieszkaniowa

Według art. 24.1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, do gminnego zasobu nieruchomości należą „nieruchomości, które stanowią przedmiot własności gminy i nie zostały oddane w użytkowanie wieczyste, oraz nieruchomości będące przedmiotem użytkowania wieczystego gminy. Podstawą tworzenia gminnych zasobów nieruchomości są studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin uchwalane na podstawie przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym”.⁴ Jednym z ważniejszych zadań własnych gminy jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnej, szczególnie tej o niskich dochodach.

Jak w swoim raporcie podają Palicki i Strączkowski (2015), w latach 2010–2013 zasób mieszkaniowy zlokalizowany na terenie powiatu poznańskiego przyrastał w tempie 3–3,5% rocznie. Poszczególne gminy wykazują większą aktywność w kontekście rynku mieszkaniowego, a są nimi gminy Komorniki, Kórnik, Dopiewo, Mosina i Swarzędz. Najważniejsza z nich, Komorniki, generuje około 16% podaży nowych mieszkań w całym powiecie. Murowana Goślina, razem z gminami Buk, Czerwonak, Kleszczewo, Kostrzyn, Luboń, Pobiedziska, Puszczykowo, Stęszew i Suchy Las, dostarczają 30% nowej substancji mieszkaniowej (Palicki, Strączkowski 2015). Autorzy zwracają również uwagę na to, że na zmianę procentowego zasobu mieszkaniowego w powiecie wpływa nie tylko liczba oddanych do użytku nowych mieszkań, ale także przekształcenia lokali (z niemieszkalnych w mieszkalne), adaptacja obiektów oraz ich modernizacja czy wycofanie obiektów z eksploatacji.

Pod względem dynamiki liczby budynków mieszkalnych wszystkie gminy powiatu poznańskiego wykazują tendencję wzrostową (ryc. 6.4.1). Gmina Murowana Goślina zajmuje 13 miejsce wśród 17 gmin powiatu, z wynikiem 122,3%. Najwyższą dynamiką charakteryzują się gminy Kleszczewo, Komorniki, Dopiewo oraz Kórnik, odpowiednio z wynikami 187,5%, 182%, 175,2% i 171,6%. Łącznie w całym powiecie zasób mieszkaniowy w 2016 r. wyniósł 80 496 budynków, gdy w 2008 r. było to 57 918 budynków.

⁴ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

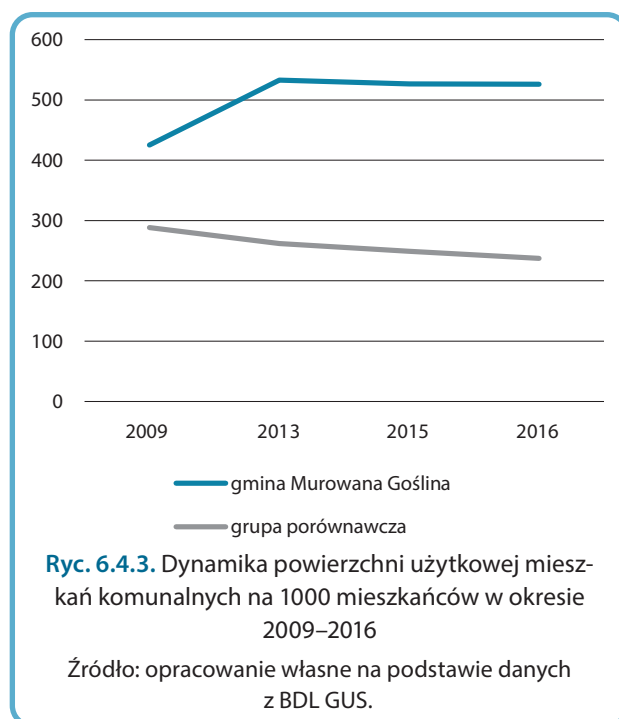
W gminie Murowana Goślina wzrost w latach 2008–2016 wyniósł 476, z 2135 budynków do 2611.

W kwestii dynamiki wzrostu liczby mieszkań również wszystkie gminy powiatu poznańskiego wykazują tendencję wzrostową (ryc. 6.4.2). Gmina Murowana Goślina zajmuje jednak 15 miejsce wśród 17 gmin powiatu, z wynikiem 112,72%. W pierwszej czwórce znajdują się te same gminy, choć zmienia się ich kolejność. Największy wzrost wykazuje gmina Komorniki, następnie gmina Dopiewo i dopiero gminy Kleszczewo i Kórnik. Łącznie zasób mieszkań w powiecie w roku 2016 wyniósł 124 821, podczas gdy w roku 2008 było to 94 628 mieszkań. W gminie Murowana Goślina wzrost w okresie 2008–2016 wyniósł 596 mieszkań, z 4682 do 5278.

Powierzchnia użytkowa mieszkań przez Główny Urząd Statystyczny definiowana jest jako suma powierzchni wszystkich pomieszczeń znajdujących się w obrębie mieszkania, służących mieszkalnemu lub gospodarczemu potrzebom mieszkańców bez względu na ich przeznaczenie i sposób użytkowania. Są to m.in.: pokoje, kuchnie, spiżarnie, przedpokoje, hole, łazienki, ubikacje, werandy, ganki, garderoby. Do powierzchni użytkowej nie zalicza się jednak powierzchni balkonów, tarasów, loggii, antresoli, szaf i schowków w ścianach, pralni, suszarni, wózkowni,

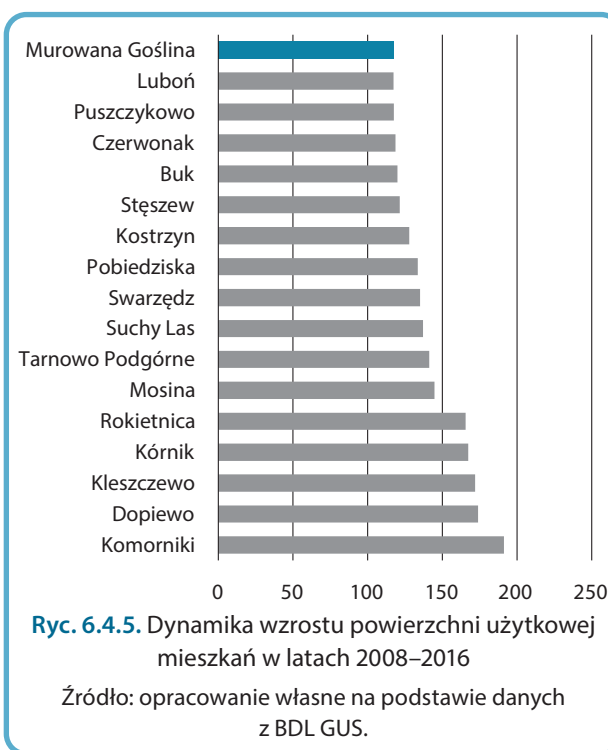
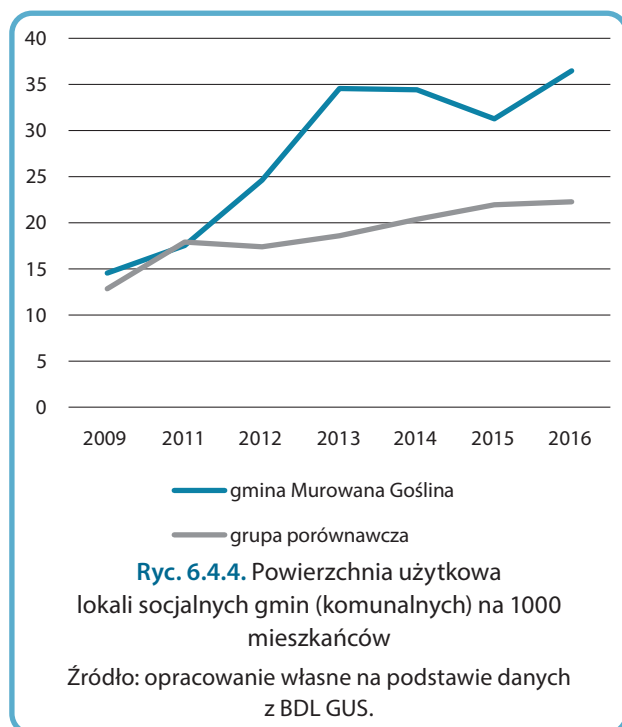
strychów, piwnic i komórek przeznaczonych na przechowywanie opału, a także garaży, hydroforni i kotłowni (GUS 2017).

Powierzchnia użytkowa mieszkań gmin (komunalnych) na 1000 mieszkańców w gminie Murowana

Goślina przewyższa średnią dla pozostałych gmin powiatu poznańskiego (ryc. 6.4.3). Duży wzrost można było zauważyć na przestrzeni lat 2009–2013, jednakże wynik ten w ostatnich latach stopniowo spadał. W dwóch ostatnich latach powierzchnia mieszkań gmin (komunalnych) utrzymywała się na jednakowym poziomie, a spadek wynikał z rosnącej liczby mieszkańców gminy. Dla grupy porównawczej wykazuje się bardziej zauważalny spadek, wynikający z malejącej w latach 2009–2016 powierzchni użytkowej mieszkań oraz rosnącej liczby mieszkańców. W powiecie poznańskim największa powierzchnia użytkowa mieszkań na 1000 mieszkańców występuje kolejno w gminach Swarzędz i Pobiedziska, następnie w gminach Mosina, Stęszew, Czerwonak i Luboń.

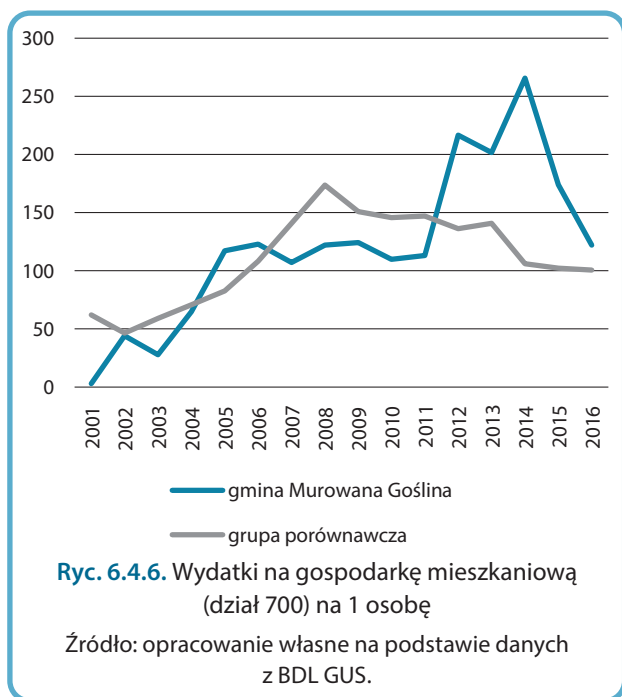
Analizując kwestię lokali socjalnych, należy stwierdzić, że gmina Murowana Goślina również przewyższa tutaj średnią dla pozostałych gmin powiatu. Wynik ten znacząco rósł w latach 2009–2013, następnie spadał do roku 2015, aby ponownie wzrosnąć. Początkowo w gminie Murowana Goślina powierzchnia użytkowa lokali socjalnych gminy wynosiła 236 m² dla 10 lokali, podczas gdy w 2016 r. liczba ta wyniosła już 612 m² dla 21 lokali, co pokazuje wzrost powierzchni o prawie 260%. Dla grupy porównawczej powierzchnia użytkowa lokali socjalnych niemal ciągle rosła, jednakże biorąc pod uwagę równie stale

rosnącą liczbę mieszkańców powiatu, funkcja przybiera tendencję malejącą w latach 2011–2012, kiedy przy wzroście liczby mieszkańców gmin powierzchnia użytkowa lokali socjalnych zmalała. Największą powierzchnią lokali socjalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wykazują się gminy Czerwonak (59,9 m²), Kórnik (58 m²) oraz Stęszew (46,61 m²). W gminach Dopiewo i Kleszczewo nie istnieją żadne lokale socjalne gmin.

W latach 2008–2016 gmina Murowana Goślina zajmuje ostatnie miejsce w rankingu dynamiki wzrostu powierzchni użytkowej mieszkań z wynikiem 117,17%. Bliski wynik osiągnęły też gminy Luboń, Puszczykowo, Czerwonak oraz Buk. Największą dynamiką wzrostu odznaczała się gmina Komorniki – 191,27%.

Krzywe wydatków na gospodarkę mieszkaniową na 1 osobę przecinają się w kilku miejscach. W latach 2001–2004 oraz 2007–2011 Murowana Goślina wydawała mniej niż wynosiła średnia dla powiatu, a więcej w latach 2004–2006 oraz 2011–2016. Największe wydatki na 1 osobę gmina osiągnęła w roku 2014 i było to 265,67 zł, co na całą liczbę ludności daje 4 445 107 zł. Jak podaje „Statystyczne vademecum samorządowca”, wydatki na gospodarkę mieszkaniową w stosunku do wydatków ogółem wyniosły kolejno w latach 2014–2016 8,8%, 5,7% i 3,3% (GUS 2017a).

6.5. Planowanie przestrzenne i rewitalizacja

Zagadnienia planowania przestrzennego kształtują obraz i wizerunek jednostek samorządu terytorialnego, wpływają na ich rozwój zarówno przestrzenny, jak i społeczno-gospodarczy. Właściwie prowadzona polityka pozwala na ochronę zasobów cennych przyrodniczo znajdujących się w granicach administracyjnych gmin, tym samym wskazując wytyczne co do kształtowania zabudowy oraz przeznaczenia terenu. Nadrzędnym celem gospodarowania przestrzenią jest zachowanie ładu przestrzennego oraz założeń zrównoważonego rozwoju.

Dokumenty określające politykę przestrzenną gminy to studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (uchwała nr VIII/57/2015 Rady Miejskiej Murowanej Gośliny z dnia 28 kwietnia 2015 r.), miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, tworzone bezpośrednio przez jednostki administracyjne gminy. Wymienione powyżej dokumenty są zgodne z dokumentami planistycznymi powstającymi na wyższych szczeblach administracyjnych, takimi jak „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego” z dnia 26 kwietnia 2010 r. (uchwała nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego) oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (uchwała nr

239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.). Gmina Murowana Goślina ma sprecyzowane założenia co do kształtowania zabudowy w ramach zajmowanego obszaru. Obowiązujące „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Murowana Goślina” stanowi zapis uwarunkowań zarówno przyrodniczych, jak i społeczno-gospodarczych obszaru oraz planowanych kierunków zmian i rozwoju gminy.

Dokument ten nie jest aktem prawa miejscowego, lecz aktem kierownictwa wewnętrznego. W swoich zapisach studium zawiera wytyczne co do pełnienia przez określone tereny wyznaczonych funkcji oraz zagospodarowania. W gminie dopuszczono możliwość lokalizowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Delimitacji poddane zostały także tereny przemysłowe oraz obszary, na których przewidziano lokalizację inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym, takich jak m.in. budowa infrastruktury technicznej oraz przebudowa drogi wojewódzkiej. Wyróżniony został również teren cenny przyrodniczo, wyłączony spod zabudowy, m.in. należący do Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka oraz obszar Natura 2000 Biedrusko. Ograniczenia zabudowy przyjęto dla terenów cmentarzy, ogródków działkowych, leśniczówek i zabudowy nadleśnictw, zieleni publicznej, rolniczych przestrzeni produkcyjnych i jej obsługi oraz ferm hodowlanych. Ograniczenia zabudowy obowiązują w otulinie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka oraz na specjalnym obszarze ochrony siedlisk Natura 2000 Buczyzna w Długiej Goślinie (Studium). W granicach administracyjnych gminy występują również tereny, którym nadano kategorię terenów zamkniętych, tj. będące własnością PKP i obejmujące linię kolejową nr 356 Poznań Wschód–Bydgoszcz oraz przyległe. Ponadto strefy zamknięte znajdują się w miejscowości Kamińsko i Uchorowo, gdzie zlokalizowane są tereny będące własnością Ministerstwa Obrony Narodowej. Wyróżniono również obszary, dla których planowane jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, oraz obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne w najbliższych latach.

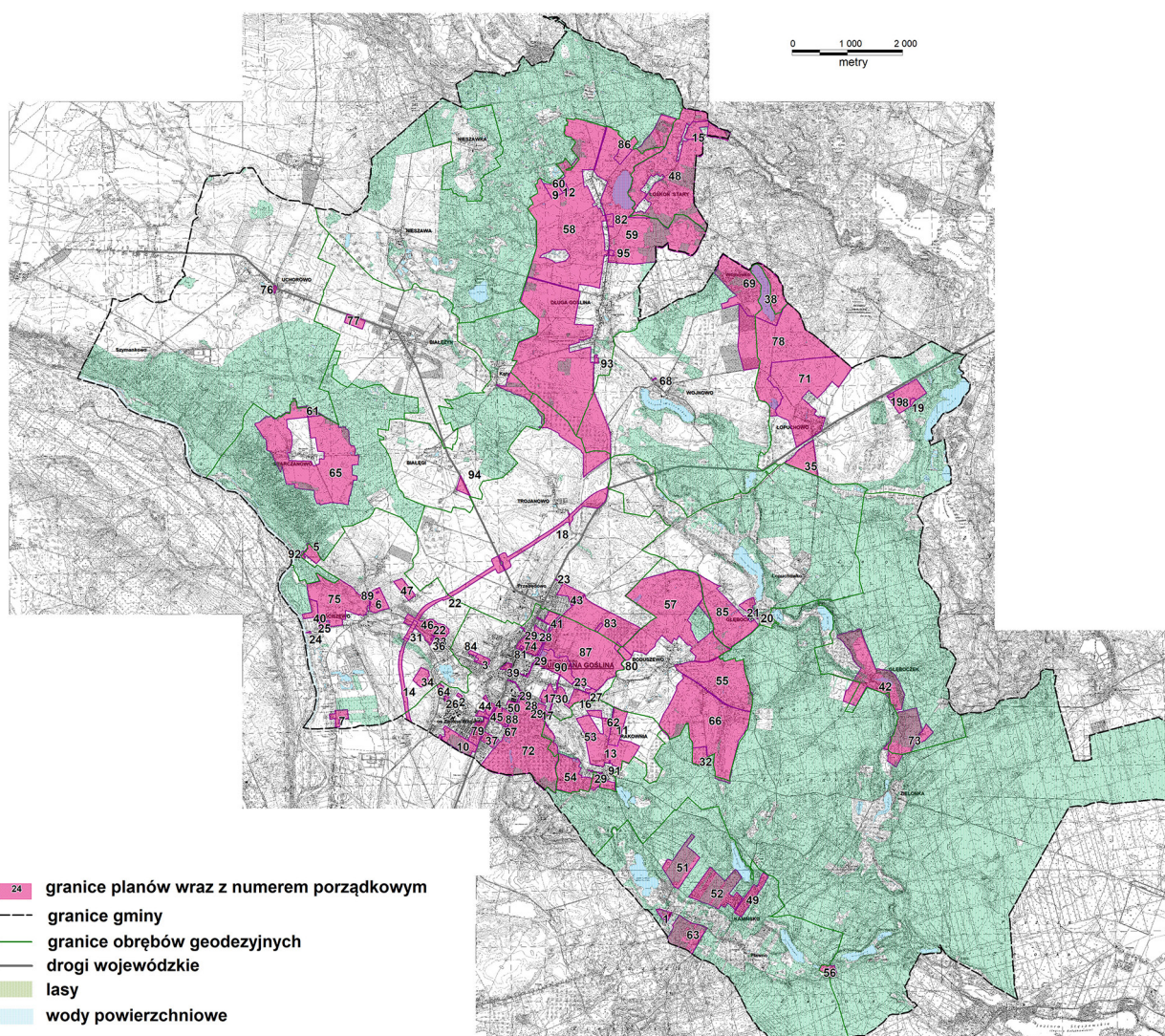
Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Murowana Goślina w zapisach określają m.in. wytyczne co do sytuowania zabudowy, określenia linii rozgraniczających tereny o różnym

przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania, linii zabudowy, zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, wytyczne co do kształtowania przestrzeni publicznych, granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości oraz szczególne warunki zagospodarowania terenów i ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy (ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

W gminie Murowana Goślina funkcjonuje 85 planów miejscowych (ryc. 6.5.1), zajmujących powierzchnię ponad 2,6 tys. ha (GUS 2015). W badanym roku stopień pokrycia miejscowymi planami wynosił 17,5%. Konfrontując ten odsetek z innymi jednostkami powiatu poznańskiego, należy stwierdzić, że badana jednostka zajmuje 13 miejsce spośród 17 gmin (ryc. 6.5.2). Warto jednak dodać, że praktycznie we wszystkich kluczowych i strategicznych miejscach dla gminy plany miejscowe funkcjonują.

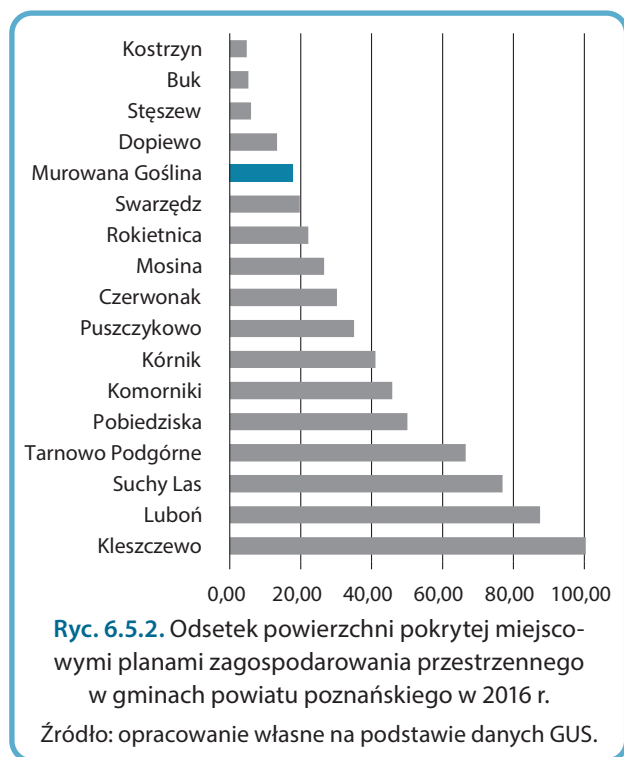
Decyzje o warunkach zabudowy wydawane są przez burmistrza miasta i gminy Murowana Goślina

1. UCHWALONE MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO W GMINIE MUROWANA GOŚLINA

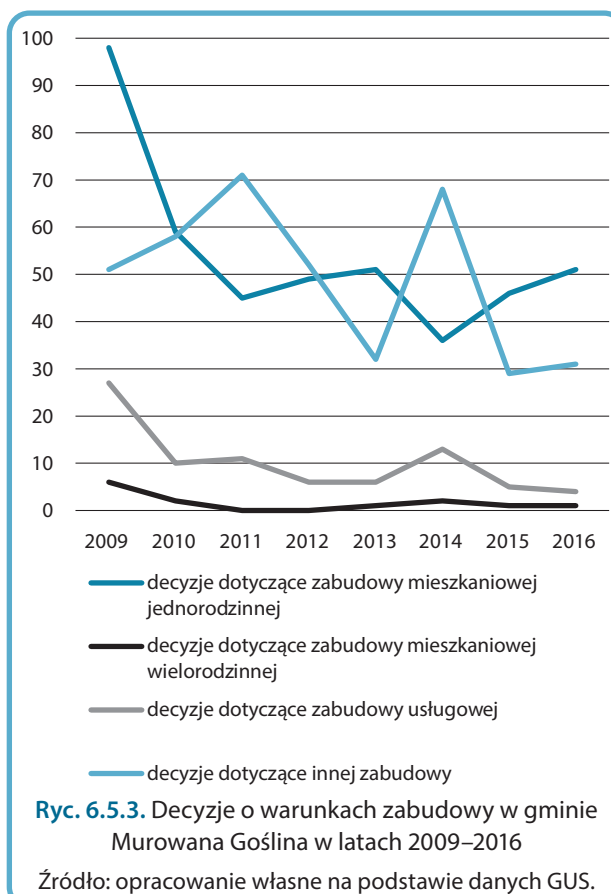
Ryc. 6.5.1. Lokalizacja Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego na terenie gminy Murowana Goślina

Źródło: <http://www.murowana-goslina.pl/74,planowanie-przestrzenne>.

dla terenów, na których nie obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Ustalają one warunki zmiany sposobu zagospodarowania terenu, w tym poprzez budowę obiektu lub wykonanie innych robót budowlanych. W latach 2009–2016 liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy spadała.

Analizując strukturę wydawanych decyzji administracyjnych, można zauważyć, że ulegała ona zmianom na przestrzeni lat. W roku 2009 dominowały decyzje dotyczące lokalizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (ryc. 6.5.3). W kolejnych latach najwięcej decyzji o warunkach zabudowy dotyczyło innych niż sklasyfikowane form zabudowy. W roku 2016 ponownie powstało najwięcej budynków jednorodzinnych na podstawie omawianych decyzji. Nowa zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna powstawała głównie w latach 2009–2010. Generalną tendencją jest spadek liczby inwestycji o charakterze zabudowy usługowej.

Bardzo istotną polityką rozwojową, mającą wiele punktów wspólnych z polityką przestrzenną jest rewitalizacja. Gmina Murowana Goślina ma uchwalony program rewitalizacji, który jest drugim z kolei. W tabeli 6.5.1 przedstawiono wszystkie przedsięwzięcia projektowe zawarte w obu dotychczas przyjętych programach z informacją o stanie realizacji. Znaczna część zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych została już zrealizowana. Spośród dużych projektów inwestycyjnych do realizacji pozostała m.in. rewaloryzacja pałacu i parku w Murowanej Goślinie, projekty dotyczące zabudowy mieszkaniowej w historycznej części miasta oraz szereg przedsięwzięć społecznych, zaplanowanych do realizacji w ramach aktualnie obowiązującego programu.

Tabela 6.5.1. Projekty rewitalizacyjne na terenie gminy Murowana Goślina oraz stan ich realizacji

Nazwa projektu	Opis	ZPR 2010	LPR 2018	Stan realizacji
Dworzec – nowoczesny węzeł komunikacyjny	Projekt polegający na uzupełnieniu obszaru transportu, poprawie stanu połączeń kolejowych oraz poprawie obsługi pasażerów w lokalnym i regionalnym transporcie kolejowym	tak	tak	zrealizowany
Rewitalizacja zespołu pałacowo-parkowego w Murowanej Goślinie	Projekt obejmujący kompleksową renowację budynku pałacu, przystosowanie obiektu do funkcji miejskiego centrum kultury i rozrywki oraz kompleksowa renowacja założenia parkowego w otoczeniu pałacu	tak	tak	niezrealizowany
Urbanistyczne odnowienie i wypełnienie kwartału Poznańska–Rynek–Kochanowskiego	Projekt zakłada zmianę dotychczasowego sposobu zagospodarowania części terenu poprzez wprowadzenie zabudowy do wnętrza kwartału dotychczas niezagospodarowanego	tak	nie	niezrealizowany
Rewitalizacja boiska przy Szkole Podstawowej nr 1 w Murowanej Goślinie	Projekt zakłada rewitalizację zdegradowanego asfaltowego boiska	tak	nie	zrealizowany
Rewitalizacja kamienicy przyrynekowej – Podgórna 4	Projekt zakłada przystosowanie terenu dla osób niepełnosprawnych oraz przyczynienie się do powstania nowych miejsc pracy i zwiększenia wpływu gminy z podatku od nieruchomości	tak	nie	zrealizowany
Zespół mieszkaniowy przy ul. Przemysłowej	Projekt zakłada przystosowanie terenu dla osób niepełnosprawnych oraz budowę mieszkań	tak	nie	niezrealizowany
Modernizacja nieruchomości wspólnot mieszkaniowych w obrębie zabudowy staromiejskiej	Projekt zakłada przystosowanie terenu dla osób niepełnosprawnych oraz wydzielenie lokali mieszkaniowych	tak	tak	niezrealizowany
Rewitalizacja dróg staromiejskich	Projekt zakłada dostosowanie ulic do potrzeb osób niepełnosprawnych	tak	nie	zrealizowany
Rewitalizacja placu Powstańców Wielkopolskich	Projekt polegający na zmianie nawierzchni placu, rozbudowie infrastruktury technicznej, wprowadzeniu nowej zieleni, odnowieniu małej architektury itp.	tak	nie	zrealizowany
Tartak LZD – uzupełnienie infrastruktury węzła komunikacyjnego	Stworzenie warunków do godnego parkowania pojazdów, dla osób przesiadających się z własnych środków lokomocji do komunikacji publicznych	tak	nie	niezrealizowany
Cittaslow	Projekt zakłada wsparcie procesu rewitalizacji miasta Murowana Goślina przez członkostwo w sieci miast Cittaslow	tak	nie	zrealizowany
Organizacja widowiska historycznego	Projekt zakłada organizację widowisk historycznych, w efekcie których rewitalizacji poddany zostanie teren tzw. Starego Probstwa. Priorytetowym celem tego typu działań będzie szerzenie wiedzy historycznej poprzez organizację plenerowych interaktywnych widowisk historycznych	tak	nie	zrealizowany
Przebudowa budynku komunalnego Uchorowo 22	Kompleksowa przebudowa zabytkowego budynku komunalnego z zachowaniem funkcji społecznej (świetlica wiejska) i mieszkaniowej (mieszkania komunalne)	nie	tak	niezrealizowany
Modernizacja budynków parafialnych na działania społeczne skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji w Murowanej Goślinie	Projekt polega na modernizacji i remoncie budynków parafialnych przy placu Powstańców Wielkopolskich i przeznaczenie ich na cele społeczne	nie	tak	niezrealizowany

Nazwa projektu	Opis	ZPR 2010	LPR 2018	Stan realizacji
Odnowa kościoła pw. św. Ducha	Projekt polega na odnowieniu budynku kościoła	nie	tak	niezrealizowany
Program Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu	Głównym celem Programu Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu jest włączenie i wzmacnianie uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym długoletnich bezrobotnych, klientów pomocy społecznej, którzy są zagrożeni wykluczeniem społecznym	nie	tak	niezrealizowany
Program wsparcia i aktywizacji społecznej seniorów	Głównym celem programu jest wspieranie seniorów w godnym starzeniu się w zdrowiu poprzez aktywność społeczną i poprawę jakości życia	nie	tak	niezrealizowany
Poprawa dostępu do usług społecznych wspierających rodzinę i rodzinną pieczę zastępczą na terenie gminy Murowana Goślina	Głównym celem projektu jest poprawa dostępu do usług społecznych dla rodzin biologicznych i dzieci z rodzin zastępczych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz zwiększenie dostępu i wzrost liczby usług zdrowotnych, w tym usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, usług asystenckich i opiekuńczych	nie	tak	niezrealizowany
Program pracy opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci i młodzieży	Głównym celem programu jest ukierunkowanie pracy dzieci i młodzieży, kształcenie i rozwijanie zainteresowań, rozbudzanie chęci do działania	nie	tak	niezrealizowany
Integracja międzypokoleniowa	Celem projektu jest integracja międzypokoleniowa osób w podeszłym wieku z dziećmi i młodzieżą	nie	tak	niezrealizowany
Park DZIEJE – szansa na rozwój gospodarczy Murowanej Gośliny i budowanie kapitału społecznego	Projekt polega na stopniowym zagospodarowaniu Parku DZIEJE i wyposażeniu go w konieczną infrastrukturę	nie	tak	niezrealizowany
Centrum sportowo-rekreacyjne „Zielone Wzgórza” Murowana Goślina	Projekt zakłada wybudowanie Centrum sportowo-rekreacyjnego oraz zaopatrzenie go w konieczną infrastrukturę	nie	tak	niezrealizowany

Źródło: programy rewitalizacji gminy Murowana Goślina.

7. Zasoby strategiczne – finanse komunalne i polityka podatkowa

Sytuacja finansowa i polityka podatkowa samorządu na poziomie lokalnym stanowią kluczowy czynnik wpływający na kształt strategii rozwoju gminy. Istotną cechą właściwie działającego systemu finansowego gmin jest zapewnienie jego stabilności i wydajności w długim okresie, co znacząco wpływa na zakres i poziom usług publicznych świadczonych przez jednostki samorządu terytorialnego, a tym samym na warunki i jakość życia mieszkańców.

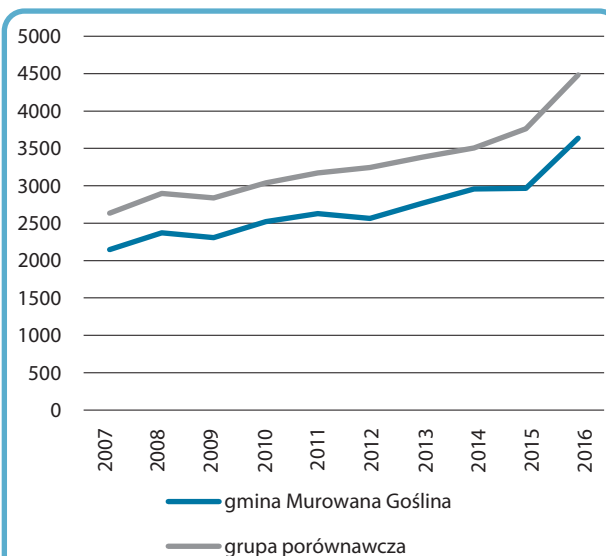
7.1. Ogólna sytuacja finansowa

Ogólna sytuacja finansowa przedstawia dochody i wydatki budżetowe oraz bilans budżetowy. Uzupełnieniem tej części analizy jest charakterystyka poziomu zadłużenia gminy oraz bilansu budżetowego.

Dochody budżetowe zgodnie z definicją przedstawioną w ustawie o finansach publicznych obejmują wszystkie typy dochodów niebędących dochodami majątkowymi, tj. środkami przeznaczonymi na inwestycje, środkami ze sprzedaży majątku oraz dochodami z tytułu przekształcenia użytkownika wieczystego w prawo własności. Zarówno dla gminy Murowana Goślina, jak i grupy porównawczej dochody budżetowe mają tendencję rosnącą i wykazują korzystny kierunek (ryc. 7.7.1). Gmina Murowana Goślina odbiega od grupy porównawczej na przestrzeni lat średnio od 0,5 do 1 tys. zł. W latach 2014–2015 można zaobserwować przestój we wzroście dochodów w gminie Murowana Goślina, lecz lata 2015–2016 diametralnie zwiększyły przychody dla obydwu grup. Jest to wynik prostego transferu środków finansowych w ramach programu 500+.

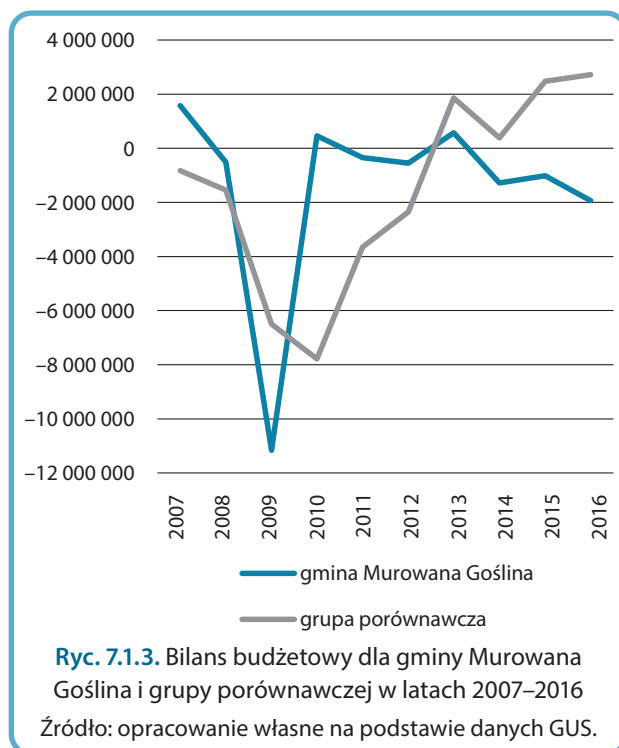
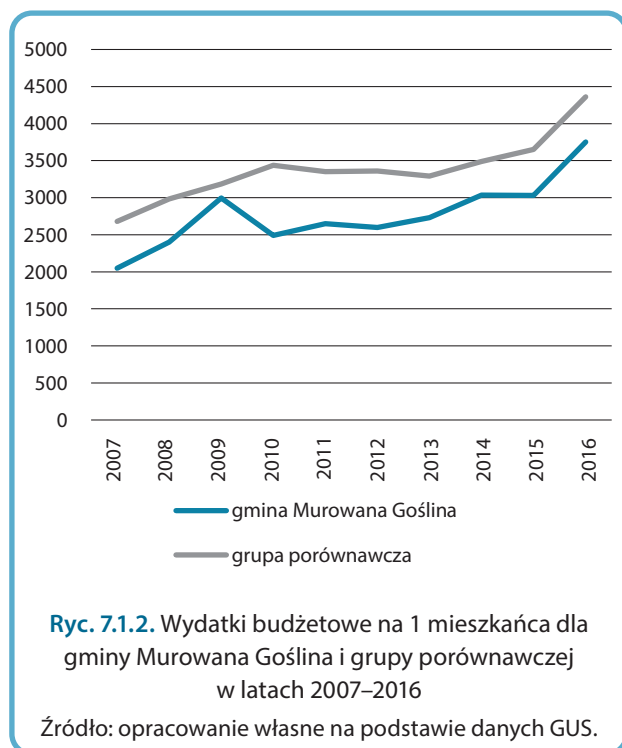
Według danych Urzędu Statystycznego w Poznaniu dużą rolę w tych latach w dochodach budżetowych odgrywały dochody własne (56,5%) oraz dochody z działu pomoc społeczna (21,9%).

Drugim elementem budżetu gminy są wydatki budżetowe. Funkcje przedstawiające wydatki budżetowe na 1 mieszkańca w Murowanej Goślinie i grupie porównawczej mają rosnącą tendencję (ryc. 7.1.2). Wartości w latach 2008–2009 w gminie Murowana Goślina znacznie wzrosły: z około 2400 zł w 2008 do około 3000 zł w 2009 r. i zbliżyły się do wydatków pozostałych gmin (ok. 3200 zł w 2009 r.). Wraz z upływem lat różnica pomiędzy gminami pomniejszała

Ryc. 7.1.1. Dochody budżetowe na 1 mieszkańca dla gminy Murowana Goślina i grupy porównawczej w latach 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

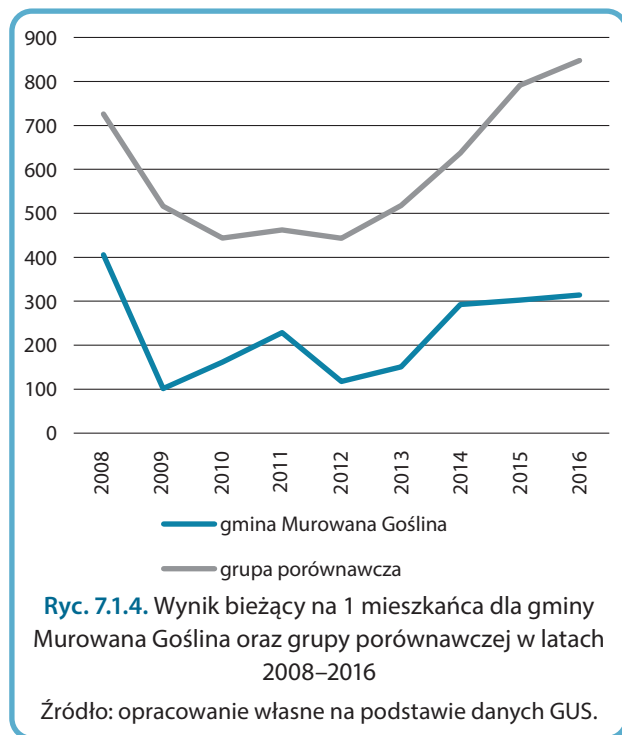
się, co niekorzystnie wpływało na sytuację finansową Murowanej Gośliny. W roku 2015 nie nastąpiły istotne zmiany, a ponowny znaczny wzrost zarówno w gminie Murowana Goślina, jak i w grupie porównawczej odnotowano w 2015 r. (wskutek wprowadzenia wspomnianego wcześniej programu 500+, którego środki są transferowane z budżetu państwa do gmin, a następnie do konkretnych mieszkańców, wchodząc tym samym w zakres lokalnego budżetu).

Bilans budżetowy jest różnicą dochodów i wydatków zapisanych w budżecie gminy w danym roku budżetowym. Przedstawia on dość jasno gospodarkę finansową gminy w danym roku w oparciu o wielkość deficytu lub nadwyżki budżetowej. **Tendencja bilansu budżetowego w gminie Murowana Goślina jest zmienna, nieco mniej korzystna niż w pozostałych gminach powiatu poznańskiego** (ryc. 7.1.3). Wysoki deficyt z 2009 r. jest wynikiem dużych inwestycji, tj. wybudowania ul. Polnej w Murowanej Goślinie, która zapewnia obsługę transportową dla strefy aktywności gospodarczej, oraz budowy hali widowiskowo-sportowej. Z kolei w latach 2010–2013 widoczna jest względna równowaga bilansu budżetowego niegenerująca nowych, istotnych zobowiązań finansowych. Sytuacja zmieniła się po roku 2014, kiedy to przez trzy kolejne lata wydatki znacznie przekraczały dochody budżetowe. Jest to o tyle

niepokojące zjawisko, że był to okres bez dużych, unijnych inwestycji (co potwierdza przebieg krzywej bilansu budżetowego dla grupy porównawczej). Większość gmin, obniżając poziom długu, przygotowywała się w tym czasie do dużej „fali” inwestycyjnej i wydatkowania środków z okresu programowania 2014–2020.

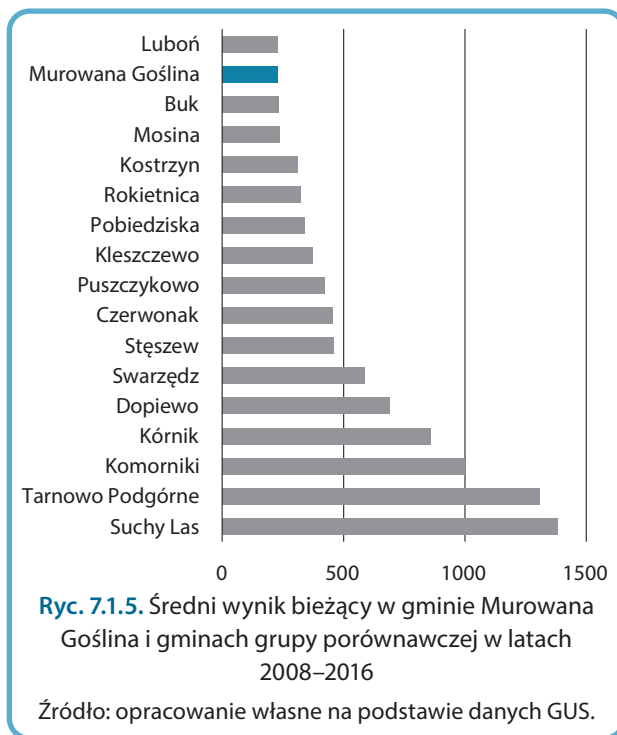
Kolejnym analizowanym miernikiem dotyczącym ogólnej sytuacji finansowej gminy Murowana Goślina jest wynik bieżący. Oblicza się go jako różnicę między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi. Wynik dodatni tego wskaźnika, czyli przewaga dochodów bieżących nad wydatkami, traktowany jest jako nadwyżka operacyjna, natomiast, gdy wynik jest ujemny, wówczas mamy do czynienia z deficytem bieżącym. Wysokość nadwyżki operacyjnej świadczy o możliwościach spłaty zobowiązań gminy oraz o jej potencjale inwestycyjnym (Standar 2013).

Zarówno w przypadku gminy Murowana Goślina, jak i grupy porównawczej występuje nadwyżka operacyjna. W 2016 r. wynik bieżący w gminie Murowana Goślina wyniósł około 5,3 mln zł i była to druga najniższa wartość w powiecie poznańskim (niższą wartość nadwyżki zanotowano tylko w gminie Kleszczewo – 4,8 mln zł). Gmina Murowana Goślina znajduje się w niekorzystnej sytuacji w porównaniu do pozostałych jednostek, ponieważ w całym zakresie

czasowym analizie wartość wyniku bieżącego na 1 mieszkańca była niższa przynajmniej o 300 zł, a od 2014 r. różnica ta zaczęła się znacząco zwiększać (ryc. 7.1.4). W latach 2008–2014 zmiany nadwyżki operacyjnej w gminie Murowana Goślina i w grupie porównawczej kształtowały się podobnie (z uwzględnieniem różnicy pomiędzy oboma jednostkami). Natomiast w latach 2014–2016 wynik bieżący w gminie Murowana Goślina utrzymywał się na stałym poziomie (ok. 300 zł na 1 mieszkańca), podczas gdy w grupie porównawczej jego wartość znacząco wzrosła, do około 850 zł na 1 mieszkańca w 2016 r. **Występująca nadwyżka operacyjna w gminie Murowana Goślina jest średnio niższa niż w pozostałych gminach powiatu poznańskiego**, co świadczy o relatywnie niższym potencjale inwestycyjnym gminy.

Analiza średniego wyniku bieżącego na 1 mieszkańca w okresie 2008–2016 potwierdza relatywnie niską pozycję gminy Murowana Goślina wśród pozostałych gmin powiatu poznańskiego (ryc. 7.1.5). Najniższą nadwyżką operacyjną w układzie gmin referencyjnych cechował się Luboń (229,11 zł). Drugą od końca jednostką w rankingu gmin pod względem średniego wyniku bieżącego na 1 mieszkańca była Murowana Goślina (ok. 230 zł). Warto zauważyć, że **takie gminy, jak np. Suchy Las (ok. 1400 zł) lub Tarnowo Podgórne (ok. 1300 zł), charakteryzowały**

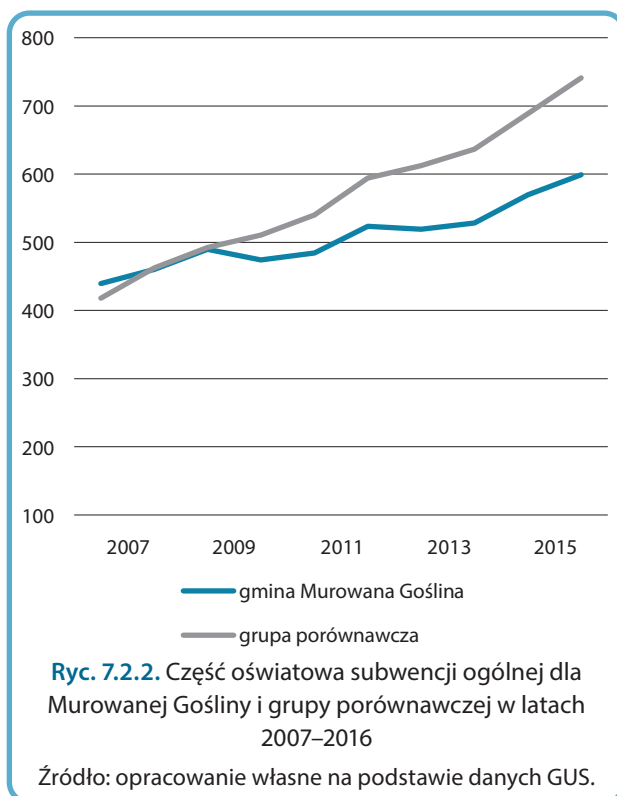
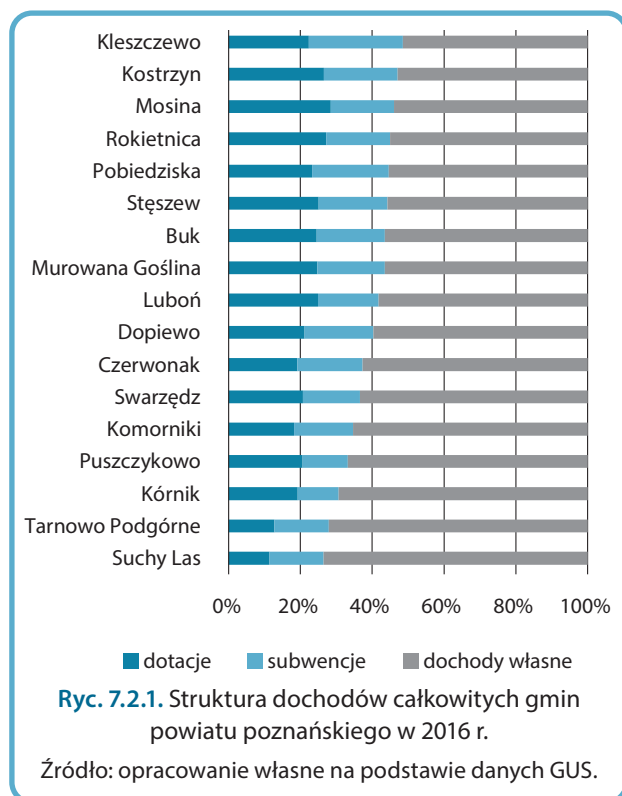
się średnio ponad sześciokrotnie wyższą nadwyżką operacyjną na 1 mieszkańca niż gmina Murowana Goślina.

7.2. Dochody ogółem i subwencje

Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego źródłami dochodów gmin są: 1) dochody własne, 2) subwencja ogólna, 3) dotacje celowe z budżetu państwa. Ponadto dochodami mogą także być środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi, środki z budżetu Unii Europejskiej oraz inne środki określone w przepisach odrębnych.

Gmina Murowana Goślina wpisuje się w typowy schemat struktury dochodów całkowitych gmin (ryc. 7.2.1). Udział dochodów własnych w strukturze dochodów gmin jest najwyższy w gminach Suchy Las i Tarnowo Podgórne.

Kolejną kategorią dochodów budżetowych jest subwencja ogólna z budżetu państwa. Są to środki przeznaczone na realizację zadań własnych gminy. Subwencja składa się z trzech podstawowych części: wyrównawczej, równoważącej i oświatowej (Borodo 2008). Część wyrównawczą mogą otrzymywać gminy, których wskaźnik dochodów podatkowych na 1 mieszkańca jest niższy niż 92% wskaźnika

wszystkich gmin w Polsce, oraz te gminy, w których średnia gęstość zaludnienia jest niższa niż średnia gęstość zaludnienia kraju. Gmina Murowana Goślina

znalazła się wśród siedmiu gmin powiatu poznańskiego, które otrzymywały tę część subwencji ogólnej w latach 2004–2016 (tab. 7.2.1).

Tabela 7.2.1. Część wyrównawcza subwencji ogólnej gmin powiatu poznańskiego w latach 2007–2016 [tys. zł]

Gmina	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Kostrzyn	2518	2106	1979	490	436	637	2061	369	356	347	11300
Stęszew	719	781	905	964	938	939	1024	1077	1132	1182	9662
Pobiedziska	872	767	870	900	842	816	852	879	890	913	8600
Murowana Goślina	588	630	724	764	741	737	794	828	871	907	7583
Kleszczewo	400	637	401	424	408	392	422	426	410	394	4314
Luboń	0	0	0	0	0	0	0	0	0	104	104
Rokietnica	67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	67
Puszczykowo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Buk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Czerwonak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dopiewo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Komorniki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kórnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mosina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suchy Las	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Swarzędz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tarnowo Podgórne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 7.2.2. Część równoważąca subwencji ogólnej gmin powiatu poznańskiego w latach 2007–2016 [tys. zł]

Gmina	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Murowana Goślina	707	990	1012	834	836	808	846	887	654	539	8113
Swarzędz	165	190	171	83	53	115	143	290	316	283	1810
Kostrzyn	122	233	235	133	82	63	92	85	76	83	1203
Pobiedziska	96	164	124	69	27	28	37	88	81	54	768
Czerwonak	24	46	26	29	67	69	63	51	89	88	554
Kórnik	6	24	15	30	20	44	84	85	91	85	483
Buk	38	47	15	0	0	0	0	0	0	0	100
Kleszczewo	15	5	0	0	0	0	0	0	0	0	21
Luboń	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Puszczykowo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dopiewo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Komorniki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mosina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rokietnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stęszew	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suchy Las	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tarnowo Podgórne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z kolei część równoważąca subwencji jest przeznaczona m.in. dla gmin, których wydatki na dodatki mieszkaniowe są wyższe niż 80% średnich wydatków dla gmin miejskich. Był to kolejny typ dochodu, który przyznano gminie Murowana Goślina w latach 2004–2016, podobnie jak siedmiu innym gminom powiatu poznańskiego (tab. 7.2.2).

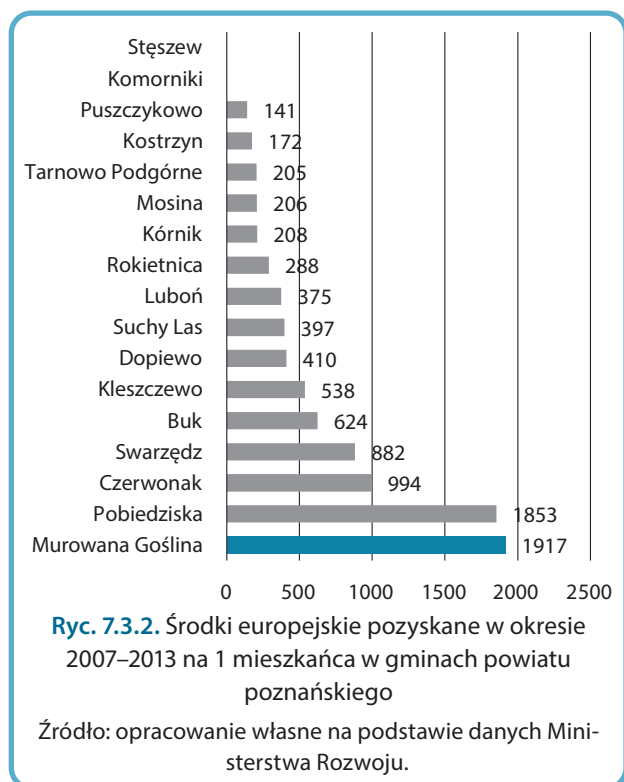
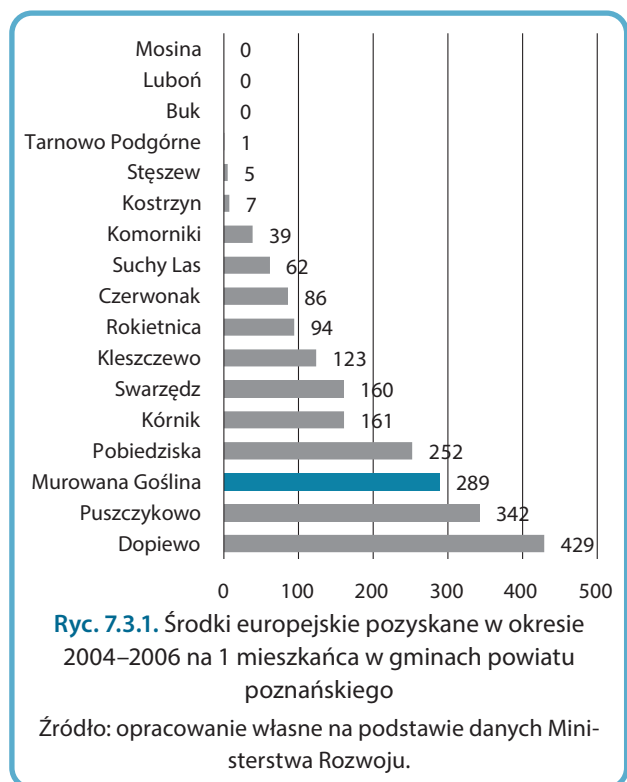
Część oświatowa subwencji ogólnej jest przekazywana wszystkim samorządom gminnym w Polsce, a jej wysokość jest uzależniona od sytuacji w szkołach, np. liczby uczniów, stopnia awansu zawodowego nauczycieli itp. Zarówno dla gminy Murowana Goślina, jak i gmin z grupy porównawczej wartość wskaźnika części oświatowej subwencji ogólnej na 1 mieszkańca miała tendencję rosnącą, jednak dla Murowanej Gośliny wskaźnik ten rośnie wolniej i różnica między średnią dla pozostałych gmin powiatu poznańskiego powiększa się (ryc. 7.2.2).

7.3. Dochody z funduszy unijnych

Dochodami gmin mogą być także środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej. Polska dotychczas była beneficjentem takich środków w ramach trzech okresów programowania 2000–2006 (Polska 2004–2006),

2007–2013 oraz 2014–2020. **W perspektywie finansowej 2004–2006 gmina Murowana Goślina zdobyła relatywnie dużo środków z funduszy europejskich przypadających na jednego mieszkańca (ryc. 7.3.1). Wyższy wskaźnik środków europejskich na jednego mieszkańca zdobyły w tym okresie jedynie Dopiewo i Puszczykowo.** Z kolei inne gminy, takie jak np. Tarnowo Podgórne, Buk, Luboń i Mosina, nie pozyskały w pierwszej perspektywie finansowej żadnych środków z funduszy europejskich. Inwestycje gminy Murowana Goślina ze środków unijnych okresu 2004–2006 (Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego) objęły głównie projekty drogowe (pozyskane ok. 2,8 mln zł), a także inwestycję w budynek zabytkowego ratusza na cele biblioteki publicznej przy placu Powstańców Wielkopolskich (pozyskane ok. 1,5 mln zł). W okresie tym zrealizowano też inwestycje Związku Międzygminnego Puszcza Zielonka (np. związane ze Szlakiem Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonki).

Kolejny okres programowania (2007–2013) to czas znacznie większych środków finansowych do pozyskania przez samorządy gminne w Polsce. **Dostępne dane (ryc. 7.3.2) pokazują, że gmina Murowana Goślina ponownie wykorzystała ten czas bardzo**

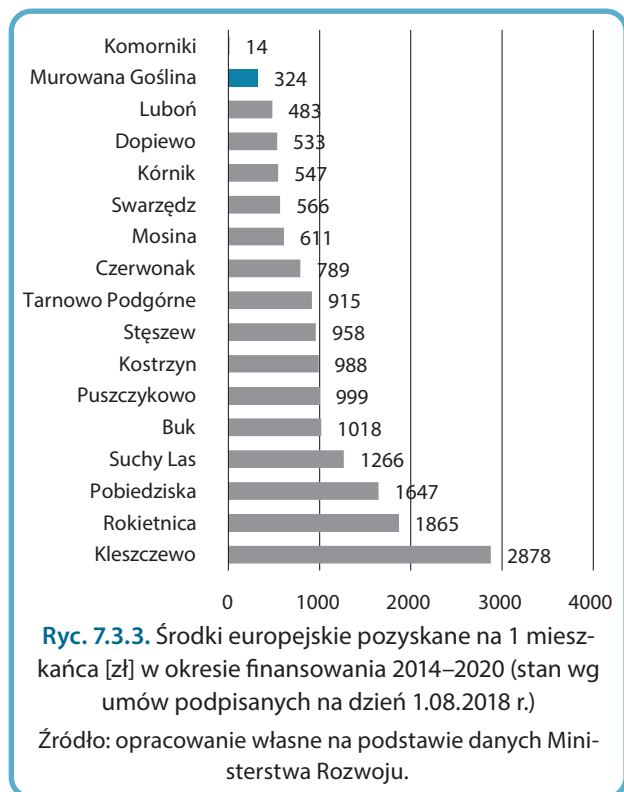
skutecznie, pozyskując największą ilość środków na 1 mieszkańca w powiecie poznańskim (ok. 1900 zł). Tylko gmina Pobiedziska zbliżyła się pod względem tego wskaźnika do gminy Murowana Goślina. Pozostałe jednostki samorządowe plasujące się na kolejnych miejscach rankingu „ściągnęły” znacznie mniej pieniędzy unijnych.

Główne inwestycje zrealizowane w latach 2007–2013 ze środków unijnych pozyskanych przez gminę Murowana Goślina objęły:

- budowę ul. Polnej (ok. 2,6 mln zł pozyskane z Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego),
- przebudowę ul. Radoszyńskiej (ok. 2,6 mln zł pozyskane z WRPO),
- termomodernizację obiektów użyteczności publicznej (pozyskane ok. 1 mln zł z WRPO).

Ponadto zrealizowano w tym okresie szereg inwestycji na terenie gminy, które prowadziły inne podmioty (np. obwodnica Murowanej Gośliny, linia kolejowa Poznań–Wągrowiec). Należy także wskazać na ogromny projekt Związku Międzygminnego Puszcza Zielonka polegający na budowie kanalizacji na terenach wiejskich i w Murowanej Goślinie, który w znacznej części realizowany był na obszarze gminy Murowana Goślina.

Kolejnym okresem wydatkowania środków unijnych są lata 2014–2020. Aktualnie przypada czas najintensywniejszych prac inwestycyjnych finansowanych

ze źródeł unijnych. **Na rycinie 7.3.3 przedstawiono aktualny stan pozyskania środków unijnych w gminach powiatu poznańskiego w tym właśnie okresie. Niestety gmina Murowana Goślina jest w tym rankingu na przedostatnim miejscu z kwotą nieznacznie tylko większą niż suma środków pozyskanych w krótkim okresie 2004–2006.**

Jak dotąd z okresu programowania 2014–2020 udało się gminie Murowana Goślina pozyskać środki na realizację dwóch przedsięwzięć:

- budowę Zintegrowanego Węzła Przesiadkowego Murowana Goślina (pozyskane ok. 4,2 mln zł),
- rewitalizację budynku dworca kolejowego w Murowanej Goślinie (pozyskane ok. 1,2 mln zł).

7.4. Dochody własne

Ostatnią kategorią dochodów w strukturze dochodów całkowitych są dochody własne (Marczak 2007). Jest to ta część wpływów finansowych, w zakresie których władze samorządowe mają pewien zakres autonomii, ponieważ kształt budżetu gminy zależy w znacznej mierze od decyzji dotyczących podatków i opłat lokalnych. Gmina, w której duża część dochodów to dochody własne, staje się coraz bardziej niezależna od administracji rządowej i parlamentu, a to sprzyja odpowiedzialności władz samorządowych wobec mieszkańców (Łukomska, Swianiewicz 2015).

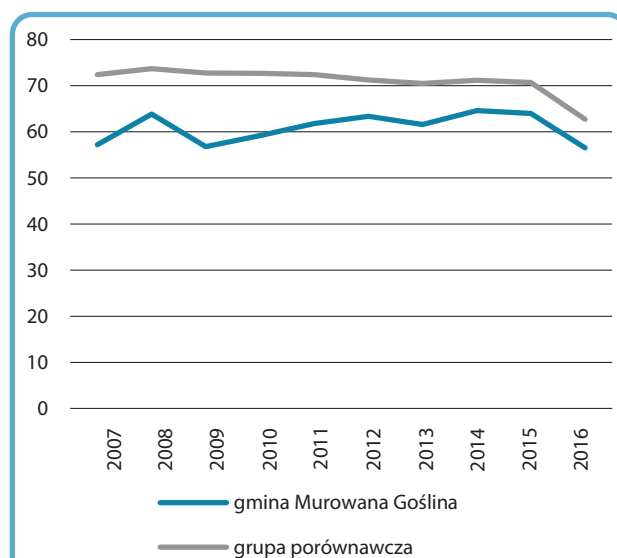
Miernikiem pokazującym skalę samodzielności finansowej gminy jest udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Jego wartości dla gminy Murowana Goślina były w ostatnich latach niższe niż w grupie porównawczej (ryc. 7.4.1). W 2008 r. odnotowano duży skok udziałów dochodów dla gminy Murowana Goślina aż o 7%. W latach 2009–2014 widać rosnącą tendencję mimo faktu, że wartości dla grupy porównawczej sukcesywnie malały. Od 2015 r. udział dochodów własnych w dochodach ogółem diametralnie spadł zarówno dla Murowanej Gośliny, jak i grupy porównawczej. Zmiana ta wynika z wprowadzenia w roku 2016 programu „Rodzina 500+”, który zwiększył skalę dochodów przekazywanych do gmin z poziomu centralnego na konkretne zadanie związane z polityką społeczną państwa.

Wysokość dochodów własnych na jednego mieszkańca jest jednym z wyznaczników poziomu ekonomicznego i gospodarczego społeczeństwa danej jednostki. Z analizy tego wskaźnika wynika, że zarówno w gminie Murowana Goślina, jak

i w pozostałych gminach powiatu poznańskiego obserwujemy tendencję wzrostową. Wzrost ten wynika m.in. z inflacji, podwyższania płac minimalnych przez rząd oraz bogacenia się mieszkańców. Gmina Murowana Goślina jest w bardzo podobnej sytuacji, co pozostałe gminy. Różnica w kwocie dochodów własnych na jednego mieszkańca w roku 2016 w stosunku do roku 2007 wynosi ponad 800 zł, co stanowi wzrost o 65%. Wysokość dochodów własnych na jednego mieszkańca w grupie porównawczej silnie zaburzą gminy Suchy Las i Tarnowo Podgórne, w których kwoty te sięgają 4000–5000 zł (ryc. 7.4.2).

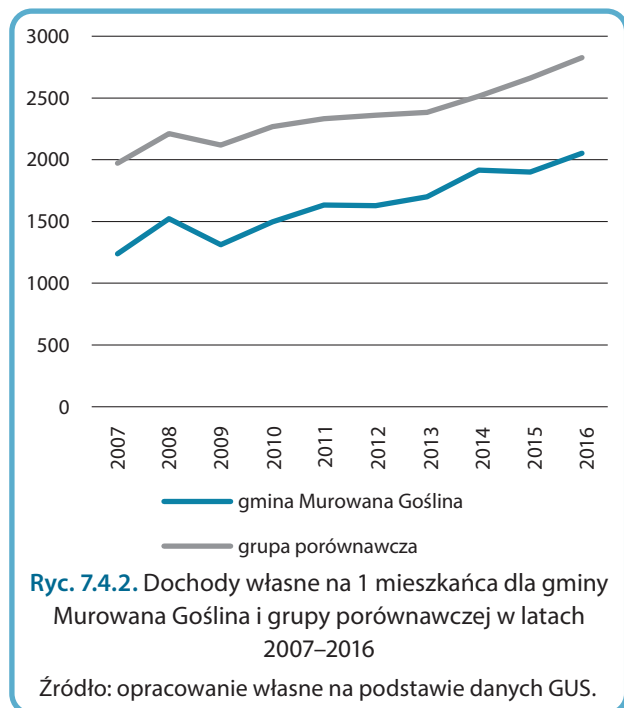
Jednym z najważniejszych źródeł dochodów własnych jest podatek dochodowy od osób fizycznych (podatek PIT). Podatek dochodowy od osób fizycznych to obowiązkowe świadczenie osoby fizycznej na rzecz państwa, którego wysokość zależy od uzyskanych dochodów. Wpływy z podatku PIT są dzielone między budżet centralny a budżety jednostek samorządu terytorialnego. Gminom przysługuje z tego tytułu około 38% podatku płaconego przez ich mieszkańców. Odliczony podatek od osób fizycznych jest bardzo znaczącym, jeśli nie największym źródłem przychodów dla gminy. **Udział podatku PIT w dochodzie własnym gminy Murowana Goślina w 2007 r. wynosił około 38%, a w 2016 około 41%.**

Wykresy przedstawiające dochody z tytułu podatku PIT na 1 mieszkańca gminy Murowana

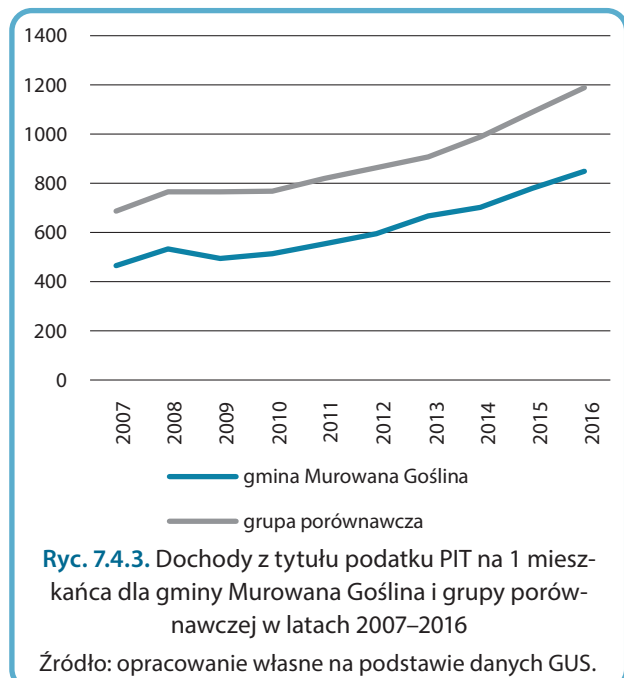

Ryc. 7.4.1. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem dla gminy Murowana Goślina

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

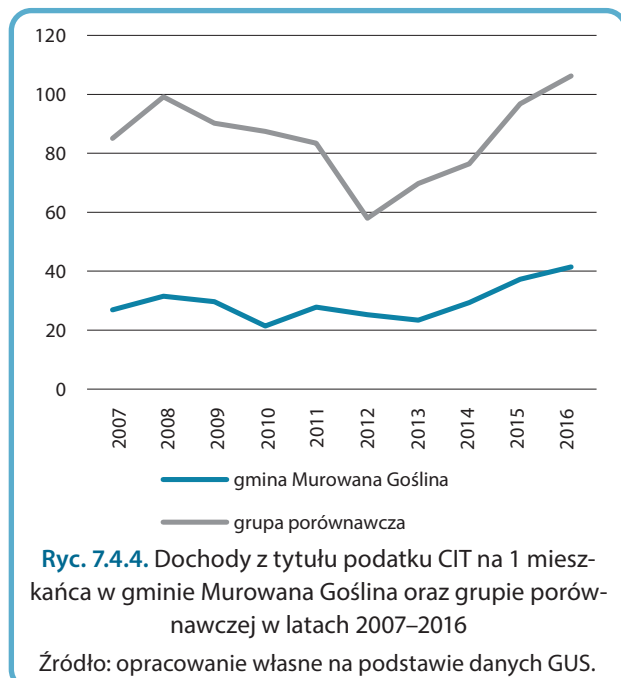
Goślina i grupy porównawczej mają rosnącą tendencję (ryc. 7.4.3). Przedstawione wartości w latach 2010–2012 rosły równolegle względem siebie. **Od 2013 r. mimo ciągłego wzrostu wyraźnie widać powiększającą się różnicę między dochodami z podatku PIT dla gminy Murowana Goślina i grupy porównawczej. Tempo pozytywnych zmian w gminie**

Murowana Goślina jest mniej korzystne w porównaniu do grupy porównawczej.

Drugim typem dochodów własnych są wpływy z tytułu **podatku dochodowego od osób prawnych (CIT)**. Jest to obowiązkowe świadczenie, które płacą osoby prawne od uzyskanych dochodów. Wpływy z podatku są dzielone tak samo jak w przypadku podatku PIT, czyli między budżet centralny a budżety jednostek samorządu terytorialnego. Różne są jednak proporcje tego podziału – gminom przysługuje około 6,7% podatku dochodowego płaconego przez podmioty gospodarcze zarejestrowane na ich terenie.

Wysokość podatku CIT na 1 mieszkańca w gminie Murowana Goślina jest znacznie mniejsza niż w grupie porównawczej (ryc. 7.4.4). Największą różnicę w wysokości dochodów z podatku CIT widać w 2008 r. Wartość dla Murowanej Gośliny była wtedy ponad trzy razy mniejsza niż odnotowana dla grupy porównawczej. Z upływem lat mimo zauważalnego wzrostu wartości i widocznych korzystnych zmian dla obu przypadków, różnica zdecydowanie się powiększała. Tak niskie dochody z podatków CIT wynikają z małej liczby działających osób prawnych lub niskich dochodów uzyskiwanych przez te podmioty na terenie gminy Murowana Goślina w porównaniu do gmin powiatu poznańskiego. **Trzeba także dodać, że wpływy z tytułu CIT mają generalnie dużo mniejsze znaczenie dla sytuacji finansowej**

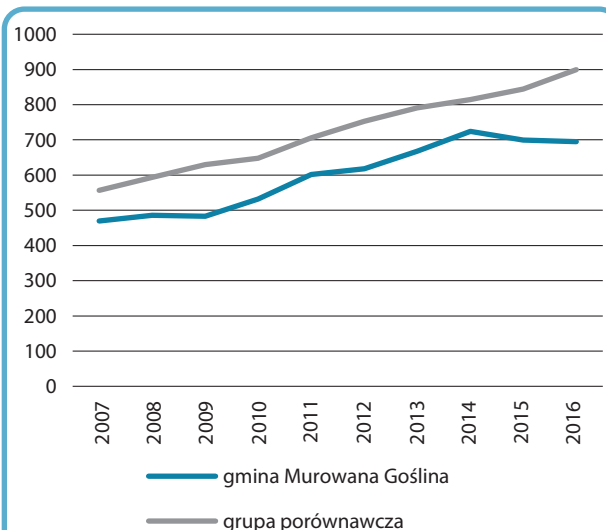
gminy – są w przypadku gminy Murowana Goślina około 20-krotnie niższe w porównaniu do dochodów z podatku PIT.

Wśród najważniejszych źródeł dochodów w budżecie gminy znajdują się **dochody z tytułu podatku od nieruchomości**. Jest to jeden z podatków samorządowych, który zasila budżet gminy. Organem podatkowym właściwym w sprawach tego podatku jest wójt (burmistrz, prezydent miasta). Opodatkowaniu podlegają następujące nieruchomości lub obiekty budowlane: grunty, budynki lub ich części, budowle lub ich części związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Podatnikami są osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne, w tym spółki nieposiadające osobowości prawnej. Podstawą opodatkowania podatkiem od nieruchomości jest powierzchnia użytkowa (Dolnicki 2012).

Poziom dochodów z tytułu podatku od nieruchomości dla gminy Murowana Goślina jest niższy niż w grupie porównawczej, jednak w latach 2007–2014 stale wzrastał równoległe ze wzrostem w pozostałych gminach powiatu poznańskiego (ryc. 7.4.5). W latach 2015–2016 dochody w gminie Murowana Goślina zaczęły się nieznacznie zmniejszać, co może być spowodowane zmianą górnych granic stawek podatków lokalnych.

Maksymalne stawki podatków i opłat lokalnych na 2018 r. zostały zamieszczone w obwieszczeniu Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie górnych granic stawek kwotowych podatków i opłat lokalnych w 2018 r. (Mon. Pol. 2017, poz. 800). Maksymalna stawka dotycząca gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej została określona na poziomie 0,91 zł. W gminie Murowana Goślina stawka ta została przyjęta na poziomie 0,9 zł. Na tle pozostałych stawek w analizowanej gminie wypadła relatywnie wysoko, ponieważ na ogół kształtowały się one w granicach 0,83–0,91 zł.

Stawka podatku od nieruchomości dotycząca gruntów pod wodami jezior w gminie Murowana Goślina w 2018 r. została określona na maksymalnym dopuszczalnym poziomie (4,63). Stawka tego rodzaju podatku w pozostałych gminach kształtowała się na poziomie od 4,4 zł do 4,63 zł. Pozostałe stawki podatku od nieruchomości gruntowych władze samorządowe gminy Murowana Goślina obniżyły od maksymalnego poziomu 0,48 zł do 0,47 zł. Drugi rodzaj stawek podatku od nieruchomości dotyczy budynków. Stawka maksymalna odnośnie

Ryc. 7.4.5. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości na 1 mieszkańca dla gminy Murowana Goślina oraz grupy porównawczej w latach 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

do budynków mieszkalnych w Murowanej Goślinie została określona na poziomie 0,76 zł, podczas gdy maksymalny poziom wynikający z rozporządzenia wynosi 0,77 zł. **Z kolei stawka podatku od nieruchomości od budynków związanych z działalnością gospodarczą w Murowanej Goślinie wyniosła jedynie 20,30 zł, podczas gdy jej maksymalny poziom sięgał 23,10 zł** (tab. 7.4.1).

Kolejnym podatkiem lokalnym jest podatek od środków transportowych. Wysokość stawek tego podatku w gminach jest zróżnicowana (tab. 7.4.2). Taka rozbieżność wynika z roli, jaką w całym zestawieniu dochodów gminy, odgrywają wpływy z tego podatku. Jest to związane z samodzielnością w kształtowaniu polityki podatkowej gminy, która sugerując się dotychczasowymi tendencjami, ustala niższe stawki danego podatku, który nie wpływa znacząco na jej dochód. Występują także inne powody zróżnicowania wysokości tej wartości (Borodo 2000). W gminie Murowana Goślina stawki tego podatku należą do jednych z najniższych. W gminach Kleszczewo i Tarnowo Podgórne odnotowuje się najwyższe wartości tego podatku, a najniższe w gminie Stęszew.

Dalsza analiza dotyczy dwóch podatków lokalnych, obecnych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, podatku rolnego i leśnego. „Opodatkowaniu podatkiem rolnym podlegają grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne,

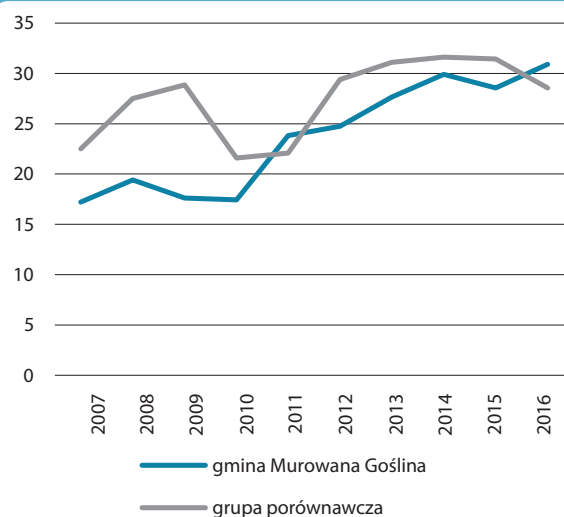
Tabela 7.4.1. Wybrane stawki podatku od nieruchomości w Murowanej Goślinie i gminach grupy porównawczej w 2018 r.

Gmina	Stawki podatku [zł]					
	grunty			budynki		
	działalność gospodarcza [m ²]	pod jeziorami [ha]	pozostałe [m ²]	mieszkalne [m ²]	związaną z działalnością gospodarczą [m ²]	pozostałe [m ²]
Buk	0,86	4,51	0,30	0,70	22,50	7,23
Czerwonak	0,84	4,54	0,33	0,74	20,29	6,53
Dopiewo	0,85	4,54	0,35	0,73	21,00	5,50
Kleszczewo	0,91	4,63	0,29	0,77	22,21	4,59
Kostrzyn	0,87	4,46	0,32	0,72	21,57	6,76
Komorniki	0,84	4,40	0,40	0,65	21,50	5,00
Kórnik	0,91	4,63	0,48	0,77	23,10	7,62
Luboń	0,91	4,63	0,41	0,72	23,10	6,42
Mosina	0,83	4,51	0,30	0,68	20,34	7,51
Murowana Goślina	0,90	4,63	0,47	0,76	20,30	7,77
Pobiedziska	0,91	4,63	0,48	0,77	23,10	7,77
Puszczykowo	0,89	4,58	0,33	0,70	22,00	6,50
Rokietnica	0,89	4,54	0,47	0,75	22,29	7,62
Stęszew	0,70	4,54	0,24	0,58	18,62	3,83
Suchy Las	0,87	4,54	0,47	0,74	20,00	6,00
Swarzędz	0,87	4,46	0,44	0,72	21,66	7,58
Tarnowo Podgórne	0,76	4,54	0,33	0,61	20,88	6,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z uchwał rad gmin.

z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza. Podatnikami podatku rolnego są osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne, w tym spółki, nieposiadające osobowości prawnej, będące: właścicielami gruntów (...) posiadaczami samoistnymi gruntów; użytkownikami wieczystymi gruntów; posiadaczami gruntów, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego (...)” (ustawa o podatku rolnym z dnia 15 listopada 1984 r.).

Kierunek zmian w wysokości wpływu z podatku rolnego jest pozytywny w obu grupach, obserwuje się tendencję wzrostową od 2007 r. Sytuacja gminy Murowana Goślina jest lepsza, lecz dopiero od 2015 r. W skali całociowego budżetu gminy wpływy z tytułu rolnego wynoszą około 0,85%, jest to jednak kwota sięgająca od kilku lat niemal pół miliona złotych (ryc. 7.4.6).

Ryc. 7.4.6. Dochody z podatku rolnego dla gminy Murowana Goślina oraz grupy porównawczej w latach 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

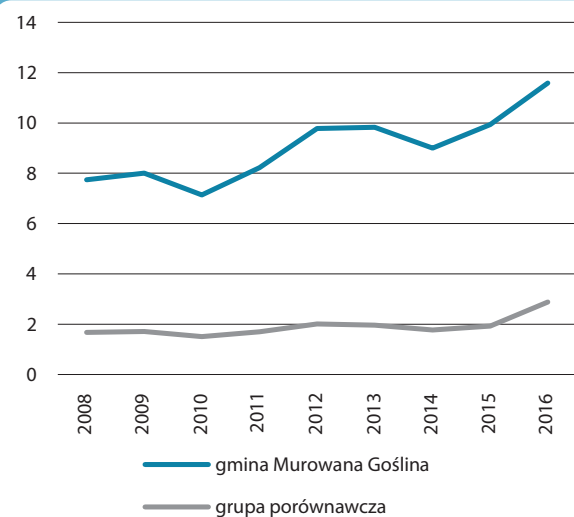
Tabela 7.4.2. Średnia stawka podatku od środków transportowych w gminach powiatu poznańskiego na rok 2018

Gmina	Średnia stawka podatku od środków transportowych [zł za 1 pojazd]				
	samochód ciężarowy	ciągnik siodłowy	przyczepa lub naczepa	autobus	suma
Kleszczewo	1850	2396	1040	2147	7432
Tarnowo Podgórne	1830	2068	1707	1683	7288
Luboń	1903	1711	1303	1857	6774
Kórnik	1940	2085	1088	1527	6640
Czerwonak	1505	1676	1926	1455	6562
Buk	2124	2014	1018	1163	6319
Kostrzyn	1844	1970	1004	1464	6282
Komorniki	1736	2105	803	1198	5843
Dopiewo	1687	1848	909	1278	5723
Rokietnica	792	1640	1033	1640	5105
Pobiedziska	1242	1394	1118	1284	5038
Murowana Goślina	999	1465	1004	1372	4840
Suchy Las	877	1 378	776	745	3 776
Puszczykowo	680	1375	699	822	3576
Mosina	536	1172	868	801	3377
Swarzędz	614	633	355	1288	2890
Stęszew	360	600	190	998	2148

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwał rad gmin.

Następnym analizowanym typem dochodów są wpływy z tytułu **podatku leśnego**. Opodatkowaniu podatkiem leśnym podlegają określone w ustawie lasy, z wyjątkiem lasów zajętych na wykonywanie innej działalności gospodarczej niż działalność leśna. Lasem w rozumieniu ustawy są grunty leśne sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako lasy. Podatnikami podatku leśnego, z zastrzeżeniem ust. 2, są osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne, w tym spółki, nieposiadające osobowości prawnej, będące: właścicielami lasów (...); posiadaczami samoistnymi lasów; użytkownikami wieczystymi lasów; posiadaczami lasów, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego” (ustawa o podatku leśnym z dnia 30 października 2002 r.).

W gminie Murowana Goślina dochody z tytułu podatku leśnego są o wiele wyższe niż w pozostałych gminach powiatu poznańskiego (ryc. 7.4.7).

Ryc. 7.4.7. Dochody z podatku leśnego dla gminy Murowana Goślina i grupy porównawczej w latach 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wynika to z dużego poziomu lesistości gminy. Kierunek zmian jest pozytywny w obu grupach. W skali całego budżetu gminy, dochody z tytułu podatku leśnego nie stanowią wysokiego procentu. Rekordowe kwoty zebrane przez gminę w skali roku to około 190–200 tys. zł, co w 2016 r. dało udział w dochodach całkowitych gminy na poziomie 0,32%.

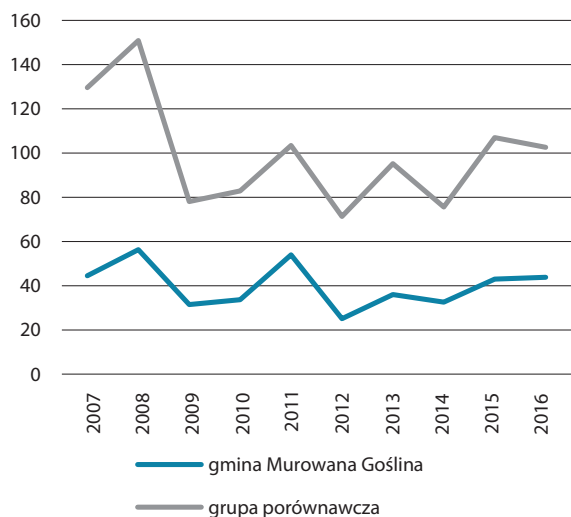
Kolejnym źródłem wpływu do budżetu gminnego są dochody z **podatku od czynności cywilnoprawnych**. Podatek od czynności cywilnoprawnych są to obciążenia czynności prawnych, których przedmiot nie został objęty podatkiem VAT. Podatek od czynności cywilnoprawnych uwzględniany jest m.in. w przypadku: zawarcia umowy sprzedaży i zamiany, zawarcia umowy pożyczki, ustanowienia hipoteki, zawarcia umowy spółki, umowy darowizny. Cały dochód z tego podatku przekazywany jest na rachunek gminy, na terenie której znajduje się obiekt sprzedaży, siedziba spółki czy adres zameldowania nabywcy (ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, art. 16).

Dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych na 1 mieszkańca dla Murowanej Gośliny są znacznie mniejsze niż osiągnięte przez grupę porównawczą (największa różnica wynosi 94,58 zł na 1 osobę – 2008 r.). Trudno mówić o jakiegokolwiek tendencji, wyraźnie widać wzrosty i spadki zarówno dla badanej gminy, jak i grupy

porównawczej, są one symetryczne i zauważalne są między nimi zależności. Od 2014 r. dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych na 1 mieszkańca w Murowanej Goślinie powoli rosną i wykazują korzystniejszy kierunek niż ten w grupie porównawczej (ryc. 7.4.8).

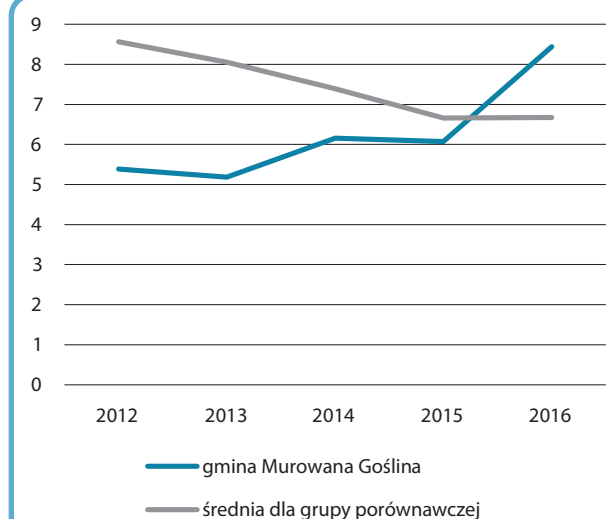
Innym typem dochodów samorządu gminnego oprócz podatków lokalnych są opłaty lokalne. Jedną z nich jest **opłata targowa**. Pobiera się ją z tytułu sprzedaży na targowiskach, czyli wszelkich miejscach, w których prowadzony jest handel (Borodo 2000). W ustawie określono, że pobiera się ją od osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, które w danym dniu dokonują w tych miejscach sprzedaży. W gminie Murowana Goślina w okresie 2012–2016 odnotowano wzrost wpływu środków pieniężnych z tytułu tej opłaty (ryc. 7.4.9). W przeliczeniu na jednego mieszkańca wzrosła ona o około 3 zł i w 2016 r. wyniosła blisko 8,5 zł. W przeciwieństwie do analizowanej gminy, w grupie porównawczej wartość dochodu z tytułu opłaty targowej zmalała o 1,89 zł i w roku 2016 wyniosła 6,67 zł, utrzymując wartość na tym samym poziomie od 2015 r. Opłata targowa jest więc stosunkowo niewielkim wkładem do budżetu lokalnego.

Kolejną opłatą jest **opłata eksploatacyjna**. Jest to opłata, jaką podmiot wykonujący zobowiązany jest zapłacić przy wydobywaniu kopalin (ustawa z dnia

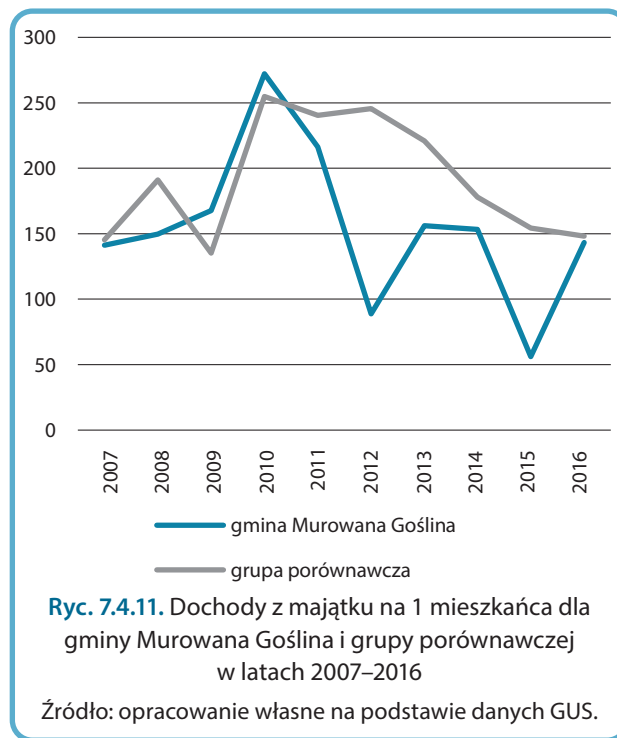
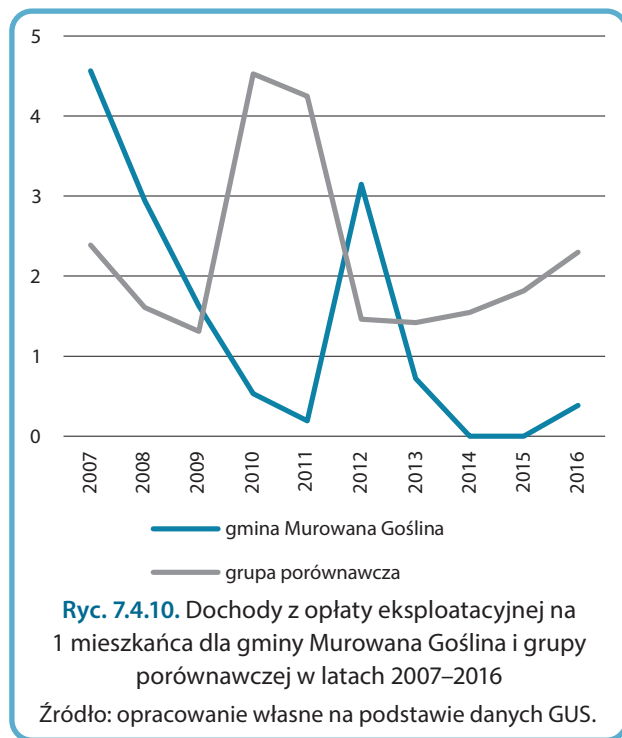
Ryc. 7.4.8. Dochody z podatku od czynności cywilnoprawnych na 1 mieszkańca dla gminy Murowana Goślina i grupy porównawczej w latach 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 7.4.9. Wpływy z tytułu opłaty targowej na 1 mieszkańca w latach 2012–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze). Omawiana opłata liczona jest jako dochód własny gminy, na terenie której prowadzona jest dana działalność wydobywcza.

Wpływy z tytułu opłaty eksploatacyjnej są zmienne, ich występowanie i wysokość zależą od obecności podmiotu, który wykonuje prace objęte omawianą opłatą. Tendencja jest niekorzystna, w latach 2007–2011 odnotowano ogromny spadek wpływu z tytułu opłaty eksploatacyjnej na 1 mieszkańca (z 5 zł/os. do 0,19 zł/os.). Murowana Goślina tylko dwa razy uzyskała większy wynik od grupy porównawczej: w 2007 r. o 0,03 zł/os. i w 2012 r. o 1,69 zł/os. (ryc. 7.4.10).

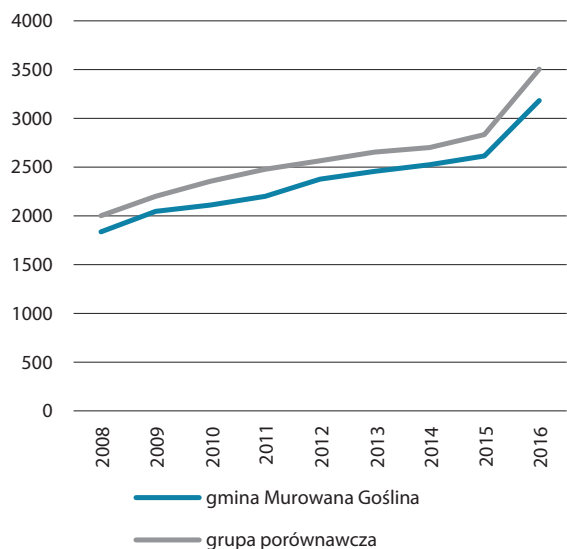
Kolejnym źródłem w strukturze dochodów własnych gminy są **dochody z majątku**. Na dochody z majątku składają się m.in. dochody ze sprzedaży nieruchomości i opłaty z tytułu oddania gruntu w użytkowanie wieczyste (Borodo 2000), opłaty za korzystanie z infrastruktury komunalnej i czynsze za najem i dzierżawę, dochody ze sprzedaży majątku, w tym również ze sprzedaży akcji i udziałów (Kosek-Wojnar 2007) czy ze sprzedaży mienia komunalnego lub prywatyzacji przedsiębiorstw będących własnością jednostek samorządu terytorialnego (Filipak 2006).

W gminie Murowana Goślina dochody z majątku są niższe niż w grupie porównawczej (ryc. 7.4.11).

W ciągu ostatnich 10 lat wartość tych dochodów była zróżnicowana. Analizując wysokość dochodów w roku 2016 w stosunku do roku 2007 odnotowuje się nieznaczny wzrost wartości ze 145,22 zł (2007) do 148,26 zł (2016). Do roku 2010, w którym zanotowano najwyższą wartość, tj. 272,15 zł, obserwowano stopniowy wzrost dochodu. Znaczące spadki wystąpiły w 2012 i 2015 r. W przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2012 r. wartość dochodu spadła o 183,26 zł i wynosiła 88,89 zł, a w 2015 r. – 56,15 zł, czyli o 216 zł mniej od najwyższej wartości w tym okresie. W grupie porównawczej najwyższy dochód również odnotowano w 2010 r. (254,82 zł), ale był niższy niż w gminie Murowana Goślina. Od 2012 r. obserwuje się spadek tych dochodów, według najaktualniejszych danych (2016) wynoszą one 148,26 zł na jednego mieszkańca.

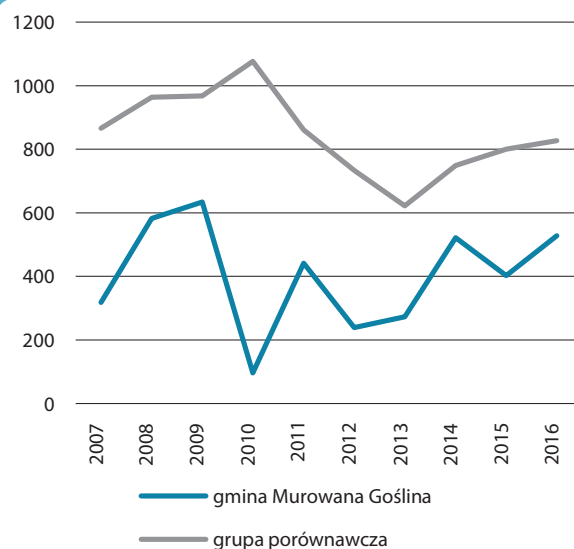
7.5. Wydatki

Wydatki z budżetu gminy analizuje się w kategoriach wydatków bieżących, wydatków majątkowych oraz wydatków na obsługę długu publicznego. Istnieje także klasyfikacja rodzajowa, wprowadzająca podział na różne działy, rozdziały i paragrafy budżetowe. Wydatki według działów i rodzajów klasyfikacji budżetowej były jednak głównie przedmiotem wcześniejszych rozdziałów.

Ryc. 7.5.1. Wydatki bieżące ogółem na 1 mieszkańca w gminie Murowana Goślina oraz grupie porównawczej w latach 2008–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 7.5.2. Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca w gminie Murowana Goślina oraz grupie porównawczej w latach 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

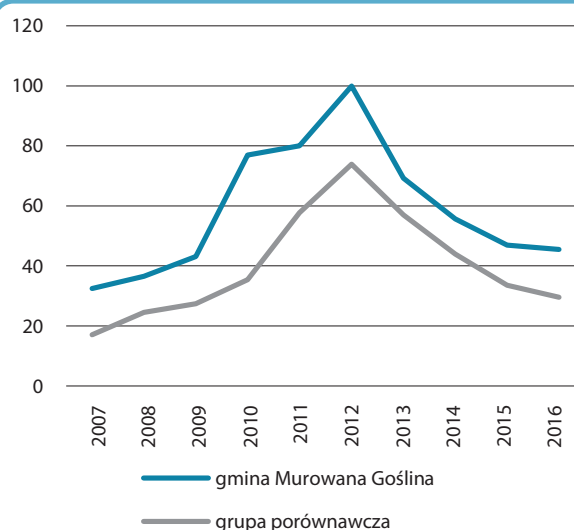
Wydatki bieżące są to środki przeznaczane na prowadzenie, utrzymanie i eksploatację istniejących obiektów i urządzeń oraz ich bieżące funkcjonowanie, np. wynagrodzenia, koszty utrzymania. Drugą grupą wydatków są wydatki inwestycyjne, które służą celom rozwojowym. Środki te wydatkowane są na zakup lub wytworzenie materialnych składników majątku niezbędnych do realizacji zadań przez samorząd gminny. Są to przede wszystkim obiekty, które w przyszłości mogą mieć wpływ na zwiększenie dochodów gminy poprzez np. przyciągnięcie kapitału zewnętrznego. Racjonalna polityka finansowa gminy powinna być oparta na zachowaniu odpowiedniej proporcji pomiędzy wydatkami bieżącymi i inwestycyjnymi (Klepacki, Kusto 2009).

Wydatki bieżące zarówno dla gminy Murowana Goślina, jak i pozostałych gmin powiatu poznańskiego w latach 2008–2016 rosły w zbliżonym tempie. Murowana Goślina wypadła gorzej pod względem wskaźnika wydatków bieżących ogółem na 1 mieszkańca w porównaniu do średniej pozostałych gmin powiatu poznańskiego, lecz różnice te nie były znaczące. Poziom wydatków bieżących na 1 mieszkańca w Murowanej Goślinie wzrósł z 1836 zł w 2008 r. do 3182 zł w 2016 r. (ryc. 7.5.1).

Kolejną grupą wydatków samorządów gminnych są wydatki majątkowe inwestycyjne. Gmina Murowana Goślina w latach 2007–2016 osiągnęła niższe

wartości wskaźnika wydatków majątkowych inwestycyjnych przypadających na 1 mieszkańca od średniej dla pozostałych gmin powiatu poznańskiego. Jednak różnica ta zmniejszyła się w analizowanym zakresie czasowym, a poziom wydatków majątkowych inwestycyjnych na 1 mieszkańca wzrósł z 317 zł w 2007 r. do 527 zł w 2016 r. (ryc. 7.5.2).

Kolejnym rodzajem wydatków budżetu jednostki terytorialnej według ustawy o finansach publicznych

Ryc. 7.5.3. Wydatki na obsługę długu na 1 mieszkańca w latach 2007–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

są te na obsługę długu, do których zalicza się m.in. wydatki z tytułu oprocentowania zaciągniętych kredytów i pożyczek przez gminę lub wypłat związanych z poręczeniami i gwarancjami przez nie udzielonymi (Borodo 2000).

Wydatki na obsługę długu ponoszone przez gminę Murowana Goślina są wyższe niż średnia kwota wydatków gmin grupy porównawczej (ryc. 7.5.3).

Wzrost w obydwu przypadkach zanotowano w latach 2007–2012. Wydatki wzrosły o 67,46 zł w gminie Murowa Goślina i o 57,14 zł w grupie porównawczej. Od 2012 r., gdy osiągnęły najwyższy poziom, obserwuje się ich spadek – o 54,45 zł w analizowanej gminie oraz o 42,01 zł w pozostałych gminach powiatu poznańskiego.

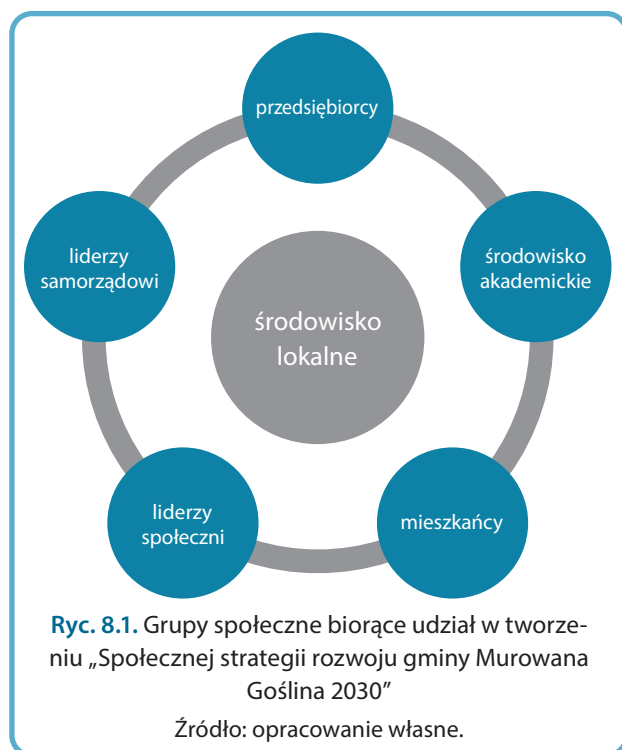
8. Zasoby strategiczne i kierunki rozwoju gminy w opinii mieszkańców

Głównym celem prac nad „Społeczną strategią rozwoju gminy Murowana Goślina 2030” było zaangażowanie w proces jej powstawania jak największej liczby osób, mieszkańców gminy, przedsiębiorców, liderów społecznych, przedstawicieli różnych środowisk (ryc. 8.1). Prace nad dokumentem prowadzili przedstawiciele środowiska akademickiego (studenci i pracownicy Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM), którzy posiadają doświadczenie w zakresie tworzenia podobnych opracowań. Współpraca tzw. środowiska lokalnego oraz zewnętrznego daje możliwość

uzyskania efektu synergii budowanego w oparciu o różne potencjały obu grup.

Pracownicy i studenci gospodarki przestrzennej wnieśli wkład merytoryczny, związany z doświadczeniem i umiejętnościami analizy danych społeczno-gospodarczych i przyrodniczych, ich interpretacją oraz oceną w porównaniu z określonym układem odniesienia. Z kolei środowisko lokalne (mieszkańcy, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, liderzy społeczni) było tym gronem, które najlepiej zna potencjały i problemy gminy oraz przyczyny takiego a nie innego stanu rzeczy. Często mówi się o tzw. dokumentach do szuflady, które są opracowywane przez zewnętrzne firmy, a które nie mają nic wspólnego z lokalną rzeczywistością. Motywacja tworzenia „Strategii rozwoju gminy Murowana Goślina 2030” jest zupełnie inna. Grono osób, które zdecydowało się na udział w tym przedsięwzięciu, chce stworzyć dokument osadzony w miejscowych realiach, uwzględniający opinie i oceny osób, których sprawy porusza.

Przy opracowywaniu „Społecznej strategii rozwoju gminy Murowana Goślina 2030” zastosowano podejście sprawdzone we wcześniejszym przedsięwzięciach, tj. przy tworzeniu „**Strategii rozwoju gminy Lubniewice na lata 2014–2020**” (uchwała nr VIII/59/2015 Rady Miejskiej w Lubniewicach z dnia 13 sierpnia 2015 r. w sprawie przyjęcia strategii rozwoju gminy Lubniewice na lata 2014–2020) oraz „**Strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027**” (uchwała nr XLI/247/17 Rady Gminy Powidz z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027). W Lubniewicach i Powidzu pracowaliśmy w oparciu o podobne

wytyczne, kierując się chęcią wytworzenia efektu synergii wokół wiedzy eksperckiej i lokalnej. W obu przypadkach uczestnikami byli pracownicy naukowcy oraz studenci, którzy swoją działalność prowadzili wolontariacko. Takie założenia powodowały koncentrację na jakości merytorycznej dokumentu. Efektem prac w Lubniewicach i Powidzu były opracowane dokumenty oraz publikacje naukowe, które wydano jako efekt mnożnikowy działalności praktycznej. Recenzje tych publikacji podkreślały fachowość podejścia oraz duże zaangażowanie w uspołecznienie procesu opracowania dokumentu. Z podobnym celem przystąpiono do prac związanych z tworzeniem „Społecznej strategii rozwoju gminy Murowana Goślina 2030”.

Niniejszy rozdział jest podsumowaniem konsultacji społecznych prowadzonych w ramach opracowania „Społecznej strategii rozwoju gminy Murowana Goślina 2030”. Jego struktura odpowiada poszczególnym etapom tego procesu i składa się z trzech części:

1. **konstrukcji metodologicznej** zakładanych konsultacji społecznych,
2. **podsumowania badań społecznych** prowadzonych metodą bezpośrednich wywiadów kwestionariuszowych z mieszkańcami gminy,
3. **podsumowania spotkań konsultacyjnych** prowadzonych metodą warsztatu strategicznego z mieszkańcami, przedsiębiorcami, liderami lokalnej społeczności i wszystkimi zainteresowanymi sprawami lokalnymi.

Końcowa część raportu to podsumowanie najważniejszych ustaleń konsultacji i sformułowanie rekomendacji dla „Społecznej strategii rozwoju gminy Murowana Goślina 2030”.

8.1. Metodologia prac konsultacyjnych

Konsultacje społeczne prowadzi się wg różnych metod i na różnych etapach opracowania dokumentu. W przypadku prac nad „Społeczną strategią rozwoju gminy Murowana Goślina 2030” zdecydowano się na dwie główne metody, na których oparto uspołecznienie całego procesu. Są to badania społeczne przeprowadzone metodą bezpośrednich wywiadów kwestionariuszowych wśród mieszkańców gminy oraz spotkania konsultacyjne bazujące na metodzie warsztatu strategicznego. Celem pierwszej metody było poznanie opinii na temat głównych problemów

i potencjałów gminy możliwie szerokiego grona mieszkańców. Z kolei celem drugiej metody była praca w niewielkich grupach, która pozwalała na poznanie bardziej szczegółowej opinii i dała możliwość dłuższego przedyskutowania ocen i rekomendacji, które płynęły od mieszkańców. W poniższym rozdziale obie metody zostaną opisane z uwzględnieniem sposobu ich zastosowania w przypadku „Społecznej strategii rozwoju gminy Murowana Goślina 2030”.

Badania społeczne, których celem było poznanie opinii mieszkańców, zostały oparte na metodzie **bezpośrednich wywiadów kwestionariuszowych**. Jest to metoda, w której zadawane pytania, zebrane w formie kwestionariusza, są ustalone i identyczne dla wszystkich respondentów (Frankfort-Nachmias, Nachmias 2001). Z punktu widzenia badań społecznych wywiad kwestionariuszowy traktowany jest jako metoda ilościowa. Jest to narzędzie badawcze zaliczane do metod bezpośrednich i komunikacyjnych (Kotus 2001). Komunikacyjność tej metody polega na kontakcie (w czasie badania) ankietera oraz respondenta – w odróżnieniu od ankiety środowiskowej, w przypadku której respondent po otrzymaniu kwestionariusza sam go wypełnia i dostarcza ankieterowi. W badaniach na terenie gminy Murowana Goślina zastosowano kwestionariusz składający się z 8 głównych pytań. Wśród nich były 2 pytania otwarte oraz 6 zamkniętych, o różnym stopniu skomplikowania. Niektóre wymagały jednej odpowiedzi, inne zawierały kilkanaście podpytań, w przypadku których trzeba było określić swoją ocenę na skali liczbowej (najczęściej 1–5). Pytania odnosiły się bezpośrednio do oceny czynników rozwoju lokalnego i ich wykorzystania oraz wyboru kierunków rozwoju gminy Murowana Goślina. Populację badawczą w przypadku wywiadu kwestionariuszowego stanowili pełnoletni mieszkańcy gminy Murowana Goślina (ok. 13,5 tys. osób wg danych na 2017 r.). Z kolei w badaniu kwestionariuszowym uczestniczyło 300 respondentów dobranych kwotowo z uwzględnieniem trzech zmiennych: (1) sołectwa zamieszkania, (2) wieku, (3) płci. Strukturę przestrzenną respondentów uczestniczących w badaniu przedstawiono w tabeli 8.1.1.

Druga część konsultacji społecznych polegała na realizacji **spotkań warsztatowych**. Ostatecznie zorganizowano pięć warsztatów w różnych lokalizacjach – tak, by jak najbardziej ułatwić mieszkańcom uczestnictwo w nich (tab. 8.1.2). Prace podczas spotkań konsultacyjnych prowadzono w małych,

Tabela 8.1.1. Struktura przestrzenna próby badawczej wywiadów kwestionariuszowych

Teren	Obszar	Liczba respondentów
Mściszewo, Starczanowo, Złotoryjsko, Raduszyn	Obsza wiejski	15
Białężyn, Białęgi, Nieszawa, Uchorowo	Obszar wiejski	20
Kąty, Długa Goślina, Wojnowo, Wojnowko	Obszar wiejski	20
Głębocko, Głębocek, Łopuchowo, Łopuchówko, Trojanowo	Obszar wiejski	21
Boduszewo, Kamińsko, Pławno, Rakownia	Obszar wiejski	23
Przebędowo	Obszar wiejski	22
Murowana Goślina (historyczna część miasta)	Murowana Goślina – część historyczna	82
Murowana Goślina (os. Zielone Wzgórza)	Murowana Goślina (os. Zielone Wzgórza)	97

Źródło: opracowanie własne.

kilkuosobowych grupach. W sumie podczas 5 spotkań warsztatowych pracowało **18 grup roboczych**. Spotkania rozpoczynano o godz. 18.00 i trwały one od 2 do 3 godzin. Każde spotkanie składało się z dwóch głównych części:

- wybór mocnych i słabych stron gminy Murowana Goślina oraz określenie ich rangi,
- wybór katalogu projektów do realizacji oraz określenie gminnego budżetu drogowego.

Celem pierwszej części warsztatu było **uzyskanie opinii mieszkańców na temat głównych mocnych**

Tabela 8.1.2. Plan spotkań konsultacyjnych

Miejscowość	Miejsce	Data i godzina
Murowana Goślina, os. Zielone Wzgórza	Szkoła Podstawowa nr 2	21.05 (18.00)
Długa Goślina	Świetlica	22.05 (18.00)
Białężyn	Remiza OSP	23.05 (18.00)
Murowana Goślina, historyczna część	Remiza OSP	28.05 (18.00)
Rakownia	Świetlica	30.05 (18.00)

Źródło: opracowanie własne.

i słabych stron gminy Murowana Goślina. Mocne strony zdefiniowano jako „cechy, które wyróżniają gminę od innych jednostek i stanowią przewagę konkurencyjną; innymi słowy, są one atutami i na ich bazie można budować rozwój gminy”. Z kolei słabe strony określano jako „bariery, ograniczenia, negatywne czynniki, które ograniczają rozwój i powodują, że gmina wypada słabiej w konkurencji z innymi jednostkami”.

Każda z grup roboczych w pierwszej kolejności wybierała 6 mocnych i 6 słabych stron. W tym celu przygotowano propozycję 24 mocnych oraz 24 słabych stron, spośród których uczestnicy mogli wybrać te, które uznali za najważniejsze. Wybór dokonywany był grupowo, tzn. by dana mocna lub słaba strona znalazła się w przygotowanej wcześniej macierzy (ryc. 8.1.1), musiała być zaakceptowana przez członków grupy.

Grupa:.....

Mocne strony
Cechy, które wyróżniają naszą gminę od innych jednostek i stanowią przewagę konkurencyjną. Są naszymi atutami i na ich bazie możemy budować rozwój naszej gminy.

Słabe strony
Słabości naszej gminy, bariery, ograniczenia, negatywne czynniki, które ograniczają nasz rozwój i powodują, że wypadamy słabiej w konkurencji z innymi gminami.

	Punkty		Punkty
1		1	
2		2	
3		3	
4		4	
5		5	
6		6	

Konsultacje społeczne

Ryc. 8.1.1. Matryca mocnych i słabych stron, którą wypełniali uczestnicy spotkań warsztatowych

Źródło: opracowanie własne.

Następnie, **po wybraniu katalogu 6 mocnych i słabych stron, każdy z członków grupy nadawał im indywidualne wagi**, czyli punkty, które pokazują, jak ważna jest dana mocna i słaba strona. Każdy z uczestników rozdzielał 100 punktów na grupę mocnych stron oraz 100 punktów na grupę słabych stron. W ten sposób można było stworzyć ranking punktowy, który uszeregowwał czynniki rozwoju gminy Murowana Goślina według znaczenia nadanego przez uczestników warsztatów strategicznych

Celem drugiej części warsztatu było określenie głównych kierunków rozwoju gminy poprzez wybór katalogu preferowanych projektów oraz wyodrębnienie tzw. gminnego budżetu drogowego, dysponując budżetem inwestycyjnym ograniczonym do 72 mln zł. Kwota ta jest orientacyjną, szacunkową kwotą obrazującą 12-letnie możliwości inwestycyjne gminy. Jej wielkość wynika z analizy wyniku bieżącego budżetu gminy w ostatnich latach oraz skali wydatków inwestycyjnych. Wynik bieżący (czyli różnica między dochodami i wydatkami bieżącymi) to zdaniem wielu badaczy najlepszy wskaźnik pokazujący możliwości inwestycyjne danej jednostki terytorialnej. Ostatecznie skala inwestycji może wykraczać poza tę kwotę, szczególnie w sytuacji korzystania z kredytów lub emisji obligacji na cele inwestycyjne. Dlatego nie można przywiązywać się literalnie do kwoty 6 mln zł, bo może ona różnić się nieco w poszczególnych latach. Każda suma byłaby w jakimś sensie niedokładna, ponieważ nie jest możliwe precyzyjne oszacowanie przyszłych możliwości inwestycyjnych, jednak na potrzeby warsztatu (który ma uzmysłwić uczestnikom ograniczoność gminnego portfela) uznano tę kwotę za wartość bazową.

Badania społeczne prowadzone wśród wielu polskich społeczności lokalnych pokazują **dużą skalę oczekiwań w stosunku do inwestycji drogowych**. Również wyniki badań społecznych w gminie Murowana Goślina potwierdzają ten wniosek. Uznano zatem, że zagadnienie to należy potraktować jako bardzo istotny składnik warsztatu. Przy tej skali przestrzennej gminy (obszar, długość dróg wymagających modernizacji lub utwardzenia nawierzchni) niemożliwe były analiza i wybór konkretnych przedsięwzięć drogowych, ponieważ zadanie to zabrałoby zbyt dużo czasu (organizatorzy warsztatu przetestowali to podczas własnych prac prowadzonych kilka dni przed rozpoczęciem spotkań konsultacyjnych). Dlatego zdecydowano się na **zadanie polegające na**

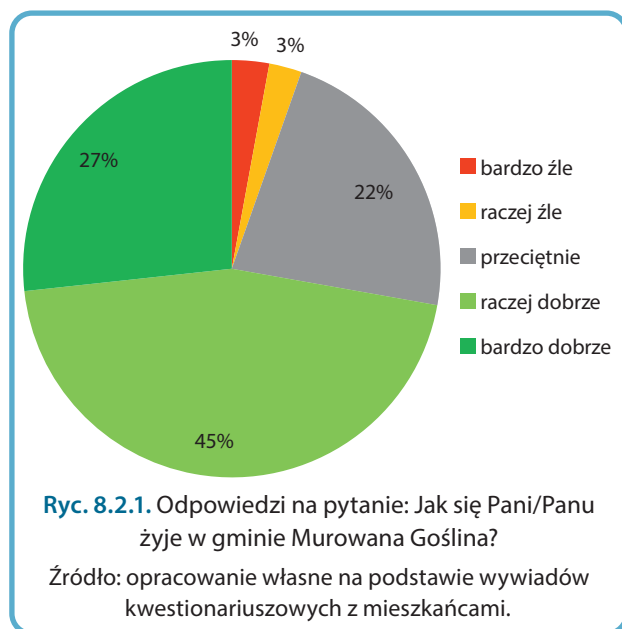
wyodrębnieniu, spośród łącznej kwoty 72 mln zł, gminnego funduszu drogowego, czyli puli finansowej, która powinna być w okresie najbliższych 12 lat przeznaczana na inwestycje drogowe.

Obok określenia wielkości gminnego funduszu drogowego, **każda z grup wybierała pakiet inwestycji do realizacji na terenie gminy**. Również w tym przypadku (podobnie jak w części dotyczącej mocnych i słabych stron) przygotowano dla uczestników pewne propozycje, których wartość sumarycznie przekraczała kwotę 72 mln zł. Inwestycje te zostały wybrane z „Wieloletniego planu inwestycyjnego gminy Murowana Goślina” (przypisane inwestycjom szacunkowe wartości także pochodziły z tego dokumentu) oraz wyprowadzone na podstawie wyników badań społecznych i wiedzy organizatorów procesu (w tym przypadku wartość inwestycji oszacowano w oparciu o postępowania przetargowe w jednostkach samorządowych). **Każda z grup była także proszona o zaproponowanie swoich inwestycji**, takich, które nie pojawiły się w przedstawionym katalogu. Po zakończeniu tego zadania poszczególne grupy prezentowały najważniejsze wybory pozostałym uczestnikom spotkania.

8.2. Badania społeczne

Badania społeczne z mieszkańcami gminy Murowana Goślina prowadzono z wykorzystaniem metody bezpośrednich wywiadów kwestionariuszowych na próbie kwotowej dobieranej okolicznościowo w oparciu o trzy kluczowe cechy: płeć, wiek i miejsce zamieszkania. Większość wywiadów zrealizowano w sobotę 21 kwietnia. Pozostała część została wykonana w ciągu kolejnych 3 tygodni. Każdy wywiad trwał około 15 minut i podzielony był na trzy części, dotyczące: (1) potencjałów rozwojowych, (2) kierunków rozwoju gminy oraz (3) cech respondentów.

Badania społeczne rozpoczyna się na ogół od dość ogólnego, wstępnego pytania, które ma zarysować tematykę rozmowy, a jednocześnie wysondować wstępne opinie i odczucia respondentów. Pytanie, które zaczęło badanie z mieszkańcami gminy Murowana Goślina, dotyczyło ogólnej opinii na temat subiektywnie odczuwanej jakości życia w gminie. Odpowiedzi mieszkańców przedstawiono na rycinie 8.2.1. Widać w nich wyraźnie przewagę odpowiedzi pozytywnych (72%) w stosunku do negatywnych (6%). Część opinii (22%) można uznać za „neutralną”,

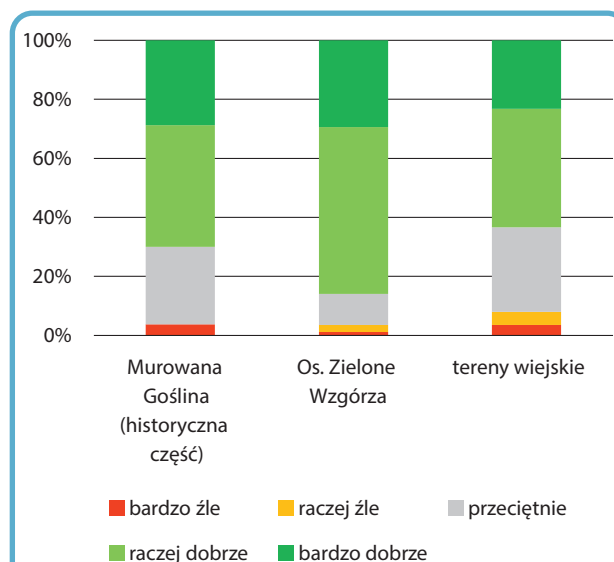
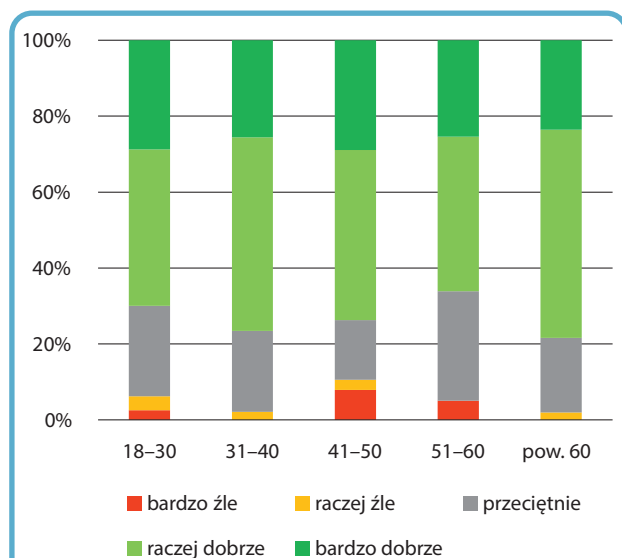

tn. ich autorzy uznali, że jakość życia w gminie Murowana Goślina nie może zostać przez nich oceniona ani pozytywnie, ani negatywnie. Widać zatem wśród mieszkańców **wyraźnie przeważające zadowolenie z zamieszkania na terenie gminy Murowana Goślina**.

Oprócz ogólnej analizy stopnia zadowolenia z życia na terenie gminy warto odnieść się do

tego, jaką opinię wyrażają osoby w różnym wieku i zamieszkujące różne części gminy. W przypadku tej pierwszej cechy (ryc. 8.2.2) nie widać większego zróżnicowania poglądów. Ponadprzeciętnie więcej osób z negatywnym nastawieniem to osoby w wieku 41–50 lat (11% wobec 6% dla całej populacji), z kolei ponadprzeciętnie pozytywne nastawienie prezentują osoby w wieku powyżej 60 lat (79% wobec 72% dla całej populacji).

Ocena struktury odpowiedzi udzielonych przez mieszkańców różnych części gminy (podział na historyczną część Murowanej Gośliny, osiedla Zielone Wzgórza i tereny wiejskie) prowadzi do wniosku o dwóch istotnych odrębnościach (ryc. 8.2.3). Pierwszą z nich jest to, że **ponadprzeciętnie zadowoleni z życia na swoim terenie są mieszkańcy osiedla Zielone Wzgórza** (w sumie aż 86% to odpowiedzi „raczej dobrze” lub „bardzo dobrze”, wobec 72% dla całej populacji). Mieszkańcy historycznej części Murowanej Gośliny są bardzo zbliżeni do ogólnej średniej dla całej gminy zarówno w zakresie odpowiedzi pozytywnych (70% wobec 72%), jak i negatywnych (4% wobec 6%) – odległość od średniej nie przekracza zatem 2%. Na przeciwnym (w stosunku do mieszkańców os. Zielone Wzgórza) biegunie mieszczą się **mieszkańcy terenów wiejskich, którzy są znacznie mniej zadowoleni z życia w gminie Murowana**

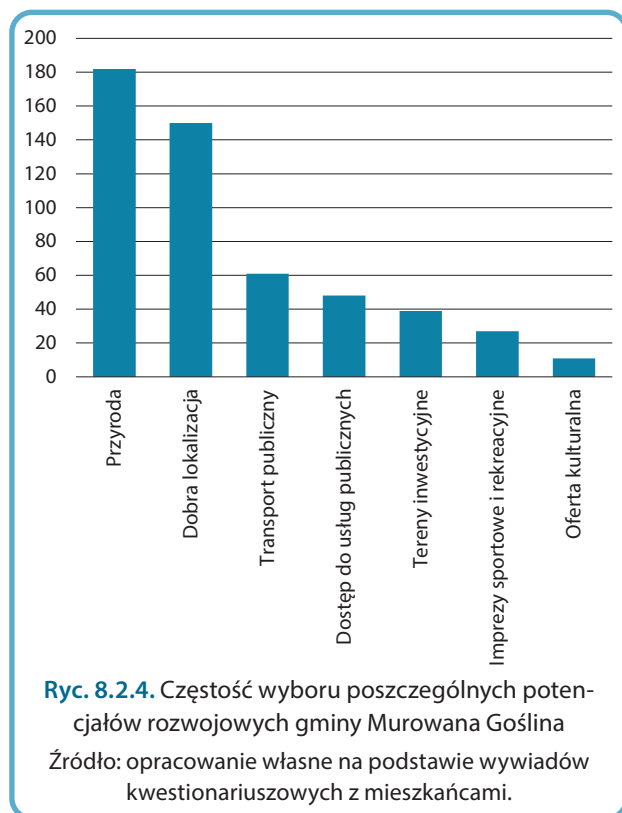
Goślina. „Tylko” 63% z nich (czyli o 9% mniej niż dla całej gminy) odpowiedziało „raczej dobrze” lub „bardzo dobrze” na pytanie „Jak się Pani/Panu żyje w gminie Murowana Goślina?”.

Drugie zagadnienie, które zostało zamieszczone w kwestionariuszu wywiadu, dotyczy identyfikacji głównych potencjałów rozwojowych gminy Murowana Goślina. Respondenci przy tym pytaniu mieli możliwość wyboru maksymalnie dwóch najważniejszych potencjałów spośród 7 wskazanych. Odpowiedzi na to pytanie przedstawiono na rycinie 8.2.4. Pokazują one, że **najczęściej wybieranym atutem gminy jest środowisko przyrodnicze** (las, jeziora, Puszcza Zielonka) – około 35% wybieranych czynników to ten element. Niewiele mniej (29%) wskazań odnosi się do zalet lokalizacyjnych, czyli bliskości miasta Poznania. Znacznie rzadziej wybierane były takie czynniki, jak: transport publiczny (12%), dostęp do usług publicznych (9%), tereny inwestycyjne (8%), imprezy sportowe i rekreacyjne (5%) oraz oferta kulturalna (2%).

Gdyby rozpatrywać zróżnicowanie opinii na temat głównych potencjałów gminy wśród osób w różnych grupach wiekowych oraz o różnej lokalizacji, nasunęłyby się kilka wniosków. Po pierwsze, środowisko

przyrodnicze jest ponadprzeciętnie często wskazywane jako potencjał przez osoby w wieku 31–40 i 41–50 lat. Dużo rzadziej relatywne zalety środowiska dostrzegają osoby w wieku 60+, najprawdopodobniej z uwagi na większą wagę pozostałych atutów. Po drugie, **transport publiczny (jako potencjał gminy) jest ponadprzeciętnie wskazywany przez osoby w wieku 60+, a najrzadziej przez młodych mieszkańców (18–30 lat)**. To dość ciekawy wniosek, ponieważ to właśnie te dwie grupy są na ogół najczęstszym adresatem usług publicznych w zakresie transportu zbiorowego. Okazuje się więc, że najpewniej jest on w znacznie większym stopniu dopasowany do potrzeb osób starszych. Być może powodem sceptycznej opinii osób młodych jest brak odpowiedniej liczby kursów nocnych. Możliwe są także inne wyjaśnienia tej sytuacji – np. potencjał innych środków transportu (osoby młodsze mają większe możliwości dysponowania własnym pojazdem) lub chęć szybszego i bardziej sprawnego przemieszczania się w różnych kierunkach i do różnych celów podróży (transport zbiorowy, z natury rzeczy, wiąże się z dotarciem do wybranych miejsc w przestrzeni).

Trzecim wnioskiem jest to, że wspomniany **transport publiczny jest znacznie częściej wskazywany jako potencjał przez mieszkańców historycznej części Murowanej Gośliny (15% wskazań) niż przez mieszkańców osiedla Zielone Wzgórze (9% wskazań)**. Jednym z powodów tego stanu rzeczy jest większa odległość do węzła transportu kolejowego (przystanek Zielone Wzgórze jest zlokalizowany w dość dużej odległości od głównych miejsc zamieszkania i korzysta z niego mniejsza liczba osób niż z przystanku w historycznej części miasta). Kolejny wniosek dotyczy **przestrzennego zróżnicowania opinii w zakresie dostępu do usług publicznych. Znacznie częściej jego potencjał dostrzegają mieszkańcy osiedla Zielone Wzgórze (14% wskazań) i historycznej części miasta (11% wskazań) niż mieszkańcy terenów wiejskich (4% wskazań)**. Wynik ten dość łatwo wytłumaczyć odległością, jaką mieszkańcy terenów wiejskich muszą pokonać, by skorzystać z przedszkola, szkoły, usług lekarza lub innych publicznych świadczeń. Pokazuje to także, że rozwój budownictwa oparty na atucie dostępu do usług publicznych powinien bazować w pierwszej kolejności na lokalizacjach miejskich, blisko miejsc świadczenia tych usług i najlepiej w pobliżu węzłów transportu publicznego. Ostatnim wnioskiem

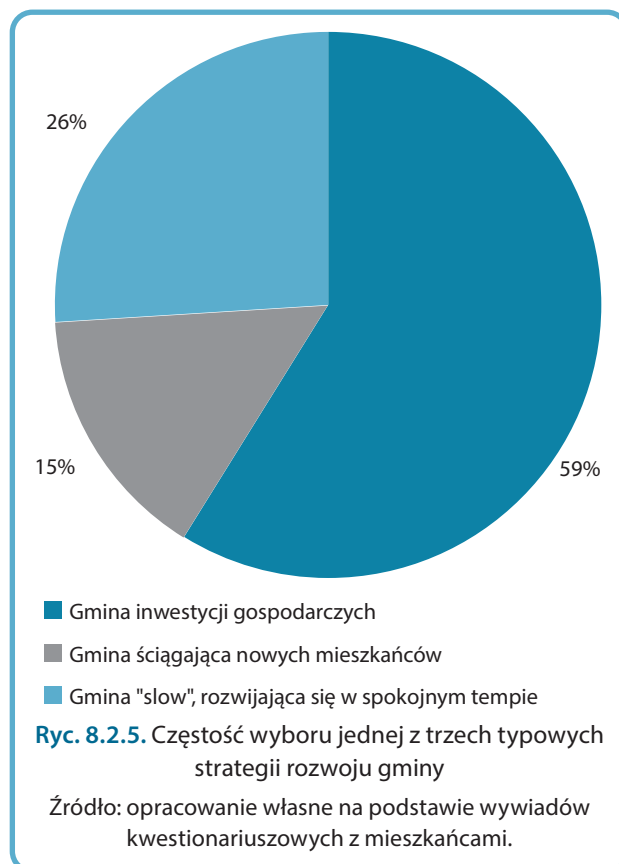
płynącym z analizy odpowiedzi na to pytanie jest to, że **potencjał oferty kulturalnej gminy Murowana Goślina dostrzegają najczęściej mieszkańcy osiedla Zielone Wzgórze** – mniej więcej 4-krotnie częściej niż mieszkańcy historycznej części miasta i terenów wiejskich. Przyczyn tego stanu rzeczy można się doszukiwać albo w lepszym dopasowaniu tej oferty do potrzeb tej konkretnej grupy osób, albo w generalnie częstszym korzystaniu z oferty kulturalnej przez mieszkańców osiedla Zielone Wzgórze.

Największa część badań społecznych poświęcona została zagadnieniom strategicznym, związanym z kierunkami rozwoju gminy. Tę problematykę poruszono w kilku pytaniach. Pierwsze z nich zmierzało do określenia opinii mieszkańców na temat preferowanej strategii rozwoju gminy, wyodrębnionej spośród trzech tzw. idealnych typów strategicznych. Pierwszy z tych typów można określić mianem **gminy inwestycji gospodarczych**. Polega on na tym, że gmina stara się przyciągać jak największą liczbę średnich i dużych inwestycji, te z kolei generują miejsca pracy dla mieszkańców i przynoszą wpływy finansowe z tytułu podatku od nieruchomości i podatku dochodowego od osób prawnych (którego niewielka część trafia do budżetu lokalnego). W ten sposób buduje się zamożność jednostki i jej mieszkańców oraz gromadzi spory kapitał inwestycyjny. Wadą tego rodzaju strategii jest potencjalnie duża ingerencja w środowisko i krajobraz. Przykładem gminy rozwijającej się dokładnie w myśl tej strategii jest gmina Tarnowo Podgórne.

Drugi, tzw. idealny typ strategiczny, reprezentują **gminy ściągające nowych mieszkańców**. Ta ścieżka budowania rozwoju lokalnego dostępna jest dla gmin podmiejskich, zlokalizowanych stosunkowo blisko dużego lub średniego miasta. Gminy te w ostatnich kilkunastu latach doświadczają skutków procesu suburbanizacji, czyli przenoszenia się mieszkańców (ale także aktywności gospodarczej) poza granice miasta, na tzw. suburbia (stąd nazwa procesu). Mieszkańcy, którzy zmieniają swoje miejsce zamieszkania, najczęściej zmieniają także swoje deklaracje podatkowe, co prowadzi do zwiększenia wpływów do budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (niecałe 40% tego podatku wraca do gminy zamieszkania podatnika). Proces ten dotyczy przede wszystkim gmin położonych najbliżej miasta centralnego, w aglomeracji poznańskiej są to np. gminy Suchy Las, Komorniki, Rokietnica, Dopiewo.

Trzecim potencjalnym kierunkiem strategicznym jest pozostawanie **gminą *slow*, rozwijającą się w spokojnym tempie bez znacznych inwestycji gospodarczych i dużego napływu migracyjnego** w ramach procesu suburbanizacji. Idea „slow city” (miasta spokojnego, zrównoważonego) została zastosowana i wypromowana na szerszą skalę dzięki włoskiemu stowarzyszeniu Cittaslow, w którym działają małe miasta wierne zasadom rozwoju spokojnego, zrównoważonego i opartego na własnych zasobach. Wśród miast-członków stowarzyszenia są także polskie gminy. Najliczniejszą grupę stanowią wśród nich miasteczka położone w województwie warmiński-mazurskim. Do sieci należy także gmina Murowana Goślina. Generalną ideą rozwoju *slow* jest poszukiwanie alternatywnych kierunków rozwoju, z dala od głównych szlaków transportowych i suburbiów. Rozwój tą ścieżką wiąże się na ogół z wyższym poziomem subiektywnie odczuwanej jakości życia, jednak odbywa się kosztem mniejszych wpływów budżetowych z tytułu nowych inwestycji lub migracji ludności.

Częstość wyboru jednej z trzech wymienionych propozycji idealnych modeli rozwoju przedstawiono na rycinie 8.2.5. Odpowiedzi respondentów

prowadzą do dość jednoznacznego wniosku o **przewadze inwestycyjno-gospodarczych preferencji rozwojowych** (blisko 60% mieszkańców wskazało strategię inwestycji gospodarczych). **Najmniej zwolenników (15% respondentów) zyskał kierunek rozwoju nastawiający się na pozyskanie nowych mieszkańców.** Fakt ten pokazuje, że mieszkańcy gminy Murowana Goślina albo obawiają się w większym stopniu rozwoju suburbiów niż terenów inwestycyjnych, albo we wzroście poziomu aktywności gospodarczej widzą większe korzyści niż w ściąganiu nowych mieszkańców. Wniosek ten jest tym bardziej ciekawy, że poziom bezrobocia w gminie i powiecie poznańskim jest bardzo niski. Wyborem częstszym niż „strategia pozyskiwania nowych mieszkańców” jest rozwój według zasad idei *słow.* Około 26% respondentów stwierdziło, że rozwój gminy powinien przebiegać w zrównoważony sposób, bez wyraźnych zwrotów w stronę pozyskania nowych inwestycji i mieszkańców.

Zróznicowanie wyboru wariantów strategicznych w zależności od wieku i miejsca zamieszkania respondenta zostało zaprezentowane na rycinach 8.2.6 i 8.2.7. Płyne z nich kilka wniosków. **Kierunek inwestycyjny wybierały częściej osoby w wieku produkcyjnym, mieszkające w historycznej części Murowanej Gośliny lub na osiedlu Zielone Wzgórze.**

Był on z kolei dużo rzadziej wybierany przez osoby powyżej 60 roku życia i przez mieszkańców terenów wiejskich. Osoby starsze ponadprzeciętnie często decydowały się na wybór strategii przyciągania nowych mieszkańców – być może ma to związek z subiektywnym poczuciem starzenia się społeczności i koniecznością kompensowania tego procesu napływem nowych, młodszych osób. Grupą, która ten kierunek strategiczny wybierała rzadziej niż pozostałe, byli mieszkańcy osiedla Zielone Wzgórze.

Kolejne pytanie dotyczyło wyboru bardziej konkretnych, sprecyzowanych kierunków rozwoju gminy. Respondenci, odpowiadając na pytanie: „Na których działaniach powinny się skupić władze gminy Murowana Goślina?”, wybierali wartość na skali od 1 (zdecydowanie nie) do 5 (zdecydowanie tak), określając tym samym swój stosunek do 11 zaproponowanych potencjalnych działań, inwestycji, projektów. Zostały one sformułowane przez autorów badania w sposób ogólny, czyli bez określania dokładnej lokalizacji działania, inwestycji, projektu i dotyczyły zagadnień infrastrukturalnych (drogi, chodniki, kanalizacja, ścieżki rowerowe), gospodarczych (nowe inwestycje, rozwój turystyki) oraz demograficzno-społecznych (nowi mieszkańcy, żłobki i przedszkola, szkoły, kultura, sport). Ponadto każdy z mieszkańców miał możliwość zaproponowania swoich działań, inwestycji,

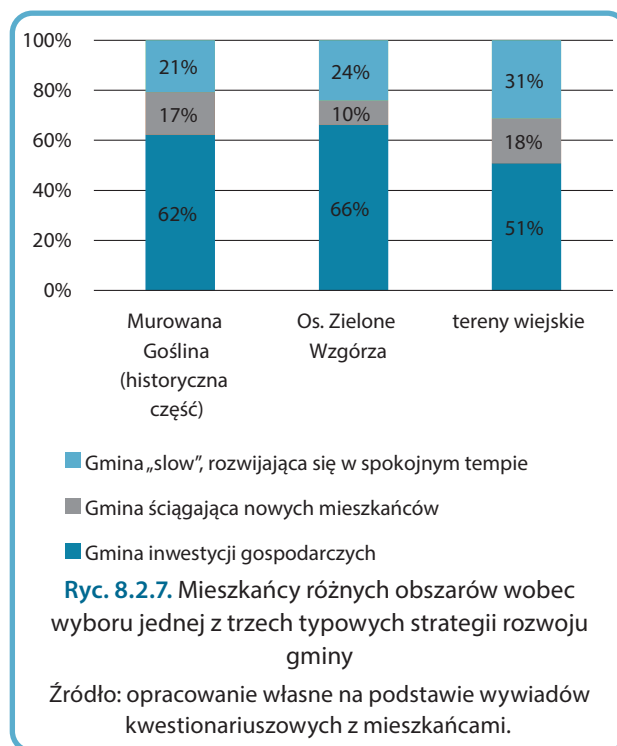
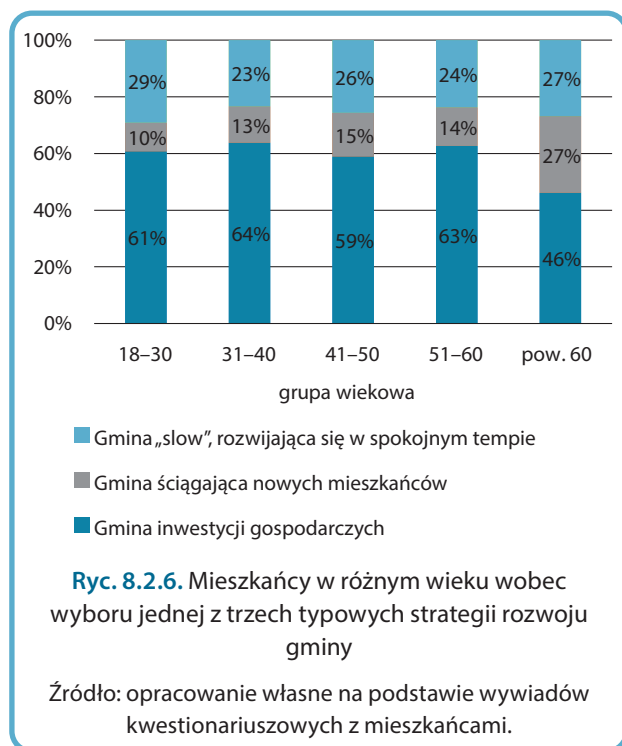

Tabela 8.2.1. Średnie oceny poszczególnych kierunków rozwoju gminy wystawione przez mieszkańców gminy

Ranga	Kierunek rozwoju	Średnia ocen	Grupy wiekowe					Obszary gminy		
			18–30	31–40	41–50	51–60	60+	MG	ZW	W
1	Budowa i remont dróg/chodników	4,44	4,48	4,36	4,72	4,41	4,25	4,54	4,21	4,54
2	Budowa ścieżek rowerowych	4,16	4,33	4,34	3,95	4,24	3,79	3,83	4,16	4,39
3	Rozwój turystyki	3,99	3,98	4,02	4,00	4,08	3,85	3,79	4,02	4,11
	Ochrona jakości powietrza	3,93	4,14	3,72	3,82	3,88	3,98	3,85	3,93	3,99
4	Poszerzenie oferty kulturalnej	3,86	3,94	3,87	3,79	3,93	3,75	3,89	3,86	3,85
	Przyciąganie nowych inwestorów	3,86	3,74	4,11	3,90	3,78	3,88	4,07	3,73	3,81
	Poszerzenie oferty sportowo-rekreacyjnej	3,85	3,94	3,83	3,82	3,81	3,83	3,90	3,92	3,77
5	Wsparcie dla opieki żłobkowej i przedszkolnej	3,69	4,00	3,60	3,33	3,63	3,60	3,51	3,76	3,76
	Przyciąganie nowych mieszkańców	3,62	3,49	3,70	3,46	3,49	3,98	3,57	3,65	3,63
6	Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej	3,54	3,74	3,47	3,67	3,54	3,17	3,45	3,55	3,59
	Rozwój szkolnictwa podstawowego	3,50	3,60	3,68	3,54	3,36	3,29	3,44	3,36	3,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadów kwestionariuszowych z mieszkańcami.

projektów, które uważa za słuszne, a które nie pojawiły się w przedstawionym katalogu. W ten sposób uzyskano obraz preferowanych przez mieszkańców priorytetów rozwojowych (tab. 8.2.1).

Generalne wnioski płynące z analizy odpowiedzi respondentów pokazują, że są oni pozytywnie nastawieni do wszystkich zaproponowanych kierunków rozwoju, jednak skala tej pozytywnej opinii jest zróżnicowana od średniej oceny w zakresie 3,5–4,44. **Najczęściej wybieranym rekomendowanym kierunkiem działań władz lokalnych jest budowa i remont dróg/chodników.** Potrzeba realizacji tego rodzaju inwestycji jest wymieniana ponadprzeciętnie przez osoby w wieku 41–50 lat oraz mieszkańców historycznej części Murowanej Gośliny i terenów wiejskich. Może to wynikać z rozkładu przestrzennego dróg wymagających remontu lub modernizacji oraz z częstości korzystania z infrastruktury drogowej. **Drugim najczęściej wybieranym działaniem jest budowa ścieżek rowerowych** (średnia wartość na poziomie 4,16). Ścieżki rowerowe są ponadprzeciętnie często wskazywane przez mieszkańców w wieku do 40 lat oraz osoby z terenów wiejskich. Z kolei grupą dużo rzadziej wybierającą ten kierunek działań są osoby z historycznej części miasta oraz osoby starsze, powyżej 60 roku życia.

W dalszej kolejności mieszkańcy wskazują na **konieczność rozwoju turystyki (3,99) oraz działania na rzecz ochrony powietrza (3,93).** Kierunek

turystyczny częściej pozytywnie oceniają mieszkańcy terenów wiejskich. Podobnie wygląda ocena działań na rzecz ochrony jakości powietrza – w przypadku tego kierunku działań mieszkańcy wsi są także bardziej pozytywnie nastawieni niż osoby z osiedla Zielone Wzgórza i historycznej części Murowanej Gośliny. Warto także odnotować, że zagadnienia ochrony powietrza atmosferycznego są częściej doceniane przez osoby młode, w wieku 18–30 lat, a znacznie rzadziej przez osoby w wieku 31–60 lat.

Kierunkami rzadziej wskazywanymi przez mieszkańców są: poszerzanie oferty kulturalnej (3,86), przyciąganie nowych inwestorów (3,86) oraz poszerzanie oferty sportowo-rekreacyjnej (3,85). Większą chęć rozwoju działalności kulturalnych deklarują osoby młode, w wieku 18–30 lat, oraz mieszkańcy w wieku 51–60 lat. Z kolei na przyciąganie nowych inwestorów nacisk kładą osoby będące w większości na wstępnym etapie kariery zawodowej (31–40), czyli niepozostający na stanowiskach kierowniczych. Chęć pozyskania nowych inwestycji może się wiązać w tym przypadku z oczekiwaniami w stosunku do miejsca i statusu danej osoby na rynku pracy. Ponadprzeciętnie często konieczność pozyskania nowych inwestycji artykułują także mieszkańcy historycznej części miasta, w przeciwieństwie np. do mieszkańców osiedla Zielone Wzgórza. Z kolei za poszerzeniem oferty sportowo-rekreacyjnej są głównie osoby młode, w wieku 18–30 lat.

Kolejnymi wskazywanymi kierunkami rozwoju gminy Murowana Goślina są wsparcie dla opieki żłobkowej i przedszkolnej (3,69) oraz przyciąganie nowych mieszkańców (3,62). Grupą, która wyraźnie odbiega od pozostałych w zakresie opinii na temat wsparcia opieki żłobkowej i przedszkolnej, są osoby młode w wieku 18–30 lat, co oczywiście wiąże się z bezpośrednim odczuwaniem skutków działania (bądź braku działania) żłobków i przedszkoli. Częściej problem ten dostrzegają także mieszkańcy terenów wiejskich i osiedla Zielone Wzgórza niż osoby z historycznej części miasta. Z kolei za przyciąganiem do gminy nowych mieszkańców opowiadają się przede wszystkim osoby starsze, powyżej 60 roku życia, co potwierdza wnioski wyprowadzone w oparciu o odpowiedzi na wcześniejsze pytanie dotyczące preferowanych, idealnych typów strategii rozwoju.

Kierunkami rozwoju gminy, które były wskazywane przez mieszkańców najrzadziej, są budowa infrastruktury kanalizacyjnej (3,54) oraz rozwój szkolnictwa podstawowego (3,50). Stopień skanalizowania gminy, wyraźnie podniesiony wskutek realizacji w ostatnich latach ogromnej inwestycji infrastrukturalnej Związku Międzygminnego Puszcza Zielonka, sprawił najpewniej, że problem braku dostępu do tej infrastruktury nie jest już tak powszechny (ponadprzeciętnie często ten kierunek rozwoju pozytywnie oceniały osoby młode i mieszkańcy terenów wiejskich, przez które ciągle dostrzegalne są braki w tej infrastrukturze). Z kolei mieszkańcami, którzy są największymi zwolennikami rozwoju infrastruktury edukacyjnej i oferty szkół podstawowych, są osoby w wieku 18–40 lat (czyli przede wszystkim rodzice dzieci uczęszczających do tych szkół) oraz mieszkańcy terenów wiejskich, których dotyczy problem obniżonej dostępności miejsc w szkołach oraz dużej odległości koniecznej do pokonania, by dotrzeć do szkoły.

Ostatnie kluczowe pytanie zmierzające do poznania opinii mieszkańców na temat preferencji inwestycyjnych dotyczyło oceny wybranych działań, typów działań lub konkretnych projektów. Każdy respondent oceniał w skali od 1 do 5 swoją skłonność do poparcia każdej z 15 zaproponowanych inwestycji. Odpowiedzi na to pytanie, podobnie jak w poprzednim przypadku, przedstawione zostały w formie średniej ocen (tab. 8.2.2), które przyjmują wartość od 3,29 do 4,49. **Najwyżej ocenianym działaniem jest budowa, remont drogi lub chodnika (średnia ocen 4,49).** Jest to zbieżne z odpowiedziami na

wcześniejsze pytania oraz innymi badaniami wykonywanymi choćby przy okazji tworzenia przez autorów niniejszego dokumentu „Strategii rozwoju gminy Lubniewice” i „Strategii rozwoju gminy Powidz”. Potrzebę inwestycji drogowych dostrzegają głównie mieszkańcy terenów wiejskich, co związane jest oczywiście z dużą ilością dróg gruntowych w niezadawalającym stanie technicznym.

Kolejnym działaniem, które cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców, jest **organizacja zajęć i wydarzeń dla młodzieży**. Potrzeby osób młodych i niedopasowanie do tych potrzeb oferty rekreacyjnej, kulturalnej i sportowej było dość często pojawiającym się argumentem podczas badań społecznych. Artykułują go szczególnie osoby w wieku 18–30 i 41–50 lat, a także mieszkańcy terenów wiejskich (czyli miejsc, gdzie ta oferta jest uboga z uwagi na niewielką liczbę ludności, czyli potencjalnych odbiorców tych zajęć i wydarzeń). Wyniki badań potwierdzają jednak, że mieszkańcy gminy stawiają sprawy młodzieży na bardzo wysokim miejscu i są one jednym z priorytetów rozwojowych.

Ocenę zbliżoną do organizacji zajęć dla młodzieży uzyskała inwestycja pojawiająca się w przestrzeni publicznej od dawna. Chodzi o **rewitalizację jeziora Raduszyn i stworzenie w jego obrębie strefy rekreacji** oraz infrastruktury sportowej i turystycznej. Jest to projekt, o którym mieszkańcy słyszeli od dawna, ale widoczne są problemy w jego realizacji. Niemniej, jak pokazują przeprowadzone badania, ma on ciągle duży odsetek osób popierających. Są to przede wszystkim mieszkańcy osiedla Zielone Wzgórze oraz osoby starsze, w wieku powyżej 60 lat. Trzeba jednak dodać, że pozostali mieszkańcy także pozytywnie oceniają tę inwestycję; najmniejsze poparcie ma ona wśród osób z terenów wiejskich, które stawiają wyżej kilka innych priorytetów inwestycyjnych. Bardzo często pojawiającym się problemem infrastrukturalnym, szczególnie w okresie ostatnich lat, są problemy z parkowaniem w pobliżu centrów miast, czasami też na osiedlach mieszkaniowych dużych miast. Problem parkingowy został również dostrzeżony przez mieszkańców gminy Murowana Goślina, którzy uznali, że **należałoby podjąć działania zwiększające liczbę miejsc do parkowania**. Zwolennikami tego działania są przede wszystkim mieszkańcy terenów wiejskich oraz osoby do 50 roku życia. Bardziej negatywne zdanie osób z miejscowości wiejskich nie dziwi, bo jest ono związane najpewniej z trudnościami

Tabela 8.2.2. Średnie oceny poszczególnych inwestycji i działań wystawione przez mieszkańców gminy

Ranga	Inwestycja/działanie	Średnia ocen	Grupy wiekowe					Obszary gminy		
			18–30	31–40	41–50	51–60	60+	MG	ZW	W
1	Budowa/remont drogi/chodnika	4,49	4,51	4,40	4,67	4,58	4,29	4,46	4,26	4,68
2	Organizacja zajęć i wydarzeń dla młodzieży (temat dobrany w konsultacji z młodzieżą)	4,27	4,35	4,13	4,46	4,15	4,29	4,18	4,29	4,33
	Stworzenie jeziora Raduszyn i strefy rekreacyjnej między historyczną częścią Murowanej Gośliny a osiedlem Zielone Wzgórza	4,25	4,23	4,26	4,10	4,25	4,37	4,28	4,55	3,99
3	Zwiększenie liczby miejsc parkingowych	4,14	4,26	4,19	4,33	4,12	3,87	3,87	4,11	4,37
4	Organizacja zajęć i wydarzeń dla seniorów (temat dobrany w konsultacji z seniorami)	4,00	3,93	3,62	3,87	4,20	4,29	3,91	3,99	4,06
	Budowa świetlic na terenach wiejskich	3,99	4,10	3,83	3,97	3,92	4,06	3,66	3,84	4,36
	Nowe strefy rekreacji i zabaw w okolicy miejsca zamieszkania	3,97	4,30	3,64	3,92	3,92	3,88	4,02	3,82	4,04
	Rewitalizacja pałacu i parku w Murowanej Goślinie	3,95	4,09	3,77	4,31	3,55	4,08	4,24	3,79	3,87
	Budowa kanalizacji na terenach wiejskich	3,94	3,95	4,00	4,26	3,79	3,78	3,85	4,00	3,95
5	Rozbudowa monitoringu w celu zwiększenia bezpieczeństwa w miejscach publicznych	3,86	3,83	3,98	4,00	3,69	3,88	3,87	3,78	3,93
6	Centrum sportowo-rekreacyjne na Zielonych Wzgórzach (bowling, squash i in. atrakcje)	3,76	3,91	3,72	3,87	3,90	3,33	3,66	4,01	3,65
7	Organizacja imprez sportowych (biegi, rajdy rowerowe i itp.)	3,66	4,00	3,47	3,59	3,51	3,50	3,72	3,69	3,59
	Wspieranie i utrzymanie drużyny siatkarskiej w Murowanej Goślinie	3,64	3,79	3,66	4,00	3,49	3,37	3,67	3,67	3,61
8	Remont i rozbudowa stadionu miejskiego w Murowanej Goślinie	3,49	3,65	3,62	3,38	3,53	3,13	3,62	3,68	3,25
9	Organizacja widowisk historycznych	3,29	3,24	3,21	3,67	3,22	3,21	3,28	3,12	3,42

Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadów kwestionariuszowych z mieszkańcami.

w parkowaniu pojazdów podczas wizyt w Murowanej Goślinie (wyjazdy na zakupy, na targowisko i in.). Mieszkańcy miasta uznają ten kierunek działania za nieco mniej ważny.

Kolejnych pięć inwestycji priorytetowych uzyskało bardzo podobne oceny (od 3,94 do 4,00). Najwyżej wśród nich znalazła się **organizacja zajęć dla seniorów**, którą szczególnie wyraźnie rekomendują mieszkańcy w wieku powyżej 51 lat (czyli najpewniej głównie zainteresowani). Drugim najczęściej wskazywanym w tej grupie projektem jest **budowa świetlic na terenach wiejskich**. W gminie Murowana Goślina funkcjonuje ponad 20 sołectw, tylko nieznaczna część z nich dysponuje własną świetlicą, czyli miejscem publicznym, w którym koncentruje się lokalne życie. Za budową świetlic opowiadają się głównie osoby najmłodsze (w wieku 18–30 lat) oraz najstarsze (pow.

60 roku życia), a także mieszkańcy terenów wiejskich. Działaniem związanym częściowo z poprzednimi są **nowe strefy rekreacji i zabaw w okolicach miejsca zamieszkania**. Potrzebę ich budowy dostrzegają zwłaszcza osoby w wieku 18–30 lat, czyli w większości rodzice małych dzieci. Nieco niższą ocenę uzyskała **rewitalizacja pałacu i parku w Murowanej Goślinie**, którą rekomendują przede wszystkim mieszkańcy historycznej części miasta oraz osoby w wieku 18–30, 41–50 i 60+. Osoby w wieku 41–50 także dość wysoko oceniają potrzebę **rozbudowy kanalizacji na obszarach wiejskich**. Mogą to być w znacznej części mieszkańcy, którzy są pozbawieni dostępu do tej infrastruktury lub lepiej dostrzegają problem z uwagi na budowę domu (wiek 41–50 lat jest bardzo częstym wiekiem kupna lub budowy nowego domu, nierzadko na terenach niezagospodarowanych).

Na kolejnych miejscach można jeszcze zauważyć 6 inwestycji, projektów, działań. Najniżej ocenianym była **organizacja widowisk historycznych**, które zaczynają być marką Murowanej Gośliny i są jednym z bardziej rozpoznawalnych elementów promocji gminy. W badaniach społecznych potwierdza się jednak, że temat ten jest wśród mieszkańców przedmiotem różnej interpretacji i znaczna część z nich uważa go za jeden z ostatnich priorytetów rozwojowych. Choć trzeba przyznać, że średnia ocena na poziomie 3,29 jest powyżej hipotetycznej średniej oceny (3,00). Inwestycją, która nie budzi powszechnej akceptacji, jest także **remont i rozbudowa stadionu miejskiego**, szczególnie wśród mieszkańców terenów wiejskich i osób starszych, powyżej 60 roku życia. Nieco wyżej oceniane jest **wspieranie i utrzymanie drużyny siatkarskiej**, którego zwolennikami są przede wszystkim osoby młode (18–30 lat) oraz w wieku 41–50 lat. Podobne oceny otrzymały inne działania sportowe – **organizacja imprez** oraz **budowa centrum sportowo-rekreacyjnego na Zielonych Wzgórzach** (jest to inwestycja planowana przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Zielone Wzgórze”), których głównymi zwolennikami są osoby młode. Mieszkańcy gminy dostrzegli też konieczność **rozbudowy systemu monitoringu w celu zwiększenia bezpieczeństwa w miejscach publicznych**, którą oceniona średnio na 3,86.

8.3. Spotkania konsultacyjne

Bardzo ważnym elementem uspołecznienia opracowywanej strategii były spotkania konsultacyjne. Jak wspomniano, odbyło się pięć takich spotkań. Ich głównym celem była konkretna, merytoryczna praca nad identyfikacją głównych mocnych i słabych strony gminy oraz kierunków przyszłego rozwoju. Celem spotkań była także edukacja mieszkańców w zakresie możliwości inwestycyjnych gminy i różnych ograniczeń, które wiążą się z wydatkowaniem lokalnego budżetu. W tej części raportu zostaną podsumowane wyniki prac wszystkich 18 grup roboczych, w których swoje opinie i rekomendacje wyraziło 120 osób, uczestników spotkań konsultacyjnych.

Proces opracowania strategii rozpoczyna się zawsze od rzetelnej i sensownej diagnozy swoich mocnych i słabych stron. Ich definicje zostały przedstawione we wcześniejszych rozdziałach. Celem warsztatu był jednak przede wszystkim wybór tych atutów i barier, które w oczach mieszkańców mają

największe znaczenie i które mogą pozytywnie (atuty, mocne strony) lub negatywnie (bariery, słabe strony) wpływać na przebieg procesów rozwojowych. Przypomnijmy, że zadaniem każdej kiluosobowej grupy podczas spotkania konsultacyjnego był wspólny wybór 6 mocnych i 6 słabych stron, a następnie określenie ich rangi poprzez rozdzielenie przez każdego mieszkańca 100 punktów na wybrane wcześniej mocne strony i 100 punktów na wybrane wcześniej słabe strony. Następnie wartości te zostały przez autorów raportu zestandaryzowane, tak by mogły się wzajemnie sumować do wspólnej, syntetycznej oceny.

Rezultaty prac warsztatowych zebrano w jednej, wspólnej tabeli (tab. 8.3.1). Znajduje się w niej 15 mocnych stron, które uzyskały łączną ocenę od 0,11 do 2,89. Były takie mocne strony, które zostały wybrane przez znaczną część grup, nie znalazła się jednak ani jedna mocna strona, która zostałaby wybrana przez wszystkie 18 zespołów. Najczęściej wybieranym atutem gminy były **tereny leśne (w tym m.in. Puszcza Zielonka)**. Dostępne dane pokazują, że udział lasów w ogólnej powierzchni jest w gminie Murowana Goślina na relatywnie wysokim poziomie. Mieszkańcy obecni na konsultacjach dostrzegli to i uznali, że jest to najważniejszy atut gminy. Ta mocna strona uzyskała także najwyższą, zsumowaną wartość wagi (2,89), choć zdarzyły się grupy, które w ogóle nie wybrały tego potencjału jako szczególnie istotnego.

Następną mocną stroną wybraną przez uczestników spotkań konsultacyjnych była **dostępność transportu publicznego**, przy czym wyboru tego atutu dokonali głównie mieszkańcy Murowanej Gośliny (zarówno osiedla Zielone Wzgórze, jak i historycznej części miasta). Za kolejny istotny atut uznana została **lokalizacja gminy w pobliżu Poznania**, dużego ośrodka miejskiego. Jest to niewątpliwie atut w porównaniu z gminami peryferyjnymi o trudnym dostępie do różnego rodzaju usług, których w Polsce jest bardzo dużo. Trzy wymienione wyżej mocne strony zostały wybrane przez odpowiednio: 14, 13 i 12 grup roboczych. Kolejne atuty nie cieszyły się już tak powszechną akceptacją.

Czwarta mocna strona jest związana z **atrakcyjnością osiedleńczą gminy**, wpisującą się w dotychczasowe działania marketingowe sprowadzające się często do znanego hasła „adres marzeń”. Tę mocną stronę wybrało już jednak tylko 9 na 18 grup, a suma ocen (1,95) znacznie odbiega od trzech wymienionych

Tabela 8.3.1. Wyniki pierwszej części warsztatów konsultacyjnych
(wybór i określanie znaczenia mocnych stron gminy)

Mocna strona	Nadana waga w grupach roboczych podczas spotkań konsultacyjnych																								
	Σ	os. Zielone Wzgórza					Długa Goślina					Białężyn					Murowana Goślina					Rakownia			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18						
Tereny leśne	2,89	0,24	0,16	0,32	0,15	0,16	–	0,38	–	–	–	0,16	0,30	–	0,10	0,35	0,23	0,19	0,15						
Dostępność transportu publicznego	2,56	0,10	0,35	0,09	0,24	0,22	–	0,12	–	–	–	0,14	–	0,60	0,23	0,21	0,26	–	–						
Bliskość Poznania	2,50	–	–	0,35	–	0,09	0,27	0,30	–	0,20	0,16	0,40	0,06	0,15	0,18	0,13	–	0,21	–						
Atrakcyjne tereny mieszkaniowe z dobrym dostępem do infrastruktury transportowej i społecznej	1,95	0,09	–	–	–	0,47	0,20	–	0,18	–	0,17	–	0,22	–	–	–	0,18	0,18	0,26						
Wydarzenia i inicjatywy kulturalne (festiwal, koncerty, widowisko, działalność chórów, zespołów stowarzyszeń)	1,57	0,14	–	–	0,09	0,03	0,11	0,10	0,19	0,10	0,14	–	0,08	0,13	–	0,13	0,16	0,18	–						
Funkcjonowanie w sieciach współpracy międzygminnej	1,50	0,10	0,08	0,10	0,26	0,03	–	–	–	0,16	–	0,09	–	–	0,23	0,09	–	0,15	0,22						
Obszary pod inwestycje na terenie gminy lub w jej pobliżu	1,37	–	0,20	–	–	–	0,30	0,08	0,17	0,11	0,12	–	0,06	–	–	–	0,10	0,10	0,13						
Bliskość lokalizacji dużego, innowacyjnego przedsiębiorstwa – Solaris w Bolechowie	0,89	0,33	–	0,14	–	–	0,12	–	–	0,12	0,18	–	–	–	–	–	–	–	–						
Dobry dostęp do kluczowych usług społecznych (przedszkola, szkoły, przychodnie)	0,62	–	–	–	–	–	–	0,02	0,14	–	–	0,12	0,20	–	–	–	–	–	0,14						
Obwodnica miasta	0,57	–	–	–	–	–	–	–	0,16	–	–	–	–	0,08	0,13	0,10	–	–	0,10						
Imprezy i aktywność sportowa mieszkańców (biegi, rajdy rowerowe, siatkówka, piłka nożna) oraz wydarzenia kulturalne	0,49	–	0,10	–	0,09	–	–	–	0,16	–	–	–	–	–	0,14	–	–	–	–						
Dobrze funkcjonujące, miejscowe szkoły i przedszkola	0,41	–	–	–	0,11	–	–	–	–	–	0,23	–	–	–	–	–	0,07	–	–						
Prężnie działające przedsiębiorstwa lokalne	0,31	–	–	–	–	–	–	–	–	0,31	–	–	–	–	–	–	–	–	–						
Aktywność mieszkańców – duża grupa osób zaangażowanych w różne inicjatywy w formie wolontariatu	0,28	–	–	–	0,06	–	–	–	–	–	–	0,09	0,08	0,05	–	–	–	–	–						
Dostęp do rzeki Warty i jezior	0,11	–	0,11	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–						

Źródło: opracowanie własne na podstawie spotkań warsztatowych z mieszkańcami.

wcześniej potencjałów. Kolejna mocna strona to **wydarzenia i inicjatywy kulturalne (festiwal, koncerty, widowisko, działalność chórów, zespołów, stowarzyszeń)**, które wybrało aż 13 na 18 grup (czyli o 4 więcej niż w przypadku atrakcyjności osiedleńczej), jednak w ocenach indywidualnych atut ten nie uzyskał szczególnie wysokiej wagi (1,57). Mieszkańcy uznawali w większości, że ważniejsze są inne mocne strony. Podobną, nieco niższą średnią ocenę otrzymała mocna strona sprowadzająca się do **uczestnictwa w sieciach współpracy metropolitalnej lub aglomeracyjnej (ZM Puszcza Zielonka, Metropolia Poznań, GOAP, Aquanet S.A., kolej metropolitalna)**, która pomaga lepiej organizować zadania publiczne realizowane na terenie gminy (budowa i eksploatacja urządzeń służących do dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz gospodarowaniu odpadami, organizowanie transportu publicznego, koordynacja i pozyskiwanie środków na inwestycje). Gmina Murowana Goślina jest jedną z tych, które od kilkunastu lat budowały swoją pozycję inicjatora współpracy metropolitalnej i czerpią korzyści z tej współpracy.

Kolejną mocną stroną zauważoną przez mieszkańców uczestniczących w spotkaniach konsultacyjnych są **obszary pod inwestycje na terenie gminy lub w jej pobliżu** (w okolicach obwodnicy miasta). Chodzi tu głównie o Goślińską Strefę Przemysłową, wyposażoną we wszelką niezbędną infrastrukturę. Nieruchomości w tej strefie są już prawie w całości własnością prywatnych podmiotów gospodarczych i znaczna część z nich zlokalizowała na tym terenie swoje siedziby lub zakłady produkcyjne, magazynowe. Podczas spotkań konsultacyjnych 10 grup wybrało tę mocną stronę do grupy 6 najważniejszych i w sumie określiło jej wagę na 1,37. Następna mocna strona jest bezpośrednio związana z poprzednią, ponieważ dotyczy **lokalizacji dużego, innowacyjnego przedsiębiorstwa w okolicy gminy – firmy Solaris w Bolechowie**.

Dane pokazujące skalę międzygminnych dojazdów do pracy potwierdzają, że znaczna część mieszkańców gminy pracuje na terenie gminy Czerwonak, a większość właśnie w fabryce autobusów Solaris. Również mieszkańcy obecni na spotkaniach konsultacyjnych dostrzegli ten potencjał, określając jego wagę na poziomie 0,89 (choć atut ten wskazało tylko 5 grup).

Kolejne mocne strony dotyczyły dostępu do wybranych usług publicznych (np. **dobry dostęp do kluczowych usług społecznych** – przedszkola, szkoły,

przychodnie lub **dobrze funkcjonujące, miejscowe szkoły i przedszkola**), różnego rodzaju lokalnej aktywności (**imprezy i aktywność sportowa mieszkańców – biegi, rajdy rowerowe, siatkówka, piłka nożna oraz wydarzenia kulturalne lub aktywność mieszkańców – duża grupa osób zaangażowanych w różne inicjatywy w formie wolontariatu**) oraz **obwodnicy miasta, prężnie działających przedsiębiorstw lokalnych**, a także **dostępu do rzeki Warty i jezior**. Wagi tych mocnych stron nie były jednak tak wysokie jak w przypadku pierwszych siedmiu potencjałów, którym grupy nadały sumaryczną wagę powyżej 1,35.

Jak wspomniano, obok mocnych stron przedmiotem zainteresowania uczestników warsztatów były także słabe strony, czyli bariery, ograniczenia, problemy rozwojowe. Ich liczba była podobna, sposób wyłonienia dokładnie taki sam jak w przypadku mocnych stron. Wyniki przedstawiają się jednak nieco inaczej (tab. 8.3.2). Otóż w przypadku słabych stron widać jednoznaczną, wyraźną przewagę wskazań pierwszej bariery w stosunku do pozostałych. Zdaniem uczestników warsztatów, największą barierą rozwojową jest **niski poziom dochodów gminy (suma wag = 4,98)**. Tę słabą stronę wybrały prawie wszystkie grupy (17 z 18), a aż 10 z nich uznało, że jest to największy problem gminy Murowana Goślina. Tak powszechnej zgodności nie było w przypadku mocnych stron, w których różnice między pierwszymi trzema atutami były (w porównaniu do różnic między słabymi stronami) dużo mniejsze.

Bardzo wysoką wagę uzyskała także druga z kolei słaba strona, czyli **zły stan techniczny dróg (3,20)**. Ta decyzja uczestników warsztatów jest zbieżna z cytowanymi wcześniej wynikami badań społecznych. Spośród wszystkich zadań publicznych jednostki samorządowej utrzymanie, modernizacja i naprawy dróg są zdecydowanie na pierwszym miejscu.

Kolejne słabe strony to **braki w podstawowej infrastrukturze sieciowej** (kanalizacja, wodociągi, gaz), które zostały wskazane przez 10 grup i uzyskały sumaryczną wagę na poziomie 1,73. Następne dwie słabe strony to **mała liczba przestrzeni publicznych dla młodzieży** (badania społeczne potwierdzają potrzebę realizacji inwestycji w tym kierunku), a także **brak istotnych ciągów drogowych** (autostrada, droga ekspresowa, droga krajowa), które mogłyby zachęcić przedsiębiorstwa do inwestowania na terenie gminy. Jest to jednak słaba strona, która

Tabela 8.3.2. Wyniki I części warsztatów konsultacyjnych
(wybór i określanie znaczenia słabych stron gminy)

Słaba strona	Nadana waga																								
	Σ	os. Zielone Wzgórza					Długa Goślina					Białężyn					Murowana Goślina					Rakownia			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18						
Niski poziom dochodów gminy	4,98	0,42	0,39	0,27	0,14	0,50	0,36	0,53	–	0,43	0,03	0,23	0,17	0,10	0,28	0,25	0,20	0,28	0,41						
Zły stan techniczny dróg	3,20	0,08	0,16	0,20	0,30	–	0,15	0,28	0,13	–	0,36	0,24	0,45	–	0,11	0,20	0,20	0,16	0,17						
Braki w podstawowej infrastrukturze sieciowej (wodociągi, kanalizacja, gaz)	1,73	–	–	0,10	0,04	0,10	–	–	–	–	0,40	0,22	0,13	0,25	–	–	0,14	0,20	0,15						
Mała liczba przestrzeni publicznych dla młodzieży	1,10	0,18	0,07	0,13	–	0,14	–	–	0,12	0,05	–	–	0,03	–	–	–	0,16	0,07	0,15						
Brak istotnych ciągów drogowych (autostrada, droga ekspresowa, krajowa) w pobliżu gminy	0,81	–	0,10	0,18	–	–	0,26	0,12	–	0,15	–	–	–	–	–	–	–	–	–						
Brak miejsca na cmentarzu parafialnym – konieczność budowy nowego cmentarza	0,72	0,11	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0,10	0,14	–	0,11	0,26	–	–	–						
Braki w infrastrukturze rowerowej (spójny system dróg rowerowych, stacje roweru miejskiego, miejsca napraw)	0,64	–	–	–	0,11	–	–	–	0,12	0,14	–	–	–	0,05	–	–	–	0,15	0,07						
Dość duża skala tzw. niskiej emisji na terenach miejskich	0,62	0,04	0,13	–	–	–	0,09	–	–	–	–	0,12	–	–	–	0,10	0,14	–	–						
Problemy systemu planowania przestrzennego w gminie	0,60	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0,60	–	–	–	–	–						
Zbyt mała liczba mieszkań, w tym komunalnych	0,58	–	–	–	0,12	0,11	–	–	–	–	–	–	0,05	–	0,15	0,15	–	–	–						
Niedostateczna liczba miejsc parkingowych	0,56	–	0,08	–	0,11	–	–	0,05	0,17	–	0,11	–	–	–	–	0,04	–	–	–						
Brak infrastruktury turystycznej i atrakcyjnej oferty dla turystów	0,54	0,17	–	–	–	0,11	0,07	0,02	–	–	–	0,09	–	–	–	–	–	0,08	–						
Polaryzacja społeczna	0,48	–	–	–	0,18	–	0,07	–	–	–	0,05	–	–	–	0,18	–	–	–	–						
Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej	0,43	–	–	0,12	–	0,04	–	–	–	0,11	–	–	–	–	–	–	0,16	–	–						
Niski poziom współpracy pomiędzy organizacjami społecznymi z terenu gminy	0,42	–	–	–	–	–	–	–	0,19	–	0,05	–	–	–	0,18	–	–	–	–						
Mała liczba przestrzeni publicznych dla osób starszych	0,29	–	0,07	–	–	–	–	–	0,12	–	–	–	0,03	–	–	–	–	0,07	–						
Duże rozproszenie zabudowy i fragmentacja struktur zarządzania terenami wiejskimi (największa relatywna liczba sołectw w powiecie poznańskim)	0,17	–	–	–	–	–	–	–	–	0,12	–	–	–	–	–	–	–	–	0,05						
Słaba oferta rozrywkowa (w rozumieniu stałych atrakcji)	0,15	–	–	–	–	–	–	–	0,15	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–						

Źródło: opracowanie własne na podstawie spotkań warsztatowych z mieszkańcami.

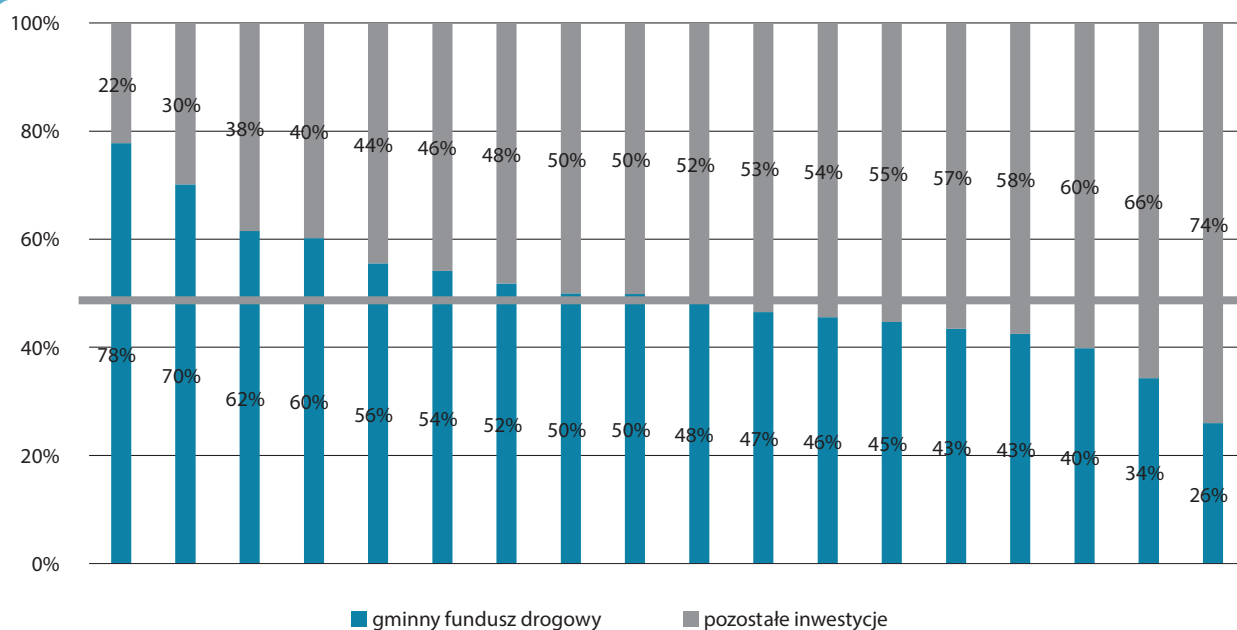
ma charakter niesterowalny i wszelkie zmiany w tym zakresie są w zasadzie wykluczone.

Waga kolejnych słabych stron jest już do siebie znacznie bardziej zbliżona (od 0,42 do 0,72). Są wśród nich problemy związane z **brakiem miejsca na cmentarzu parafialnym**, które generują potrzebę budowy nowego cmentarza, a koszty przede wszystkim wyposażenia tego nowego cmentarza w infrastrukturę (wodociąg, kanalizacja, ogrodzenie, parkingi, budynki) oraz odpowiedniego urządzenia przekraczają nawet roczne możliwości inwestycyjne gminy. Ponieważ jest to tak duży koszt, część grup uznała ten problem za istotny. Kolejne problemy to **braki infrastrukturalne**, obejmujące **infrastrukturę rowerową** (0,64), **mieszkaniową** (0,58), **parkingową** (0,56), **turystyczną** (0,54) i **sportowo-rekreacyjną** (0,43). Uczestnicy warsztatów wybierali (choć niezbyt często) także takie problemy, bariery, jak **duża skala niskiej emisji** (0,62), **problemy planowania przestrzennego** (0,60), **polaryzacja społeczna** (0,48) lub **niski poziom współpracy pomiędzy różnymi organizacjami z terenu gminy** (0,42).

Ostatnia część warsztatów konsultacyjnych z mieszkańcami gminy dotyczyła zadań inwestycyjnych. Uczestnicy spotkań w ramach mniejszych grup roboczych decydowali w tej części o rozdzieleniu

72 mln zł na różnego rodzaju inwestycje, zaproponowane przez organizatorów spotkania lub włączone do prac przez samych mieszkańców. Zadaniem każdej z grup był wybór inwestycji opiewających w sumie maksymalnie na kwotę 72 mln zł, a także określenie wielkości tzw. gminnego budżetu drogowego, czyli ilości środków pieniężnych, które zostaną przeznaczone przez władze lokalne na zadania związane z budową, modernizacją i przebudową dróg lokalnych.

Najbardziej generalny podział środków finansowych na inwestycje dokonany przez poszczególne grupy przedstawiono na rycinie 8.3.1. Rekomendacje poszczególnych grup różnią się od siebie, jednak aż 8 z 18 grup podzieliło swój budżet inwestycyjny w relacji różniącej nakłady na drogi i pozostałe inwestycje nie większej niż 55:45. Tylko 5 grup zdecydowało się bardziej jednoznacznie rozdzielić budżet 72 mln zł. Jedna z grup aż 78% środków inwestycyjnych przeznaczyła na drogi. Pojawiła się także grupa, której opinia była skrajnie różna – na inwestycje drogowe zdecydowano się przeznaczyć wyłącznie 26% środków finansowych. Podsumowanie prac wszystkich grup prowadzi do wniosku o wręcz idealnej symetrii pomiędzy potrzebami w zakresie inwestycji drogowych i potrzebami w zakresie pozostałych

Ryc. 8.3.1. Struktura hipotetycznych budżetów inwestycyjnych ustalonych przez 18 grup roboczych podczas spotkań konsultacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadów kwestionariuszowych z mieszkańcami.

Tabela 8.3.3. Najczęściej wybierane inwestycje podczas spotkań warsztatowych

Inwestycja	Σ	Wybór (x) lub brak wyboru (-)																	
		os. Zielone Wzgórza					Długa Goślina			Białężyn		Murowana Goślina						Rakow- nia	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Budowa nowych sanitariatów nad jeziorem Kamińsko	13	x	x	x	x	-	-	x	-	-	x	x	x	-	x	x	x	x	x
Cmentarz miejski	12	x	x	x	-	x	-	x	-	-	x	x	x	x	x	x	x	-	-
Toaleta publiczna na Zielonych Wzgórzach – budowa nowej lub adaptacja istniejącej infrastruktury	11	x	x	x	x	x	-	x	-	-	-	x	x	x	-	x	-	-	x
Modernizacja i rozbudowa stadionu miejskiego w Murowanej Goślinie	10	-	-	-	-	-	x	x	-	x	x	-	x	x	x	x	-	x	x
Rewitalizacja jeziora Raduszyn – ścieżka pieszo-rowerowa wokół jeziora	10	-	x	x	x	-	-	-	-	x	-	x	x	-	x	x	x	x	-
Budowa przystani wodnej Binduga i infrastruktury rekreacyjnej	9	-	x	-	x	x	x	x	x	x	-	-	x	-	-	-	-	x	-
Budowa sieci wodociągowej – Mściszewo ul. Radzimska	9	x	x	-	x	x	-	-	-	-	-	x	x	x	-	x	-	-	x
Rewitalizacja jeziora Raduszyn – stworzenie zbiornika wodnego	9	x	x	-	-	-	x	-	-	x	-	-	-	-	x	x	x	x	x
Rewitalizacja pałacu w Murowanej Goślinie	9	-	-	x	x	x	-	-	x	-	-	x	x	x	-	x	x	-	-
Rewitalizacja jez. Raduszyn – promenada między ul. Łąkową a ul. Lenartowskiego	8	-	x	-	x	-	x	x	-	-	-	-	-	x	x	x	-	-	x
Rewitalizacja dworca w Łopuchowie	7	-	-	-	-	x	x	-	x	-	-	x	-	-	x	x	-	-	x
Budowa świetlicy w Przebędowie	7	x	x	-	x	-	-	x	-	-	-	-	x	-	x	-	-	-	x
Rewitalizacja jeziora Raduszyn – park sportowo-rekreacyjny	6	-	x	x	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	x	x	-	-	x
Rewitalizacja parku w Murowanej Goślinie	6	-	-	x	x	x	-	-	-	-	-	x	-	x	-	-	-	-	x
Budowa boiska sportowego przy Szkole Podstawowej nr 2 (Zielone Wzgórza)	5	-	x	-	-	x	-	-	-	-	x	x	-	-	-	-	-	x	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie spotkań warsztatowych z mieszkańcami.

działań. Czarna linia na rycinie 4.1 pokazuje średni poziom środków przeznaczanych na inwestycje drogowe i pozostałe działania i jest mniej więcej na poziomie 50%.

Warsztat dotyczący kierunków inwestycyjnych sprowadzał się także do wyboru konkretnych projektów w ramach budżetu, którym dysponowano. Zbiór decyzji poszczególnych grup zamieszczono w tabeli 8.3.3, w której znalazło się 15 najczęściej wybieranych projektów. Są wśród nich czasami „drobne” projekty (toaleta publiczna na osiedlu Zielone Wzgórza lub sanitariaty na plaży w Kamińsku), jednak bardzo ważne z punktu widzenia przeciętnego mieszkańca gminy. Wybrane projekty nawiązują w dużym

stopniu do przyrodniczych zasobów gminy – jeziora Kamińsko, rzeki Warty, jeziora Raduszyn i in. Są wśród nich także inwestycje duże lub bardzo duże, których łączny koszt przekracza 10 mln zł (np. modernizacja i rozbudowa stadionu miejskiego, rewitalizacja jeziora Raduszyn). Jest też projekt (budowa cmentarza miejskiego), który na pierwszy rzut oka ma mały sens inwestycyjny, a wynika z faktu wyczerpywania się przestrzeni na już istniejącym cmentarzu parafialnym. Ponieważ prowadzenie cmentarzy jest obowiązkowym zadaniem własnym gminy, konieczność realizacji tej inwestycji w okresie 2018–2030 wydaje się bezdyskusyjna.

9. Synteza analizy strategicznej

Najczęstszym narzędziem stosowanym w celu syntezy diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych warunków funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego jest analiza SWOT (Parysek 1997; Dutkowski 2003; Dziemianowicz i in. 2012). Polega ona na podsumowaniu diagnozy poprzez określenie mocnych stron (*strengths*), słabych stron (*weaknesses*), szans (*opportunities*) i zagrożeń (*threats*) mogących wpłynąć na sytuację rozwojową obszaru (zob. Obłój 2014). Różnice pomiędzy tymi czterema elementami są często przedmiotem dyskusji i powodem wielu nieporozumień metodycznych. Nie budzi wątpliwości, że mocne strony oraz szanse to pewne pozytywne

czynniki, natomiast słabe strony i zagrożenia – negatywne. Problem pojawia się jednak przy definiowaniu różnic między mocnymi stronami i szansami oraz między słabymi stronami i zagrożeniami. W tym celu stosuje się przynajmniej trzy rozróżnienia (Dziemianowicz i in. 2012). Pierwsze z nich (najczęściej wykorzystywane) odróżnia mocne i słabe strony od szans i zagrożeń z uwzględnieniem miejsca ich powstania – tym sposobem można wyodrębnić te czynniki, które identyfikujemy w obrębie danej jednostki (czynniki wewnętrzne), oraz te, które identyfikujemy w jej otoczeniu (czynniki zewnętrzne). Drugie rozróżnienie (nazywane analizą instytucjonalną) definiuje szanse i zagrożenia jako czynniki, na które analizowany obiekt nie ma bezpośredniego wpływu, natomiast mocne i słabe strony leżą w obszarze jego oddziaływania. Trzecim sposobem jest analiza dynamiczna, w świetle której czynnikiem różnicującym silne strony i szanse oraz słabe strony i zagrożenia jest czas ich występowania, tj. szanse i zagrożenia dotyczą przyszłości, natomiast mocne i słabe strony – teraźniejszości (Dziemianowicz i in. 2012). Wybór jednego z tych trzech sposobów rozróżniania czynników rozwoju danego obszaru jest koniecznością i należy dokonać go na początku tworzenia macierzy SWOT. Najważniejsze jest jednak, by zespół opracowujący strategię trzymał się od początku do końca przyjętego rozróżnienia i definicji poszczególnych elementów SWOT. W celu przeprowadzenia analizy SWOT gminy Murowana Goślina przyjmuje się następujące ustalenia definicyjne:

- **mocne strony** – wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę gminy Murowana Goślina (sytuacja wewnętrzna);

Tabela 9.1. Schemat analizy SWOT

		Charakter oddziaływania czynnika	
		pozytywny	negatywny
Miejsce występowania czynnika	wewnętrzne	S mocne strony	W słabe strony
	zewnętrzne	O szanse	T zagrożenia

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9.2. Macierz SWOT dla gminy Murowana Goślina

WAGA	MOCNE STRONY	WAGA	SŁABE STRONY
0,28	Środowisko przyrodnicze	0,30	Relatywnie niski poziom dochodów gminy
0,20	Dobra dostępność transportu publicznego (szybki pociąg, autobusy)	0,23	Niekorzystna struktura demograficzna
0,16	Atrakcyjne tereny mieszkaniowe	0,17	Brak infrastruktury turystycznej i atrakcyjnej oferty dla turystów
0,15	Dobry dostęp do kluczowych usług społecznych (przedszkola, szkoły, przychodnie)	0,12	Brak dostępu do głównych szlaków transportowych i zły stan techniczny dróg, który obniża jakość życia
0,12	Funkcjonowanie w sieciach współpracy międzygminnej (Metropolia Poznań, wspólny transport, ZMPZ, GOAP)	0,11	Dość duża skala tzw. niskiej emisji na terenach miejskich
0,09	Aktywność mieszkańców (kulturalna, sportowa, społeczna)	0,07	Stosunkowo duży poziom wzajemnych animozji między poszczególnymi częściami gminy (ZW a historyczna część; wieś a miasta)
WAGA	SZANSE	WAGA	ZAGROŻENIA
0,30	Bliskość Poznania	0,30	Wzrost cen usług na rynku budowlanym generujący większe koszty inwestycji
0,25	Środki finansowe do pozyskania z zewnątrz (UE, środki z budżetu państwa)	0,25	Negatywne procesy demograficzne, w tym ciągle bardzo niski poziom przyrostu naturalnego, migracje, starzenie się społeczeństwa
0,20	Zwiększenie zainteresowania w społeczeństwie zdrowym stylem życia – aktywne spędzanie wolnego czasu na łonie przyrody	0,25	Przewaga konkurencyjna gmin pierwszego pierścienia aglomeracji poznańskiej w przyciąganiu inwestycji i mieszkańców
0,15	Program Mieszkanie Plus i inne krajowe programy mieszkaniowe	0,10	Zwiększanie się poziomu obciążenia gmin zadaniami bez dodatkowych środków finansowych na ich prowadzenie
0,10	Metropolitalne inicjatywy współpracy (klaster rzeczny, kolej metropolitalna)	0,10	Duża i silna konkurencja w sektorze turystyki (gminy turystyczne)

Źródło: opracowanie własne.

- **słabe strony** – wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę gminy Murowana Goślina (sytuacja wewnętrzna);
- **szanse** – wszystko to, co stwarza dla gminy Murowana Goślina szansę korzystnej zmiany (okoliczności zewnętrzne);
- **zagrożenia** – wszystko to, co stwarza dla gminy Murowana Goślina niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej (okoliczności zewnętrzne).

Macierz SWOT gminy Murowana Goślina została sformułowana z uwzględnieniem wiedzy ekspertów zewnętrznych i lokalnych. Pierwszym etapem było przeprowadzenie szczegółowej diagnozy z wykorzystaniem danych wtórnych (rozdziały 3–7 tego dokumentu). Następnie w sprawie głównych mocnych i słabych strony gminy wypowiedzieli się mieszkańcy w drodze badań społecznych i spotkań konsultacyjnych (rozdział 8), po czym autorzy strategii zebrali wszystkie informacje i stworzyli ostateczną, wspólną macierz SWOT.

10. Alternatywne strategie rozwoju gminy Murowana Goślina

Zastosowanie w analizie strategicznej metody SWOT nie kończy się na określeniu głównych mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Nie jest też prawdą, że służy ona wyłącznie diagnozowaniu. Na jej podstawie rozwinęły się bowiem metody pozwalające na wyznaczenie w usystematyzowany sposób opcji strategicznego działania danej jednostki. Jedną z metod, która oferuje coś więcej niż tylko ogólny kierunek działania wyrażający się w stwierdzeniu „wzmacniaj silne strony, wykorzystując szanse i jednocześnie eliminuj słabe strony, omijając zagrożenia”, jest analiza TOWS/SWOT. Oprócz usystematyzowanego połączenia dwóch komplementarnych względem siebie podejść do organizacji „z zewnątrz do wewnątrz” oraz „od wewnątrz do zewnątrz”, a także badania efektu synergii występującego między czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi oferuje ona cztery normatywne strategie działań (Obłój 2014).

Procedura określenia siły powiązań między poszczególnymi mocnymi, słabymi stronami, szansami i zagrożeniami (czyli właśnie analiza TOWS/SWOT) została przeprowadzona w następujący sposób. W pierwszej kolejności sporządzono 8 macierzy relacji pomiędzy zdiagnozowanymi czynnikami rozwoju. Przy tworzeniu każdej z nich ważne były następujące pytania (por. Dziemianowicz i in. 2012):

- Czy siły pozwolą wykorzystać szanse (macierz 1)?
- Czy słabości „zablokują” wykorzystanie szans (macierz 2)?
- Czy siły pozwolą na przezwycięzenie zagrożeń (macierz 3)?
- Czy słabości wzmocnią negatywny skutek zagrożeń (macierz 4)?
- Czy zagrożenia osłabiają siły (macierz 5)?

- Czy szanse spotęgują siły (macierz 6)?
- Czy zagrożenia spotęgują słabości (macierz 7)?
- Czy szanse pozwolą przezwyciężyć słabości (macierz 8)?

W procedurze oceny związku pomiędzy poszczególnymi mocnymi i słabymi stronami oraz szansami i zagrożeniami wykorzystano **trzystopniową skalę**, obejmującą następujące poziomy:

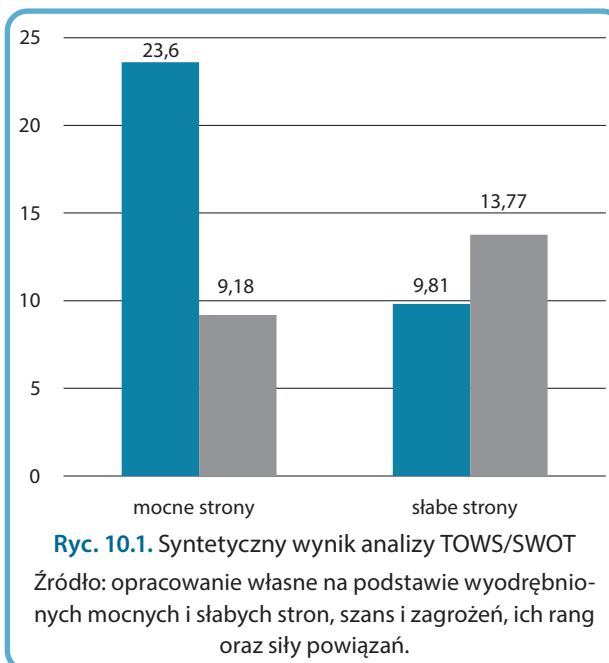
- brak zależności (0 punktów),
- słabą zależność (1 punkt),
- silną zależność (2 punkty).

Po stworzeniu 8 szczegółowych macierzy podsumowano wyniki w formie tabeli syntetycznej, uwzględniającej nadane wcześniej wagi poszczególnych czynników rozwojowych. W ten sposób określono optymalny wariant strategiczny w ramach czterech możliwości:

1. **Strategia ofensywna** – cechuje jednostki, które stawiają przede wszystkim na wykorzystanie mocnych stron i nadarzających się szans. Za pomocą swoich atutów wykorzystują one szanse rozwoju, a z kolei nadarzające się okazje przekładają na dalsze wzmocnienie atutów.
2. **Strategia konkurencyjna** – cechuje jednostki, które nastawiają się na wykorzystywanie nadarzających się szans do eliminowania słabych stron i zamieniania ich w atuty.
3. **Strategia konserwatywna** – cechuje jednostki, które planują maksymalnie wykorzystać mocne strony przy jednoczesnym zmniejszaniu znaczenia dla rozwoju nadchodzących zagrożeń.
4. **Strategia defensywna** – cechuje jednostki, które bronią się przed kryzysem, eliminując słabe strony i przeciwstawiając się zagrożeniom.

Syntetyczne i szczegółowe wyniki analizy TOWS/SWOT dla gminy Murowana Goślina przedstawiono na rycinie 10.1 i w tabeli 10.1.

Głównym wnioskiem przeprowadzonej procedury jest **zdecydowana przewaga strategii ofensywnej (maksymalne wykorzystanie efektu synergii występującego między silnymi stronami i szansami) nad pozostałymi**. W świetle wyników badań i analiz przeprowadzonych w celu stworzenia społecznej strategii rozwoju gminy Murowana Goślina – ten wariant strategiczny wydaje się najlepszy i najbardziej skuteczny. Kolejną sugerowaną strategią **jest strategia defensywna polegająca na zapewnieniu przetrwania przez minimalizowanie wpływu słabości występujących wewnątrz gminy oraz zagrożeń płynących z otoczenia**. Znacznie mniej popularnymi wariantami są: strategia konkurencyjna (eliminowanie słabych stron gminy i budowanie jej konkurencyjnej siły przez maksymalne wykorzystanie istniejących szans sprzyjających rozwojowi) i strategia konserwatywna (minimalizowanie negatywnego wpływu otoczenia przez maksymalne i zarazem aktywne wykorzystanie potencjału tkwiącego w gminie). W dalszej części rozdziału 10

zostaną bardziej szczegółowo opisane poszczególne warianty strategiczne z uwzględnieniem strategii ofensywnej i (w mniejszym wymiarze) pewnej wersji strategii defensywnej.

Tabela 10.1. Szczegółowe wyniki analizy TOWS/SWOT

Badana kombinacja	Wyniki TOWS		Wyniki SWOT		Zestawienie zbiorcze	
	suma interakcji	suma iloczynów	suma interakcji	suma iloczynów	suma interakcji	suma iloczynów
szanse/mocne strony	61	11,83	60	11,78	121	23,60
zagrożenia/słabe strony	34	7,69	35	6,08	69	13,77
szanse/słabe strony	34	6,86	16	2,95	50	9,81
zagrożenia/mocne strony	18	3,82	27	5,36	45	9,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyodrębnionych mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, ich rang oraz siły powiązań.

10.1. Strategia ofensywna – pozytywna synergia mocnych stron i szans oparta na trzech filarach

Wyniki analizy TOWS/SWOT w aspekcie strategii ofensywnej prowadzą do wniosku, by oprzeć rozwój

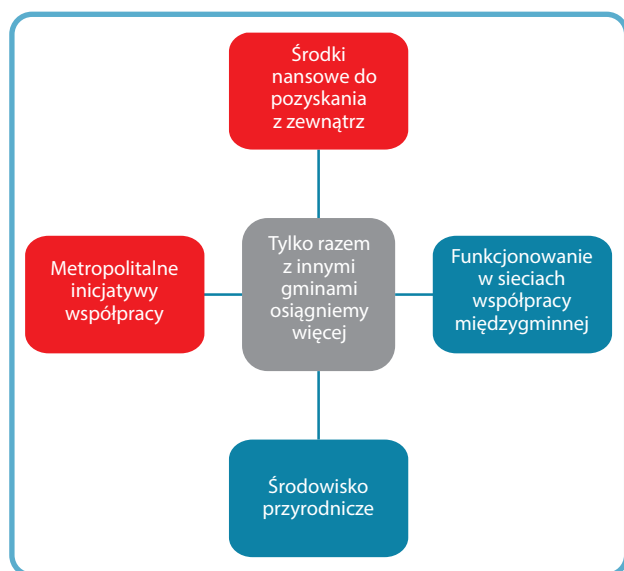
gminy na trzech filarach (ich kolejność nie ma znaczenia hierarchicznego):

STRATEGIA OFENSYWNA 23,60	Bliskość Poznania	Środki finansowe do pozyskania z zewnątrz (UE, środki z budżetu państwa)	Zwiększenie zainteresowania w społeczeństwie zdrowym stylem życia – aktywne spędzanie wolnego czasu na łonie przyrody	Program Mieszkanie Plus i inne krajowe programy mieszkaniowe	Metropolitalne inicjatywy współpracy (klaster rzeczny, kolej metropolitalna)
Środowisko przyrodnicze	2,03 ¹	1,06	1,92	0,65	0,95
Dobra dostępność transportu publicznego (szybki pociąg, autobusy)	2,00	0,68	0,60	0,35	0,75
Atrakcyjne tereny mieszkaniowe	1,84		0,90	1,24	0,26
Dobry dostęp do kluczowych usług społecznych (przedszkola, szkoły, przychodnie)	1,35		0,18	0,60	0,13
Funkcjonowanie w sieciach współpracy międzygminnej (Metropolia Poznań, wspólny transport, ZMPZ, GOAP)	1,26	1,48	0,16	0,27	0,66
Aktywność mieszkańców (kulturalna, sportowa, społeczna)		1,19	1,02		0,10

¹ Wartości w poszczególnych komórkach odpowiadają sumie korelacji ważonych, tzn. osiągają wyższą wartość, jeśli pomiędzy daną parą czynników (w tym przypadku między daną mocną stroną a daną szansą) stwierdzono duży związek i nadano im wysoką rangę w kreowaniu rozwoju gminy Murowana Goślina. Zatem im wyższa wartość liczbową w komórce, tym lepsze dopasowanie danej pary czynników. Wyższe wartości czynników zostały wyróżnione ciemniejszą barwą.

Filar 1. Współpraca metropolitalna, bo tylko razem z innymi osiągniemy więcej, a sami przegramy

Filar pierwszy opiera się na kilku wnioskach wynikających z analizy strategicznej. Po pierwsze kluczowym atutem gminy Murowana Goślina jest jej lokalizacja w aglomeracji poznańskiej i bliskość Poznania. Po drugie, konkurencja z gminami pierwszego pierścienia jest bardzo trudna, wręcz uniemożliwia ona osiągnięcie zwycięstwa (główne powody to większa odległość czasowa, gorsze tendencje demograficzne, mniejsza atrakcyjność inwestycyjna). Jeśli więc nie możemy z nimi wygrać, powinniśmy współpracować i być głównym orędownikiem tej współpracy. Jako jedna ze słabszych gmin w aglomeracji, dzięki tej współpracy zyskać możemy najwięcej, ponieważ konkurencja w pojedynkę byłaby skazana na niepowodzenie. Efekty tej strategii można było zaobserwować np. przy okazji realizacji projektu kanalizacyjnego – to gmina Murowana Goślina wyszła z inicjatywą i przekonała pozostałe jednostki do włączenia się w ten proces. Podniósł on w znaczący sposób jakość życia na terenie gminy (kanalizacja, odtworzone drogi), co nigdy nie byłoby możliwe w efekcie gry w pojedynkę. Na poniższej rycinie zaprezentowano kluczowe mocne strony i szanse, dzięki którym możliwy będzie rozwój oparty na filarze 1.

Filar 2. Mieszkalnictwo wysokiej jakości i korzyści finansowe z podatków

Filar drugi opiera się na kluczowych atutach, które przyciągają zabudowę mieszkaniową wysokiej jakości (wysoka jakość oznacza gotową, kompleksową ofertę mieszkaniową w czystym i zielonym otoczeniu, z usługami publicznymi na miejscu, tj. na dostępności transportu publicznego, dostępności kluczowych usług społecznych i wysokiej jakości zasobów środowiska przyrodniczego). Gmina Murowana Goślina nie jest w stanie konkurować z gminami pierwszego pierścienia w bardzo dużych inwestycjach deweloperskich. Jednak podaż terenów mieszkaniowych w atrakcyjnych lokalizacjach na obszarze gminy (a szczególnie miasta) jest bardzo duża, zaś rynek mieszkaniowy zaczął powoli pozytywnie reagować na te elementy. Nade wszystko filar mieszkalnictwa opierać się powinien na bliskości Poznania (duży popyt na nowe mieszkania, domy) oraz bardzo szerokim otwarciu na krajowe programy wsparcia mieszkalnictwa (np. Mieszkanie Plus), które wydają się „skrojone” pod taką właśnie gminę jak Murowana Goślina. Na poniższej rycinie zaprezentowano kluczowe mocne strony i szanse, dzięki którym możliwy będzie rozwój oparty na filarze 2.

Filar 3. Rekreacyjne centrum aglomeracji – mamy najwięcej atutów, by się nim stać

Filar trzeci opiera się przede wszystkim na najważniejszej mocnej stronie gminy i jednej szansie. Chodzi tu oczywiście o bardzo wyraźnie artykułowany przez mieszkańców atut środowiska przyrodniczego oraz szansę wynikającą ze zmian społecznych w Polsce, polegających na zwiększonym zainteresowaniu zdrowym stylem życia. Dodając do tego bliskość Poznania (duża liczba osób zainteresowanych rekreacją na terenach przyrodniczych), metropolitalne inicjatywy współpracy dotyczące środowiska (np. klaster rzeczny) oraz dostępność transportu publicznego (niecałe 30 min z Dworca Głównego w Poznaniu), stajemy się najważniejszym, potencjalnym miejscem aktywnego odpoczynku dla wielu mieszkańców Poznania. By to jednak osiągnąć, należy sformułować bardzo atrakcyjną, konkretną i dobrze opakowaną

ofertę rekreacyjną. Na rycinie obok zaprezentowano kluczowe mocne strony i szanse, dzięki którym możliwy będzie rozwój oparty na filarze 3.

10.2. Strategia defensywna – wariant na „trudne czasy” ograniczania wydatków i unikania zagrożeń

STRATEGIA DEFENSYWNA 13,77	Wzrost cen usług na rynku budowlanym generujący większe koszty inwestycji	Negatywne procesy demograficzne, w tym ciągle bardzo niski poziom przyrostu naturalnego, migracje, starzenie się społeczeństwa	Przewaga konkurencyjna gmin pierwszego pierścienia aglomeracji poznańskiej w przyciąganiu inwestycji i mieszkańców	Zwiększanie się poziomu obciążenia gmin zadaniami bez dodatkowych środków finansowych na ich prowadzenie	Duża i silna konkurencja w sektorze turystyki (gminy turystyczne)
Relatywnie niski poziom dochodów gminy	2,40	1,38	1,10	1,00	0,40
Niekorzystna struktura demograficzna		1,68	0,48	0,33	
Brak infrastruktury turystycznej i atrakcyjnej oferty dla turystów	0,47	0,21	0,42		1,08
Brak dostępu do głównych szlaków transportowych i zły stan techniczny dróg, który obniża jakość życia	0,63		0,56		0,44
Dość duża skala tzw. niskiej emisji na terenach miejskich			0,18		0,11
Stosunkowo duży poziom wzajemnych animozji między poszczególnymi częściami gminy (ZW a historyczna część; wsie a miasta)		0,16			

Strategia defensywna: ograniczanie zbędnych wydatków i unikanie konsekwencji zagrożeń

Analiza TOWS/SWOT i znaczenia słabych stron oraz zagrożeń sugerują, by stosować alternatywnie lub (czasami) zamiennie ze strategią ofensywną – jeden wariant strategii defensywnej. Wariant ten prowadzić powinien do możliwie istotnego ograniczania słabych stron (niski poziom dochodów i niekorzystna struktura demograficzna), szczególnie poprzez unikanie zbędnych wydatków, związanych także z negatywnymi tendencjami demograficznymi w gminie. Wariant ten zakłada też unikanie zagrożeń, szczególnie trzech: przewagi konkurencyjnej gmin pierwszego pierścienia (unikanie działań konkurencyjnych ze względu na ich wysokie koszty), wzrostu cen usług na rynku budowlanym (poszukiwanie ofert racjonalnych dla budżetu, ewentualnie próby prze-projektowywania zadań inwestycyjnych tak, by były mniej kosztochłonne) oraz negatywnych procesów

demograficznych. Wariant strategii defensywnej może być również z powodzeniem wykorzystywany jako uzupełnienie strategii ofensywnej.

Literatura

- Bajerski A., 2011. Organizacja przestrzenna i funkcjonowanie usług edukacyjnych w aglomeracji poznańskiej, Bogucki Wyd. Nauk.
- Borodo A., 2000. Samorząd terytorialny. System prawno-finansowy. Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa.
- Borodo A., 2008. Prawo budżetowe. Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa.
- Choiński A., 1995. Katalog jezior Polski. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Dąbrowski S., Poźniak J., Filipiak P., 2003. Projekt prac hydrogeologicznych na rozpoznanie warunków i ustalenie zasobów wód podziemnych piętra czwartorzędowego w rejonie Boduszewo–Kamińsko, gmina Murowana Goślina, powiat poznański, województwo wielkopolskie, Hydroconsult Sp. z o.o., Poznań.
- Dolata R., Grygiel P., Jankowska D.M., Jarnutowska E., Jasińska-Maciążek A., Karwowski M., Modzelewski M., Pisarek J., 2015. Szkolne pytania. Wyniki badań nad efektywnością nauczania w klasach IV–VI. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa.
- Dolnicki B., 2002. Samorząd terytorialny. Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Kraków.
- Filipiak B., Dylewski M., Gorzałczyńska-Koczkodaj M., 2006. Finanse samorządowe. Narzędzia. Decyzje. Procesy. PWN, Warszawa.
- Fleszer D., 2011. Tworzenie jednostek pomocniczych gminy jako forma realizacji zasady pomocniczości. Samorząd Terytorialny, (4): 26–37.
- Gałązka A., 2016. Sytuacja Demograficzna Polski. Rządowa Rada Ludnościowa. Raport 2015–2016. Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- GUS, 2017. Gospodarka mieszkaniowa w 2016 r. Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa.
- GUS, 2017a. Statystyczne vademecum samorządowca. Gmina miejsko-wiejska Murowana Goślina, Poznań.
- Jańczak J., 1996. Atlas jezior Polski. Jeziora Pojezierza Wielkopolskiego i Pomorskiego w granicach dorzecza Odry. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- Klepacki B., Kusto B., 2009. Ocena finansowa gmin województwa świętokrzyskiego. Zeszyty Naukowe SGGW. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, 77: 127–135.
- Kołsut B., 2015. Zinstytucjonalizowane sieci współdziałania międzygminnego w Polsce. Bogucki Wyd. Nauk.
- Kondracki J., 2000. Geografia regionalna polski. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Korytowski M., Waligórski B., 2017. Ocena zmienności stanów wód w zbiorniku Przebędowo i wód gruntowych w terenie bezpośrednio przyległym w pierwszym roku eksploatacji. Inżynieria Ekologiczna, 18(1).
- Kosek-Wojnar M., Surówka K., 2007. Podstawy finansów samorządu terytorialnego. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kotlińska, 2009. Dochody własne jednostek samorządu terytorialnego w Polsce. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, LXXI, 3.
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2020. Uchwała nr 88 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 (Monitor Polski z dnia 11 sierpnia 2016, poz. 784).
- Marczak 2007. W sprawie klasyfikacji dochodów jednostek samorządu terytorialnego. W: L. Patrzalek (red.), Stan i kierunki rozwoju finansów samorządu terytorialnego, Wydawnictwo WSB, Poznań–Wrocław.
- Niedziałkowski A., Gabrysiak A., Sikora K., Kalankiewicz T., 2004. Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Murowana Goślina na lata 2004–2007 z perspektywą na lata 2008–2011.
- OECD, 2017. Education at a Glance 2017. OECD Indicators, OECD Publishing, Paris (<http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-en>).
- Okólski M., 2005. Demografia (Demography). Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.

- Paczyński B. (red.), 1995. Atlas hydrogeologiczny Polski 1:500 000. Cz. II. Wyd. PAE SA, Warszawa.
- Palicki S., Strączkowski Ł., 2015. Analiza rynku nieruchomości mieszkaniowych w Poznaniu i gminach podpoznańskich, Poznań.
- Parysek J.J., 1997. Podstawy gospodarki lokalnej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Pęczkowski R., 2016. Małe szkoły – duże problemy finansowe. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika, 12: 13–19.
- Plan gospodarowania wodami w dorzeczu Odry (Dz.U. 2016, poz. 1967).
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty, 2017. RZGW w Poznaniu, Poznań.
- Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016–2022 wraz z planem inwestycyjnym. Uchwała nr XXXI/810/2017 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016–2022 wraz z planem inwestycyjnym.
- Portal Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” (www.puszcza-zielonka.pl; dostęp: 9.03.2018).
- Program ochrony środowiska dla gminy Murowana Goślina na lata 2015–2018 z perspektywą do 2022 roku.
- Radecki W., 2012. Utrzymanie czystości i porządku w gminach. Komentarz. Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- Raport roczny Aquanet S.A. za rok 2016, 2017.
- Standar A., 2013. Analiza wskaźnikowa sytuacji finansowej gmin województwa wielkopolskiego. J. Agribus. Rural Dev., 1(27): 219–232.
- Statut Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. Załącznik do uchwały Zgromadzenia Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” w Murowanej Goślinie nr 6/LXIII/2013, z dnia 21 lutego 2013 r.
- Taborek P., 2016. Recycling w Polsce: segregacja 50 proc. odpadów do 2020 roku nie-realna. Portal samorządowy (<http://www.portalsamorzadowy.pl/gospodarka-komunalna/recycling-w-polsce-segregacja-50-proc-odpadow-do-2020-roku-nierealna,86098.html>; dostęp: 25.03.2018).
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. 2001, nr 72, poz. 747 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.
- Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w posiadaniu Aquanet S.A. na lata 2017–2026 nr 17/002/PI–10.
- Strzelecki A., 2010. Samodzielność jednostek pomocniczych samorządu terytorialnego. Zarządzanie Publiczne, 4(12): 157–171.
- Walaszek M., 2013. Dostępność żłobków, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego w aglomeracji poznańskiej na tle przemian demograficznych. Acta Universitatis Nicolai Copernici Ekonomia, 44(1): 93–112.
- Wong C., 1998. Determining factors for local economic development: the perception of practitioners in the North West and Eastern regions of the UK. Regional Studies, 32(8): 707–720.
- World Population Prospects. Volume II: Demographic Profiles, 2017. United Nations, New York.
- Woś A., 1994. Klimat Niziny Wielkopolskiej. Wydawn. Naukowe UAM.

Autorzy opracowania

mgr inż. Malwina Balcerak

e-mail: malwina.balcerak@wp.pl

- absolwentka studiów inżynierskich i magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych UAM;
- członek Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej (2016–2019): wiceprezes AKNGP (2018) oraz członek redakcji (później redaktor naczelna) czasopisma „Przegląd Planisty” (2017–2019);
- jej doświadczenie praktyczne obejmuje: 3-miesięczny staż w Urzędzie Miasta Włocławka, 3-miesięczny staż w Urzędzie Miasta Poznania, usługę ekspercką w zakresie przygotowania „Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Kalisza” oraz „Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Poznania”, udział w projekcie badawczym w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Profil uczestnika festiwalu filmowego”, obecnie jest członkiem zespołu realizującego projekt naukowy „FilmInd – Indyjski przemysł filmowy jako czynnik nowych powiązań społeczno-ekonomicznych między Indiami a Europą”
- jest autorką i współautorką kilku publikacji naukowych i współorganizatorką konferencji naukowych.

mgr inż. Małgorzata Donderowicz-Wronkowska

e-mail: mdonderowicz94@gmail.com

- absolwentka studiów inżynierskich i magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- członek Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje m.in.: usługę ekspercką w zakresie przygotowania „Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Kalisza” oraz „Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Poznania”;
- jest autorką publikacji naukowych, była uczestnikiem konferencji naukowych o zasięgu ogólnopolskim.

mgr inż. Maciej Głowczyński

e-mail: macglowczynski@gmail.com

- absolwent studiów inżynierskich i magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- członek i kilkuletni prezes Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje m.in.: 3-miesięczny staż w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, usługę ekspercką w zakresie przygotowania „Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Kalisza” oraz „Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Poznania”;
- jest autorem kilku publikacji naukowych, był uczestnikiem kilku konferencji naukowych o zasięgu ogólnopolskim.

mgr inż. Malwina Maciejewska

- absolwentka studiów inżynierskich i magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- jej doświadczenie praktyczne obejmuje: praktykę zawodową w Urzędzie Miasta i Gminy Krajenka (2016 r.), 3-miesięczny staż w Kancelarii Urbanistycznej Filip Koczorowski (2017 r.), współautorstwo „Strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027”, miesięczną praktykę i 3-miesięczny staż w Urzędzie Miasta Poznania w Wydziale Ochrony Środowiska (2018 r.);
- jest współautorką publikacji naukowej „Czynniki i kierunki rozwoju gminy Powidz”.

mgr inż. Magdalena Małachowska

e-mail: madziamalachowska@o2.pl

- absolwentka studiów I oraz II stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- w latach 2015–2019 działała w Sekcji Gospodarki Przestrzennej Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego, a w latach 2017–2019 także w Sekcji Turystyki i Rekreacji;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę zawodową w Urzędzie Gminy Suchy Las, 3-miesięczny staż w Biurze Promocji Nauki POLSCA Polskiej Akademii Nauk w Brukseli, współpracę naukowo-praktyczną przy opracowaniach m.in. dla miasta i gminy Wolin oraz Stowarzyszenia Inwestycje dla Poznania, współautorstwo „Strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027”;
- współautorka lub autorka publikacji naukowych: „Wiele dróg jedna geografia”, „Geoprzestrzeń”, „Czynniki i kierunki rozwoju gminy Powidz” oraz artykułu w czasopiśmie „Przegląd Planisty”, współorganizatorka konferencji naukowych o znaczeniu ogólnopolskim.

mgr inż. Karol Mieczkin

e-mail: karl.mechkin@gmail.com

- absolwent studiów inżynierskich na kierunku rewitalizacja dróg wodnych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, oraz studiów magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę w Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Bydgoszczy oraz w Wydziale Zintegrowanego Rozwoju Urzędu Miasta Bydgoszczy, współautorstwo badań realizowanych na potrzeby planu miejscowego dla gminy Margonin;
- członek zespołów badawczych w ramach projektu monografii polskiego odcinka MDW E70 i projektu FLUMEN, autor kilku publikacji naukowych, współorganizator i uczestnik konferencji krajowych i międzynarodowych.

mgr Dawid Ochota

e-mail: dawid.ochota@op.pl

- absolwent studiów licencjackich i magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- członek Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej, redaktor naczelny czasopisma „Przegląd Planisty”;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę zawodową w pracowni architektonicznej Joanna Kaszkowiak w Szamotułach; staż w Urzędzie Miasta Poznania w Wydziale Urbanistyki i Architektury; staż w Wielkopolskim Ośrodku Badań Regionalnych w Urzędzie Statystycznym w Poznaniu;
- bierze udział w projekcie naukowym finansowanym z Narodowego Centrum Nauki „Nowe wyzwania polityki regionalnej w kształtowaniu czynników rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów mniej rozwiniętych”.

mgr inż. Lidia Ostrowska

e-mail: lidia.ostrowska095@gmail.com

- absolwentka studiów inżynierskich i magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, aktualnie studentka I roku studiów magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- od 2014 do 2017 r. działała w Studenckiej Agencji Fotograficznej UAM, w 2017 r. pełniła funkcję wiceprezesa agencji;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę w Wielkopolskim Biurze Planowania Przestrzennego, 3-miesięczny staż w Kancelarii Urbanistycznej Filip Koczorowski, miesięczną praktykę i 3-miesięczny staż w Urzędzie Miasta Poznania w Wydziale Gospodarki Nieruchomościami, współautorstwo „Strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027”;
- jest współautorką publikacji naukowej „Czynniki i kierunki rozwoju gminy Powidz”, członkiem zespołu realizującego projekt „Mozaika z pamięci” z ramienia Fundacji Malta, dofinansowanego przez UMP w obszarze kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, fotografa, laureatka konkursów fotograficznych.

mgr Kamil Pajewski

e-mail: kamil.pajewski@gmail.com

- absolwent studiów licencjackich na kierunku geologia ze sp. gospodarka zasobami mineralnymi i wodnymi oraz magisterskich na kierunku geologia ze sp. hydrogeologia i geologia inżynierska na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- absolwent studiów podyplomowych w zakresie: ochrony środowiska (UAM), ekologii – zintegrowanego systemu zarządzania gospodarką odpadami komunalnymi (WSL w Poznaniu), geoinformacji (UAM), zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy (WSHiU Poznań);
- absolwent Szkoły Przywództwa Instytutu Wolności w Warszawie;
- od 8 lat pracownik administracji rządowej niezespółonej jako starszy specjalista w Wydziale Planowania w Gospodarowaniu Wodami; specjalizuje się w zakresie ochrony zasobów wodnych – ustanawiania stref ochronnych ujęć wód oraz obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych, a także w zakresie wykorzystania systemów GIS; w latach 2013–2016 – członek zespołu roboczego ds. realizacji Informatycznego Systemu Osłony Kraju przed Nadzwyczajnymi Zagrożeniami; lider merytoryczny w zakresie stanowienia aktów publicznoprawnych;
- w 2009 r. odbył 4-miesięczny staż w Państwowym Instytucie Geologicznym – Państwowym Instytucie Badawczym w Warszawie;
- posiada certyfikaty audytora wewnętrznego systemu zarządzania środowiskiem wg wymagań normy ISO 14001:2004 oraz specjalisty w zakresie kompensacji przyrodniczej; jest certyfikowanym testerem oprogramowania ISTQB;
- współautor kilku publikacji naukowych i członek stowarzyszenia Rozwój Ziemi Goślińskiej.

mgr inż. Adam Wronkowski

e-mail: a.wronkowski94@gmail.com

- absolwent studiów inżynierskich i magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- członek Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje m.in.: 3-miesięczny staż w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu oraz 3-miesięczny staż w Lider Projekt Sp. z o.o., usługę ekspercką w zakresie przygotowania „Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Kalisza” oraz „Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Poznania”;
- jest autorem kilku publikacji naukowych, był uczestnikiem kilku konferencji naukowych o zasięgu ogólnopolskim.

lic. Beata Brychcy

e-mail: beatabrychcy@wp.pl

- absolwentka studiów licencjackich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie studentka studiów II stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna;
- od 2014 r. członek Sekcji Gospodarki Przestrzennej Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego, od 2016 r. kierownik sekcji;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę i współpracę zawodową w Biurze Nieruchomości Rezydent w Gorzowie Wielkopolskim, kierowanie projektami naukowo-badawczymi sekcji, współorganizowanie wielu konferencji o znaczeniu ogólnopolskim.

lic. Aleksandra Dłużyńska

e-mail: olla17up@gmail.com

- absolwentka studiów licencjackich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie studentka studiów II stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna;
- członek Sekcji Gospodarki Przestrzennej Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje m.in. współpracę z Poznańskim Parkiem Naukowo-Technologicznym i współautorstwo badań realizowanych na potrzeby planu miejscowego dla gminy Margonin.

inż. Łukasz Gromala

e-mail: lg.94@wp.pl

- absolwent studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie student studiów magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na UAM;
- aktywny członek Sekcji Gospodarki Przestrzennej oraz Turystyki i Rekreacji Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę zawodową w biurze projektowym w Gorzowie Wlkp.; 3-miesięczny staż w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu; współautorstwo „Strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027”;
- jest współautorem publikacji naukowej „Czynniki i kierunki rozwoju gminy Powidz”.

inż. Marta Lesiecka

e-mail: marta.lesiecka16@gmail.com

- absolwentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie studentka studiów II stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna;;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje: 3-miesięczny staż w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego (2017 r.).

inż. Artur Malicki

e-mail: artmal@st.amu.edu.pl

- absolwent studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna, obecnie student studiów magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna oraz student studiów inżynierskich na kierunku geoinformacja na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę zawodową w Urzędzie Miasta Wałcz, 3-miesięczny staż w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego, 4-miesięczny staż w Poznańskim Parku Naukowo-Technologicznym, współautorstwo „Strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027”;
- jest współautorem publikacji naukowej „Czynniki i kierunki rozwoju gminy Powidz”.

inż. Marta Namysłowska

e-mail: namyslowska.marta@gmail.com

- absolwentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie studentka studiów II stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna;;
- od 2014 r. działa w Sekcji Gospodarki Przestrzennej Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę zawodową w Urzędzie Miasta i Gminy Jarocin, staż w Urzędzie Statystycznym w Poznaniu, współpracę naukową przy opracowaniach m.in. dla miasta i gminy Wolin oraz Stowarzyszenia Inwestycje dla Poznania;
- jest współautorką publikacji recenzowanych oraz artykułu w czasopiśmie „Przegląd Planisty”, współorganizatorką i uczestniczką konferencji naukowych o znaczeniu ogólnopolskim.

inż. Jakub Rogowski

e-mail: jakub.rogowski0@gmail.com

- absolwent studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie student studiów II stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę zawodową w Urzędzie Miasta Zduńska Wola (2016 r.); 3-miesięczny staż w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego (2017 r.).

inż. Stanisław Socha

e-mail: socha.stanislaw95@gmail.com

- absolwent studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie student studiów II stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę zawodową w Urzędzie Miasta Poznania, w Wydziale Urbanistyki i Architektury (2016 r.); 3-miesięczny staż w M&R Biuro Projektów Mieloch (2017 r.); wielokrotny przewodniczący oraz członek Okręgowej Komisji Wyborczej – współpraca z Wydziałem Jednostek Pomocniczych Miasta Poznania (2014–2015).

inż. Karolina Stolarska

e-mail: karolinastolarska1@gmail.com

- absolwentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- prezes Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje m.in.: 3-miesięczny staż w Atrium Grupa Doradcza w Poznaniu, współautorstwo „Strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027”;
- jest współautorką publikacji naukowej „Czynniki i kierunki rozwoju gminy Powidz”.

inż. Tomasz Wielec

e-mail: tomasz.wielec@gmail.com

- absolwent studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, obecnie student studiów magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna na UAM;
- działa w sekcji sportowej, od 2015 r. także reprezentant UAM w sekcji koszykarskiej uniwersytetu;
- jego doświadczenie zawodowe obejmuje: praktykę zawodową w Urzędzie Gminy Skierniewice (2016 r.); 3-miesięczny staż w Kancelarii Urbanistycznej Filip Koczorowski w Poznaniu (2017 r.) oraz dalszą współpracę zawodową z kancelarią (do dziś), współautorstwo „Strategii rozwoju gminy Powidz na lata 2017–2027”;
- jest współautorem publikacji naukowej „Czynniki i kierunki rozwoju gminy Powidz”.

Damian Bojarski

e-mail: d.bojarski1996@gmail.com

- student studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- działa w Akademickim Kole Naukowym Gospodarki Przestrzennej;
- współpracuje naukowo z Zakładem Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej UAM w ramach projektu „Wymiar przestrzenny (r)ewolucji na rynku samochodowym w Polsce”, finansowanego z Narodowego Centrum Nauki.

Marianna Jaworska

e-mail: marianna.j.jaworska@gmail.com

- studentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- działa w Akademickim Kole Naukowym Gospodarki Przestrzennej.

Klaudia Konitz

e-mail: klakon14@st.amu.edu.pl

- studentka studiów licencjackich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- mieszkanka gminy Murowana Goślina.

Zuzanna Nowak

e-mail: zuzanna.nowak51@gmail.com

- studentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- od 2016 r. członek Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej, od 2017 r. wiceprezes AKNGP.

Martyna Ratajczak

e-mail: ratajczak.m20@gmail.com

- studentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- od 2017 r. działa w Akademickim Kole Naukowym Gospodarki Przestrzennej, członek redakcji czasopisma „Przegląd Planisty”, współorganizator konferencji naukowej Dni Planisty;
- jej doświadczenie zawodowe obejmuje praktykę zawodową w Urzędzie Miasta i Gminy Pobiedziska.

Karolina Schubert

e-mail: karolina.schubert@wp.pl

- studentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- członek Sekcji Gospodarki Przestrzennej Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego.

Zuzanna Wieja

e-mail: zuzka1995@o2.pl

- studentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- działa w Sekcji Gospodarki Przestrzennej Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego.

Karina Wolnik

e-mail: karina1207@interia.pl

- studentka studiów inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- działa w Sekcji Gospodarki Przestrzennej Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego.

